

**THIS SERIES IS PART OF THE
BUSINESS HALACHA AWARENESS INITIATIVE**

A project of the North Miami Beach Kollel &
The Law offices of Stok, Kon & Braverman

THE SUNDAY MORNING SHULCHAN ARUCH
CHABURA IS STARTING A NEW TOPIC

Halachos *of* Real Estate

TOPICS WILL INCLUDE:

REAL ESTATE TRANSACTIONS, LANDLORDS & TENANTS,
BROKERS, STEALING THE DEAL, AND MORE.

SERIES #1 - בר מצוא - GIVING PRIORITY TO THE NEIGHBOR

**WHETHER YOU ARE A LAWYER, BROKER,
INVESTOR OR JUST A HOMEOWNER OR
TENANT THIS SHIUR IS FOR YOU.**

ATTENTION
LAWYERS PLEASE
CONTACT YPARSONS@
KZMNM.B.ORG TO
RECEIVE CLE CREDITS
FOR ATTENDING THE
SHIUR.

Shabbos Afternoon:

1 HOUR BEFORE MINCHA
LEARN THE SOURCES

Sunday Morning:

9:30 AM - CATERED BREAKFAST
9:45 AM - SHIUR BY RABBI BLEJER

JOIN ON ZOOM: MEETING ID: 840 5120 6360 PASSCODE: KOLLEL

המקבל פרק תשיעי בבא מציעא

(דף קח ע"א)

כח המצרן כל כך וכיון שלא גילה ללוקח מיד שידע בקנייה שהוא חפץ שיעשה
 עמו טובה וייתן לו השדה יש לו לומר שלא ישרה בעיניו או שאין לו מעות
 לקנותה [ו] ולא מתנזר כלל שיוכל ללוקח לעולם דא"כ איכא פסידא דמוכרין שלא
 יהא אדם רוצה לקנות קרקע ונראה כדברי רב האי גאון שכתב בספר מצרנות
 דכיון דשהיה בר מצרס שיעור מנייל ואמטווי וזו דשכיח ליה ואימתי ומיתבעיה
 דנינא [ש] ולא מצעי' בני דינא לסלוקיה תו לא מצי לסלוקיה כי הך דאמר איזיל
 ואיטרט ואימתי וזו לא נטריין ליה איזיל ואימתי וזו אי איניש אמיר הוא נטריין
 ליה ואי לא לא נטריין ליה דשמעת מיניה דכי איזיל לצי דינא לתמצע דינא דבר
 נר מצרס כתב גאון דמצי איני' נמי 'לסלוקיה ולא אמריין נמקום המלרן קאי
 כיון שהקנה לו כמו וזוהו והרי הוא כאחד מן המצרנים דקדים חבין דזביניה
 זבני משום דלי' לבר מצרס וזוחא בהאי ארעא אלמא נבאי דאית ליה [ו] דצארא
 ואילו זבנה איניש מעלמא לארעיה מי לא מצי בר מצרס לסלוק ללוקח ועוד אי
 אומר [ח] דקנין המצרן אינו אלא סילוק ומחילה שמוחל ללוקח זכות שמקנו לו
 חכמים משום ועשיה הישר והטוב ולא מהני הך קנין לגבי מצרמי אחרני וקנין
 דברים לא הוי כי זכות יש לו בקמיכות המצר ואורו זכות הוא מקבל בקנין:
דה'שרתא דאמריין צריך למיקנה מיניה אייקור ול ברשומיה אי לא קט מיניה
 או אי זכן ולא אימלך ביה שהלוקח הוא שליט דמצרן לכל דבר ועדי
 קנין של הלוקח יכתב השטר בשם המצרן ואין צריך קנין אחר והו כקונה שדה
 למצרו שלא מדעתו אי צעי שקיל ליה ולה צריך קנין אחר ואם הוקרו והוזלו
 ברשומה:

בר זבין במאה ושח מאתן חזיון אי לכולי עלמא מניל ומזבין יהיב ליה מאה
 ושקיל לפי שגם הוא היה יכול לקנותה בדמים הללו ואי לא יהיב
 ליה מאתן וכן כל כיוצא בזה אם הכריח לו זמן הפרעון אי לכל. איניש הוה עביד
 הכי כגון שמוכר שדה מפני רעהה גם המצרן לא יתן המעות עד אורו זמן
 א' ולא לאי [א] יהיב המצרן וזו ללוקח לאלתר דהוי כאלו הלרוס המוכר ללוקח עד
 אורו זמן ועל המצרן להביא ראהי דלכולי עלמא קמניל ומזבין דארעא דלוקח היא
 ואין למצרן זכות בה אלא משום ועשיה הישר והטוב וכל כמה דלא מימחי ראהי
 אין כאן הישר והטוב ולא אמריין סוף סוף ארעא למיקם בדי דמצרן קיימא
 ועל לוקח להביא ראהי כדאמריין לקמן (דף ק"ו). גבי יתומים אומרים את
 השבחתו ובע"מ אומר אריכס השבית על היתומים להביא ראהי משום דארעא כיון
 דלגוביינא קיימא כמתן דגביא דמיא יתומים לייחור ראהי ולישקלו דלקמן מיירי
 כעשהה צבין אטומיין והוו יתומים לייחור שדה חצירו שלא ברשות אכל
 הכל קרקע ברשות לוקח קיימא אלא שהקנת מכמים היא משום הישר והטוב
 והמקנה אינו אלא כשנתחוק בה כבר הלוקח וצאה לרשותו ומספיקא לא מסקיין
 מיניה:

בה זבין במאתן ושח מאה סבור מינה "א"ל לתקוני שדרחין ולא לעומי.
 ולא שיתן המצרן מאה ללוקח ליקח הקרקע ויפסיד הלוקח מאה

הגהרות הגר"א

[ד] אם קנה כ"ר. נ"ב ויריש כ"ס בגון פ"י שפס א"ן הסתף דז"ח לנתן רח המלן הסתף לשד
 הסתף: [ה] ומתוך דבריו משמע כ"ר. נ"ב אלא כ"י חזק דמיירי שפיע קוס שיעור מלן ומעמי
 ט':

הגהרות הגר"ם [ג] ג'ן לן המערס: [ד] פ"י הגהות מהלמ"ה על סוד פרמ' סיימ קע"ה חת ל"ב מה שהביא בשם הדרישה מה שיש להניח בזמן:

פ'לפולא חריפתא

רב אפור: [צ] ומשתמש בו. כמו או משתמש בו וכן פירש מהר"ו כ"ך: [ק] אם לא פיעע
 אורו ולא רצהו משתמש בו. כן ה"ל בהירכס עבור סימן קע"ה: [ר] ולא פסתובר כ"ד
 שויבל' לפ'דקו לע"פ כ"ר. וכסד הכפס משנה ש"א"ס לפרש כן דברי הרמב"ם שהרי מטעם
 שאם אדם נאמר כן שיתן ללוקח זמן מרובה לא יוכל זה למכור קרקע כהנא שאם כן המכר
 נמציה אחרת אינו יכול ללוקח אלא ודאי הרמב"ם הכל מיירי כשתוך זמן שיוכל ללוקח דהיינו
 שיעור דבר האי והיריף לרואה טנה או סתור ובי' ואח"כ תבננ' דתן א"פ"ס שהוא סוף זמן

קיצור פסקי הרא"ש

ושותפין צריך שידקק נמצה שלא יומר לפטר יומר מחטירו: י"ב הכל מסייעין להוצאת
 ממדת העיר אפי' יתומים חוץ מחלמדי חכמים. ולכרות הבאר לכותם הכל מסייעין אפי'
 תלמדי חכמים. ואם לא אדם פוסק בשבט עם פטורין. לתן העבר (שבת) שיעטבו
 מימיו המתחזים מסייעין לעליונים ולא עליונים לתחזים א' ובתיקון שופסין כדי שידעו עליונים מסייעין לתחזים [וגל' תחזים לעליונים]: כ' דינא דבר מצרס שייך אף בהסתף לפי
 שיכול למצוא לו אחרת לזכות בה וכל שכן אם היטה בין אחין ושותפין שכן מסלקין אותו: כ"ב נא אומר דבצעל המצר להחיען עמו אם יקנה שדה הקמנה למצר ואמר לו קנה אותה לא הפסיד בה כמו
 מוכר אחר מהשותפין לאדם אחר מלקוח שכל אדם נמי' שותפין יכול לסלקן: כ"ב נא אומר דבצעל המצר להחיען עמו אם יקנה שדה הקמנה למצר ואמר לו קנה אותה לא הפסיד בה כמו
 אפי"כ קנה ממנו קנין גמור [ו] ואם קנה והודיעו לבעל המצר אם שהה בעל המצר כשער שהיה יכול להבא המעות המעניים לו ולתנעו בדין ולא תנעו צוה אינו יכול לסלקן: כ"ב היה
 בעל המצר נמציה אחרת או טולה או קנת ואחר זמן מה או הביא לו את המכר לו יוכל ללוקח. הוי המצרנים ארבעה ומכר אחד מהם כמו ללוקח אינו כלום והאחרים יכולין לסלקו.
 אפילו ה' קדם הלוקח הוא כמו שטורו של מצרן ועדי קנין של הלוקח יכתב השטר בשם המצרן ואין צריך קנין אחר ואי אייקור וזו ברשומיה אייקור וזו: כ"ד קנה הלוקח במאה ושח
 מאתים או שהפסיד הזמן של הפרעון אם היה עושה כן לכל אדם לא ימן לו אלא כמו שנתן ולזמן שקבל לו ואם לאו [ח] צריך לתן מאתים מיד ועל בעל המצר להביא ראהי שכן היה עושה
 לכל אדם: כ"ה קנה הלוקח במאתים ואינה שזה אלא [ט] מעט יומר ממאה אין אונאה לקרקעות וכיון שקנאה לעצמו צריך לתן לו מאתים. קנה בית סאה במלכא קרקעותיו של מוכר

שדה צופים דף ק"ח ע"א הכי אמרי ההדעי משום דריג אין אונאה לקרקעות. הא"ש נביע סוף ד' סתן כ"ל: זכין לי בריא דארעא כמיצצא בנפשי. הא"ש נביע סוף ה' סתן ל"ו:
 קובץ פוסקים (ט) ואי לא יהיב חמציין וזו כו'. נ"ב מ"ש פלפולא חריפתא בזה כלפי לייא (יהויסי חריפתא): א ועל לוקח להביא ראהי. ע"י בהגהות ש"י חז"ם פ"י ק"ד סעיף ט' [גיליון תרס"א]:
 ג' ובכ"י מטר ובתיקון כ"ר. כ"א בכ"י [גיליון]: ד' צ"ל קנה. יעב"ן [גיליון]:

ולשותפי. פירשו הגאונים ז"ל שותפי דעסקא ולא בני חד מצרא ואפ"ה לית בה משום דינא דבר מצרא.

גרסת בעל הלכות ז"ל איתתא יתמי ושותפי ושכני העיר ושכני השדה לית בה משום דינא דבר מצרא, שכן ות"ח לית בה משום דינא דבר מצרא, איבעיא להו שכן וקרוב מאי, ואין זו גרסת הגאונים ולא גרסת רבינו ז"ל וכבר מפורש בהלכותיו.

הגני ציירי והני שרו לית בה משום דינא דבר מצרא. כתב הרב יהודה אלכרגלוני ז"ל תשובה לגאון ז"ל כל שכן אם שתק בר מצרא אחר שידע כי קנה הלוקח ולא תבע בזמן קרוב כמו יומו או קרוב לו בטל דינו, וכן כתב הר"י משה הספרדי ז"ל שאפי' ראה אותו בונה ופותר כל שהוא ומשתמש ולא מיחה הרי זה מחל ואין צריך קנין אלא באומר לו קודם מעשה זיל זבון.

ומסתברא דלוקח לא מקבל עליה אחריות לבר מצרא דלאו ועשית הישר והטוב הוא שיהא מפסיד בו, ואע"ג דמוכר קביל עליה לדידיה אחריות, דילמא לא הווי ליה נכסי למוכר והדר עליה, וליתיה אלא כדן שליח ואחריותיה דבר מצרא אמוכר, ותמהני על הר"מ הספרדי ז"ל שאמר אחריותו על הלוקח והוא עצמו נתן עיקר גדול בדינין הללו שאינו אלא כדן שליח של בן המיצר.

דף ק"ט ע"א. ירקא וסלקא נעקור ונשקליה ומפרקי' דלא מטא יומא דשוקא. איכא למידק ונימא ליה בשבח שעדיין צריך לקרקע ושמן לו, כדתניא בחוספתא הניחה ויצא והיה בה תבואה לקצור ענבים לבצור זתים למסוק הרי אלו שמין לו כיצד שמין לו אם היה שכיר נותנין לו לפי שכירותו קבלן לפי קבלנותו, פי' כגון שצריך לקרקע ושמן לו לפי מה ששדה ולפי שכירותו, שאם אינו צריך לקרקע כלל מאי לפי שכירותו, יקצור ויטול, הכא נמי נימא מאי שמין לו ירקא וסלקא שצריך לקרקע, איכא למימר מדקתני שמין לו סתם משמע ליה דמי כל הפירות נותנין לו ואם צריכין לקרקע עדיין אמאי, ולהכי ניהא ליה לאוקמי בפירות גמורין אלא דלא מטא יומא דשוקא ואי שקיל להו מפסיד הילכך שמין לו ונותנין לו דמי פירות גמורין כלומר כל מה ששוין כשהן מחוברין, א"נ איכא למימר מדקתני הגיע זמנו משמע שנתבשלו כל הפירות ואינן צריכין לקרקע שאין לך אדם מקבל שדה ומניחו מלא ויוצא ולהכי אקשי' נעקר ונשקליה, ומפרקינן דלא מטא יומא דשוקא, ואלו בתבואה ליכא לאוקומה שכיון שאינה צריכה לקרקע נעקר ונשקליה וימתין עד יומא דשוקא.

הא דאמר רב יוסף עד האידנא חד השתא חמשה. נראה לי דחסירותא קאמר לגרמיה למימרא דאי לאו הכי לא הוה איהו מסלק להו, אבל מדינא אפי' שבק חד ברא זריז ומהימן מצי מסלק ליה דאמר רב נחמן האי שחלא דשכיב מסלקינן ליה, ועד כאן לא פסקי' עליה ולא מילתא היא אלא (מכלא)

כלל דינא דבר מצרא ואפי' ביני אחי ושותפי, וי"ל לפי פי' דדוקא אחזיק שהוא זוכה בו מן ההפקר ע"מ ליתן טסקא שאין אומרים לו טול דמי השדה והסתלק, אבל לקח במעות דברי הכל מסלקינן להו משום דינא דבר מצרא שהרי מוצא ליקח במקום אחר ולישנא דאחזיק דייקא הכי, ולנהרדעי דדייני בכה"ג דינא דבר מצרא לא דמיא למתנה, דהחם לא נתן לו ע"מ לכופו למכור שלו לאחרים. והא דאמרי נהרדעי משום שנאמר ועשית הישר והטוב ה"ק אף זה ככלל הישר והטוב דמצרנות הוא.

וראיתי מי שכתב בשם אחד מן הגאונים ז"ל שפירש כן האי מאן דאחזיק ביני אחי כגון ג' אחים שהיתה להם שדה בשותפות ורצה אחד מהן למכור חלקו לאחד מן השוק סלוקי לא מסלקי', דליכא הכא דינא דבר מצרא דאיכא למימר לכל אחד שמה כשתחלוק השדה אין אתה נוטל למצר זה ואינך בר מצרא ורב נחמן אמר מסלקינן ליה, ואי משום דינא דבר מצרא כלומר שלקח שדה אחרת סמוך לזו של שותפין וכא אחד מן השותפין או מן האחין לסלקו בדינא דבר מצרא, אין מסלקין אותו משום האי טעמא דדילמא לאו בר מצרא הוא ועכשיו אין לו חלק בה כלל, ונהרדעי אמרי מסלקי' ליה שזהו הישר והטוב בעיני השם שכשיהיה לו שדה סמוכה לאותה של שותפין אף הוא יטרח ויטול חלקו סמוך לאותה שדה או מן הדין או שיוסיף בה דמים, ולזה הפי' אין שום חכם חולק בדינא דבר מצרא ונכון הוא.

ע"ב. מכר כל נכסיו לאחד לית בה משום דינא דבר מצרא. ואפי' אמר אנא זבינא לכולהו לאו כל כמיניה.

שמותי ודאי משמתנין ליה. שמעי' מינה דכל היכא דלא קביל עליה אע"ג דאחי ליה אונסא לא מחייב בה עד דמקבל עליה, הראב"ד ז"ל.

משכנתא לית בה משום דינא דבר מצרא. פי' אם מכרוהו בעלים למלוה שהיתה ממושכנת בידו, ונקטינן דאיהו נמי לא מצי לעכב אמרי ארעא מלמזבן לכל מאן דבעי, וכן בעלים הראשונים, ואין צריך לומר שאם היתה שדה ממושכנת בידו שאינו יכול לעכב על בן המצר שלו מלמכרו לכל מי שירצה, וכן אין בן המצר יכול לעכב מתחלה שלא ימשכנה לאחר דא"ל השני נוח לי ואתה קשה ממנו ואיהו מיקל בזווי טפי מינך, ומאן דלא סבר הכי לא סבר בדינא דבר מצרא כלום, דהאי דינא דבר מצרא לאו למוכר חייבוהו רבנן אלא ללוקח, והלואה מוכר הוא דשייך בה ואי איכא פסידא ורווחא עליה רמיא, ואי נמי דעתיה לשקועה ואיערומי קא מערים עליה משום דינא דבר מצרא, כיון דליכא למיקם עליה דמילתא לית בה משום דינא דבר מצרא ולאו ועשית הישר והטוב הוא שיהו מזקינים אותן לחרם ולשבועה, ומכאן אני אומר שהמוכר שדהו באלף זוז וזקפן עליו כמלוה לית בה משום דינא דבר מצרא אלא א"כ ורצה לפרוע אותן מיד, ודבר ברור הוא.

לרבי שלא הוחזקה זו מנכה לו מן חכורו שהרי זרעה כל צרכו ולא פשע בה בכלום.

הנאה יש לו למוכר בהם אלא כמו שפירשתי בן נראה לי.

אפסיק משותיתא וכו'. ושמעתי משם רבינו תם ז"ל שמכאן למדנו שאין בבחים משום דין בן המצר שהרי מפסיק הכותל ביניהם, וכן אמר גם הרב רבי מאיר אבולעפיאה ז"ל, ונראה שאין הנדון דומה לראיה, דשן סלע אין עשויה להסתלק וכן רכב דקלים דבר חשוב ואין הכעלים עשויין לעקור ולאבדן ושדות חלוקין הן לעולם, אבל בתים דרכן לחברן בפתחים ולכך הן עשויין ואף בעל החצר עשוי לחלק חצירו לבתים ומחברן בפתחים. (מ"מ).

דף ק"ח ע"ב. משכנתא לית בה משום דינא דבר מצרא. כלומר אם זכנה למאן דשכונה גביה, והא דאמרינן משכנתא לית בה משום דינא דבר מצרא מילתא פסיקתא אמרינן דלית בה כלל משום דינא דבר מצרא בשום צד, דאלו בא אחד מבני המצר למכור לזה ששדה זו ממושכנת אצלו אין בעל המצר יכול לסלקו דאף הוא חשוב בעל המצר, דמאי משכונה דשכונה גביה, ואיהו נמי לא מצי מעכב אמארי דארעא דלא ליחזיק לאיניש אחרינא, וכל שכן שאם בא בעל המצר למכור שדהו לעלמא דלא מצי בעל המשכונה לעכב. (תשרי הריסב"א).

דף ק"ט ע"א. ואין לו בקורת שקמה. כתב הראב"ד אפילו במקום שנהגו להשכיר אילן אגב קרקע הני מילי בפירות אבל אם מת האילן וקצצוהו אין לו בקורה כלומר ואפילו קצצוהו לעצים, תוספתא החוכר שדה מחכירו אפילו לא חכרה ממנו אלא לזיתים לא יאמר לו אין לך בה אלא זיתים בלבד אלא כל הפירות שעושה הרי אלו שלו, החוכר שדה מחכירו לזרע אין לו באילן בן שיאמר לו אחכור שדה זו אזרע שדה זו אעשה שדה זו אבל אם אמר לו חכור שדה זו זרע שדה זו עשה שדה זו כל הפירות שעושה הרי אלו שלו.

ומיהו כי בעי למשכונה בתחילה איכא מאן דאמר דבעל המצר מעכב עליו וכו' ואיכא מאן דאמר דלא מצי מעכב וכו', וכתב הראב"ד ז"ל מסתברא כוותיה, וכן כתב גם הרמב"ן ז"ל דדינא דבר מצרא לא למוכר חייבו רבנן והלואה מוכר הוא דשייך ביה ומאי אמרת דילמא דעתיה לשקועה וערומי קמערים כיון דליכא למיקם עלה דמילתא [לית בה משום דינא דבר מצרא].

אמר אביי בקורת שקמה אין לו בשבח שקמה יש לו. פירש הראב"ד ז"ל שבח שקמה הם הפירות שהוציא בתוך ימי חכירתו שהם כמו פירות, ורבה אמר אפילו בשבח שקמה אין לו מפני שהם כגוף האילן.

לאשה וליחמי כו'. ומסתברא לאשה שאינה ידועה תחת בעל, אי נמי לנשואה וכשיש לה נכסים ידועים, הא לאו הכי לא, דהערמה היא, וכל שיש לחוש להערמה כעין זו יש בו משום דינא דבר מצרא.

ירקא וסילקא נעקריה ונישקליה. ומפרקינן דלא מטא יומא דשוקא, נכתב הרמב"ן ואיכא למידק ולימא ליה בשבח שעדיין צריך לקרקע ושמין לו כדתניא בתוספתא הניחה ויצא והיה בה תבואה לקצור ענבים לבצור זיתים למסוק הרי אלו שמין לו כיצד שמין לו אם היה שכיר נותנין לו לפי שכירתו קבלן לפי קבלנותו, פירוש כגון שצריך לקרקע ושמין לו לפי מה ששוה ולפי שכירותו, שאם אינו צריך לקרקע כלל מאי לפי שכירותו יקצור ויטול, הכא נמי נימא מאי שמין לו ירקא וסילקא שצריך לקרקע, איכא למימר מדקתני שמין לו סתם משמע ליה דמי כל הפירות נותנים לו ואם צריכים לקרקע עדיין אמאי, ולהכי ניחא ליה לאוקמה בפירות גמורים אלא דלא מטא יומא דשוקא ואי שקיל להו מיפסדי הלכך שמין לו ונותנים לו דמי פירות גמורים כלומר כל מה ששוין כשהן מחוברין].

ולשותפי. כתבו הגאונים ז"ל דהני שותפין אע"פ שאינם שותפין בני חד מצרא אלא שותפין דעיסקא, דהני נמי מיחייבי אהודי בועשית הישר והטוב כמו בני מצרא. (מ"מ).

הני ציירי וכו'. לא בשמוסון למוכר צרוורין וחתומים קאמר דאפילו באומר אלך ואביא מעות אי אמיר נטרינן ליה וזה אין צריך לפנים, אלא נראה לי במעות הצרוורין שנמסרו לבן המצר מחמת פקדון שהפקיד אצל אחרים או שמכר לאחרים ונתן לוקח מעות צרוורין אלו וכן המצר בא למסרן כך צרוורין וחתומים למוכר אלא שאומר שלא יתירם עד בא מי שמסרן לו שמא יטעון עליו שיש בהם יותר, והראב"ד ז"ל פירש כגון שהם פקדון בידו ואינו יכול להוציאם עד שיטול רשות מן הבעלים, ואין זה מחזור בעיני דפשיטא דכיון שאינו יכול ליגע בהם ואי אפשר לו ליתן אותם בתורת פרעון מה

קנין. הלכות שבנים פי"ג

ה מבר לו קרקע מעט באמצע שדהו וכו'. מנאר סס ובגמרא ובהלכות:
ו המוכר על הנאי בין שהתנה מוכר וכו'. זה נראה פשוט:
ו הלוקח שבנה והשביח וכו'. זה נמשך אחר מ"ש שלוקח הרי הוא כשליח בן המזר

והודו לו האחרונים ז"ל ולשון הגמרא מוכח שאמרו ח"ל למקונו שדרמך ולא
לשוחי והוא לשון מכר להם בשליח: וכן אם
לוח הלוקח וכו'. גם זה נמשך אחר מה שאמר
שד"ת בשליח: וזה העיקר בכל אלו הדינים
וכו'. כבר כתבנו זה: לפיכך אם השביח וכו':
בד"א שפחשברין וכו'. פירוש אע"פ שהוא
כשליח זה דוקא כשלקחו או לא נלקחו
אכל קודם לכן ה"ו כלוקח עד אחריו וכן וי"ן
מחשבוני לו פירושו שאלו זהו דעתו ז"ל:
ה אחד שלקח שדה אחת משנים וכו':
ט בן המצור וכו':

י שליח המצור וכו'. לא מלאמי אלו נ'
הדין מהנין ילא לרב ז"ל:

יא בעל חוב של מוכר וכו'. דעת הרוב
ז"ל שאמרום ז"ל כגון שרלוך ושמעון מזרעין
והוא כיונה הריב ז"ל כגון שרלוך ושמעון מזרעין
ומכר ראונו שדה ליהודה אם יבא בעל חוב של
לרובין יטול השדה משמעון שאלק את יהודה
הרי שמעון חוזר על יהודה והודה על ראונו
וגרסה עמו של דבר שאע"פ שלוקח הוא כשליח
כן המזר והוא אם לא רצה בן המזר לקנות אין
הלוקח כופשו לקנות ולפיכך אם משאר כדו
ויספיקו ממנו הרי הוא חוזר אלל רובין ואם
אין לו לשלם מספיק וכיון שכן אף כשלקחו בן
המזר אם יספיקו ממנו הוא בעל המזירות שהרי
הוא כסחר ומוכרה זה נ"ל לדעת הרוב ז"ל.
ובהשגות א"ל לזה לא ידעתי עמו ואולי מפני
ששטע שקנה מאיש שיש עליו שט"ח ע"כ ואין
דברים הללו נדרשים ומ"מ הרמב"ן ז"ל והרשב"ם
ז"ל חלקו על הממכר ואמרו שאין אמירות בן
המזר כלל על הלוקח אלל על המוכר:

והביא מעות לסלקו אבל כל הפירות שאכל מקודם שלו הוא אוכל ואין מחשבין אותו:
ה אחד שלקח שדה אחת משנים ובא בעל המצר לסלקו מחצית בלבד שלקח מן האחד
אינו יכול לסלקו. או מסלקו מכולה או מניח כולה. אבל המוכר קרקע אחד לשנים יש
לבעל המצר לסלק שניהם או לסלק אחד ולהניח אחר: ה בן המצר שבא לסלק את
הלוקח וקודם שיסלקו מבר לו את השדה שיש לו על המצר אבר את זכותו: י שליח
שמוכר והרי הוא בעל המצר אינו מסלק את הלוקח שהרי הוא מבר לו ואין לך מחילה
גדולה מזו: יא בעל חוב של מוכר שטרף השדה מיד בעל המצר הרי בעל המצר חוזר

א טור שס ועיין בס"מ י"ט: ב פמ"ג כתיב פי"ג:

במטלטלין רואין דמי אותה הבהמה או דמי אותם
המטלטלין ונותן לו בן המצר ומסלקו. ואינו יכול לומר
לו תן לי כמה שלקחתי בו שזה הערמה היא ואינו
מועלת כלום: ה מבר לו קרקע מעט באמצע שדהו
ואח"כ מבר לו קרקע בצד אותה שדה שבאמצע. רואין
אם אותו המעט שמבר לו תחלה היא עירית או זיבורית
לגבי זאת הקרקע שמבר לו באחרונה וזה הלוקח ואין
בן המצר יכול לסלקו שהרי הוא עצמו בן מצר הוא מפני
אוחו מעט שקנה באמצע. ואם אותו מעט שקנה באמצע
כמו זאת שמבר לו בסוף מצדו הרי זה מערים [גזוב]
המצר משלק אותו מן השדה שקנה בסוף: ו המוכר על
הנאי בין שהתנה מוכר בין שהתנה לוקח אין בעל המצר
יכול לסלקו עד שיתקיימו החנאין וזכה הלוקח בקרקע
ולא תשאר בה עליה עמו כלל ואח"כ יסלק אותו:
ו הלוקח שבנה והשביח או סחר והפסיד בן המצר
מסלקו ונותן לו דמים הראויין לו והרי הוא בכל מעשיו
כמו השליח. וכן אם לוח הלוקח קודם שיסלק אותו בן
המצר וסלקו בן המצר אין בעל חוב שלו מורף מיד בן
המצר. וזה העיקר בכל אלו הדינים שכל הלוקח בצד
מצר חבירו הוא כמו שליח לחבירו ולחקן שלחו ולא
לעוות. לפיכך אם השביח נוטל הוצאה. ואם הפסיד
וחפר והרם או אכל הפירות מנכין אותו מן הדמים.
בד"א שמחשבין לו הפירות בשאכל אחר שבא מן המצר

והביא מעות לסלקו אבל כל הפירות שאכל מקודם שלו הוא אוכל ואין מחשבין אותו:
ה אחד שלקח שדה אחת משנים ובא בעל המצר לסלקו מחצית בלבד שלקח מן האחד
אינו יכול לסלקו. או מסלקו מכולה או מניח כולה. אבל המוכר קרקע אחד לשנים יש
לבעל המצר לסלק שניהם או לסלק אחד ולהניח אחר: ה בן המצר שבא לסלק את
הלוקח וקודם שיסלקו מבר לו את השדה שיש לו על המצר אבר את זכותו: י שליח
שמוכר והרי הוא בעל המצר אינו מסלק את הלוקח שהרי הוא מבר לו ואין לך מחילה
גדולה מזו: יא בעל חוב של מוכר שטרף השדה מיד בעל המצר הרי בעל המצר חוזר

לחם משנה

דכיון דהוא שליח הרי זה כמי שאמר לו לך ועשה הולאה ואני אפרע לך דלעולם אין לו חלל
הולאה אכל יורד כרשות איתו אלל כאומר עשה והשלם מה ששפצית או פולח ירדו על
העלוונה: בד"א שפחשברין לו הפירות וכו'. דוקא פירות שאכל קודם שכל בן המצר הם
שלו דמשכין ליה כלוקח עד אחריו וזמן ואפילו השירות שהיו שבעת הקנייה שלקח עם פירותיו
ואכלה הוא פטור אבל אם הרם או נטה כיון דהוא לא הרי אלל כקונה עד זמן קלוב כדכתב
ה"ה ז"ל ממשיב הוא למוכרו כמו שקנאו וכיון שבעה והרם מנכין לו הדמים:
ה אחד שלקח שדה אחת משנים וכו'. יש מי שאמרו דרכינו מפרש בההיא דכתב
בפ"ג דמוכר כל שדומיו לית ביה דינא דבר מרצה דמי אחר מזרן אלל ובינא
לכולהו נכסי דיכול לומר כן והקדוק לשון הרמב"ם ז"ל מורה כן שכבר אין בעל המצר של
שדה אחת מסלק את הלוקח וכו' שהרי היא והאחרת קנה כאלה משמע ששם האחר רצה
לומר לו אני אקח שניהם הדין עמו אע"פ שיש לדחות זה ולומר דה"ק שהרי היא והאחרת
קנה כאלה ואין יכול לומר לו אקח שניהם לדון לו אלל על זה שהוא בן המצר ולא על
אחר שאינו בן המצר ומי"מ דקדוק לשונו משמע כפירוש תמא וכן כבוד גמרותה הדשן סימן
שלי"ח ומשם יאל לו דייט אלל דלמד שלקח מבי' איתו יכול לפלגו משום דמי' אלל אפי' לקחתי
הכל ביחד גם אחת תקנתו ממני ביחד דמי' לא אית ליה פסידא ללוקח דלמד אפי' קניתי הכל
ביחד כי הדי'ם דמרינן דלמד שהרי היא והאחרת קנה כאלה וכיון שאינו קניתי יחד
איתו יכול לפלגו מאחד ולהניח לו אחד אלל מוכר קרקע לשני בעלי המצר יכול לפלגו ולומר
הריני נכנס בתקום זה וליה פסידא לא למוכר ולא ללוקח אלל מחברי' היה ז"ל שכבר לעיל
היהא דכתב הרמב"ן ז"ל אפילו אחר מרזן ובינא לכולהו נכסי דלא מצי לומר כן על דברי
רבינו ז"ל פתחא משמע דלא הכין דברי רבינו ז"ל כדכתיבנא ולכן כחן שלא ידע כל
אלל הדייט הכין מזלן רבינו ז"ל:

מגדל עז

יא בעל חוב של מוכר שטרף וכו' על נוטל מן המוכר: ב"ב ד"א ר"ד ליה לא ידעתי עמו ואולי מפני ששטע
שקנה מאיש שיש לו עליו שטר חוב עכ"ל: ואני אומר הולל ולגמרא יתן הגמרא נקבל אם שט
ומכס

כטעמנו וכו'. ועם זה מנאר ש"ס הרשב"א ז"ל ואם זה עומד כטעמנו לא קאי אלל אכתיב
אמירות קסם אלל היכא דכתב כפירוש אמירות מאפיס מודה הרשב"א ז"ל לרבינו ז"ל ועם
זה נסתלק קושית הרבי ז"ל שהקשה על היה ז"ל שכוין שהרשב"א חוקק על רבינו ז"ל
למה לא כתב אלל הרשב"א וכו' דלתי כדכתיבנא ואפילו למי גרסתי שיש כרוך הפסדים
שאין כהוב דבריו ואם קיבל עליו וכו' אלל תחילת דבריו ואם זה עומד כטעמנו דמשמע
דקאי על דברי רבינו ז"ל דקאמר היה כתוב בשטר ממנה וקבלתי עלי' אמירות וכו' דעלה
הביאה היה ז"ל מי"מ ל"ס על רבינו ז"ל דרבינו ז"ל איירי בשאינו עומד כטעמנו אלל
הרשב"א ז"ל איירי כטעמנו ועונא יו תלוק כרך ורע"ג דהרי"ף ז"ל בהלכות משמע אע"פ
דלא קא מודה דמונן וזכנה וכו' דמשמע אפילו עומד כטעמנו נותן מאהים וה"ה ז"ל כתב
מפורש בהלכות הדין והעטם דמשמע דרבינו ז"ל אית ליה דעומד כטעמנו אין הדבר מוכרח
דלאמר דאינו שוים בהחלט ומינן לו שרבינו ז"ל איירי כעומד כטעמנו עד שגור אומר
דהרשב"א תלך עליו ולא עוד אלל שכחתי מ"מ סימן קע"ה על דברי הטור שכחתי אע"פ
מודה שלקחה כתב ורבינו אשר לא כתב אפי"ג דלא מודה אלל ואינו מודה וכן כתב הרמב"ם
בפרק המכר ואמריהם נמשך רבינו משמע דלית ליה כהדי' דברי רבינו דלית מודה שלקחה
ועל כן גזר אומר שהרשב"א ז"ל חוקק ולא ראיתי דברי רבינו ז"ל וכתבה מזה ולא כבוס
קטר מספרי הדטום גירסא לשון דברי רבינו מורה על כך דהרשב"א פשט לשונו משמע דקאי
אמאי דכתב אחר הלוקח כן הוא והערמה עשיו וכו':

ז לפיכך דהוה ליה כיווד כרשות ושמן לו ורדו על העלוונה ע"כ ומלשונו משמע דהגאון
לא פליג אקמא אלל דברי הרמב"ם אפטר לפרשם דברי גאון ולכן לא כתב אלל גאון
כתב וא"כ הוא נפרש דברי רבינו ז"ל ג"כ דברי גאון ואפשר נמי דפליג אגאון וטעמא

הגהות פייסוניות

הלכות (רף קב"ד): ה [ב] עיין בב"י ז"ל וכו': יא [לשון הטור ח"ס סי' קע"ה כתב הרמב"ן
שאין דבצין חזר על הלוקח שאין עשייתו הטוב והישר בבצונו של זה ואע"פ שהמכר
בכל

קנין. הלכות שכנים פי"ג פי"ד

פי"ד א הוציא בן המצר מעות וכו'. כח העור ח"ל כח הרמ"ה ה"ה נמי אם הקדים הלוקח חצין נחוי עני לא מצי לנקוטי ליה אלא נטבי ואש נראה כן מדברי הרמב"ם ו"ל שכתב החליף השדה כבהמה או נמטלטלין וזמן לו בן המצר ומסקנן ואש יכול לומר לו מן לי כמו שקמתי שהערמה היא לו ואינה מועלת לו כלום עכ"ל. ול"נ שאין הכרח לומר דרבינו לא ק"ל בהרמ"ה דהתם איכא למימר שלא החליף עמו אלא כדי לשומם עליו ביותר מדמייה כדי לנטל דין המצר הערמה היא ואינה מועלת לו כלום הילכך נוסף לו דמייה ואין בזה הספק למוכר דבהמה ומטלטלין שכיחי ובמטות שכיחי ימלא לקוטת כמו ש"ל ועיין כשהחליף בקרקע כיון שהקרקע סוה לא שכיח כלומר שיש אדם שסמך בקרקע זה יותר מקרקע שנתמקום פניו נאבטל דין בן המצר ומסר ק' כח החליף חצר נחוי ח"ל ח"ל דין בן המצר וקפידא דחיי טובי חיי מקולי ודמי הו' כמו החליף חצר נחוי דקפידא היא כמ"ס ולעולם נטבי ומקולי דאיכא חיישי דקפידו ביה ואם יבא להחליט ינעור להפקיד בהם מודה רבינו להרמ"ה:

יב כל ב"ח שפרק וכו'. זה נראה פשוט: **יג קמץ** שהיה וכו'. גם זה פשוט: **יד בעל** שהיתה אשתו וכו'. זה נראה פשוט ולא מלמחי דייסי אלו בנמלה אכל הס פשוטים נעלמן: עמדה האשה מרעתה וסלקה את וכו'. כבר נכמתי נכיואל סוה סרן ל' מהלכות מבינה:

פי"ד א הרוצה לסבור שדהו וחבאי בן המצר שלו וכו'. זה פשוט וממלאר מהדיסי הנכחיס שהרי אפילו נאומר אקנה אש אינו מביא מעות לאלתר או אינו אומר אלק ואיכא והוא אמר בהם נטל וזכחו כ"ש כאן שאל אינו קונה שהורע כמו חוה פשוט: אמר אבדח ואביא אין וכו'. זה מנולר שם: הוציא בן המצר מעות וכו'. שם מנולר ועוד שם בנמלה (דף ק"ח:) הו' יציר והו' שרו ליה מאוס דינא דכר מלמד ופירשו המפרשים ו"ל שאם הולא בן המצר מעות לזכות ואומר למכר שלא ימירם נשבע והלוקח נותן אוסם מתירם נטל וזמן בן המצר וכל זה ככלל דברי המחבר שאמר שאין קובעין זמן לכן המלה: הרי הוציא רוצה הלוקח לקנותה וכו'. בנמלה ארעא לנחי וארעא לזרעא יישוב פדקי ופירש המחבר אפשיי שהרואה אומה לזרעא הוא ב"ח המצר וכן כחוד נעטור ובהלכות ונראה שנוטק שלהם בנמלה וליס בה משום דינא דכר מלמד וכן פירש"י ו"ל יש מי שפירש שאין אשד מהן בן המצר והרשאון נכון:

ב בא לוקח ונמלך בבן המצר ואמר לו וכו'. מנולר שם: ב"ח שצריך קניין וכו'. מילוק זה אינו מנולר בנמלה אלא בן המצר דעם כל הגאונים ו"ל וכתב נעטור זה לנשו וכח דבינו האי ורבינו אלפסי ו"ל במשנה שאם שיה נר מלךן משיע כדי מביע כ"ד ושיכיל מעומזי נטל דין המלכות וגם הרמב"ן ו"ל הקפיד לנדיחא ולדברי המחבר:

ג הית בן המצר וכו'. זו פירש הגאונים פשוטה נעמטה: המוכר **א** במלה וזכותך שאין קובעין זמן לבעל המצר. הוציא בן המצר המעות והוציא הלוקח מעות אם היו של לוקח טובים מזויו רוצה לזרעה הלוקח וזכה משום יישוב הארץ ואין בה דין בן המצר. היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים ובן המצר בן המצר שלך רוצה למכור לי שדה זו אלק ואקח ממנו ואמר לו לך וקח לא במל זכותו ויש לסלק אותו אחר שיקנה אלא א"כ קנו מירו. [ד] ב"ח שצריך קניין כשמחל לו קודם שיקנה אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח כגון שבא בן המצר וסייע עמו או שכר ממנו או שראה אותו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש ולא מוחה בו ולא ערער הוא מחל לו ושוב אינו יכול לסלקו: **ג** היות בן המצר ברמינה אחרת או חולה או קמץ

פרק ארבעה עשר

א הרוצה ילמכור שדהו והביא בן המצר שלו חוה

שרוצה ליקח ממנו לב"ד ואמר לבן המצר אם תרצה לקנות בכך וכך עשה ואם לאו סלק את עצמך והרי זה לוקח. הרי זה לא נשארה לו מענה אלא או מביא מעות מיד ויקנה או במלה את זכותו. אמר אמר ואביא [א] אין שומעין לו. אלק ואביא אם הוא אמר שיש לו ממתנין לו עד שילך ויביא. ואם אינו אמר [ג] אין שומעין לו שאינו רוצה אלא להשטמ. לפיכך אומרים לו *או תוציא עתה וחיים או ממחרים [ג] לצאת יותר מזויו במלה זכותו ואין לו דין בן המצר. היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים ובן המצר בן המצר שלך רוצה למכור לי שדה זו אלק ואקח ממנו ואמר לו לך וקח לא במל זכותו ויש לסלק אותו אחר שיקנה אלא א"כ קנו מירו. [ד] ב"ח שצריך קניין כשמחל לו קודם שיקנה אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח כגון שבא בן המצר וסייע עמו או שכר ממנו או שראה אותו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש ולא מוחה בו ולא ערער הוא מחל לו ושוב אינו יכול לסלקו: **ג** היות בן המצר ברמינה אחרת או חולה או קמץ

א פמ"ג עין פי"ג ב פמ"ג שם שומ"ט פי"ק ע"ה: * פ"א אס מולא עמה וזוסי יפה סמך או בעלה טי:

משנה למלך

פ"ד ב אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח וכו'. נראה דם מילוק ופלתנא בן רבינו נעלל העיבור משם הרי"ף ורבינו האי ו"ל דרבינו מלךך אחר שקנה טרפא בעל המצר וסייע עמו או שיראה אוחו טנה וזמקן מש"ל לזכר הרי"ף ורבינו האי נמיר שיער שקנה כל ששה יומי מדי מביע נטל וזמקן וכן הדין בה"ש נפסקו בדברי רבינו והיה דברי טעמם דלאן ק' אדם קונה שדה ממכרו ואפיקו כבנת הרי"ף ורבינו האי ו"ל. מעמם קשה על ה"ה שגראה טרפה להקדים דעם הרי"ף ורבינו האי לדעם רבינו שכתב וגם הרמב"ן הפכים לנדיחא ולנדי הממנר כאלו דעמם שיה זה אינו וקשה לו וגם פלטר הוספנו. וכבר מלה דעמיו לדמקן ולעולם מוכר ה"ה דעמ רבינו דמסיע שקנה נמי אכר וטמו אלא שאם נפוך שחזק מביע כ"ד נא ושיע או שראהו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש ולא מוחה בו ולא ערער הוא מחל לו ושוב אינו יכול לסלקו: **ג** היות בן המצר ברמינה אחרת או חולה או קמץ

לחם משנה **יב כל** בעל חוב שפרק בחובו וכו'. לזון הטור נעלל מוכ שערך נמוכו המלךן מסלקו לא שגא שמוהו לו כ"ד לא שגא הנכחו הלויה מדעמו כ"ד"א שאין הלוה מסך בה אכל אם הלוה חסן נה חחרת לו דק"ל שומא לעולם הדלף ע"כ וקשה דהיכא שפנכה הלוה מדעמו אינה פחרת לו דהיינו פלוגמא דרב אשד ורבינא פסקי המפקד ופסק הטור כמימן ק"ד ללא מהדרין ליה ח"ל שם הנכה אוחו ליה לתלוה מלזוט בלא כ"ד לא מהדרין ליה ע"כ ואולי נאמר דמ"ס כאן הוא היכא שהנכה מדעמו ומ"מ אטרסיה להצילו כב"ד ומיד נמלה ליתן לו קרקע כדכח שם הרב נימ ויפק דהדלף:

פי"ד ג א חולה או קמץ וכו'. וז"ל קמץ אשד איך כ"ד מסלקין אותו כדכחז לנלי קמץ שיהי בן המצר ורלו כ"ד שזכום הוא לו וכו' ומה טעם הוא ליה אשד **הנהגות מיימוניות** צורףן והתוסף זה ירא להתירן שלא יאמרו יותר היו ושל לוקח מותרין ליה בה משום דינא דכר מלמד ופירש"י דמכר הוא דאמר לחיי צדכא עכ"ל ודאיכא נראה בנן מסמך לו בעל חובו אנתק צדחה התוסף ואל אל חובו ע"ד שובי אלק ואמנה אותם ואפיקם ל' ויש פירושים חוה עיקר ע"כ ור"י פירש כב"ד ניהא ליה רישר משנה ויש סוה לעשותה א"כ כשרי ניהא ליה רבינו לאשתמיט בהו ובכ"ד איכא סודאס יתרא לשבר ולהתירו ועיין בנדה כעוד צ"ד ור"י פירש גם הוא פ"א: **ב** [ד] וכן כרז פ"ה משום ע"כ: [א] לזון וכו' ח"מ סימן קע"ה והבא א"א הרי"ם בפסקיו (דף ק"ח) במציא פיק המקבל מלךן לשון הרמב"ם ו"ל משמט שאם לא סייע אותו ולא ראוה משמט יכול לסלקו אפילו אשד מחבה ולא מפתח כלל רבינו דבעמא משום רבוי דהישר אין על פיהם כתי כל כך וכוין שלא יגלה לו ללוקח מדי כשיעור בקנין שהוא חפץ

מגדל עזו

פ"ד א ה הרוצה לסבור שדהו ער ככלל המצו והישר הוא. הכל פתך המקבל (דף ק"ח):

מס

קנין. הלכות שכנים פי"ד

ד המוכר שוה מאתים במנה וכו'. פשוט נגמרה סס: לקח שוה מנה במאתים וכו'. מפורש סס: מען בן המצר וכו'. זה שכתב נקיטת חפץ נראה שהוא מדמה אומה לטוען על המשכון שגשג נקיטת חפץ לפי שאינו טוען בגוף המשכון כמו שימכר פי"ג מהלכות מלוה ולוה: ואם היו שם עדים וכו' וחרי הוא אינו יודע בודאי שלא לקח ממנו וכו'. נראה דעם הרב שאפי"ם שאין נכשעין שנועת הסתם על טענת שמה כמ"ש פי"א מהלכות טוען ונעטען כלן שהלוקח נטול ממנו יכול להשכירו על הספק וכ"ש שרגלים לדבר שאין אדם לוקח שוה מאה במאתים ואפשר שיקר הנטמא והרי הוא אומר איני יודע בודאי ויש לעיין בפרטים המדויקים ואין מכל זה נגמרה כלום:

ד מען בן המצר שעשו קנוניא ביניהם וכו'. כמז ה"ה זה שכתב נקיטת חפץ נראה שהוא מדמה אומה לטוען על המשכון וכו' טעמו שהוא מחשב אומה כטוען על המשכון שגשג נקיטת חפץ מפני שאינו טוען בגוף המשכון כמ"ש בהלכות מלוה ולוה:

ואחר זמן הבריא החולה והגדיל הקטן ובא ההולך אינו יכול למלוק. שאם אתה אומר כן אין אדם יכול למכור קרקעיתו שהרי הלוקח אומר לאחר כמה שנים תצא מידי וכוה הורו הגאונים: ד המוכר שוה מאתים במנה אם לכל העם מחיל ומוכר נותן לו בן המצר מאה ומסלקו ואם אינו מחיל לכל העם נותן לו מאתים שהוא שוה שהמוכר נתן לוה מתנה. לקח שוה מנה במאתים אינו יכול

ה כל חרוצה למכור קרקע וכו'. מנואר נגמרה סס ופירשו בהלכות שאין אחד בן המזר וכן פירש"י ו"ל וכן הקימו הפירושים: קדם אחד וקנה וכו'. מנואר נהלכום וכ"כ ו"ל ועינין דין בן המזר הוא שפורחתי המתימה נמנה במקון מדות האדם ונהנהגמו בעולם כללים בממירת קדושים מהיו והכוונה כמו שאמרו ו"ל קדם עמך כמותך לך שלא יהא שטוק אחר המחאות וכן אמרה ועשים הישר והטוב והכוונה שימנהג כהנהגה טובה וישרה עם בני אדם ולא יהא מן הראוי ככל זה לזנות פרושים לפי שמלות המורה הם ככל עם ובכל זמן ובכל עתן ובהכרח מייד לעשות כן ומדות האדם והנהגמו מהמלפס לפי הזמן והאישים והמקמים ו"ל כתבו קלם פרטים מועילים וטובים מהם כללים אלו ומהם שעשו אותם כדין גמור ומהם לכחמלה ודרך מסדות והכל מדבריהם ו"ל ולה אמרו חכמים דברי דודים יומר מינה של מורה שאמרו כי טובים דודים מיון:

סליקו להו הלכות שכנים

למלוק עד שיתן המאחיים. מען *בן המצר שעשו קנוניא ביניהם נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונטול מאתים ווו. ואם היה שם עדים שנתן מאתים ובן המצר טוען שאמנה היתה בינו ובין המוכר ואינו יודע [בוודאי] שלא לקח ממנו אלא מאה הרי זה נותן דמים כמו שהעידו העדים ואח"כ מסלקו ומשביעו היסת שלקח במאתים ונפטרו: ד כל הרוצה למכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהן אומר אני אקח בדמים אלו ואין אחד מהן בעל המצר. אם היה האחד מיושבי העיר והאחר משכני העיר שכן העיר קודם. שכן ות"ח ת"ח קודם. קרוב ות"ח ת"ח קודם. שכן וקרוב השכן קודם שגם זה בכלל המוכר והישר הוא. קדם אחד וקנה [הזכה ואין חבירו שראוי לקדם לו יכול למלוק הואיל ואין אחד מהן בעל המצר שלא צוו חכמים ברבר הוה אלא ויודרך חסידות ונפש טובה היא שעושה כך:

סליקו להו הלכות שכנים

א עמ"מ פי קע"ה בשם רבינו: ב פמ"ג פסין פי פ"ג עמ"מ פי קס"ג בשם רבינו:

לחם משנה

שלא אמה אומר כן אין אדם יכול למכור קרקעיתו הא ב"ד לקטן במקום מלון הוא ח"ך לב"ד ויאמר רוצים אלסם לקנות בשביל הקטן או לא ועם זה יכול למכור קרקעיתו כמו שעושה לבן המזר. וי"ל דהכא איירי דב"ד ראו שלא היה לו זכות ולכן לא לקטוהו לקטן דנראה להם שהיה בומר ועל זה אמר דכשגדל הקטן אינו יכול לומר אני רוצה לקטוהו ולי

משנה למלך

דא נרין לקטת מידו ואחר שקטב א"ל קיין היא סכנת רכישו והבאונים ו"ל ועלה קלי שזה נמי הסכמה הכענין למד כדלית ליה כדלית ליה כדלית ליה וסמך ולמד כדלית וסמך דרין: ג ואחר זמן הבריא החולה והגדיל הקטן ב"ו. (*א"ה עיין דברי רבנו בספר המשנה לעיל פי"ג מהלכות אלו דין ה'):

שוה הרבה דכיון דב"ד לא נראה בעיניהם ללוקחו אין הקטן יכול למסות כשיגדיל:

ד שהמוכר נתן לוה מתנה וכו'. ות"ח דמיון דכמתנה הוא לית ביה דינא דבר מלרא ופילנו שימן המלמס לא מני מפיק ליה מדיה וי"ל דלכולהו טעמי דכתב הכריז ו"ל דכמתנה לית נה דינא דבר מלרא חמי שפיר לעטמא דקאמר דכמתנה אין המלמס יכול לומר אינו אהה לא היית מקבלה חמי הייתי וכוה נה דלא בעי למיחב ליה ממנה ככא ודאי לא מני לומר כן דהמס שחיי דלא היה זה רוצה למכור אבל הכא ה"ה לרין לחוי המנה שמכר וע"כ היה מוכר נה דהיה מוכר לו בשויה ולה אחיל לכן נותן לו הק' ולטעמי כמלוי דמחא לנותן ולמקבל שיהיה זה הקרקע לו לשם שנתנו לו בשביל עבודתו הכא ליכא סס דכ"ע אמרי דהוי מכירה אפי"ג דהוי מכירה בול מ"מ קלם דנסיק הוי מכירה ולא ממנה וליכא סס:

הנהגות מייסוניות

חפץ שעושה עמו טובה ויזה לו השהה יש לנו לומר שלא ישרה בענינו או שאין לו מעות לקטוהו ע"כ: ה [ז] זה כתב רב האי רב אלמס מסחבא דאי קדים אידך מסלקתן ליה התיב כבר מעון ריינין ליה ואם רעה ת"ח לרוציא מיד השכן או מיד וקדוב מסלקתן אותו משום ועושה הישר והטוב עכ"ל העיסור ובס"ה כתב בכל לשון העיסור אוח באוח ע"כ: [ז] וב"כ העיסור שכתב רב האי רב אלמס וכן פירש ראב"ן וכן רש"י דמדיה וכל דף מילוא לא במצותה אידי אלא להשיא עצה טובה קאמר וכו' ע"ש בפירשו אבל ראב"ה כתב דבמצותה אידי דבולה שטעמא בכו"י אידי והתוס' פירשו וכל דף מילוא כששניהם מצוים ובס"ה כתב בכל דברי רבינו המבאר ולשונו:

מגדל קו

קדם אחד וקנה זכה ואין חבירו שראוי לקדם לו יכול למלוק וכו' עד שטעה קר. פרק המקביל:

הנהגות מייסוניות חפץ שעושה עמו טובה ויזה לו השהה יש לנו לומר שלא ישרה בענינו או שאין לו מעות לקטוהו ע"כ: ה [ז] זה כתב רב האי רב אלמס מסחבא דאי קדים אידך מסלקתן ליה התיב כבר מעון ריינין ליה ואם רעה ת"ח לרוציא מיד השכן או מיד וקדוב מסלקתן אותו משום ועושה הישר והטוב עכ"ל העיסור ובס"ה כתב בכל לשון העיסור אוח באוח ע"כ: [ז] וב"כ העיסור שכתב רב האי רב אלמס וכן פירש ראב"ן וכן רש"י דמדיה וכל דף מילוא לא במצותה אידי אלא להשיא עצה טובה קאמר וכו' ע"ש בפירשו אבל ראב"ה כתב דבמצותה אידי דבולה שטעמא בכו"י אידי והתוס' פירשו וכל דף מילוא כששניהם מצוים ובס"ה כתב בכל דברי רבינו המבאר ולשונו:

סליקו להו הלכות שכנים

הלכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם ושותפו. ומשפטיהן במקתן וממכרן בהפסדן ושכרן:

וביאר כל הדינים האלו בפרקים אלו:

כסף משנה

ולא עדים וכו' ואין צריכים עדים וכו'. נקיטת חפץ פרק האומר (דף ס"ה ע"ב) מעובדא דמר וזעורא וכן אסא סבא דלמר לבו רב חשי לא חייבי סהדי אלא לשקרי שמעתי דכלל מדי דממון היכא דמיהס מדיס שכן עבר לא נעתי עדים:

פרק ראשון

א האומר [א] לשלוחו יצא ומכור לי קרקע או מטלמלין או קנה לי הרי זה מוכר ולוקח ועושה שליחותו וכל מעשיו קיימין. ואין העושה שליח צריך קניין ולא עדים אלא באמירה בלבד בינו לבין חבירו. ואין צריכים עדים אלא לגלות הדבר אם כבר אחד

כסף משנה

פ"א א האומר לשליח צא ומכור לי קרקע וכו'. גריס הא"ש מקדס (דף מ"א ע"ב) אמרינן ששלוחו של אדם נעומו ככל המורה כולה ולעיתין לה מקדושין וגידישין ואחיה מנייחיל: ואין העושה שליח צריך קנין. נמכר כסוף פ"ה מהלכות מכירה:

מגדל קו

פ"א א ב האומר לשלוחו כו' עד בכל שכו מחר. אלו ההלכות פי"ג דקידושין (דף מ"א ע"ב) ובגיטין פרק השולח (דף ל"א) ובכטובים פרק אלמנה חרונית (דף ג"ס א"ט):

הנהגות מייסוניות

א [ב] דין חוקה שליח עושה שליחותו ומצא בני כ"ב: [ג] ועוד דין שליחה גבי כסדרים בפסכת ביכרים (פרק א') ופ"ח לה בברא (דף ס"א) ובגיטין (דף מ"ז) ועיין בתוספתא ס"ט

אח מקומו וממנו מודוין, ועיין בירושלמי רפ"ט דטועב כי ימצא חין מליחא בכל מקום אלף בעדים, כרי לבדיא דערפין עפ"י עדים שבעידו על מליחא החלל, וז"ל דס"ל לברמב"ם דהלמודין פליגי דבא על החוספתא ובירושלמי, וז"ע מקור בדברים.

והנה בסוטה דף מ"ב חנן נמלא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר ועליכין כראש אלף בגוף דרי"א ריע"א בגוף אלף כראש ובגמי שם במאי קמפלגי חלימא לענין מדידה קמיפלגי כא מדקתני סיפא מאין כיוו שודרין מכלל דרישא לא במדידה עסקינן וכו', וז"ע גפ"י במבואר בחוספתא ובירושלמי דמליגינן אח מקום שנמלא בו החלל וממנו שודרין, ואין לריך לגוף כהכרג עמנו לענין המדידה, ח"כ ח"ך אפשר לומר דפלוגתא ר"א ור"ע נמלא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר היא לענין מדידה, והלא לענין מדידה ח"ן לריך להוליך לא כראש אלף בגוף ולא בגוף אלף כראש, רק דמודין או מכראש או מהגוף, אבל ח"ן לריך כלל להוליכן זה אל זה כיון דשוב לא לריכין כלל לגופו של הכהרג עכ"ל במדידה, רק בעיקר הלוי במקום מליחא, ובמחנה כרי חק לבדיא דמוליכין כראש אלף בגוף או בגוף אלף כראש, כרי דמכ"כ לדברי הכל לריך לריכות הכהרג כונו במקום אחד, ואיך אפשר לומר דלענין מדידה עסקינן, ויער"ש פירש"י שכתב ז"ל חלימא לענין מדידה קאמר ויבאו כראש אלף בגוף דממקום שנמלא בגוף שם לריך למדוד ויבאו כראש לכאן עכ"ל, כרי לבדיא מדברי רש"י דגם לענין מדידה לריך להביא כראש אל מקום בגוף, וז"ע מדברי החוספתא ובירושלמי בג"ל ונראה דמכאן למד ברמב"ם דהלמודא דין פליגי על החוספתא ובירושלמי דבך דינא, דמדסבר הכה"ג לזקמ"י מחיי דמוליכין כראש אלף בגוף לענין מדידה, שי"מ דגם לענין מדידה צענין דוקא גוף כהכרג עמנו, ולא כגו צדעיה מקום מליחא, ולהכי לריך להוליך בגוף אלף כראש או כראש אלף בגוף שיבא כהכרג כונו במקום אחד, חכו שפסק ברמב"ם כהלמודא דין דמניחין אהו במקומו ואין קונרין אהו עד לאחר המדידה.

הלכות שכנים

פ"ג ה"א צ"ח של מוכר שטרף השדה מיד בעל המגר כרי בעל המגר חזר ועורף מן הלוקח שבלקו והלוקח חזר וטעל מן המוכר עכ"ל, ובג"י פ' המקבל מנה דברמב"ן חולק ע"ז והכח דמחברת דהלוקח לא מקבל עלי אחריות לבי"מ דלאו ועשיית הישר והטוב הוא שיבא מפסיד לו וכו' הלכך לית"י אלף כדון שליח ואחריות דבי"מ אמוכר פכ"ל.

והנה מדברי הרמב"ן נלמד דחולק צהרי טעמו על ברמב"ם, חדא דכיון דכל עיקר זכותו של בר מלרע לגבי לוקח הוא מדין ועשיית הישר והטוב, ח"כ ממילא דאין ככלל זה חיוב אחריות ואין הלוקח מחויב לקבל עליו אחריות משלו לגבי בבי"מ, ושנית דכיון דהלוקח הוא כשלומו של בבי"מ ח"כ הוא נמלא דעיקר קנייתו של בבי"מ הוא מהמוכר ולא מהלוקח, וממילא דגם אחריותו של בבי"מ הוא על המוכר, והלוקח הוא רק בשלות בדבר זה, ואח"כ חיוב אחריות יבא עליו, ולדעת ברמב"ם ז"ל דאפי"ג דלענין עיקר קניית השדה הלוקח הוא כשלומו של בבי"מ ובבי"מ קובע אהיה מיד בבב"כ, כ"ן הוא לענין השדה כצ"מ שהל זה זכתה דבי"מ, אבל לענין חיובי של המוכר עמנו לאו בר דברים דידי הוא והשאר לא מחייב לבבי"מ מאומה, וע"כ כל הנישמו הוא על הלוקח.

או ד"א. והנה ברמב"ם פ"ד מהל' סנהדרין כ"ג כתב ח"ל כל מחוייב מיחא ב"ד שלא העניו אהו ב"ד בעל מ"ע ולא עברו על מצוה ל"ה חוק מן המכשף שאם לא המיחוכו עברו על מצוה ל"ה שנאמר מכשפכ לא חחי עכ"ל, כרי דנקט רק מכשף בלבד, אבל רוצח הוא ככלל כל מחוייבי מיחא שאם לא המיחוכו עברו רק נעשה בלבד, ואין צמיעה כריגהו שום ל"ה, והלאו דלא תחום עיקר נקט ל"י ברמב"ם לקמן בפ"כ גבי הלכות דיינום ולא גבי עיקר דין חיוב מיחא דרוצח, ח"ל ברמב"ם בפ"כ שם כ"ד אסור לב"ד לתום על הכורג שלא ואמרו כבר וכרג זה ומה הועלה יש צבריגה האחר ונמלאו מהרש"ן צבריגהו שנאמר ולא תחום עיקר ובערה דם הנקי וכן אסור לב"ד לתום על מי שהחייב קנס שלא ואמרו עני הוא וכו', ואם כ"י הלאו דלא תחום עיקר על עמס מניעה הצריגה כרי לא שייך לישא דנמלאו מהרש"ן צבריגהו, אלא ודאי דברמב"ם מפרש דאין האוכרע על עיקר קיום דינו, רק דכח לאו בעלמא שלא לתום על הרוצח בדין, ופ"מ כרחמנוה הוא עמנו של לאו, דפ"י מהרש"ן צבריגהו, חכו דלא נקט ל"י בעיקר חיוב מיחא דרוצח, דאין הלאו על עמס מניעה הצריגה ששייך לעיקר חיוב מיחא של כונו הלאו דמכשפכ לא חחי, אלא דכח לאו בעלמא על הדיון שלא יחום עליו דדינו, חכו דנקט"י בכל"י דיינום וכלל"י ככרי הלאו דודל לא חכדר צריבו, ח"ל ברמב"ם שם וכן צ"מ ח"ן מהתמן על הכל וע"י עיי"ש, כרי דשני הלאוין דומין זל"י ששניהם יסודן שלא יחוסו עליהם צדינם, אבל עיקר מניעה הצריגה דרוצח קיימא רק צמ"ע לבד כונו כל מחוייבי מיחא, וכו' מבואר ג"כ טעמא דברמב"ם שמה לרוצח וחובל בחד לאו דלא תחום עיקר, משום דעיקר הלאו הוא מדיוני המשפט שלא לתום עליהם צדינם, וכ"כ תרוויביו חדא ניבאו. חולס לדעה ברמב"ן דכל"ה הוא בעמס החפלא של קיום הדון מיחא שנאמר צרוח דקיימא נעשה וליה כח כ"ך דמכשפכ לא חחי, ח"כ רוצח וחובל חרי מילי ניבאו, וכמו דחלוקין לענין העשה שבהם כ"ך הם חלוקין לענין כל"ה, אשר ע"כ זכו שהציג ברמב"ן וביאר דכלאו דלא תחום עיקר פירושו הוא שהכריחו גם נמלא ל"ה לבער הרוצח ולקיים צו דין מיחא, וממילא דאין זה שייך כלל להלאו דלא תחום עיקר האמור גבי הנלות, ושני לאוין נפרדים הם צמנין, וכש"כ.

פ"ט ה"א הרוג שנמלא נוסל לארץ ולא נודע מי הכהו מניחין אהו במקושו ויולאין חמשה זקנים מב"ד בגדול צבירושלמי וכו' ומודין ממנו אל בערים שסביבות החלל וכו' אחר שמודדן ונודעו בעיר הקרובה קונרין אח הכהרג במקומו עכ"ל, מבואר מדברי ברמב"ם דהמדידה לריכב לריכות מגוף הכהרג ממש, וכמשי"כ דמניחין אהו במקושו ואין קונרין אהו עד לאחר המדידה, כרי דלא כגו צניון מקושו שנדע היכן נמלא, כי אם דצעינן ד"הכרג עמנו יבא קיים בשעת המדידה וממנו ימדוד, חולס בחוספתא ובירושלמי מבואר לבדיא דמליגינן אח מקושו וקונרין אח הכהרג וממקום צניון מודדן ואין לריך למדוד דוקא מהכהרג עמנו, וז"ע על ברמב"ם שפסק לריפור. והנה בפ"י שם כ"ז כתב ברמב"ם ז"ל נמלאו בעדים זוממין כרי זו מותרת בהגאה כי"ד כגון שאמר ע"ה אני ראיחתי אח הכורג וצאו שנים והכנישוכו ואמרו לו לא ראיחתי והפרישו אח העגלה וכו' ואח"כ חזמו השנים כרי זו מותרת בהגאה עכ"ל, ולא נקט בפשיטות שכחמו בעדים המעידים על מליחא החלל, משום דס"ל לברמב"ם דאין שרפין עפ"י עדים שראו מליחא החלל, רק דצעינן שהחלל עמנו יבא קיים בשעת המדידה, ואי"ה להחיה דבה, וק"מ מהחוספתא ובירושלמי דמבואר לבדיא דמליגינן

ודין שצדד, דמיני דידה יוכל לגבות אף מגלומת דעל כחפה, ממילא דאין על שמעון עוד חוב מנעון לראובן דכבר קבל ראובן חוב אחריותו בזכ ששילם כה חובו, ואחיון ליעבב דברי הרמב"ם, וכמשי"ב.

שוב מלאחי דמיני פכי"ה מהלך מלוה וזהו ה"ז שכתב להדיא בדעת הרמב"ם דדיון חוב אחריות הוא חוב חדש שחייב עלמו באחריותה של הקרקע אם יערעב ממנו וגם אם הוקרב או החלה מגבין ללוקה כפי מה שהיא שוב בשעת עריפת לא כפי הדמים שקנה ע"י"ש בדבריו, חב דלא כמשי"ב, ולי"ע לפי"ז משי"ב הרמב"ם טעמא דכל חנאי שצממון קיים כמו שהקשינו למעלה, וגם לישנא דהרמב"ם צפיי"ט מהלך מכירה ה"ז הוא דהלוקה חדר ונשאל מן המוכר כל הדמים שנתן, ולי"ע, ועיון במל"מ פכ"ה מהלך מלוה וזהו שהביא דיש ראשונים שחולקים על המ"מ בזה, גם בראו לי בקצו"ה"ה סי' קע"ז שהביא דיש מי שכתב שפ"ס נפל בדברי המ"מ, ולי"ע בזה.

ב"מ דף ק"ה אחת אימלק ד"י ח"ל אחיון וא"ל ז"י זבון לרי"ך למיקנא מיני או לא וכו' והלכתא לרי"ך למיקנא מיני, עיון צטור סי' קע"ה שהביא בשם הרמב"ם דבי אחריון לרי"ך למיקנא מיני היינו דוקא או אימלק ד"י לוקח, אבל או אימלק ד"י מוכר ואמר לי זיל זבון לעלמא דלא צענא לי בזה לכרי"ע ח"ל קנין, ובצ"י שם הביא דעת רבנו שמחה דבבב"י המוכר גם קנין לא מוכני, ופליג על הרמב"ם, ויערי"ש בצ"י שביאר בעצמו משום דב"י רק קנין דברים דלא מוכני, ובזה שארי פוסקים חולקים וס"ל דזכותא דבי"ע לא כ"י קנין דברים וקנין נשעיל לכפיקא זכותא דבי"ע ע"י"ש בדברי הבי"י.

והנה לישנא הרמב"ם דבבב"י למוכר לא צענא נפקע זכותו בדברים בלבד ולא צע"י למיקנא מיני, ח"כ כ"י לא שייך הכא כלל טעמא דקנין דברים, כיון דח"ל קנין כלל, ו"ל לפי"ד הבי"י דכרי"ש הולק על הרמב"ם בחרתי, דס"ל דגם בלא למוכר לרי"ך דוקא קנין ודברים בעלמא לא מהכא להפקיע זכותא דבי"ע, וממילא דגם קנין לא מוכני דכ"י קנין דברים, אבל יוחר וראה מלשון רבנו שמחה הובא במדרכי פ"י המקביל דס"ל דלא שייך כלל ענין מחילה וסילוק זכות של הבי"ע לגבי המוכר, דאין זכותו על המוכר רק על הלוקה, וכמשי"ב גלגלוו אין למוכר עסק עם המלך ואפילו אם ה"י מקבל קנין מהמלך לא ה"י מושיל עכ"ל, כ"י דעיקר טעמא דרי"ש הוא משום דאין לו עמו עסק כלל, והיינו דאין לבי"ע זכות כלל על המוכר, ומש"כ הוא דלא שייך בבב"י מוכר כל ענין של סילוק וקנין להפקיע שלא יחול ד"י אחי"כ דין בי"ע לגבי הלוקה, וא"ל לטעמא דקנין דברים שכתב הבי"י, והרמב"ם סובר דגם בבב"י מוכר שייך סילוק זכות דבי"ע, ולא עוד אלא דגם בלא קנין נפקע זכותו. אולם בלמ"מ נראה דדברי הרמב"ם הוא מילתא אחריתא לגמרי, והרמב"ם לא קאחי עלה כלל מדיון סילוק זכות ומחילה, אלא דדינא קאמר דאם המוכר רצה למכור לבי"ע באותן דמים עלמא שמתר להלוקה ובי"ע לא רצה לקנות אזי הפסיד הבי"ע מדינא זכותו לגבי הלוקה, כיון דצעה המכירה לא רצה הבי"ע לקנות, וש"כ אין כאן אחי"כ זכות בי"ע ולא לריבויין למחילתו ולסילוקו כלל, וזהו שכתב הרמב"ם דכ"ה"ג לא צענא למיקנא מיני, דאין קנין רק על חלוא סילוק זכות מנד הבי"ע, משא"כ הכא דהפסיד זכותו מדינא בשביל שלא רצה לקנות, ובזה לא שייך קנין כלל, וכ"י בצ"ימ"ד ד"י מוכר צדדו חלוי המכירה ורצה להקנות לו והבי"ע לא רצה לקנות ובזה הוא דאבד זכותו מדינא, אבל באימלק ד"י לוקח דלאו דודי"ה קיימא להקיות לי וז"ל כאן בבי"ע מ"ד

הלכות מלוה ולוה

פכ"ז ה"ב מלוה שחנע את הלוה ולא מלא לו נכסיו אינו יכול להפריע מן הערב עד אחר שלשים יום מיום שנחייבו הערב לשלם לא יכ"י כח זה פחות מן הלוה עלמו וכזה כורו במזרי"ם ואם החנע עשו הכל לפי החלואי עכ"ל, וע"י"ש דמי"מ שז"ין לדברי הרמב"ם בפכ"ז שם, והיינו דהבי"ע מפרש דהא דכתב הרמב"ם הכא דלוינו יכול להפריע מן הערב עד אחר שלשים יום זכו מדיון זמן צ"ד שנוחטין לו שלשים יום, ודין זה מבוואר ברמב"ם לגבי לוח עלמו בפכ"ז שם, ולפי"ז י"ל דדברי הרמב"ם דהכא קיימי רק לענין דין גבי של צ"ד ממקדמות, ולי"ע דח"כ השלשים יום לריבויין להיות מיום שנאין צ"ד לעשות הבב"י, ובדברי הרמב"ם כ"י מבוואר דהשלשים יום הם משעה שנחייבו, וגם דלמ"מ חלה הרמב"ם דין ערב בלוח וכמשי"ב דלא יכ"י כח זה פחות מן הלוה עלמו, דאזו זמן צ"ד בלוח כתיבא, ועד ולוח שזין יניחו בזה, ולי"ע. ובאמת דמלשון הרמב"ם משמע דלוינו יכול להפריע מהערב כלל עד שלשים יום, וכדק"ל גבי לוח דלוינו רשאי לחנעו עד שלשים יום, וכ"י צפ"י סי' קכ"ע וע"י"ש, ולי"ע דהחם הא יסוד דדיון הוא משום דהחם הלוואה שלשים יום ואין שייך זאה גבי ערב.

והנה ז"ל הרמב"ם בפכ"ז שם ה"ה המלוה את חב"ו וקבע לו זמן לפרעו וכו' אינו יכול לחנעו עד סוף הזמן וכו' והחם מלוה שלשים יום וכו' ואם החנע שיתבע בכל זמן שירצה יש לו לחנעו ביומו שחנאי ממנו הוא, ולי"ע כ"י דהוסף הרמב"ם טעמא שחנאי ממנו הוא, דמשמע דמדיון חנאי הוא דקאחיון עלה, ובה דיון דהחנע ח"כ לאו מתם בלואה הוא ואי"כ שירב כלל לדיון ל"י יום, ומ"כ זה שכתב הרמב"ם שפ"ס דכל חנאי שצממון קיים. והנה"כ מבוואר מדברי הרמב"ם, וכדן

סימן קד

בענין בר-מצרא

לקנות, לכן אי קדם אחר שאינו בר מצרא וזבין סלוקי מסלקינן ליה, דאין איסור על המוכר למוכרו לאחר שאינו בן המיצר, רק דין על הלוקח שאסור לקנות שדה שיש בה בן מיצר ללא קבלת רשות ממנו.

וראיה לכך מהא שאמרו כאן בגמ' בזבין לעכו"ם, דעכו"ם ודאי לאו בר ועשית הישר והטוב הוא. ואם היה הדין על המוכר שאסור למוכרו למי שאינו בר-מצרא א"כ כיון דקיי"ל סלוקי מסלקינן ליה דהיינו דמבטלינן את המקח משום השגת זכותו של הבר-מצרא, א"כ ליבטל המקח משום שיש אצל המוכר השגת זכותו של הבר-מצרא. אלא ע"כ דדין בר-מצרא הוא רק על הלוקח ולא על המוכר, וכן כתב רש"י שם: עכו"ם לאו בר ועשית הישר והטוב, ואין לנו לומר על דינא דבר-מצרא ועשית הישר והטוב אלא ללוקח שהמוכר אומר לו מה עשיתי לך אם ארצה לא אמכרנה לך ותהא בידי, אבל ללוקח נאמר משוך ידך ויקחנה זה, ע"כ.

והא דאמרו שם דבמוכר לעכו"ם דשמותי ודאי משמתנין ליה עד דמקבל עליה כל אונסי דאתי ליה מחמתיה, דין זה דמשמתנין להמוכר הוא רק משום דגרם להישראל שיזפסד כחו ביד הלוקח העכו"ם אבל על המוכר לית ליה דינא בר-מצרא וכמוש"כ רש"י. ולכאורה גם הרמב"ם סובר כך ומשו"ה כתב דאם אתו כולם בבת אחת לקנות מהבעלים מן הדין יכול הבעלים למכור לאחד מהם שירצה, וזה משום דעל הבעלים ליכא חיוב דין בר-מצרא כלל, ורק שאסור להם למכור למי שיגרע לו מדין בר-מצרא והרי כאן לכולם איכא זכות בר-מצרא שהרי אם קדם אחד מהן וזבין זביניה זבינא, ולכן יכול למכור לאיזה מהם שירצה אף לכתחילה, אבל כשקדם אחר שאינו בר-

[קח, ב] בגמ': הני ארבעה בני מצרני דקדים חד מינייהו, וזבין, זביניה זבוני, ואי כולהו אתו בהדי הדדי פלגי לה בקרנזיל [בארבע אלכסונות: רש"י].

וברמב"ם (הלי' שכנים פי"ב הלכה ה) כתב בזה"ל: היו בני המיצר רבים, כולם זוכים בזו השדה הנמכרת והיא ביניהם לפי מניינם ונותנין מן הדמים ללוקח, והוא שכאו כולם בפעם אחת, אבל אם קדם אחד מהן וסלק את הלוקח, זכה בה לבדו הואיל והוא בן המיצר.

ובלח"מ שם כתב: היו בני המיצר רבים, כתב הה"מ נראה דרבינו ז"ל מפרשה בקדם אחד שאינו בן המיצר ולקח. ונראה לי טעמו דאם לקח מן המוכר כי זבני כולהו בהדי הדדי אמאי פלגי בקרנזיל, הא יכול המוכר למכור לאחד מן המצרנים, וכן כתבו תלמידי הרשב"א בשם י"מ וכתבו גם הרב בית-יוסף ז"ל (טוש"ע חו"מ סי' קעה), אלא ודאי דהלוקח קדם וקנה זכה בשביל כולם ולכך פלגי לה בקרנזיל, והיינו דווקא כשכאו כולם כאחד אבל אי לא לא.

והנראה, לומר בביאור דעת הרמב"ם, דסבירא ליה בהא דדווקא אי אתו כולהו בהדי הדדי פלגי לה בקרנזיל, כלומר: דרק אחרי כשכבר קנה לוקח מהבעלים איתא להאי דינא אבל כשכאו כולם לקנות מהבעלים יכול למוכרם לאחד מבני המיצר שירצה כמו שביאר הלח"מ, וכן גם מבואר בשו"ע (חו"מ סי' קעה ועיי"ש בש"ך סק"י). משום דדין בר-מצרא שתקנו חז"ל וסמכו על הכתוב (דברים ו, יח) ועשית הישר והטוב, הוא רק שיש זכות לבן המיצר לקנות שדה על מיצרו ואיסור על אחר לקנותו אבל אין איסור על המוכר למכור לאחר שבא

לפי זכותם של הבני המיצר כל אחד לפי חלקו, ושיטת העיטור שיש לחלוק לפי חלקי בני המיצר וכל אחד לפי חלקו יש לו זכות בר מצרא ומשו"ה סובר שחולקים השרה לחמשה חלקים.

ולפי מש"כ בעל העיטור לשיטתו בזה דס"ל דחל זכות בר מצרא על גוף המקח, ולכן סובר דגם כשבאים לקנות מהבעלים הראשונים צריך למכור להם בקרנזיל, ומשו"ה כאשר באים לחלוק להם הרי זה חלוקת זכות בר מצרא וכמו בשאר חלוקת שותפות הם שותפין בהזכות בר מצרא וצריך לחלוק להם כל אחד לפי חלקו, וכל שיש לו חלק גדול יותר של בר מצרא זכותו גדול יותר ומשו"ה כשרוח אחד מחולק לשני שותפים כל אחד מהם יש לו רק חצי חלק רביעית של בר מצרא ושאר הבני מצרא יש להם כל אחד חלק רביעית¹.

אבל לפי שיטת הרמב"ם שביארנו דסובר דזכות הבר מצרא הוא רק על הלוקח שאסור לו לקנות כשיש בר מצרא משום ועשית הישר והטוב, הרי כשקנה הוא כמו שקנה בשליחות הבר מצרא ולכן כשיש כאן כמה ברי מצרא שרינים דאי קדם זבין זביניה זבוני וכיון דלכולם יש להם זכות בר מצרא הדין דפלגי להו בקרנזיל, ולפי"ז כשיש כאן חמש בר מצרא הרי גם אותם שיש להם חלק קטן יש בהן דין אי קדם זבין זביניה זבוני וכולם הוי גם כגדר בר מצרא, וכשקנה הלוקח קנה בשליחותם והרי הוא כמו שקנה בשליחות חמש הברי מצרא ושליחותו שוה לכל החמש, שהרי בכולם הדין דאי קדם זבין זביניה זבוני וא"כ כולם ברי מצרא הם, ולכן גם צריכים לחלוק בשוה. ועיין שם במגיד משנה (פי"ב ה"ה) שכתב דמדברי הרמב"ם משמע דחולקים לפי מנין בני מצרא אף שאינם שוים (הובא שם בכ"י), וזה לשיטתו כמו שנתבאר.

מצרא כלל זבין ועבר על איסור בר מצרא הרי דהוי בזה כאילו קנה השרה בשליחות של כולם וכמבואר בסוגיין דהלוקח שעבר על זכות בר מצרא הוי כאילו קנה בשליחות הבר מצרא, והכא דלכולם איכא זכות בר מצרא הוי כנקנה לכולם ולכן הוי הדין דפלגי לה לכתחילה בקרנזיל ואי קדם אחד זבין זביניה זבינא כמו שנתבאר.

ובמ"מ שם (בר"ה אפילו) כתב: אבל שאר המפרשים ז"ל פירשו שבן המיצר הוא הלוקח הראשון, ע"כ. וכן ברמ"א (שם) הובא שיטת הסוברים דגם כשבן המיצר הוא הלוקח הראשון מהבעלים איתא להאי דינא דלכתחילה פלגי להו בקרנזיל, ושיטה זו הוא שיטת הרשב"א בתשובותיו (הובאה בכ"י סי' קעה אות יז, ועיי"ש במ"מ מש"כ בשם בעל העיטור).

והנראה בזה דמפרשים אלה ס"ל דזכות בר מצרא הוי על גוף המקח, כלומר: שבמקח זה יש להבר מצרא זכות קדימה לקנות, ולא הוי דין על הלוקח שלא יפסיד זכות הבר מצרא אלא הוא זכות בגוף המקח שכן יש זכות קדימה לבר מצרא, ואע"ג דאין זכות בר מצרא נגד המוכר כמוש"כ (עיין במ"מ שם), אבל ס"ל דבר מצרא יש לו זכות בגוף המקח נגד הלוקח, ומשו"ה גם כשבאו כולם בכת אחת חייב המוכר לכתחילה למכור לכולם כיון שלכולם יש כאן זכות בר מצרא וכולם שותפים בה.

והנה בכ"י (שם) הביא דעת העיטור בזה וכתב: וז"ל העיטור — והיכא דאיכא בחד רוחא תרי, איכא מ"ד דפליגי לה לחמישה חלקים ואיכא מ"ד דלית להו לפני תרי מצרני אלא חלק אחד מן הארבעה חלקים והכי מסתבר, ע"כ. והיינו דפליגי בשיש באחד מהצדדים שני שותפין ובשאר הצדדים בכל רוח בעלים אחד, אם חולקים לפי צדדי השרה או

1. עיין בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס פסקים, אות פא) שכתב דהלוקח שותף בשדהו, אין מצרן יכול לערער דיכול מוכר לטעון איני רוצה להיות שותף עמך. ולפי"ז יכול כל מוכר שדה להערים על מצרן שישתתף עם הלוקח בכל חקרקע.

(ה) אחד מן האחיין או מן השותפין וכו'. כפרק המקבל אמר רב יהודה האי מאן דרזין ביני וביני שופי וכו' כן היא גירסת רב האי גאון ופירש בגון ג' או ד' שותפין ואיניש מעמלא קנה חלקו של אחד מן השותפין חליפה הוה סלוקי לא מסלקין ליה מדין מצרנות דמאי אמר ליה שמה לא יתול חלקך במצר שדה שקימי וכן יאמר לטולן ורב נתמן אמר מסלקין ליה שכל אחד שותף בכל

השדה אבל משום דינא דרב מצרא אס קנה אלל שדה השותפין לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי מסלקין ליה כי הוא טוב לי כי אפיס אס מצרי שיטתו לי סמוך לו עד כאן לשון הרא"ש ועל פי זה כמד רבינו אחד מן האחיין או מן השותפין שמכר חלקו לאחר שאר השותפים מסלקין ללוקם ודלא כרב יהודה. ואמר כן הוסיף ואמר ואפילו אס קנאו המצרן כמד הרא"ש וכו' ונראה דהיינו משום דסתך דקאמר המס (קס): לאשה וליטמי ולשופי לית סה דינא דרב מצרא פירש רש"י לשופי שכל למטר חלקו למצרו אין המצרן יכול לומר אני חקנה עמך כדון שני מצריתם שפאו לקנות כאלה כי השותף יס לו חלק בגוף השדה ועדיף טפי מן המצרן עכ"ל ומשמע מלשון לכאורה דדוקא כשפא לקנות אין המצרן יכול לדמות לשותף אבל אס קדס המצרן וקנאו אין השותף האמר יכול לסלקו והרא"ש הכריע דמסתבר מהאי טעמא דלפילו קדס המצרן מסלק ליה שותף דכל זמן שלא חלקו יס לו חלק בכל השדה ועדיף טפי ממצרן שאין סה אלל מכא סמיכות המצרן וכן נראה עכ"ל. ולפי עינים דעמי נראה דרש"י נמי לא פירש שפא לקנות אלל משום דקאמר לאשה וליטמי ולשופי לית סה משום דינא דרב מצרא דאלמא דמיירי במצרן שיש לו שדה אלל שדה המשותף ורנה לדמותו לשותף שקונה חלקו של שותף דומיא דלשה ויתמי שהמצרן סה לדמותן ומשמע דכן המצרן הוא דאין יכול לדמות לשותף אבל שותף יכול לדמות לשותף מכלל דשפא לקנות קאמר והלכך דוקא מצרן אינו יכול לומר לשותף שפא לקנות אני חקנה עמך אבל שותף יכול לומר לשותף שפא לקנות אני חקנה עמך כדון שני שותפים שפאו לקנות כאלה אס קדס המשותף וקנאו אין השותף האמר יכול לדמותו אבל במצרן אפילו קדס וקנאו מן המשותף יכולים השותפים לסלקו ורש"י נמי

מורה סה:

(ה) ה אחד מהאחיין או מהשותפין וכו'. כפרק המקבל אמר רב יהודה האי מאן דרזין ביני וביני שופי וכו' כן היא גירסת רב האי גאון ופירש בגון ג' או ד' שותפין ואיניש מעמלא קנה חלקו של אחד מן השותפין חליפה הוה סלוקי לא מסלקין ליה מדין מצרנות דמאי אמר ליה שמה לא יתול חלקך במצר שדה שקימי וכן יאמר לטולן ורב נתמן אמר מסלקין ליה שכל אחד שותף בכל

השדה אבל משום דינא דרב מצרא אס קנה אלל שדה השותפין לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי מסלקין ליה כי הוא טוב לי כי אפיס אס מצרי שיטתו לי סמוך לו עד כאן לשון הרא"ש ועל פי זה כמד רבינו אחד מן האחיין או מן השותפין שמכר חלקו לאחר שאר השותפים מסלקין ללוקם ודלא כרב יהודה. ואמר כן הוסיף ואמר ואפילו אס קנאו המצרן כמד הרא"ש וכו' ונראה דהיינו משום דסתך דקאמר המס (קס): לאשה וליטמי ולשופי לית סה דינא דרב מצרא פירש רש"י לשופי שפא למטר חלקו למצרו אין המצרן יכול לומר אני חקנה עמך כדון שני מצריתם שפאו לקנות כאלה כי השותף יס לו חלק בגוף השדה ועדיף טפי מן המצרן עכ"ל ומשמע מלשון לכאורה דדוקא כשפא לקנות אין המצרן יכול לדמות לשותף אבל אס קדס המצרן וקנאו אין השותף האמר יכול לסלקו והרא"ש הכריע דמסתבר מהאי טעמא דלפילו קדס המצרן מסלק ליה שותף דכל זמן שלא חלקו יס לו חלק בכל השדה ועדיף טפי ממצרן שאין סה אלל מכא סמיכות המצרן וכן נראה עכ"ל. ולפי עינים דעמי נראה דרש"י נמי לא פירש שפא לקנות אלל משום דקאמר לאשה וליטמי ולשופי לית סה משום דינא דרב מצרא דאלמא דמיירי במצרן שיש לו שדה אלל שדה המשותף ורנה לדמותו לשותף שקונה חלקו של שותף דומיא דלשה ויתמי שהמצרן סה לדמותן ומשמע דכן המצרן הוא דאין יכול לדמות לשותף אבל שותף יכול לדמות לשותף מכלל דשפא לקנות קאמר והלכך דוקא מצרן אינו יכול לומר לשותף שפא לקנות אני חקנה עמך אבל שותף יכול לומר לשותף שפא לקנות אני חקנה עמך כדון שני שותפים שפאו לקנות כאלה אס קדס המשותף וקנאו מן המשותף יכולים השותפים לסלקו ורש"י נמי

פרישה

(ה) אחד מהאחיין או בר עד שאר שותפין מסלקין אותו. דין זה עם כל דיני מצרנות דמינן זה הוא מפרק המקבל עיי"ש דף ק"ח ע"א ומשמע לשון הגמרא בדרישה עיי"ש. ונראה דאין דומיא דשותפין קדס רבינו דהיינו שכל חלקו עדיין שדות ירושקן יאן. ור"ל אפילו אס האחיין או

דרישה

(ה) אחד מהאחיין או מן השותפין בר מסלקין ללוקח כו'. כפרק המקבל דף ק"ח אמר רב יהודה האי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי חציפא הוה סלוקי לא מסלקין ליה ורב נתמן אמר סלוקי נמי מסלקין ואי משום דינא דרב מצרא לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי אפילו משום דינא דרב מצרא מסלקין ליה משום שנאמר ועשית הישר והטוב עכ"ל. ופירש רש"י דמיירי דאחזיק בשדה העומדת ליקח בטסקא ועומר בין שדות שני אחיין או שותפין ואי משום דינא דרב מצרא אס אינם לא אחים אלא מכה מצרנות באים על המחזיק ואומרים אנו היינו מצפים לקחתה שאנו צריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בסמוך לו ולא לקנות במקום אחר לא מסלקין ליה ולא איכפת לן לדינא דרב מצרא כלל ועד מפסי נהרדעי דמסלקין ליה משום דינא דרב מצרא. והתוספות הרא"ש מפרשים בענין אחר אבל גם כן על דרך זו שכתוב מפרשים דאיירי דמחזיק בשדה הטמך לשדה המשותף: אבל בשם רב האי כתב הרא"ש שפירש גאון דמיירי דמחזיק בשדה שותפין עצמן זה לשונו ופירש גאון ג' או ד' שותפים ואיניש דעלמא קנה חלקו של אחד מן השותפין חציפא הוה סלוקי לא מסלקין מדין מצרנות דמצי

הגהות והערות

יאן וכן כתב במאירי קה ע"א דיה שנים ח"ל שיש להם שדה בשותפות מצד אחיה או שותפות וכו', ועיין כה"ג הגה"ט אוח ד רכתב דמכרי שותף הירשביא שהביא כ"י משמע דמיירי אצ"פ שחלקו, עיי"ש בתשובה, והביא עוד לדברי פסקי רקטי סימן שכד: יבן עיין ב"י לקמן דהביא דברי שותף הירשביא

שומעים בקרקע אחד ומכר אחד מהשומעים חלקו לכן המזר שהשומע מסלקו. וכן כתב העיטור (אם מ מלמט קרקעות פה.) וכן השיב הרמ"ם יג' וכ"כ בשם הר"י ברלוגי ואין זה ספק וכן הדין עמו שמאמר שיש לו חלק בקרקע בכל חלק ותלך שמוכר הוא הממליט עלו אחרי שלא הונטר והוא קודם לכל אדם עכ"ל: ואפילו אם קנאו המצרן כתב אדוני אבי ד"ר שהשותף מפלסו וכו'. נמקד המזכר בטוגיא המזכר גבי הא דלמרינן לאשה וליחמי ולשומפי לים זהו משום דינא דבר מזלח כפס הרמ"ם (פי ל) כן לדעת רמ"א וכמו דמסתבר הכי. וכמו רמ"א

יודעם (ג"כ מ"ד מ פ"ד) כן עיקר [בדק הבית] וכן כתב הרשב"א בתשובה טו' וכתב שכן דעה הר"י ברלוגי ושאיך ספק בדברי [עד באו] וכן כתב בעיטור (פס) דמסתברל היכל חזק כפי אפי' חף על גב דהוא מזנן מסלקינן ליה אליבא דרז נממן ונהרדעי דהא רז נממן לים ליה

ואפילו אם קנאו המצרן כתב אדוני אבי הרמ"ם ז"ל שהשותף מסלקו דכל זמן שלא חלקו יש לו חלק בגוף השדה ועדיף טפי ממצרן וכן כתב ה"ר יהודה ברלוגי: ו ולא מיבעיא ששותף מסלק ללוקח אלא אפילו המצרן מסלקו כגון ראובן שמכר שדה לשמעון ולוי יש לו שדה אצל השדה הנמכר לוי נתון הדמים ללוקח

דינא דבר מזלח ובר מזלח לא מצי מפיך מלייט דעלמא ואפילו הכי אפי' שומפי'ן מסלקינן ומסקינן מיניה ושמע מינה דלסין ושומפי'ן עדיפי מבר מזלח הילכך אפילו הוא בר מזלח ואקדים חזין מפיקין מיניה הילכך חף אט קודם לפולס אללא היכל דהוי יהוה אטר חזק שכן ואיהו לאו שכן דלמרינן (קמ:) שכן וקרוב מלי וכו' אבל היכל דמרוויחו שמיס או מזרעיס או פלמדי שמיס יהוה אטר אט מפיך מאדך עכ"ל ונראה מדבריו דלח מסלק ללוקח כל היכל דמיס שזיס כגון שמיס מזרעיס וכו' או שמיס אטס מזרעיס וכו'. וכן כתב הרשב"א בתשובה (פי"ג מ"י קט) (א"י) חז' לטונו עכשיו שקנה טו' שמעון ורלוון טונועו משום מזרעיס ירלח שיהי' עס רלוון לפי שרלוון אט והלח קודם לכן המזר כל שמיס מזרעיס מיסל וכדלמרינן נמקד המקבל נהרדעי אמרי אפילו משום דינא דבר מזלח מסלקינן ליה כלומר אפילו שמיס מזרעיס וקדם הרלוון וקנה חף על פי שהו' כן המזר הלח שגס הוא כן המזר מסלקו ועוד לפני מה שגראה אפי' הלוקח היה דר שס צימ' הרלוון אללא לוי ששייר דריה לעצמו ורלוון דר שס ולס כן רלוון שכן לשמעון טלומו ימ והלוקח אינו שכן ושכן קודם לשאיט שכן (ב):

גגא) [ב] כתב מהרי"ק בעורש כ' (עף ט) אט כל אטר י' לו יום מיועד לטלוט טענוט לא מיקוז שומפי'ן מאמר שאפי' האטר רשאי לטלוט צומט ללא דליס: וכן כתב ה"ר יהודה נן:

ו ו"ל מיבעיא ששותף מפלס ללוקח אלא אפילו המצרן מפלסו וכו'. טולט טוגיא דמקד המזכר טזכי שייטל דבר מזלח מסלק ללוקח וכמו שכתובו בטמון ע"ה:

דריכי משה

(א*) ארבעה אחין שיש להם בית ביחד ואחד מהן מכר חלקו לאיש נכרי והתנה עמו שעדיין ייחד בבית ארבע שנים ואחר כך בא האח השני ומכר גם כן חלקו לאותו האיש הנכרי ואח השלישי בא לסלקו מדין מצרנות ופסק דהדין עם האחין ויכולין לסלקו וכו': (ב) כתב בתשובה מיימוני סוף ספר קנין סימן ל"ב ראפילו אם המוכר אומר קודם שאמכר למצרן אחוז מן המקח או עבב הקרקע לעצמי לא מהני ועיי"ש שהאר"ך ביני מצרנות:

פרישה

יש לו חלק בגוף הקרקע כו'. פירוש מאמר שלא הונטר אלא חלקו י' לכל אחד מהשומפי'ן חלק כל חלק ותלך מהממליט ולמיק אפילו כד קנה המלך יוכל לסלקו ועי'ן לקמן סימן זה ספ"ד כ"א: אלא אפילו המצרן מפלסו וכו'. נמקד משום שפולסו ועי'ן ה"ר והטוב עיני' ה' ופירש רמ"א דבר שמי' אמה נמקד כל כן שפולסו קרקעות ממקום אטר ולל טעריט על כן סמיל' לטיוט נכשוי מלטיס. ולל

דרישה

כוחיה וכמ"ש רבינו לקמן סימן זה סכ"ב מכל מקום נשמע מיניה גם כן לדין אליבא פירוש דרב האי הגאון הג"ל דאם קנה מצרן משהו שוחמט גופה מאחד מהשומעים ששאר שוחמטים מסלקים לאותו מצרן מהאי הוכחה דבעל העיטור עצמה: בפרק המקבל אמ"ש לאשה וליחמי ולשוחמי לית בהו משום דינא דבר מצרא כתב רש"י זה לשונו שותף שבא למכור חלקו לחבירו אין המצרן יכול למימר אני אקנה עמך כד"ן שני מצרנים שבאו לקנות כאחד כי השותף יש לו חלק בגוף הקרקע ועדיף טפי מהמצרן ע"כ. וכתב הרמ"ם ומסתבר דמהאי טעמא אף אם קדם המצרן מסלק ליה השותף דכל זמן שלא חלקו יש לו חלק בכל השדה ועדיף טפי מהמצרן שאינו בא אלא מכה טפיכה המצר וכן נראה. וכה דברי רבינו מבוארין: ובבית יוסף כתב גם כן דברים אלו אך בערכוביה ובסוף דברים אלו כתב זה לשונו וכן כתב הרשב"א בתשובה על שני שותפי'ן בקרקע אחד ומכר אחד מהשומעים חלקו לכן המצרן השותף מסלקו ע"כ והוא לשון שאינו מדקדק ולא שייך לומר "וכן" דהא רב האי והרמ"ם ורבינו מיידי אפילו באחין או שותפי'ן רבים כמ"ש בפרישה הרשב"א לא הוכיח אלא שני אחין י'ן דוק. גם על מ"ש רבינו ואפילו קנאו המצרן כתב אדוני אבי הרמ"ם שהשותף מסלקו כתב ב"ו יוסף זה לשונו שהרמ"ם כתב כן לדעת רש"י כו' קיצר במקום שהיה לו

חדושי הגהות

[כ] כן נמס' סל"ט ור"ן (ר"ט טל) בטעו טט מליקין י'ן:

הגהות והערות

ח"ג סימן קט האפשר ולהו כותנו: יג' עיין כלל צה סימן א דמשמע מדבריו שם יש מעלה לשותף על מצרן: יד' עיין ב"י לקמן בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סימן קט ושם איידי בשלשה אחין (ועיין פרישה ומשמע מדבריו

דרינו כמז כספס אחד מן השותפים שמכר חלקו לאחר שאר (ו) ואפילו שהלוקח תלמיד חכם ושכן וקרוב וכו'. עסק השותפים מסלקין ללוקח לא קאמר אלא בקרקע אבל לא במטלטלין וכן משמע מלשונו שאמר אפילו אם קנאו המזנן כמז אדוני אבי ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם אבי וקרוב מהו וכו'. הר"ש שהשופך מסלק וכו' אלא דבשדה דבשדה קאמר תפלה שעליו אמר וכמז הר"ף (פ"ה) ה"י כולו דלמרינן טא דמקדמי מד אסבייה ליכא מד מייהו ער מזרע אלא מרווייהו דמיין מיין אטון מהאי ארעא אלא מיקדם הוא דמקדמינן מד אסבייה ואי קדם אידך חזן לא מפקינן מיניה אלא טהדי ער מזרע כולו אימ טא משום דינא דבר מזרע. וכן פירש רש"י (ד"ה שמי) דלאו דדינא דבר מזרע איירי אלא להשיא ענה דרך ישר וטוב למי יקדים למכור דאי דדינא דבר מזרע היכי קאמר שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם אי האי שכן מזנן הוא אמאי תלמיד חכם קודם תלמיד חכם לכו ער ועשיה הישר והטוב הוא וכו' קרוב ותלמיד חכם מאי דינא דבר מזרע איכא ואם תאמר כשנשיאם

(י) וכתב גאון דהוה ליה כיווד ברשות וכו'. פירוש דמלכד ההולאה נרץ לשלם לו גם שכן טרמו כשאר שפלי העיר בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. ולמד גאון דין זה מפרק חוקם (רי"ג מ"ג) דלמרינן הסם דשופך כיווד ברשות דמי, ומכל שכן לוקם לגבי מזנן מקמי דמבעיה דעדיף משופך ומבעל בכפי אשמו אלא דאם קלקל מנכה לו הדמים ואפילו קלקל מקמי דמבעיה. ועיין

ומסלקו: (ו) ואפילו שהלוקח תלמיד חכם ושכן וקרוב למוכר והמצרן עם הארץ ורחוק מן המוכר המצרין קודם ומסלק את הלוקח: (ז) והלוקח חשוב כשלוחו לכל דבר אף על פי שלא הודיעו תחלה שהוא קונה אותו: (ח) ועדי הקנין של הלוקח יכתבו השטר בשם המצרין ואין צריכים קנין אחר: (ט) וכן אם הוקרה צריך ליתנו לו כמו שקנאה וכן אם הוחלה צריך המצרין ליקח אותה כמו שקנאה אם חפץ בה: (י) ומיהו שלוחו הוא לתקן ולא לקלקל לפיכך אם תיקן בה או השביחה נותן לו ההוצאה וכתב גאון דהוה ליה כיווד ברשות ושמיך לו וידו על העליונה ואי בתר דתבעיה יזן הוה ליה כיווד שלא ברשות

הזכור (קט): אמרינן שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם אבי וקרוב מהו וכו'. ה"י כולו דלמרינן טא דמקדמי מד אסבייה ליכא מד מייהו ער מזרע אלא מרווייהו דמיין מיין אטון מהאי ארעא אלא מיקדם הוא דמקדמינן מד אסבייה ואי קדם אידך חזן לא מפקינן מיניה אלא טהדי ער מזרע כולו אימ טא משום דינא דבר מזרע. וכן פירש רש"י (ד"ה שמי) דלאו דדינא דבר מזרע איירי אלא להשיא ענה דרך ישר וטוב למי יקדים למכור דאי דדינא דבר מזרע היכי קאמר שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם אי האי שכן מזנן הוא אמאי תלמיד חכם קודם תלמיד חכם לכו ער ועשיה הישר והטוב הוא וכו' קרוב ותלמיד חכם מאי דינא דבר מזרע איכא ואם תאמר כשנשיאם

לקמן ריש סימן שע"ה (פ"ה): מזנן אטו משום דתלמיד חכם הוא משלם גלמי דאינני (שטעם מ"א). וכן הסכימו הסופרים (ד"ה שמי). ולשון רבינו כלשון הרמב"ם או בעל הלכות ז"ל (פי"ה מה ה"י רמ"ו ד"ו ט"ג) גורם אשה יסמי ושותפי ושכני העיר ושכני שדה לים זה משום דינא דבר מזרע שכן ותלמיד חכם לים זה משום דינא דבר מזרע עכ"ל:

(ז) (ט) (ו) והלוקח חשוב כשלוחו דבר דבר וכו'. שם (קט) אלא אימליך ביה אמר ליה איזיל איתון ואמר ליה זין נרץ למיקנא מיניה או לא ואסיקנא והלכתא נרץ למיקנא מיניה השתא דלמרת נרץ למיקנא מיניה אי לא קט מיניה איקור חול ברשותיה. ופירש רש"י אלא לאימלוכי ביה. שדה היואלה לימכר וכו' אמר מן המזרע ואמר ליה זין נרץ למיקנא מיניה. דאי לא קט מיניה מני אמר ליה משטה הייתי כך כדי להעמידה על דמים הרמב"ם לה שאם באמי אי אלא הסגלים היה מעלה לי דמים בשביל שפירש עלי: השתא דלמרת נרץ למיקני מיניה. אם כן אין קנייט של זה כלום אי איקר או זל ארעא ברשותא דבר מזרע איקר או זל לא יוסף הלוקח ולא יגרע מלקבל דמים שנמנן זה דמי איקר רוחא דבר מזרע הוא וכו' זל פסידא דבר מזרע הוא. וכמז הר"ש (פי"ב ע"ב) והשתא דלמרינן נרץ למיקנא מיניה איקר חל ברשותיה אי לא קט מיניה או אי זון ולא אימליך ביה שהלוקח הוא שליח המזנן לכל דבר ועדי קנין של הלוקח יכתב בשם המזנן ואין נרץ קנין אמר והוי כקונה למכרו שלא מדעתו אי ציי שקיל ליה ולא נרץ קנין אמר ואם הוקרו והחלו ברשותו עכ"ל וכן כמז רבינו ירושם ז"ל (רי"ג פ"ד מ"ג):

(י) ומידו שדוחו הוא דתקן וכו'. ישנו הלשון כך הוא שלטו הוא למקן שאם מיקן זה או השביחה וכו' אבל אימ שלטו לקלקל לפיכך אם עקר נעישום או קלקל מנכה לו מן הדמים מה שקלקל: ודין זה מדברי הרמב"ם בערך י"ג מהלכות שכנים (פי"ג) חה לשוט הלוקח שבעה והשנים או פטר והפטרין מן המזר מסלקו וטמן לו דמים הרמב"ם לו והרי הוא בכל מעשיו כמו שלים אחר וכמז עוד וזה העיקר בכל אלו הדינים שכל הלוקח נצד מזר מכירו הוא כמו שליח למכרו ולמקן שלטו ולא לעשות לפיכך אם השנים נוטל הולאה ואם הפטר והפטרין מן המזר מוכרין לו מן הדמים. וכמז הרב המגיד זה נמשך אחר מה שכתב טלוקם הוא כשלים מן המזר וגבי שלים אמרו (קידושין מ"ג) דלמך ליה לתקוי שדמתיך ולא לעומו: וכתב גאון ואי עקר פיגיה נפישות וכו'. כמז נכתב בסמוך:

פרישה

דמי למה שכתב רבינו בשם הר"ש בסימן קע"ד (פ"ה) דאם היה לאחד שדה אלא שדה המשופך ואומר מני לי חלקי אלא שדה שלי דפירש ליה להר"ש דאין שומעין לו אלא יכול להעלות הרעה דשאי התם כיון דחזי שדה הוא של און מכירו יכול להכרימו לימן לו אם זה בחלקו והיה ליה מוכר שדנין זה דלים בעמד משום דינא דבר מזרע אלא דחוקא גבי לוקח וק"ל: (ו) תלמיד חכם ושכן. פירוש שכן מזירה או שגיל ליהוה עסק עמו עמא ומתן ממ"ש לקמן בסימן זה שפיץ ע"ד וע"ה אבל לא איירי בשק מזנן פיי"ש: (ז) (ח) והלוקח חשוב כיווד הקנין וכו'. כל זה לשון הר"ש שם שטרך המקבל וכמז לקמן ביה יוסף (פול"ד) דלמי מה שכתב הר"ש שכתב השטר בשם המזנן אסרייה המזנן גם כן על המוכר ולא על הלוקח כלל ועיין לקמן שפיץ ל"ד: (ט) וכן אם הוקרה צריך כו'. פירוש "וכן" כיון שהלוקח הוא שלטו של מזנן מהאי טעמא נרץ הלוקח ליתנם למזנן כמו

שקנאה אפילו נתיקרה: אם חפץ בה. אבל דאי און טלוקם יכול להכרימו שיקטו: (י) לפיכך אם תיקן בה כו'. המשך לשון רבינו כך הוא כיון שהוא שלטו למקן לפיכך אם טקן כו' ולא לקלקל לפיכך אם עקר נעישום כו' כמ"ש ב"מ פ"ה ד"ה ר"ה דהוה ליה כיווד ברשות כו'. לקמן בסימן (קע"ט) (פ"ה) כמז רבינו דהוה ליה כיווד ברשות טעל כמריטי העיר אפילו עקמה אעומדת לקטור ואפילו בשדה שאין עשויה ליטע פיי"ש: הוה ליה כיווד שלא ברשות כו'. פירוש וידו על הסמכותה מנואל לקמן (פי"ה מה ה"י) דאם הולאה ימיר על השטח טמן לו שטח ואם השטח ימיר על האלוא טמן האלוא. וגלוי דעל כל פנים טמן לו מה שנתנה דין המראה לפועל כדאם שלים שלו דחור וטעל המראה מהבעל בים מה שהאצו דהייט כמו ששוכרין הפועלים שציר שהוא פסות משיעור אריס וממ"ש רבינו לקמן בסימן של"ג (פ"ה) של"ו (פ"ה) ושע"ה (פ"ה) פיי"ש:

הנהגות והערות

אלו בתוך דברי בית יוסף ע"פ חרדשי הנהגות רפוס דיהתפורט, ובכ"י דפודר ליתא: יזן בדפוס וארי אל חבארה הנוטח ואי בתר דתבעיה, ובכתי"י ושאר דפוסים הנוטח בכפונים:

(יא) ואם אכף פירות וכו'. הם דברי הרמב"ם שפרק י"ג מהלכות שניס (טז) וזה לשון דברי אמונים שמשפין לו הפירות כשאלו אחר שכן פ' המצר והביא מעות לטקו אכל כל הפירות שאכל מקודם שלו הוא אכל ואין משפין אותו עכ"ל.

(יג) קנאה הלוקח בפנה וכו' עד אם היה עושה כן גם דאחר וכו'. איכא למידק דלפילו היה מוכרה כן גם לאמר שהמטנה מכל מקום יכול לומר מצדך עם לי יותר ממך ואיני רוצה במוק וכן היה הסכמת הרמב"ן והרשב"א והר"ן כמ"ש נמוקי יוסף שהמקבל והרצ המגיד שפרק י"ב מהלכות שניס. ואפשר דלא אמר רבינו אלא במפורסם דלא מצי למימר מצדך עם לי יותר ממך וכו' כגון שהמזן איש אמר וטוב וטוב לכל יוסר מהלוקח. ואיכא למידק דכאן כמנ שבמס' דהלוקח הוא מוסק ועל המזן להביא ראיה ולקמן בספ"ק סי' כטג שהרמ"ה נשלק על זה ויש לומר שרבי נמשך אחר דברי הר"ש שכאן כאלו שבמס' שעל המזן להביא ראיה כן:

ואי עקר מינייה נטיעות או קלקל מבנין לו מן הדמים מה שקלקל אפילו אם קלקל קודם שבא המצרין: (יא) ואם אכל הפירות אותן שאכל אחר שבא המצרין צריך לשלם ושאלו קודם אין צריך לשלם: (יב) ואם לזה הלוקח קודם שבא המצרין אין שעבוד הבעל חוב חל עליו ואינו טורף מהמצרין: (יג) זמא קנאה הלוקח בפנה והיא שיה מאתים אם היה נותנה כן לכל אדם כגון שמוכר מחמת דוחק לא יתן לו המצרין אלא מנה ואם לא היה נותנה כן לאחר צריך ליתן לו מאתים. ה וכן כל כיוצא בזה כגון שהרריח לו זמן הפרעון אם היה עושה גם כן לאחר אז גם המצרין לא יתן ללוקח המעות אלא עד זמן שקבע לו ואם לאו צריך ליתנה ללוקח מיד אף על פי שהוא לא יתנם למוכר אלא עד הזמן שקבע לו. (יב) ואם טען הלוקח שלא היה נותנה כן לאחר והמצרין אומר שכן הוא היה

המגיד גם זה נמשך אחר מה שאמר שדין כשליש. ופשוט הוא כן בדברי הרמב"ם טס: (יג) קנאה הלוקח בפנה וכו'. גם זה צריך המקבל (קס). וכן במאה וזהו מאמן מניח אי לכולי עלמא קא מחיל ומזנין יהיב ליה מאה ואי לא יהיב ליה מאמן. וכמנ דהר"ש (סי' נד) וכן כל כיוצא בזה אם הריע לו זמן הפרעון אי לכל איניש הוא ענין הכי כגון שמוכר עדה מפני רעתה גם המזן לא ימן מעות עד אותו זמן (בי) ואי לא יהיב המזן וחי ללוקח לאלתר דהי כשילוי הלום המוכר ללוקח עד אותו זמן ועל המזן להביא ראיה לכולי עלמא מחיל ומזנין דלרעה דלוקח הוא ואין למזן זכות שה אלא משום ועשיית הישר והעזוב וכל כמה דלא מייתי ראיה אין כאן הישר והעזוב ולא אמרינן סוף סוף ארעא למיקם בדייה דמזן קיימא ועל הלוקח להביא ראיה דלגבייה קיימא כמאן דגביה דמיא ויסומים לייסו ראיה ולישקלו דלקמן מיירי בעעשה אביהן אפושטיקי והוי יסומים כיווד לתוך עדה פכירו שלא ברשות אכל האס קרקע ברשות לוקח קיימא אלא שפיקתם אכמיס היא משום הישר והעזוב והמקנה אינה אלא כשנמחוק זה כבר הלוקח ונחא לרשותו ומספיקא לא מספיקא מיניה. וכן דעם הרמב"ם שפרק י"ב מהלכות שניס (סי' ט"ז) שכמנ הרי שטען הלוקח ואמר מפני המס וכיוצא ב' מוכר וכו' על בעל המצר להביא ראיה. וכמנ עוד טס (סי' ט"ז) אפילו היה דברי ספק אין הלוקח מסתלק אלא ברציה ברורה שמיניש בעל המצר וכמנ הרצ המגיד שכן נראה מהעיסור (אום מ מדרת קרקעות

המגיד גם זה נמשך אחר מה שאמר שדין כשליש. ופשוט הוא כן בדברי הרמב"ם טס:

(יג) זמא קנאה הלוקח בפנה וכו'. גם זה צריך המקבל (קס). וכן במאה וזהו מאמן מניח אי לכולי עלמא קא מחיל ומזנין יהיב ליה מאה ואי לא יהיב ליה מאמן. וכמנ דהר"ש (סי' נד) וכן כל כיוצא בזה אם הריע לו זמן הפרעון אי לכל איניש הוא ענין הכי כגון שמוכר עדה מפני רעתה גם המזן לא ימן מעות עד אותו זמן (בי) ואי לא יהיב המזן וחי ללוקח לאלתר דהי כשילוי הלום המוכר ללוקח עד אותו זמן ועל המזן להביא ראיה לכולי עלמא מחיל ומזנין דלרעה דלוקח הוא ואין למזן זכות שה אלא משום ועשיית הישר והעזוב וכל כמה דלא מייתי ראיה אין כאן הישר והעזוב ולא אמרינן סוף סוף ארעא למיקם בדייה דמזן קיימא ועל הלוקח להביא ראיה דלגבייה קיימא כמאן דגביה דמיא ויסומים לייסו ראיה ולישקלו דלקמן מיירי בעעשה אביהן אפושטיקי והוי יסומים כיווד לתוך עדה פכירו שלא ברשות אכל האס קרקע ברשות לוקח קיימא אלא שפיקתם אכמיס היא משום הישר והעזוב והמקנה אינה אלא כשנמחוק זה כבר הלוקח ונחא לרשותו ומספיקא לא מספיקא מיניה. וכן דעם הרמב"ם שפרק י"ב מהלכות שניס (סי' ט"ז) שכמנ הרי שטען הלוקח ואמר מפני המס וכיוצא ב' מוכר וכו' על בעל המצר להביא ראיה. וכמנ עוד טס (סי' ט"ז) אפילו היה דברי ספק אין הלוקח מסתלק אלא ברציה ברורה שמיניש בעל המצר וכמנ הרצ המגיד שכן נראה מהעיסור (אום מ מדרת קרקעות

דרכי משה

(כ"ג) אב"ד נמוקי יוסף פרק המקבל (דף קכ"ה ע"ב) (סה). כתב דאם מוכר בהקפה אין בזה משום דינא וכו' מצרא:

פרישה

עומן לו מאה וק"ל: (יב) ואם לזה הלוקח כו'. גם זה כמנ הרמב"ם פרק י"ג דשמיס וסוף כמנ פלגון זה וילקו כן אמיר אין שיעוד סי' וערה דרמב"ם קאמר אפילו פילקו כד המזן ללוקח ויסיב ליה הקרקע וממנ דמי יקח הוא הקרקע לא יהיה נכס פז ממש לגבות אפילו הכי אין השיעוד מל עליו וכל שק כמנ פילקו עדיין להלוקח והדמים עדיין בידו שאין שיעוד הבעל מוכר מל על הקרקע שהרי יוכל לגבות מהדמים. ומשום הכי כמנ רבי וכמנ סמ"ג אין השיעוד מל עליו וכו' לומר לך דאין פילוק. וכמנ המגיד משנה זה לשון זה נמשך אחר מה שאמר שדין כשליש. ופשוט הוא: (יג) כגון שהרריח לו זמן בר אם היה עושה כו'. הר"ש כמנ טס זה לשון כגון שמוכר עדה מפני רעתה ע"כ דלס לא כן מנא דיעיני דהיה מרויה גם לאמריס ורביט סמ"ג הדברים כדי לכלול ב' גם כן גוונא אמרינא כגון דיעיני ביה שהוא סיב לאמריס לזמן פלוגי ומוכר השה כדי שיהיה לו משום לזמן ידוע ועל דרך שכמנ רבינו לקמן סוף סימן ק"ל (פנ"ו) וק"ל כאן:

ואי עקר מינייה נטיעות או קלקל כו'. כמנ רבינו ירוסס נמי י"ל (ט"ז) מ"ד לדעת הרמב"ם (שהוכר רבינו לקמן ספ"ק ט"ס) מיירי שמיסה בעל המצר וגינה דעמנו שאיט מוחל ש"ס שמק כשראה אותו טנה או סותר אידי וכו' ולפי דברי הגאון (שהוכר לקמן ספ"ק י"א) מיירי כל זה שהעמידו בדין ופירש עכ"ל: (יא) אותן שאכף אחר שבא המצרין צריך ל"שלם כו'. כן כמנ הרמב"ם שפרק י"ג מהלכות שניס. ומיירי אם המזן לא לטקו והמס בידו והלוקח ימן עדיין לא נתן המעות דלא שייך למיטעב אכילם פירות לריבם מכל מקום אינו אלא שליט: ושאלו קודם לזמן כו'. כמנ ב"מ יוסף זה לשון המגיד משנה דלף על פי שהיה כשליש דוקא כשאלקו או לא לטקו אכל קודם לכן הרי הוא ללוקח עד אותו זמן ואין משפין לו פירות שאכל זהו דעמו עכ"ל וכן כמנ נמוקי יוסף דף (קכ"ט ע"ב) (מ' ר"ט ג"מ). מכל מקום אם קלקל אפילו מה שקלקל קודם לכן מנכין לו דמיון שער שפילקו הוא ללוקח וארעא דליה הוא שקלקל והכי מנכין לו כמנ ספקה קרקע במאה וקלקלה דודאי כמנא ומכרה אין

חדושי הגהות

[ג] ר"ד לדעת הרמב"ם לקמן סוף ספ"ק ט"ס (פרישה פ"י): [ד] דברי גאון לקמן סימן זה סוף ספ"ק י"א (פרישה פ"י):

הגהות והערות

[ט] עיין שו"ת פנחת יצחק ח"ו סימן קכד הגיה דצ"ל 'המצרין' עדיין לא נתן המעות. (לכאורה כוונתו גם לפחות חיבות יודמים בידו) דאו היה הריא ריש בזה משום רביה כיון דהמצרין חייב המעות ללוקח בזה כתב הפרישה דאין בזה משום רביה משום שלא היה בידו דרך הלואה וגם אם עדיין לא כתבו להמצרין את השטר אולי יחזור בו עכ"ל. ועיין לקמן

(ד) קנאה בפאתים ואינו שוה אלא מנה וכו'. הכי לימא
 שטרק המקבל וזין במאמן ושויא מנה וכו'. ומקלמא ספרי
 הדפוס כסוד כלן קנאה במעט פסות ממאמס וכו' הגיהו כן משום
 שכן פירש הר"ש שטרק הזהב (פי' כה) וכדלקמן בעימן רכ"ו
 (פמ"ט) ואין ראוי להגיה כדו
 הדבר צדור לרבינו כלן העמיק
 לשון הפלמוד ותפמן על מה שכתב
 ממלקות האלפסי (רי"ג נב) עם
 הר"ש מדבר זה בעימן רכ"ו דין
 אונאה בקרקעות. ולהר"ש דלא אס'
 קנאה במאמס ואינו שוה אלא מנה אמרינן שפיר למקוי שדרמין
 ולא לעומי והמכר בטל לגמרי דאין כלן שלימות. ומה המיישג מה
 שיש למחזה על דברי הר"ש שנה שהארץ לפרש למאי דקס"ד דמאי
 אמר ליה למקוי שדרמין ולא לעומי דאין פירושו שימן מנה ללוקם
 ויסקיד הלוקם מנה דאין זה הישר והטוב וכו' דמאי נפקא לן מינה
 במאי דקס"ד דאיט לפי האמת. אלא דלא דנפקא מינה נמי לפי
 האמת היכא דאיכא דלא אונאה כגון לדידה היכא דזינן במאמס
 ואינו שוה אלא מנה דהוא אמינא דיפקיד הלוקם מנה ולהכי מפרש
 הר"ש דפשיטא דהא לימא אלא היכא דאיכא דלא אונאה המכר
 בטל דאין כלן שלימות דוק:

הסמינו הרש"ט והר"ן ז"ל (ג) [בדק הדין] וזכי נקטינן דעמא
 דמסתבר הוא [גד כאן]:

א [ג] כתב הר"ש בעימן פמ"ג כתב הרמב"ם (פי"ג סי"ב)
 שאף נמי שטרק במוט בשומה בית דין אית זה דינא דבר
 מנאל. ובמנין זה נראה שהלוקם יכול ללקס דמינא דבר מנאל כדו
 שישומו בית דין שיהיה שוה הטוב ואף על גב דקיימא לן דשויה
 מנה חזן במאמס דלרץ לימן מאמס וכו' אס קנאה במעט עינן
 אכל אלו שקנאוה דמי טובס הרי הוא כמי שהלפך קרקע במטלטלין
 שכתב הרמב"ם (שס ה"ד) ששמין המטלטלין וטמן לו ק המנר דמיהן
 ומסקלן עכ"ל:

(ד) קנאה בפאתים וכו'. גם זה שס (קס). וכן במאמן ושויא
 מנה סטר מינה מצי אמר ליה למקוי שדרמין ולא לעומי אמר ליה מר
 קשישא בר רב תפילא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משום
 דרב נאמן אין אונאה לקרקעות. וכסב הר"ש (פי' סה) למקוי שדרמין
 ולא לעומי ולא שימן המנרן מנה ללוקם ליקם הקרקע ויסקיד
 הלוקם מנה דאין זה הישר והטוב שישקיד הלוקם אס נחלטה ויסקיד
 אדם טמן בקרקע וקוטנו ביתר משויה אלא נפקא מינה במאי דלמך ליה
 למקוי שדרמין ולא לעומי לבטל המקם דזינן שאסיה כשלוסי מה
 שטעיה בשלימות איט כלום ואס אין המנרן רוצה ליקם אורו במאמס וגם
 הלוקם טמן להסידו למוכר המכר בטל. וקאמר רב נאמן על מעשה
 כזה אין אונאה לקרקעות דזינן דקנאה לעמנו לא מצי למימר למקוי
 שדרמין ולא לעומי שפעמים אדם קונה קרקע הרסה יסר מדמיו:

דרכי פשה

(ג) ואפשר דהרא"ש לא קאמר אלא כשאין המוכר מקפיד בדבר:

פרישה

על המצורן להביא ראיה. כסב הר"ש משום דקרקע נכסות לוקם
 קיימא ואין למנרן זה שום וזהו אלא משום ועשים יסר וכל כמה דלא
 מיימי ראה אין כלן ועשים יסר והטוב עכ"ל. ומסוי טעמא כסב רבינו
 סמיק פ"ה וכו' בשם הר"ש דמנרן ליה כהרמב"ם דיכול לעמן הלוקם
 על המנרן שארית או שכי' או גולן הוא כהנה והמנרן לרץ להביא ראה
 עיי"ש והר"ש לא כסב כן מניחו אלא ממה שכתב כלן דהשדה נכסות
 לוקם קיימא למדה וק"ל: (ד) הכי גרפינן בפפריים הפדוייקים
 ובפפריים ישנים קנאה כמעט פחותה בפאתים ואינה שוה אלא
 מנה כו' צריך ליתן לו פחותה. וכן עיקר דלא כסב לדעם המוספות
 (קידושן מנ: ד"ה ה"ג) כהן והר"ש (רי"ג פי' סה) ורבינו הו' בטול
 מקם אפילו בקרקעות כתיב רבינו לפיל טימן ס"ו (פ"י) ולקמן טימן רכ"ו
 (פמ"ט) ומה שפייס לרץ לימן לו מאמס הוא לאו דוקא דהא דלא עלה
 ימן לו יסר ממה שנטן מצדו אלא לשון הגמרא דטרק המקבל דף ק"ט
 ופי' הספריס דגרינן כלן קנאה במאמס ואינו שוה אלא מנה לרץ
 למר דגם טריט נקט לישנא דגמרא ולא טס השמא לרקדן טהכי דעיקר
 מקום דין שאין אונאה בקרקעות הוא לקמן בעימן רכ"ו וס' כסב דהעוה
 אכל הוא דסוק כיון דהר"ש בעמנו כסב טס שטרק המקבל כן דהאי
 קנאה במאמס לאו דוקא קאמר לא הוה ליה לרבינו לכסוב דבר שוה לאו

דרישה
 יש אונאה אפילו לקרקעות. הרשב"א והרמב"ם ז"ל (קס. ד"ה אמרי). אמר
 המחבר ופיהו הרא"ש (ותי' הרא"ש קה. ד"ה אמרי) כתב דפצי אמר ליה
 לתקוני שדחיק כו' בהאי טעות (נראה לי דר"ל אפילו בטעות כוונת הרהר
 בקרקע) וכדמוכח בכתובות פרק אלמנה נזוניה (ט"ו) טעה השליח לא
 קאמינא (ר"ל אף על גב דבלוקח עצמו שטעה אמרינן אין אונאה
 לקרקעות בשליח לא קאמרינן הכי אלא מצי אמר ליה לתקוני שדחיק)

הנהרות והערות

כך ונבא לשונו בב"ח לקמן ספיק טו': כגן הובאו ב"י לקמן סוף פרישה ז"א. ועיין שו"ת הגאונים מהר"ם הרכ"ב סימן שכא בענין זה: כן כ"ח בבתי
 דש"ק, ובטור הגדול עם ב"י דערי' דתפס הגוס קנאה כמאמס' ואינו שוה אלא מנה. ועיין פרישה וכו': כהן [עיי'ן תוספות כ"ב טו' ע"א ד"ה אמר
 דפיישב אליבא דרית דברי הגמרא וכן במאמן ושויא פאה: כן] לפינינו בפרק המקבל ליחא אלא בפרק הזהב שם:

(טו) כתב הרמב"ם. נפרק י"ד מהלכות שכנים (פ"ד). וכמו
הר"ה המגיד זה שכמו נקייטת ספק נראה שהוא מדמה אותו
לפועל על המשכון שנשבע נקייטת ספק לפי שאינו טוען בגוף המשכון
כמו שנמסר נפרק י"ג מהלכות מלוה ולוה (ה"ג) עכ"ל נראה שהוא
מחשב אותו כפועל על המשכון לפי
שהקרקע בידו ומקומו עד שימן לו
משומו כן לכל המדרי (פי' שג')
כמו בשם רא"י ששבע היסמ:
וברבו מלמדי הרש"י
המקבל כחן והא דלמרינן דין זקן
נמאן ושואל מלה לו זקן נמאן
ושואל ממאן מאימך דמחיל ומזון שקיל כמה דיהיב זה והיכא דלא
ידיעה מילתא חזין אי קביל עליה אחריות סגן ידוע יהיב ליה כשיעור
האחריות ואי קביל אחריות סתמא כמב הרמב"ם דנשבע נקייטת ספק
כמנה לקטה ולבד שלא יטעון יומר הרבה מכדי דמיה עכ"ל ולא
הכנמי מ"ש ונלמד שלא יטעון הרבה יומר מכדי דמיה דהא אפילו
שזה מלה נמאן נאמן והיינו טושה כחן יומר מכדי דמיה. ואיפשר
שכ"ל לומר שיעטון שלא קנאה יומר מכ"ל ממה ששוא חבו יומר
מכדי דמיה שאם שיה מלה וקנאה נמאן מלה הימריש שנתן זה

כמו שפירש ב"מ יוסף. לכל כשהיו שם עדים שנתן מלמדי הסם
הוא דקאמר הרמב"ם דלחן משפיעים ממסקן אללל נשבעו והלי
ואינו נשבע גם כן אללל היסמ דכיון דליכא עדים אס כן מיב
לימן מלמדי כפי מה שהעדים מעידיש ואמר כך נשבע ונפטר
שלקחו ממלמדי ולא עשה עמו קטילה וזקן. ומשום הרש"י
שהיכל ב"מ יוסף לקמן (פ"ט) סעיף (כ"ד) [י"ז] נמאן דין גבי
אלמנה דמבן ממלמדי ושוא מלה דלחן משפיעים אותו הייט נמי
דליכא עדים שנתן מלמדי עי"ש:

פרישה

שדחשך כיון דללו שלים נמור הוא. ולחן להקשות הא כמו רביע נתימן קפ"ב
ספ"ו ו' דלס לחן הטוב ידוע שהוא שלים דהקום חף שפחות השלים מכל
מקום לטי יכל לחזור ט אלל דטי בט וכן סלקום ית למר דס מיסעב
כידוע למכר כיון שהוא מלחן ידוע של לקום ונלמו הוא שלים המלחן ומחלי
טעמא עדי הקין סומכן שטר ממכר למלחן דלעיל (פי"ט) וק"ל:
שפועמים אדם קונה קרקע בהרבה יותר מדפיו מפני שחפץ בו. לעון
הגמול ממי שאלן אונסא לקרקעות ומי"ש דריסה ורביע שיה נמאן כדי
דלא סימא חף שאלן אונסא מכל מקום האי מלחן יכל למר לפקודי שדחשך
ומשום הכי כמו טעמיהם אדם קונה טי ור"ל וה"ג האי לקום ללו שלים
דמלחן נמור הוא אלל לנשע קנאה ולטי יכל לחזור ט מלד עמנו למר
נאלימי ולמרינן ליה ידעם שאיט שיה כל כן ואפילו הכי קימ אלו ספק
וע"כ דרך מי אדם טקרקעות ולחן ב"ד המלחן לגרוס היזן להמכר:

דרישה

ואהא דוקא אמר רב נתמן משום שקנאה לצמצו ולא שליה ממש הוא
עכ"ל. תראה לי דבונה הנמוקי יוסף במה שכתב יזמיהו כ"י אחר
דברי הרשב"א והרשב"ד דאדבריהן קאי והכי קאמר שהרא"ש מחלק
לענין אפסדת לתקוני שדחשך דאף על גב דמצי למימר הכי אפילו
בקרקעות ואפילו לא היה הטעות בפלגא מכל מקום הכא לא מצי
למימר הכי כיון דלא היה שליה ממש ומהאי טעמא נמי אין ראיה
מכאן ללמוד דאין אונאה לקרקעות אפילו בפלגא כמו שרצו ללמוד
הרשב"ד והרשב"א דשאני הכא ולא היה שליה הלווקה עצמו לא ביקש
לחזור. אבל אין לומר דמה שכתב נמוקי יוסף וזמיהו כ"י הוא מילתא
באפי נפשיה ובא לומר ולפעמים מצי למימר לתקוני שדחשך דזה
גמרא עורכה היא שם פוק אלמנה נזונית ומאי קא משמע לן נמוקי
יוסף אלא דרבי כרתיובא. נמצא דלמי זה גירסת סטרי רבינו דגריס
הכא כלשון הגמרא קנאה במאנים ואינה שיה אלא מאה כ"י ע"י צריך
ליתן לו מאנים היא עיקר וכן ברא"ש כתב כהאי לישנא דכיון
דהלווקה לא ביקש לחזור וגם אין אונאה לקרקעות הילכך כבי האי
גוהא אפילו בפלגא גם כן אין מחזירין אותו. ופיהו על כרחן אין
כוזת הרא"ש כמ"ש הנמוקי יוסף דהא הרא"ש בסוף פרק הזהב (דף
ק"ט ריש ע"ב) (פי' כ"ט) אחר שכתב דיש אונאה לקרקעות בפלגא מסיק
ובתב דהא דלשונו בפרק דאמרינן בערב המקבל זבין במאן שוה מאה
אין אונאה לאו דוקא מאתן אלא מעט פחות ממאנים או שיה מאה

הגהות והערות
אין צריך המלה לישבע בקי"ה, דהא הכא אין הלווקה תובע המעות רק המצון
תובע למצורתו ואפי"ה צריך הלווקה לישבע בקי"ה: [כח] עיין נמוקי יוסף
פ"ה ע"א עוד כתב הרמב"ם ו"ל פ"ג מהלכות שכנים שאם אפר הלווקה וכו'
ומיהו אם אמר על שיה מאה מאנים אינו נאמן, וראה הוספת הפדסיים שם
הגהות מא"י אה ו: [כט] גר"צ' הייט "טובא" יתיר מכדי דמיה:
[ל] עיין כ"י סימן טו ריש סעיף מא בשם המגיד פשוט. ותפח הביח
דלפניהו הוא ע"פ לוח התקוף שכ"מף הסטר שניסם כ"י הביח, ובדפוס וברש"י
הנוטה כ"י "שחפין ואריסין" דנשבעין בבקשת חפץ ותטלין אף על פי וכו':

(יז) וכו' היה תנאי ביניהם וכו'. נראה דליכא נפקותא ללוקח דאף על פי דהשטא אינו ליה למצוין וזו לסלוקי ללוקח שמה לאמר כן לא מזדמני ליה וזו ולפיכך יכול לדמות עד שיפקימו המנאים ויזכה בקרקע או מני לסלקו בלתי ליה וזו בעל כרסו: וכו' אחר שלא ישאר בזה הערמה ב"ד. פירוש כגון אם זכין במאמץ ואינו שזה אלף מלה דנרין ליכעב נקייטת חפץ שלא עשה קנוניא הנה אין המצוין מיין לימן מאמץ ואמר כן יהא נשעב אלף הלווקם נשעב פתלה וכיון דלאמר השטעה לא נשאר מה הערמה כלל או יסלק אוחו המצוין בעל כרסו אם ירצה ולא אם לא ירצה לסלקו הרשות ב"ד. אבל בפרי הרמב"ם שבידו כמזבז זה חסו לשונו ויזכה הלווקם בקרקע ולא תשאר זה עינה כלל

הס כדי דמיה וכו' ואין זה נמשע. ועוד דנראה מדברייהם דמלשון הרמב"ם הוא זה ולא מניע להרמב"ם שכמזבז כן נשקק י"ד שם הזכיר דין זה ואיפשר שפלימדי הרמב"ם למדו כן להרמב"ם ממה שכמזבז נשקק י"ג (ה"ל שמים ה"ט) ג"כ ה"טון מתנה. ולי נראה דשמי הפס דכיון שמתנה שהערמו להפקיעה מיד המצוין כשלאמר שזה מלה במאמץ קנימי לא מהימנין ליה אפילו בשטעה אבל כשלאמר שקנאה דליכא הוכחה דהערמה כי אמר קנימי שזה מנה במאמץ נאמן ולפיכך נשקק י"ד כמזבז נשעב וטעם אפילו אמר על שזה מלה חזק במאמץ נ"ל: ומכ"ל מקום אינו נשעב שטעה אלף כשהלה טועט ודאי כהא לא קיימא לן (ה"ל ט"ז ס"א ה"ו) אין נשעבין על טעמם פסק והכי דייק לישן הרמב"ם שכמזבז

אמר כן יסלק אוחו טכ"ל ורצונו לומר שלא יהא שוב למוכר שום טענה ותפעה על הלווקם שאם נשקיימנה ב"ד הלווקם ויזכה זה פתלה פילוקו של המצוין לסלקו בעל כרסו אם רוצה לסלקו: (יט) ה"ה ל"שדה הנפכרת ארבע מצרנים וכו' עד אב"ד אם קדם אחד וסילק ל"דוקה זכה בה הוא ל"בדו. נמצא ה"י ד' בני מצרני דקדים חד חזין זמניה זמני. ונראה ה"ה דנקט רבינו וסילק ללוקח ולא נקט וקדים חזין כלישנא דמלמדא לרש"תא נקט הכי דאף על פי דהלווקם שליח דכולהו ארבעה מצרנים הוה אפילו הכי אם קדם אחד וסילק ללוקח וזה ה"ה הוא לבדו ולא מני למימר ליה אין ב"ד לסלק שליח של כולט ב"ד:

אם טוען המצוין שפשו קנוניא וכו' דמשמע דטעמם ודאי ה"ה. ואף על פי שהמגיד נשקק י"ד (שם ד"ה ואם) גירסת פפריו מוכתם דל כ"י ה"ה גזתא נשעבין על טעמם שמה. גם הוא כמזבז ש"ס לדוקק בפריס המדויקיס אם גורסין והרי אין לבן יודע וכן ה"ה גירסת פפריו וה"ה ממכמת לכלל שפ"דית שאין נשעבין על טעמם שמה:

(סז) ה"ו שם עדים שנתן פאתים וכו'. גם זה מדברי הרמב"ם נשקק י"ד מהלכות שכנים (ה"י):

(סח) ה"ה תנאי ביניהם וכו'. גם זה מדברי הרמב"ם נשקק י"ג מהלכות שכנים (ה"י):

(י"א) ה"ה ל"שדה הנפכרת ארבע מצרנים וכו'. גם זה מדברי הרמב"ם נשקק י"ד ופירש רש"י ואי אטו טהדי דדדי. שמעורר כל אחד על מנרעו-פלגי לה בקרנול. ופירש רש"י ואי אטו טהדי דין זה כמזבז הרמב"ם נשקק י"ב מהלכות שכנים (ה"ה) וכתב העיטור (ה"ה) וכתב הרמב"ם שם (ה"ה) ולפי המדומם אף על פי שהוא מרובע [א] או ארוך או רחב כיון דפלגי לה בקרנול חלק ארבעתן שוה וטמנין כולן דמיים בשוה. כתב פלמדי

פרישה

דמיייר דעשה ערמה וכתב שטר מתנה לקנייה שטנה מהמוכר ואמר כן מרדה סה משום הכי אינו נאמן אלף בדמים הרלוים אבל היכא דליכא הערמה מוכתם למיטע נאמן בשטעה אפילו אשוי מלה במאמץ. וגם מדברי פלמדי רמב"ם מוכח דקפידא להו דנאמן אלף שכמזבז בשם הרמב"ם ק"מ נעמן אמר והביא דים יוסף דביה"ט כ"ן בעמ"פ ע"ו ודמ"ן ע"י"ט: ונראה שרין לטעון שידע שפשו קנוניא ביה"ט ל"ג ואף שרביט כמזבז נשקק (פ"ר) זה לשון המצוין טוען שידע שדאי שאלמנה היה ולא לקמה אלף במאה ואילו בריש"א לא כמזבז שדאי י"ד לומר דרביט סמך כ"ן אמה שאלמנו דאין נשעבין על טעמם שמה אלף דבסיפא י"ד עדים שאלמנו שרלו ענמן מאמץ והוה אמילא דל"ה יתמטו לרבינו כלל ק"ה משמע ל"ן דאפילו הכי כיון דטוען ודאי שומעין לו וק"ל: (טז) ומשביעו שלקה במאמץ ונפטר כ"ר. ה"ה שטעה ה"ה שטעה ה"ה ה"ה. וכן כמזבז העיטור יוסף טהדי נשקק המקבל (פ"ה ר"ה ע"ה) דכיון דהעידו העדים מיין לימן כמו שהעידו אלף שזה טועט טעמם ודאי משום הכי יתעב לו כדתי ה"ה ונפטר ממנו. מה שאין כן כשאין עדים חסו טועט שדאי שלף ק"ט בעל

דרישה

(י"א) ה"ה ל"שדה הנפכרת כ"ר. שם בהמקבל ה"י ד' בני מצרני וקדם חד חזין זמניה זמניא ואי כולוהו אחי בהדי הרדי פלגי לה בקרנול. ופירש רש"י ואי אטו טהדי. שמעורר כל אחד אמצרות: פלגי לה בקרנול. ארבע אלכסותו שיהא נוטל כל אחד על פני כולו סמוך לו כ"י כזה (קנזול ויל לקרנות). ובית יוסף מסיק וכתב על זה זה לשון חז"ן זה כתב הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שכנים וכתב העיטור ולפי המדות אף על פי שהוא מרובע או ארוך או רחב כיון דפלגי לה בקרנול חלק ארבעתן שוה ונחזין כולן דמיים בשוה עכ"ל. ולשונו

חדושי הגהות

[א] חזאי אע"פ שהוא מרובע הוא ק"מ קשה מהיין ומלמאי מדישה שכמזבז זה לשון נראה דק נרין לומר אע"פ שאיני מרובע מצוין ונחזין כיון דפלגי בקרנול סלק וכו' ויהיה אף שיהיה על כל פנים הענין אחד והדבר היה נראה לומר דכשמלך הציור ה"ל לשום פתלק חלק האחד בשוה ונשעב אפי"ן

הגהות והערות

[לא] אפשר דצ"ל דהא"ה קיימא לן: [לב] גז"ל ה"ה אג"י יודע. ועיי"ש ברובי המגיד משנה והיה לפניו הגירסא בסוף דברי הרמב"ם וזו"ה הוא אינו יודע בדאי שלא לקח ממנו, וע"ז כתב שם בסדר ואפשר שיעקר הנסחא יהיה הוא אומר אג"י יודע בדאי, (ועיי"ן שניי נסחאות על הגליק וילקוט שניי נסחאות ברמב"ם מה"ר פרינקל). ובעיקר ספיקו דב"י עיי"ן טורכי סימן סעג ולכאורה משמע מדברי דאין בשמא יכול להשביעו: [לג] ועיי"ן סמ"ע ס"ק טו וכתב דאין זה מוכתב (כע"ז נבית הבית):

הרש"א ולי אמו טהדי הדדי פלגי לה בקרנול איכא דמפרשי לה דלמו למחזק מלוקס אכל אמו למחזק ממוכר אי בני מוזק לה לטולה לחד דהא מוכר לאו בר ועשית הישר והטוב הוא ולא מייחייב ביה והאי דוק מיינה הוי ליה כחד מבני מלרא דרבינו זבני ולא נהירא אלא אפילו בר אמו למחזק ממוכר מינעי להו למייפלגה ולא לחזן חד מייניהו כולה לנפשיה ולא דמי לקדם חד מייניהו חזן דשמי הכא דכיון דלמו טהדי הדדי זכו טה כולהו כן כפז בעל העיטור (סג) עכ"ל והוכר זה המגיד נפרק י"ב (טה"ט ה"ה):

ואם היו חמשה מצרנים וכו'. בעיטור (סג) והיכא דליכא כחד רוסא פרי איכא מאן דלמר דפליג לה לממשה חלקים וליכא מאן דלמר דליע להו להנהו פרי מזרני אלא חלק אחד מן הארבעה חלקים והי מקמבר עכ"ל והר"ב המגיד כפז נפרק י"ב מהלכות שכנים (סג) דלשון ראשון נראה מדברי המסב:

(יט) במה דברים אמורים שבאו כמאן אב"א אם קדם אחד ופילק וכו'. כפי כפזי זה עמוך ולשון רבינו כלשון הרמב"ם נפרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ה). וכפזי תלמידי הרש"א זכיה וזכי פירוש בין דוק ממוכר בין דוק מלוקס דלף על גז דמפיק ליה כאליה דבר מלרא לא מימא לחלם נעשה שלים אלא כיון דוק לחד מבני מלרא טהדי פגי וכן כפז הר"ב המגיד נפרק י"ב מהלכות שכנים (סג) שהוא דעם הרמב"ם וז"ל חולקים: ויש בהם שאינו מצרן אלא בחלק קטן וכו'. וכן כפז הרש"א בתשובה סימן ל"א ל"ד וכן כפזי המוסקפות כפז רבינו ט"ס (פי' הישר פי' סי' פ"ח) נפרק קמא דמלרא (כ"ג פ. ד"ה ארבעה) גבי רויח וכן ארעא דרבינו:

(כ) באו קצת מהמצרנים וכו'. הם דברי הרמב"ם נפרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ה):

(כא) יב היו הרבה שותפין ביחד וכו'. זה למד הר"ש ל"ח מהדין שכפז אחר זה הממיל ולא עוד אלא אפילו היה מלך אחד וכו':

כשהמלך מלך אחד יש לו שותף עמו ומלך אחר כל אחד מלך לבדו וכל אחד מהם למלך וללוקס ולאו מלך שיש לו שותף עמו מקדים עלמו למלך אין הלוקס יכול לדמותו ולומר לו אין אהם מלך והאי דשמה יסול חלקך מלך אחר ולכן אין לך רצה להסלק אלא ללמד משאר המצרנים דפשיטא הוה דלך מצרני הלוקס כלום דכיון דלייט ארעינא הוה מחוייב הוה להסלק מיד חף ממני המלך שיש לו שותף עמו ואין יכול לדמותו כלל. וזה הפייסב מה שיש לפתוח הפלג והפלג דהלא מה שכפז כאן ואין לך לומר שאל קנאה אייט דעלמא וכו' הוה מה שכפז עמוך נמשלה היו הרבה שותפים וכו' דכך לי הרבה שותפים כמו שותף אחד עמו אלא לך לפרש דלמעלה מיירי בתלך שום אחד משאר מצרנים מנקה למלך ללוקס כי אם היו שותפי אי נמי דליכא שום מלך כי אם אחד מהם שותפים כגון שפדיב ג' רוסות איכא דרך ונהר או שדות של המוכר עלמו וקאמר דכל אחד ואחד יכול למלך ללוקס וכו' וכן אין לך לומר מיירי דליכא מצרנים קדיב ארבע רוסות וכו' ואין וממרחק למלך אלא דלמו מלך שיש לו שותף עמו מקדים עלמו למלך ללוקס וקאמר דלך

פרישה (יט) ויחלקוהו באלכסון. כה : (כ) ומקצתם במדינה אחרת וכו'. מלך וכפז זה דלם סימא דוקא כולן כאן וידעו ומלמל טא מהלך ליה מה שאין כן כפזי נמדינה אחרת:

דרישה ככל חלק בהיטך מהראשון ותצטרפו להראשון כזה או יהיו לפניך שמונה וחתיכות שרים אחד לחבירו וכל ב' חתיכות מהן יחד הוא רביע מהכל שהרי מתחלה חלקת חלק הראשון לשנים ואחון שני חלקים כל אחד הוא רביע מהכל וכן חלק השני ואחון חלקים חלקת לשנים בהאלכסונים ששבת בתוכן ואם כן ממילא כשיהיו ארבעה מצרנים סביב כל השדה שהוא באורך ורחב כציור הלוה ותחן לשני המצרנים שהן בצד הקצר על פי רחבו של הציור שני חלקים דהיינו המצרניים ברחב השטח

דהעיסור שהביא בית יוסף מגומגם דמאי אף על פי שהוא מרובע דקאמר וגם מה שכתב "או אורך או רחב" ואם הרחב (מרובע) (מורבון) חסוב הרחב לאורך. תראה דכן צריך לומר אף על פי שאינו מרובע באורך ורחב כיון דפלגי בקרנול חלק ארבעתן שוה. ויהיה איך שיהיה על כל פנים הענין אחר ודובר הזה נראה לחוש דכשתחלוק הציור הנ"ל לשנים ותחלוק חלק האחור בשוה ותעשה אחר כך בכל חלק מפני אלכסון מראשו ועד סופו כזה-י ימצאו לפניך ארבע חתיכות שוות ממש ואחר כך תעשה כן גם בחלק השני מהציור הראשון רק שתעשה קו האלכסון

חדושי הנהגות מלך מלך ממנו אלכסון מלמו ועד סופו כזה ימצאו לפניך ארבע חתיכות שוות ממש ואם י"ב מפני כן גם חלק השני מהציור הראשון רק שמתעשה קו האלכסון בכל חלק היסן מהלשון ותצטרפו להראשון כזה או יהיה לפניך שמונה חתיכות שרים אחד למיניו וכל ב' חתיכות מהן יחד הוא רביע מהכל וכן חלק השני ואחון חלקים חלקת לשנים האלכסונים ששבת תוכן וכו' ממילא כשיהיו ארבעה מצרנים סביב כל השדה שהוא באורך ורחב כציור הלוה ותחן לשני המצרנים שהן בצד הקצר על פי רחבו של הציור שני חלקים דהיינו המצרניים כפזי נפרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ה):

הנהגות והערות ל"ד ג"כ בתשובת שבידני היא בח"א סימן תתקסו (כנה"ג הגב"י אות ט'): ל"ח אפשר רציל זה למד "מהראש" מהדין וכו', ועיין רא"ש שם סימן ל. ועיין ביאור הגר"א ס"ק ל' (וכן בב"ח) רצ"ח לנהרדעי אליבא ר"י האי שהביא הרא"ש סימן בא. ועיין תוספות הרא"ש ד"ה לשתפי. אבל אם לפי המצור וכו':

טור <מכון שירת דבורה> - י"ט (חוי"מ קנז - רד) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס 167 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

נריך לומר דלא מצי לוקם לנמוחו למנחן כלל אלא מסוייב מיד להסלקו ממנו זה המנחן אף על פי שיש לו שומף עמו ושאר מנחרים דמתחרין לסלקו גם כן כל אחד הוא מנחן בלעדו בלא שום שומף אפילו הכי פשוט שומף זה מנחן דהיי כמו שאר מנחרים דכפירשמי. וכל זה דלא כמו שפירש בית יוסף הוק:

(כג) ופי"ש וכן אם שדה הנמכרת של שנים וכו'. מילמא דשכיחא נקט והוא הדין נמוכר מצי שדהו לאמר להיות שומף עמו וכו' אלא דלא שכיחא שיקנה בשמס ולא יקיים פסלה המלך שנו: (כד) בעל"ב בנכסי אשתו וכו' עפדה היא

ופילקה וכו' עד אם רצה הבעל או האדון פקיים על ידיהו וכו'. ונראה דמסתמא כשנמא השפה או העבר למלך ללוקם מצי הלוקם לומר להס לא לסלקו ע"כ דשמה לא יפלה העצל או האדון עסקו זה יחזור אומה לדי וחס כן לקמה מדם הדין שיטפו אופו להסלקו ואמר קן נסזור לטפו לוקם אופו לרשוטו ולהחיר הדמיס. אלא הכא מיירי שנמלקו הלוקם מלחן טוב:

מסלקו מכולה או מניחו בכולה. לסלק לשניהם או לסלק לאחד ולהניח לאחר: (כז) יד בעל בנכסי אשתו יש לו דין מצרנות שאם יש לה קרקע של גכסי מלוג ובאו למכור קרקע שאצלו יכול הבעל לסלק הלוקח אפילו אם קנו מידה שמחלה ללוקח אינו כלום והבעל

שופטי וכו' ופי משום דינא דבר מנרה לא מקלקין ליה כלומר שאם לא לקם נאומה שדה פנמה על שומפוט אלא בעדה אחרת פמוכה לה אין השומפין יכולן לסלקו דמצי אומר לכל סד ועד דלמלא לא מימנמא מנחן למנרה דדי ונהרדעי אמרי דלפילו בני האי גוונא מקלקין ליה דכותן יח להס מלך כול אופו עדה על השומפוט כל סד ועד בר מנרה הוא שכפסיה לו עדה לוח על שימוף אף הוא יורט ליעול פלקו פמנך לנאומה עדה או מן הדין או שימוף סה דמיס פכ"ל:

(כה) יג כתב הרמב"ם. ערוך י"ג מהלכות שכנים (פ"ט). וכמו פלמדי הרשב"א שהמקבל על דברי הרמב"ם חס לנאומה ונראה דהיי מילי בעדה פמס שהיפה משומפת בין שני אנשים ולקמה מהס אכל לקם שפי עדות משמי בני אדם מקלק איה מהס שירלה פכ"ל: (כו) יד בעל"ב בנכסי אשתו וכו' עפדה היא ופילקה דלוקח וכן העבר וכו'. סה דברי הרמב"ם ערוך פרוק י"ג מהלכות שכנים (ה"י). ובעל נמוקי יוסף (פ"ה סוף פ"ה) כתב דברי הרמב"ם כלשון הזה אשה שהיא מנרה, בעלה יכול לסלק ללוקם או לקיימו בעל כרסה:

(כב) ופי"א עוד אלא אפילו היה מצר אחד לשרה הנמכרת וכו'. שהמקבל (קס): אמרין לאשה ליממי ולשומפי לים סה משום דינא דבר מנרה. וכמו הר"ש (פי"ג) שיש מפרשים לשומפוט דהיי שיש לו קרקע אלא קרקע של שני שומפין ומכרו לאחד מן השומפין אין המנחן יכול לומר לוי מנחן ודאי וחסה מנחן ספק שמה יפול מלך מנחן אחר אלא פסיק ודאי כמותו כיון שיש לו מלך כל השדה. והגהות כמס פרוק י"ג מהלכות שכנים (א"ת ה) פירוש זה בשם רבינו פס ו"ל:

(כג) ואין צריך לומר שאם קנאה איניש דעלמא וכו'. כלומר אם יפה סה השומף מן המנחן כל שכן שהיא כמו יפה מאיניש דעלמא זו כוונת המחבר. אכל לפי האמת לא אפי מלך נריך לומר דדי יפה סה מי שיש לו שומף מן המנחן הייט היכל דקדם וקנה סה אילו קדם המנחן לייט מולא מידו אכל לגבי איניש דעלמא בניק למילף דלפילו קדם יא זה אף על פי שיש לו שומף ויולא מידו, אלא סהו הדין למה דכיון דלשכחן שדיט דין המנחן שקדם וקנה שאין מנחן אחר יכול לסלקו אס כן הוא הדין אס קנה איניש דעלמא שזה שיש לו שומף מפלקו כמו שהמנחן יכול לפלקו: ודין זה כמס הר"ן (קס). ד"ס סה) בשם ה"ר יהודה אלבולגוני גבי האי מלך דלשחין מצי אפי מצי

שומפי וכו' ופי משום דינא דבר מנרה לא מקלקין ליה כלומר שאם לא לקם נאומה שדה פנמה על שומפוט אלא בעדה אחרת פמוכה לה אין השומפין יכולן לסלקו דמצי אומר לכל סד ועד דלמלא לא מימנמא מנחן למנרה דדי ונהרדעי אמרי דלפילו בני האי גוונא מקלקין ליה דכותן יח להס מלך כול אופו עדה על השומפוט כל סד ועד בר מנרה הוא שכפסיה לו עדה לוח על שימוף אף הוא יורט ליעול פלקו פמנך לנאומה עדה או מן הדין או שימוף סה דמיס פכ"ל:

(כה) יג כתב הרמב"ם. ערוך י"ג מהלכות שכנים (פ"ט). וכמו פלמדי הרשב"א שהמקבל על דברי הרמב"ם חס לנאומה ונראה דהיי מילי בעדה פמס שהיפה משומפת בין שני אנשים ולקמה מהס אכל לקם שפי עדות משמי בני אדם מקלק איה מהס שירלה פכ"ל: (כו) יד בעל"ב בנכסי אשתו וכו' עפדה היא ופילקה דלוקח וכן העבר וכו'. סה דברי הרמב"ם ערוך פרוק י"ג מהלכות שכנים (ה"י). ובעל נמוקי יוסף (פ"ה סוף פ"ה) כתב דברי הרמב"ם כלשון הזה אשה שהיא מנרה, בעלה יכול לסלק ללוקם או לקיימו בעל כרסה:

פרישה

(כב) אלא אפילו היה מצר אחד בר ופיצור אחר בר אצלה בר. כן נריך לומר: (כג) ואין צריך לומר שאם קנאה איניש דעלמא שאחד מהמצרנים יכול לפלקו בר. סה דקלמך ואין נריך לומר כ"י אף על גב דלמי זה מיירי דוקא מלך קדם וקנאה השומף אכל אס קדם וקנאה המנחן אין השומף יכול לפלקו ואין כמס דלפילו אס קדם וקנאו האמר השומף יכול לפלקו. מלמא דהיי קלמך אס מנחן שומף זה למנחן אפילו עדי מנחן כל שכן שנמנע מנחן כגד אינש דעלמא וממילא אס הלוקם אינש אחר יכול השומף נמי לפלקו דין כל מנחן

עמלקן ללוקם אכל אס הלוקם מנחן פשוט שקדם חס סה דמסיכי מימי דליסי כמ שומף זה עדיף לפלק המנחן. ומין דריש סה ככסבי לפון מים יוסף שכמס דלאו דוקא קלמך ואין נריך לומר מי"ש: (כד) וכן אם שדה הנמכרת של שנים בר. לרממא נקט על שיש וכל שכן אס היה על אחד ומכר מיהס ללאר ולא פיימה דלו פשיטא המנחן מקלק בין שהיה מנחן לעדה זו כלה משלם וק"ל: (כה) כתב הרמב"ם אחד שדקח משנים בר. עד ספיק ל"א סה דמדי הרמב"ם סה שכמס כן ערוך י"ג מהלכות שכנים:

דרישה

דעלמא בעי למילף דאפילו קדם יכא זה אף על פי שיש לו שותף ויציא מידו אלא בהוא הדין אוי דכיון דאשכחן שדיעו כיון המצורן שקדם וקנה שאין מצורן אחר יכול לסלקו אם כן הוא הדין אם קנה איניש דעלמא שזה שיש לו שותף מסלקו כמו שהמצורן יכול לסלקו עביל ולפי מה שכתבתי בפרישה דהאין צריך לומר קאי על מה שהשותף מיקרי מצורן אחי שפיר ובדומה לזה כתב רבינו לקמן ספיק כ"ה עיי"ש ודק:

היי שיעורן ממש כמו השני חלקים שחתן לשני המצרנים שחן בצד האורך וק"ל: (כג) ואין צריך לומר שאם קנאה איניש דעלמא בר. זה לשון בית יוסף כלומר אם יפה סה השותף מן המצורן כל שכן שיהא כונו יפה מאיניש דעלמא זו כוונת המחבר אבל לפי האמת לא אחי באין צריך לומר דכי יפה סה מי שיש לו שותף מן המצורן הייני והיכא שקדם וקנה הא אילו קדם המצורן אינו מוציא מידו אבל לגבי איניש

הגהות והערות

לן לפנינו ברין גוטס כל חד וחד בר מצרא הוא כפשידיה" לו שדה פמוכה לאוהה" של שותף וכו'.

(לא) (לב) ברת הלוקח וכו'. נראה דענת הגאון דלא ענדי רבנן מקנתא דועשים הישר והטוב אלא אמי שהקרקע בידו לאמרינן ליה שיוכל למצוא קרקעו במקום אחר ולא יטריח על כן המצרן להיות נכסיו מלוקים זה לא שייך בירוש. ומשמע דזוקא במס לוקח בירוש ממילא ומשמע נפלי נכסי קמיה אבל כשהורשה לוקח צמיו למחד בירושיו אי נמי יהימא מתנה מודה הגאון דכיון שחלה שעה אחת על הלוקח דין ישר ועוד להקפחן מקרקע זו והוא ליה כשנתנו של מצרן לכל דבר שזו לא מצי להורשה או לימנה במתנה אלא המצרן מסלק אותו כי היכי דהוא מסלק ללוקח. ועל זה כתב רבינו והוסף הרמ"ה לומר הוא הדין אם נסגו לאחר וכו' כלומר והוא הדין שהורשה צמיו למחד בירושיו וסבירא ליה להרמ"ה דדינא דבר מצרן כדינא דשומא לאמרינן דהיכא דאורסת ויהיבא במתנה לא הדרת ללא פקטי ישר והטוב אלא בעל מוב

(לא) יז—יב ברת הלוקח וכו'. חה לשון העיסור (אם מ מפרטת קרקעות או ע"ד) והיכא דזבנה אורסת יהיבא במתנה ממסביר דבר מצרן מסיק מייניה דכולהו הני מכת קמא אמו וכי היכי דמסיק מקמא משום ועשים הישר והטוב הכי נמי מסיק מייניה דקמא אדעתא דלרעתא אמי ולא דמי להא דגרסינן (כ"ג טז) גבי שומא דהדרת משום ועשים הישר והטוב ואמרינן אורסת יהיבא במתנה לא הדרת דהתם קמא נענה להן אדעתא דחוי וכי פרע לו חזי הדרת משום הישר והטוב אלא הני אדעתא דלרעתא אמו וליכא עלייהו משום ועשים הישר והטוב אלא האל קמא ובתרא כי הדדי ינאו ולאמרינן ליה לא עדיפת מגבירא דלמיתא מתמסיה ורבינו האי כתב היכא דזבנה ויהיבא במתנה מלמדיהו הדרת אלא אורסת ויהיבא במתנה שלא בלמדיהו לא הדרת דומיא דשומא עכ"ל:

(לב) והוסף הרמ"ה דומר הוא הדין אם נתנו לאחר

קודם שפסקו וכו'. ועיין שהרי"ט סימן פק"א לט: ואיני פבין לפה אין המצרן מפסק בירוש וכו'. נראה שהטעם משום דכיון דדינא דבר מצרן אינו אלא משום ועשים הישר והטוב איכא למימר דיתא ליה לאיתא שירשיו זכרוהו על נהלתו שהימא להס ואפילו הימא להס נהלתו אחרת כל כמה דשכח להו טובא טפי זכרוהו וכן יתא ליה שמקבל מתנתו זכרוהו על מתנתו וכל כי האי גוונא ליכא ישר ועוד דכיון שמתא אי אפשר לו לקנות נהלה במקום אחר להורשתו והיורשים אולי יאכלו המעות וכן נמי איכא למיחש במקבל המתנה. ועוד יש לומר שמקבל מתנה כיון דקיימא לו (שם קס:) מתנה לית טה דינא דבר מצרן אף על פי שמקבל מתנה זה מכת הלוקח הוא ולוקח גופיה מסלקו המצרן מכל מקום מאחר דהוא גופיה לית ציה ועשים הישר והטוב לא מסלק ליה דלמי שהקרקע בידו שדיה רבנן לעשים הישר והטוב ועיין במרדכי פרק אהו נשך טז:

גופיה והכי נמי דדינא דבר מצרן. ואף על גב דשומא היכא דזבנה נמי לא הדרת דהתם הוה טעמא דלאמר שטרק המפקיד ומא אורסת ויהיבא במתנה הני אדעתא דלרעתא טעום ולא אדעתא דחוי בירוש ולא דמי לבעל מוב דליהו לא הוה ליה עליה אלא חזי אלא דדינא דבר מצרן לוקח נמי אדעתא דלרעתא נהוה ואפילו הכי רמו עליה ועשים הישר והטוב הוא הדין לוקח שני ואפילו בירוש ומקבל מתנה דזבניה לשני נמי מצי מסלק ליה דעליה דהוי רמיא מקנתא דעשים הישר והטוב וליכא למימר שיוכל למצוא קרקעות במקום אחר וכו': ור"י רבינו ואיני מבין וכו' מלשנו נראה שלא הימא השגנו אלא שהרמ"ה ומטעמא דלמחר אלינא דגאון דכיון דהלוקח חי ורמיא עליה שעה אחת ועשים הישר והטוב שוב לא מיפטר מהך חיובא צמאי דהורשה צמיו או נתנה במתנה דלין יכול להוריש או ליתן אלא מה שיש לו טה וכי היכי דליהו מייחב להקפחן מקמי מצרן הכי נמי יורש או מקבל מתנה ממנו אלא היכא דמת לוקח מודה רבינו לדמי הגאון דלין המצרן יכול ללקח בירוש דבירושא דממילא לא רמיא עליה עשים הישר והטוב דמשמיל רמיא קמיה. ולכן כתב רבינו שחלה ממ דפליג עליה שאין עליו השגה אלא דהוסף הרמ"ה לומר הוא הדין אם נסגו לאחר וכו'. כן נראה לי דהלא כנו שכתב מהר"ם אשירלס בשלחן ערוך שהגהותיו סעיף י"ז עיי"ש שנמשך אחר מה שהבין בית יוסף דלא חילק בין ממ לוקח בירוש ממילא הוא להורשה צמיו וכו' ומה שכתבתי הוא עיקר לפי עינים דעמי:

פרישה

(ג) לא מיבעיא היכא דזבנה כו'. בירוש מכו: אלא אפילו דזבנה. בירוש קנה: ואפילו היכא דקנו מיניה יכול לפסק ליה דלוקח שני. ולא מצי למימר אי שפקם שפקת ולי לא מהדרת שטרק למריה כמי"ש רבינו סוף סימן ק"י משום דלמחר ליה לבי מיהודי דכל שלטי מריה צמירטו כמו הכל אמרינן לבי מיהודי מה שאין קן לעיל סוף סימן ק"י שמרדכי צמירטו דהוי יסוד למריה וכמי"ש שם (פ"ט) ובסימן ק"י (פ"ד-ה ד"ה ואפ"ל) עיי"ש:

דרישה

(ג) ואיני פבין לפה אין המצרן מפסק בירוש של לוקח כו'. זה לשון בית יוסף נראה שהטעם משום שכיון דדינא דבר מצרן אינו אלא משום לעשות הישר והטוב איכא למימר דיתא ליה לאיתא שירושיו זכרוהו על נהלתו שהימא להס ואפילו הניח להם נהלות אחרות כל כמה דשכח להו טפי זכרוהו וכן יתא ליה שמקבל מתנתו זכרוהו על מתנתו וכל כי האי גוונא ליכא ישר ועוד דכיון שמתא אי אפשר לו לקנות נהלה במקום אחר להורשתו והיורשים אולי יאכלו המעות וכן נמי איכא למיחש במקבל המתנה. ועוד יש לומר שמקבל מתנה כיון דקיימא לו (שם קס:) מתנה לית טה דינא דבר מצרן אף על פי שמקבל מתנה זה מכת הלוקח הוא ולוקח גופיה מסלקו המצרן מכל מקום מאחר דהוא גופיה לית ציה ועשים הישר והטוב לא מסלק ליה דלמי שהקרקע בידו שדיה רבנן לעשים הישר והטוב עכ"ל וכבר כתבתי בפרישה דעת רבינו. ואין להקשות הא כתב רבינו לעיל סימן ק"ג (בכ"ד) גבי שומא ודרא דאורסת ויהיבא במתנה לא הדרת אף על גב דמרדכי הדרת. והא על כרחך

הגהות והערות

(ח) לפנינו בעיסור הנוסח דהתם קמא ינחית אדעתא: לטן הביאו ב"י לקמן סעי' מיוחד כב: מן לכאורה נראה דקאי איבריו דלעיל, וכן נראה מדברי באר הגולה אות א. ועיין מרדכי שם סימן שכד ולכאורה איירי בענין אחר: מאן בכתיב ב גוטה להיות הנוסח כמו שכתב בי"ח ויוסף:

(ג) בעל חוב שמוסף בחובו וכו'. הס דברי הרמב"ם נפרק י"ג מהלכות שכנים (ה"ג):

בעל חוב שמוסף בחובו וכו' עד בדקיימא דין שומא הדרא לעולם. ונראה דדוקא בשמוהו לו פס דין נטות קאמר שאם הלואה פסח זה סחרת לו מן המזון לעולם אבל לא שהגביות מדעתו כדלעיל גבי שומא נסימן ק"ג פסיף כ"ו פיי"ט ופשוט הוא:

(ד) כא וכתב הרמב"ם. נפרק הנזכר (ה"ט). וכמע הרב המגיד דעת הרב שאחריות פן המזר על הלוקם ונראה

(לד) כתב הרמב"ם בעל חוב ש"י המוכר שמוסף

אלא מה שיש לו בה (ד): (ג) ב בעל חוב שטרף בחובו המצרן מסלקו לא שנא שמוהו לו בית דין בחובו לא שנא אם הגביות לוח מודעתו. במה דברים אמורים שאין הלואה חפץ בה אבל אם הלואה חפץ בה חוזרת לו בדקיימא לן (ב"ט לה). שומא הדרא לעולם: (לד) כא כתב הרמב"ם בעל חוב של המוכר שטרף מהמצרן המצרן חוזר

טעמו של דבר שאף על פי שלוקם הוא כשלים פן המזר והוא אם לא רנה פן המזר אין הלוקם כופהו לנקוט ולמיקן אם משאר בידו ויערפוה ממנו הרי הוא פחר אלל רלוק וסא אין לו לשלם מפסיד ויוין שכן אף בשאלוקו פן המזר וטרפוה ממנו הוא בעל אחריות שהרי הוא כחוזר ומוכרה זה נראה לי לדעת

למוכר מודה גם הרמב"ם דמשום דזעזים הישר והטוב לא מיקט רען שיגיע הפסד ללוקם. והכי משמע לישנא דהרמב"ם שכמע סחר וטול סחר וטול דמיירי ביש לו ליתול ממנו. ונפטר דקן הית כמע דקן כמע הרשבי"א על דברי הרמב"ם דלא מייב המזרן לשלם ללוקם אלל דוקא היכא דליכא פסידא ללוקם פיי"ט. אלל דלמי זה קשה מה היטה השגם הרמב"ן עליה דהרמב"ם ורצן לומר דהרמב"ן לא נסיע לפרושי דברי הרמב"ם כאשר פירש בית יוסף ולכן השיג עליו אלל האמת הוא כמו שפירש בית יוסף. ומכל מקום מדברי הרא"ש

הרב ובהשגות אמר שכרהס לא ידעמי טעמו ואולי מפני שפסע שקנה מלשם שיש עליו שטר טוב ע"כ ואין דברים הללו גזורים ומכל מקום הרמב"ן (קס: ד"ה ומפסידא) והרשבי"א ז"ל חלקו על המסבר ואמרו שאין אחריות פן המזר כלל על הלוקם אלל על המוכר עכ"ל. והר"ן נפרק המתקבל (ד"ה וחי) כתב זה לשונו וכמע הרמב"ן דמספדא דלוקם לא מתקבל אחריות דבר מנרס דלמיה אלל דקין שלים ואחריות דבר מנרס למוכר והרמב"ם ז"ל שכמע שאחריותו על הלוקם לא נפסודו דבריו עכ"ל משמע דהר"ן נמי כהרמב"ן פצירא ליה וכן כתב בעל נמוקי יוסף (פד: ב"ט) בשמו וכמע הרשבי"א. וכן מלמדי בשם הרשבי"א במשנה סימן ש"י מבו זה לשונו שאלם מי שקנה קרקע על מזר פצירו וכלל אחריות מפורש ובעל המזר מסלקו משום דינא דבר מנרס מי מתייבין ליה לתקל עליו אחריות כיון דקיימא לן דשלתו הוא. נראה לי שאין מתייבין אותו לתקל עליו אחריות כלל שאין דין

למוכר מודה גם הרמב"ם דמשום דזעזים הישר והטוב לא מיקט רען שיגיע הפסד ללוקם. והכי משמע לישנא דהרמב"ם שכמע סחר וטול סחר וטול דמיירי ביש לו ליתול ממנו. ונפטר דקן הית כמע דקן כמע הרשבי"א על דברי הרמב"ם דלא מייב המזרן לשלם ללוקם אלל דוקא היכא דליכא פסידא ללוקם פיי"ט. אלל דלמי זה קשה מה היטה השגם הרמב"ן עליה דהרמב"ם ורצן לומר דהרמב"ן לא נסיע לפרושי דברי הרמב"ם כאשר פירש בית יוסף ולכן השיג עליו אלל האמת הוא כמו שפירש בית יוסף. ומכל מקום מדברי הרא"ש שכמע שפירי הקנין יכמע השטר בשם המזרן ואין לרין קנין אסר מוכס להדיא דפצירא ליה דנמסק הלוקם לגמרי והוא מייב כלל למטע את המוכר אלל דינא דמזרן עם המוכר הוא ולא מצי למימר ליה למזרן לאו בעל דברים דידי אם דלוקם שלטוה היה לכל דבר וכן כתב בית יוסף (נ"ב) והכי נקטינן:

דרכי פשה

(ד) וכן כתב נמוקי יוסף פרק המפקיד (דף ע"א ע"ב) (יש רש ע"ב) וכן כתב ריב"ש סימן קפ"א דכן הסכימו כל האחרונים:

פרישה

זה כמע הרמב"ם שס פרק י"ג דשכנים זה לשונו כל בעל סוד שמוסף כ"י יס לבעל מזרן לפלוקו כ"י ואם ירנה הענרף ליתן דמיס כ"י מסוזר לו עדיה לעולם. וכלשון זה הינאו הנמוקי יוסף דף (ק"ל ע"ג) (סס סוף ע"ה) ומלשון הרמב"ם משמע דר"ל דהלוה טל כל עם וטויה עדיה גם מהמזרן וסדלי גם רעט פצירא ליה הכי לדינא וכמע שאמר סו"ל שומא הדרס לעולם אבל לשון מנה דברים אמורים כ"י שכמע רעט מתישנ יסר על פי מה שכמעני רלשונה וק"ל: (לד) הפצרן חוזר וגופע כ"י. ר"ל המטום שנתן לו:

(ג) בעל חוב שמוסף בחובו המצרן מסלקו. הטעם מטואר לעיל (פ"י) טלוקם דשלתו על מזרן הוא: בבה דברים אמורים שאין הלואה חפץ בה כ"י. נראה דהוא מנה דברים אמורים וכו' לא קאי אלל למכרו לו בית דין דלמי הגביות הלואה מעמנו אין שומא הדרס ליה כמעטאר לעיל סימן ק"ג (פכ"י): וכיארור דברי רעט הכי הוא דלא שומא כיון דהא דשומא הדרס ליה אינו אלל מפני ועשים הישר והטוב ומזרן גם כן יס ט משום ועשים הישר והטוב אם כן למי עיניה המזל סוד ימננה לדי הלואה או להמזרן קל משמע לן דלא. ודין

דרישה

כ"י. [זה לשון בית יוסף] דלמי האמת דברי הרמב"ם כמשוין תמהוין דאתו רבנן לתקן משום הישר וטוב שיתן שריהו למצרן ושיתחייב באחריות בלא שום הנאה ומה שכתב הראב"ד אולי מפני שפסע וכו' לא ידענא היאך אפשר לחייבו מפני טענה זו שאם הלוקח ידע שיש שטר חוב על המוכר משום דשטרא קלא אית ליה אם כן גם המצרן ידע ולא היה לו לסלק ללוקח דאליו היה ביד הלוקח לכוף למצרן שיקחנו היה אפשר לחייבו מפני שפסע וכו' אבל מאחר שאין בידו לכוף למצרן המצרן הוא שסלקו מודעתו איחזו פשיעה היא זו תראה לי לפרש דברי הרמב"ם דביש למוכר ממה לפרוע קאמר דאין המצרן יכול לתבוע למוכר משום דאמר ליה לאו בעל דברים דידי את אלא יתבע ללוקח והלוקח יתבע למוכר ואף על פי שלפידוש זה הוח ליה לומר הרי בעל המצרן תובע את הלוקח ולא הוה ליה לומר חוזר וטרף מן הלוקח אפשר דהכי קאמר יטרף מן הלוקח עד שיתבע את המוכר ויטול ממנו דאם לא כן לא ירצה הלוקח לתבוע מהמוכר מאחר שזה סלקו משדה זו ורצה הוא שפסיד מעותיו ולהכי קאמר הרמב"ם שטרף ממנו כדי לכונו על ידי כך לתבוע למוכר וכל זה כשיש למוכר ממה לפרוע אבל אם אין לו משיאט שלא פסיד הלוקח ולא הוצרן הרמב"ם לפרש כן ולדברי הרא"ש שכתב שצדים שראו הקנין של הלוקח כותבין שטר למצרן בשם המוכר פשיטא ולא מצי המוכר תו לומר לו לא בעל דברים דידי את עכ"ל.

צריכין לחלק ביניהן שהרי שם אפילו מברה לא הודא והכא אפילו הרמב"ם מודה רמציא אפילו מיד לוקח שני ועוד רשם פירש רבינו דאורתא ר"ל דאורתא מחיים כמתנת שכיב טרע אבל אורתא לאחור מיתה ממילא הדרא וכאן כתב אפילו כשמת אין מציאין מיד היוורש. אלא צריכין לחלק ולומר דדוקא בשומא יש לחלק בין בעל חוב לדידהו משום דבעל חוב דנחית אדעתא דרזי להכי כ"י טרע ליה זוזי הודא מיניה משום הישר והטוב אבל ובהו דאורתא ויהבה במתנה דאינהו נחתי אדעתא דקרקע ליכא עליהם משום הישר והטוב מה שאין כן הכא דגם הלוקח נחית אדעתא דקרקע ואפילו הכי המצרן מסלקו אם כן אינהו לא עדיפי מאיהו וכן כתב בעל העיטור הכיאו בית יוסף. ועוד נראה לי לחלק דדוקא בשומא דהבית דין נתנו להאי מלוה בחובו בשומא ההכרה וכדין מכירה גמורה והיא עומדת להשאר ביד המלוה אלא שחז"ל אמרו דין כלל לעשות הישר והטוב עם כל לה שכא לפדות וכי תקנו אמלוה גופיה תקנו ולא אמי שבא בכחו כירדשה או במתנה או לקחות מה שאין כן בהאי לקיחה דמתחילת הקנין לא כא לידו להשאר בידו ואף אם כבר אורתא או יהיב במתנה האי מצרן לא ידע אפילו שבא לידו הלוקח דאם כן לא הוה מצי לסלקי וכמ"ש בסמוך (פמ"ה) ומשום הכי שפיד אמרנן דאין אלו שבאו מכחו עדיפי מיניה וק"ל: (לד) כתב הרמב"ם בעל חוב של מוכר כ"י והרמב"ן כתב

הנהרות והערות

מבן ז"ב ליהיה לא בחשוכות הרשבי"א ו"ל ח"א ולא בסכתה (מיתחמה) אלא בתיב שנופם מחדש איהא כסימן (רנ"א) [רנ"ה] (כנה"ג הגב"י כו). וע"ע ח"ה סימן קל"ד:

(לה) כתב הרמ"ה המצרין לא יבול לאחותי וכו'. נראה דהכי קאמר שאינו יכול להוריד לאיש אחר במקומו שישלם את הלוקם דמינא דבר מנצח ושיתק האסר השדה לרשותו דלא פשו מקנפא אלא משום ועשים הישר והטוב שלא יהיו שדותיו של מנצח פלוקין ושיתק האסר לרשותו ליכא האי טעמא הלכך לא מצי עבד ולפיכך אם הקנה המנצח לאסר חלק בשדה שלו שאלל שדה הנמכרת אפילו חלק קטן דהשטח המנצח והאסר הוה להו שותפין בשדה זו שותף מצי לפלוקי ללוקם. ואף על גב דלעיל בטעמ' כ"ט כתב דכשמוכר המנצח השדה קודם שפילקו ללוקם לא יוכל לפלוקו לא הוא ולא זה

כן המנצח אלא משום עשיית הישר והטוב ואין מן הישר שיספיד הלוקם ויקנה אלא אסריו ומכור באסריו עכ"ל: ובאמת שדברי הרמב"ם נכשטן פתוהין דאטו רמז לנקן משום ישר וטוב שיתן שדהו למנצח וישתמיצ באסריו אלא שום הגלה. ומה שכתב הרמב"ם ח"ו מפי שפסע וכו' לא ידענא היך אפשר אפשר למייב מפי טענה זו שאלם הלוקם ידע שיש עטר חוב על המוכר משום דשטרס קלא אים ליה (כ"ג מ"א): אם כן גם המנצח ידע ולא היה לו לפלוק ללוקם דאילו היה צד הלוקם לכוף למנצח שיקטנה היה אפשר למייב מפי שפסע וכו' אבל מאמר שאין צדו לכוף למנצח והמנצח הוא שפילקו

שקנה ממנו שאני הפס דמכר כל השדה לאסר אבל הכא מיירי דלא מכר לו אלא מקנפו דכשכב להדיא אלא היכא דאקני ליה בארעא קדמיא דקא טבע מתמיה ולא מכר לו דבר מקיים אלא כגון שהקנה לו חלק ששים בכל השדה דהשטח הוה ליה שותף ומשותף כל השדה שפיר יוכל לפלוקו:

מדעתו אילו פשיעה היא זו. ונראה לי לפרש דברי הרמב"ם דכ"ט למוכר ממה לפצוע קאמר דאין המנצח יכול לפצוע למוכר משום דאמר ליה לאו בעל דברים ידדי אם אלא יפצע ללוקם והלוקם יפצע למוכר. ואף על פי שלפירוש זה הוה ליה לומר הרי בעל המנצח פוצע אם הלוקם ולא הוה ליה לומר מוכר וטורף ע"ז מן הלוקם אפשר דהכי קאמר יטרוף מן הלוקם עד שיפצע אם המוכר ויטול ממנו

דאם לא כן לא יראה הלוקם לפצוע מהמוכר מאסר שזה פילקו משהו זו רוצה הוה שיספיד משותפו ולהכי קאמר הרמב"ם שטורף ממנו כדי לכופו על ידי כך לפצוע למוכר. וכל זה כשיש למוכר ממה יפצע אבל אם אין לו פשיטא שלא יספיד הלוקם ולא האריך הרמב"ם לפרש כן. [בדק הבית] וקורב לזה מצאנו להרשב"א (ח"ה ט"ס ק"ה) שכתב על דברי הרמב"ם שאף הרב לא אמר אלא בדקיל מוכר ללוקח אחריות דכי משלם איהו לכן הפצו ליה ליה פסידא דהא עליה דמוכר ודד אבל היבא דאיה ליה פסידא כי הובא לא קאמר דרעשית הישר והטוב אמר רחמנא עכ"ל [גד באון]. ולדברי הרמב"ם (פ"ג ט"ז) שכתב שפירס שאלו קנין הלוקם כותבים שטר למנצח בשם המוכר פשיטא דלא מצי מו מוכר לומר לו לאו בעל דברים ידדי אם:

פרישה

שאין עשיית החוב והישר בפופו ש"ז וזו. ר"ל שחוב עשים טוב והישר הוא דברי שאינו מחיק ולא דברי שחיקו בממונו: ופי"ש ויהיה ללוקח. ר"ל ויהיה ללוקם ממנו לשלם ואם כן יגיע לו הפסד. ובספרים אחרים נדפס ויהיה ללוקם הפסד מבי"ו ועין דרישה: (לה) כתב הרמ"ה המצרין לא יבול לאחותי לאינש אחריתא כו' עד ואי לא לא פצי לאורוכי. כן היה הטעם בדפוס בית יוסף "לאורוכי" ולשון זה הוא במגלה פרק מרובה (רי"ג ג) אורכא סהמיה לעיל סימן קכ"ז וק"כ"ז והוא לשון הרמב"ם ולפי גירסא זו נראה דהכי פירשו המנצח אינו יכול להרשות ולהוריד איש אחר במקומו שילקו הלוקם לעורך המכרה אלא היכא דאקני כו'. ואף על גב שכתב רבינו לעיל סימן קכ"ג (פ"ג ט"ז) דאין לנצח להקטע להמורשה חלק בקרקע מיוחד אלא מקנה לו ספס אגב ד' אמות קרקע מכל שכן היכא שמתרשה לקרקע מיוחדת שאין לנצח להקטע לו מקרקע זו דוקא יש לומר דער כלן

לא אמרין לפיל אלא בגדים טוב ומטעם שלא יטול כל אחד משותפו של חברו ויך לו למדינת הים וכמ"ש רבינו לעיל (ס"ג פ"ג) מה שאין כן הכא דלא שייך האי טעמא ולית ליה להאי מנצח גביה דהאי לוקם מדי מדינא אלא ממקנה דעשיית הטוב והישר להכי קבילת ליה להרמ"ה לנצח להרשותו שיהיה לשלם עלמנו חלק בקרקע זו דוקא. ולפי זה אפי' שטר מה שממין וכמו זה לשון ומהו האי מיילי לאפוקי מיניה כו' דמשמע כל דאסר לאפוקי מיניה דהלוקם אפילו לעורך המנצח צריך שיקנה לו מהקרקע אם לא שאינו על לאפוקי אלא לאשמועי וזו דלפעמים שאין המנצח פנוי למרות ולמייב וזו והוא על כל פנים לנצח לשלם המעות ללוקם מיד או להביט דין כדי שלא יספיד וכו' (וכמ"ש לקמן בטעמ' נ' ו"ט) ולהכי רוצה לפשות שליט שטרות וימנע משום לפס ללוקם כדי שלא יפצע וזו מלרשותיה (ועיין זה שכתב הרשב"א בטענה היחאה היבט יוסף (פ"ג ט"ז) עמ"פ ה' ממסדעיס עי"ש סוף

דרישה

ונראה לעניות דעתי דאפשר שגם רבינו הכין הרמב"ם כן כמ"ש בית יוסף ואפילו הכי הביא דברי הרמב"ם לפלוגתא עליו הכי קאמר הרמב"ם כתב שאין המצרין חוזר כלל על הלוקח שאין עשיית הישר והטוב בממונו שיתן ממונו למצרין ואף על פי שהמוכר קיבל עליו אחריות ואין הלוקח נוסד (דהא בהכי מיירי הרמב"ם לפי מה שכתב) מכל מקום כיון דלפעמים לא ימצא למוכר כו' ואז דאי אין האחריות המצרין על הלוקח הלכך גם אם יש לו למוכר אין אחריותו של מצרין על הלוקח כלל אלא על המוכר משום ולא פלוג: שהלוקח אינו אלא כשפיר. פירוש ואין המוכר יכול לומר למצרין לאו בעל דברים ידדי אה: (לה) כתב הרמ"ה ד"ל המצרין לא יבול וכו'. לכאורה נראה לפרש דהכי קאמר המצרין אינו יכול להוריד ולהעמיד איש אחר במקומו שהוא יסלק ויקח הקרקע לעצמו אלא אם כן הקנה לו חלק בקרקע שלו שמחמתו וימכרוהו בא לטעון על הלוקח וליקח ממנו קרקע שקנה בטענה אני מצרין ואי לא לא מצי לאורוכי. לפי זה לשון אורוכי הוא כאילו כתב לאורוכי ור"ל דאינו יכול להוריד להאיש ההוא תחתיו וכמו ויש שמים (ש"ב כ"ב ז')

דמחורגימין ארכין שמיא ובקצת ספרים אית הגיטא בהדיא לאורוכי. ומיהו הני מיילי לאפוקי מהלוקח וליקחנה לעצמו אינו יכול אבל לעשות שליח ליתן המעות ללוקח ולסלקו מהקרקע בשביל המצרין אפילו על ידי שפחה שעשאו בעדים לכך בלא הרשאה על גבי קרקע יכול לעשות. ומ"ש לאומני חזי כלומר להכין מצוה ללוקח בדימיה הראוי (כמבואר בסמך סעיף מ"ב). ולא מפקע כו' פירוש זה רשאי לעשות כי היכי שלא יאבד זכותו. ואף על פי שכתב רבינו לעיל ריש סימן קכ"ב (פ"ג ט"א) דאפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביא לו אין הלה מתירב ליתנו לו עד שיבא בהרשאה יש לומר דהיינו דוקא במקדחן או בחלואה ומטלטלי אבל קרקע לעולם עומדת ובחוקה בעליה קיימת ואין שייך טעמא דלשם שמה ימות או יבטל שליחותיה וק"ל. ולפי זה צריכין לחלק ולומר דהא דכתב רבינו לעיל בסמך סעיף כ"ט שמצרין שמוכר שדה שלו אבד זכותו ולא הוא ולא אותו שלקחו יכולים לסלקו וכאן כתב ששל ידי שיקנה לו חלק בקרקע הרי הוא עומד במקומו ויכול לסלק הלוקח דשאני החם דמכר כלול ונתלק המצרין לגמרי והלוקח קמא הוא קודם לזה שלקח מהמצרין

חדושי הגהות

[ו] ר"ל ויהיה ללוקם ממנו לשלם ואם כן יגיע לו הפסד. ובספרים אחרים נדפס ויהיה ללוקם הפסד מבי"ו ועין דרישה: (פ"ג ט"ז)

הגהות והערות

מכ"י] זכ"ה לפינו כתיב אחר, ובכתיב אחר ובדפוסים ככאמ"ל: [ג] עיין ילקוט שניי נוסחאות ברמב"ם מהדורת פונקל, ונראה ולפני הכי היה הנוסח הרי בעל המצרין חוזר יוסף"ף ולפני הבי"ח היה הנוסח הרי בעל המצרין חוזר יוסף"ף: [ד] כ"ה בדפוסים, ובכתיב כתיב הנוסח לא יבול לאורוכי:

(לו) כגון דינא דבר מצרא תקנת חכמים הוא וכו'. צמק המקבל (קא) נהרדעי אמרי אפילו משום דינא דבר מצרא מתקנין ליה משום שנאמר (דברים ו יט) ועשית הישר והטוב: לפיכך אם יש שום הפסד למוכר וכו'. נלמד מהדינים שימארו עמנו:

(לז) כגון אם הביא המצרן והלוקח וכו'. צמק המקבל (קא): הלא וזו עבי והלא וזו מקולי לית ביה משום דינא דבר מצרא. ופירש רש"י מלך שכל לעורר על המקס מביא משום שמשקלן טוב יותר על של לוקם אבל [של לוקם] מן טבין ומריסין נמטע היואלה יותר משל מלך ולי נמי איפכא: לית זה משום דינא דבר מצרא. דלמך ליה המוכר הכי מהל לי עכ"ל ומשמע דהני מילי כשהמוכר אומר שספן נמעות הלוקם ממשום המוכר מן לכל אט אט מקפיד בכך המלך משקלו: וכן אם היו מעותיו של לוקח פותרין וכו'. גם זה עס הכי צ"ח והני שרו לית ביה משום דינא דבר מצרא. ופירש רש"י לוקם ומלך ששלמו מעותיהם של מלך נרורים ומתומים חה ירל להפירן שלא יאמר יותר היו ושל לוקם מותרים: לית ביה משום דינא דבר מצרא.

ומ"ש הא לאו הכי לא מצי לאורוכי. פירוש לל מצי להרשות לאחר שישלם ללוקם ושיעמוד במקומו וליקם השדה לרשותו כדפירשית וקטן ליתנה דלמחרת צמק מרובה (כ"ח דף ע"ג) לל כסבין אורכמל אמטלטלי וכו' ופירש רש"י אורכמל הרשאה. והיינו ליקם השדה לרשותו לל מצי לאורוכי אבל להפמיד אמר במקומו וליקם השדה לרשות המלך והלא מצי עביד דכלל המורה כולה שלמו על אדס כמותו וכו':

(לח) דינא דבר מצרא תקנת חכמים הוא וכו' וכו' וכן כ"ל ביצא בזה. פירוש דכל היכל דליכא קפידא והמוכר מקפיד בכך בעל וכו' המלך ללל סקטו מקנה למלך דבר שהוא הפסד למוכר. ופירש ליה להרמ"ה דהוא הדין ללל מצי לפטוקי ללוקם היכל דליכא קפידא והלוקם מקפיד בכך ללל אמרינן ועשית הישר והטוב להפסיד ללוקם כמותו כלעיל בטעף ל"ד מבני הרמב"ן.

בדוכתיה לטלוקי ללוקח בדינא דבר מצרא [ו] אלא היכא דאקני ליה בארעא קדמייתא דקא חבע מהמתיה ואי לא לא מצי לאורוכי מה. ומיהו הני מילי לאפוקי מיניה דלוקח הוא דלא מפקינן אבל למיהוי בדוכתיה דבר מצרא לאזמוני וזוי ללוקח בזימניה דלא מפקע מצרנותיה דבר מצראה אפילו שדרינהו על ידי שליח שעשאו בעדים בדוכתיה קאי: (לז) כג דינא דבר מצרא תקנת חכמים הוא משום ועשית הטוב והישר הואיל שהוא רוצה למכור טוב וישר הוא שיקנה המצרן יותר מאדם אחר הרחוק. לפיכך אם יש שום הפסד למוכר לא תקנו שלא תקנו למצרן דבר שהוא הפסד למוכר. (לז) כגון אם הביא המצרן והלוקח כל אחד מעותיו בין אם היו מעותיו של לוקח טובים במשקלם או שהיו חריפין יותר לצאת בהוצאה בטל זכות המצרן. וכן אם היו מעותיו של לוקח מותרין ושל מצרן צרורין ואומר שכך גיתנו לו ואינו רשאי לפותחן עד שיבאו ששלמו מעותיהם של מלך נרורים ומתומים חה ירל להפירן שלא יאמר יותר היו ושל לוקם מותרים: לית ביה משום דינא דבר מצרא.

פרישה

המשנה) לו לל מיעיל שאין נרץ להקטם לו מקרקע וז דוקא ללל אפילו מקרקע אחרת אין נרץ להקטם לאלים זה אלא בעולם שעשאו מעדים בני ואין הלוקם יכול לומר לו לאו בעל דברים ידיו את נמלא שטוב המלך זמנו ללל דיע כתיב שלם שנמלא לליל קנין קרי"ל. כן נראה לי יצא הדברים יש עוד פירוש אמר כמבני מדינה הוא מפיסג יותר לפי הענין אבל כמשה נ"ל פירוש זה עיקר וכמ"ש מדינה הזק: (לז) דינא דבר מצרא תקנת חכמים הוא כ"ל כיון שהוא רוצה למוכר וכו'. אל מטעם לומר שפירש ליה דגם על המוכר מוטל מלות עשית הטוב והישר למכור דוקא לבר מצרא היכל דלית ליה קפידא ומשום הכי כגון רבינו האיאל שהוא רוצה למכור טוב כ"ל דהא אט דלס כן למה סיים רבינו וכמנ טוב ישר הוא שקטע המלך כ"ל הוה ליה למימר טוב וישר הוא שיעמרה למלך למים בעבור שהפסיל ס ועוד עש"י פירש שהיה שהיה דומה לגוי לית

דרישה

ומשום הכי אינו יכול לסלק להלוקח לא מצד עצמו ולא מצד דבא במקום המצרן והוא המצרן בעצמו גם כן אינו יכול לסלק כיון שמכר הכל מה שאין כן בזה דלא מכר אלא חלק ממנה והחזיק השאר לנפשו בהאי דהאי יכול להחזיק אהזו שלקחו ממנו במקומו לסלק ללוקח זה בדינא דבר מצרא ויחזיק לעצמו. אך קשה דאין זה מן הסברא לומר בזה סוג דאם כן אפילו לא יקנה לו שום חלק בקרקע נמי אית לן לפיכך הכי אלא דאי כיון דאפילו לרדייה אינו מן הדין שיטלקנו אלא מכה ישר וטוב להיות נכסיו במקום אחר איך יבא זה במקומו ויחזיק כאן ויגרש ליה המוקדם לו מהסחמה בחלתו ועוד קשה מה שכתב

חדושי הגהות

[ז] נראה דהכי קאמר שאינו יכול להחזיק ללית אמר במקומו שישלם אם הלוקם צדיק דבר מצרא וליקם האמר השדה לרשותו ללל עשו סקנמל ללל משום ועשית הישר והטוב שלל היינו עומדין על מלך מלוקח וכשיקם האמר לרשותו ליתא הלא עממל הלך לל מצי עביד ולפיכך אם הקנה המלך לאחר מלך בעדה של שאלה עדה אמתתם אפילו מלך קטן דהשמה המלך והאמר הוה לאו שומפין בעדה זו שופך מצי לפטוקי ללוקם. והע"ג דלמיל בטעף כ"ע כגון דנשמכר המלך השדה קודם שישלם ללוקם לל יכל לפטוקי לל הוא ולל זה שקנה ממנו שאני המס דמכר כל השדה לאחר אבל הכא מיירי דלל מכר לו

הגהות והערות

מהן ב"ח בטור הגדפס עם ב"י דרורי ובדפוס, ובדפוס פייב די שאקו ובתי אחד הגוסח לא מצי לאורוכי, ודאך דרישה: מן כן תוקן בדפוס. ועיין ד"מ אות ב ולכאורה משמע מדברי דאף כשהמוכר לא היה מוכרה אלא ללוקח אפ"ה אית ביה דינא דבר מצרא והלא כדברי הפרישה. ועיין משפט שלם ס"ו והקשה מדברי רמ"א שם אדברי הורישא בסוף הסימן (ר"ה ור"ב טר"כ י"ה) וחז"ן דשכחה שאני, ולכאורה מדברי הפרישה כאן משמע דאין במכר אמרינן כן: מן טפס ע"פ לשון רש"י: מן נדרי"ל ממעה "המצרן":

דפסידה דמוכר הוא דלמר לוחי לריכנא. וכתוספות הרא"ש (ד"ה הוי) הוי צירי והוי שרו שיכול לומר אני חפץ בצרורים וסומים שטוב להצניעם ואני חפץ להצניען וכן צמותים יאמר אני חפץ להוציאם ואלו מוזמנים טהולא ע"כ. והרא"ש (פי נג) כספ פירש רבינו חננאל המלך הביא מעות צרורים וסומים וטוען שכן נטמן מסן ואין ראוי לסומתן עד שיבאו העגלים וידקדקו המשקל והמנין. ורבינו כספ כפירוש רבינו חננאל וכספ המרדכי (פי טה)

כגון לוקם ומלך ששלמו מעותיהם של (ד"ר מלך) נן לצרורין וסומין והשלים ירא להמירם שלא יאמר יותר היו ושל לוקם מותרים לית זה משום [דינא] דבר מלך דפסידה דמוכר הוא דלמר אלט לוחי לריכנא. וזה כפירוש רש"י. והגהות שפרק י"ד מהלכות שמיים (ט"ז) כתב פירושם אלו וכספ עוד ורי"ז פירש צירי מסא ליה דקשר מטונה וטורם לפשוטו אי נמי בפרו מסא ליה דבני לטתמטתי וליכא פירמא יפירא דלצירי לטנרו ולהמירו עכ"ל.

בסם רא"ש"ה לפירוש זה עיקר. וכיוצא כפירוש זה כספ הגהות שפרק י"ד מהלכות שמיים (ד"ק ה"א ד"ה אט הוי) בסם רא"ש"ה. ונמוקי יוסף (סה: ד"ה שמי) כספ לאו כשמתן למוכר צרורים וסומים להמירם קאמר דהא אפילו בלאמר חן ואיבא מעות טערין ליה אלט

ולפירוש זה הוי צירי ושרו דומיא דעבי ותקולי שפירושם דלמסר דנימא ליה טהי ואפסר דנימא ליה טהי ולכן וזה הלוקם ואין המלך מסלקו:

(ל"ה) בג"ב, ב"ד (א) וכתב הרמ"ה [ס]:

פרישה

(ל"ה) וכתב הרמ"ה הוא הדין גמי כר ואינו גראה כן כר. טעם פלוגמתן נראה משום זה פשוט עניי רבינו דמ"ש במלך הוי טבי והוי פקולי לית ביה משום דינא דבר מלך מיירי אפילו גלים להמוכר הפסד בשיעור סכום המעות אלט דק טורם יזמר טהולא חקולי מנצי או איכעל ותפירא ליה להרמ"ה דבהו זה הלוקם להמוכר. ועל זה הדין רבינו וכספ שאיט נראה כן מדברי הרמב"ם שכספ המלך טדה טעמלולין אין זה יכול לומר מן לי דוקא טהמא או טעמלולין טמו טנמתי אני טקרקע אלט כל טעמן ו ט ערכם לפי הגהות טאופן שאיט

מפסיד הרי הוא מסלקו טעל כרמו והטעם שאין זה אלט הערמה. וענין הערמה ו נראה לפי שידע שאין לזה המלך טהמט או מטלטלין מוכרים וטורם שיעורם וקנה פלגה הזמן שיש לו למלך שאיט אלט שיעור דלחיל ואיטו מנו צימיה נמלא כל מטלטלו של לוקם להפסיד מלך זה מדן מלרעטו להכי חן שומעין לו וטס כן דלחי הוא הדין טמו ותקולי. משום הוי טעמין רבינו טלן מה שסיים הרא"ש על דברי הרמב"ם וכן כל כיוצא סס כר. זה נראה לי טבאור דברי הרמ"ה ורבינו ואל מ"ש פ"ט יוסף והטעמתי לטונו דהרש"ה:

דרישה

להתירן שלא יאמר יותר ושל לוקם מותרין. ואפשר דלרבינו חננאל ורבינו כל שלא אמר לו שיניחם צרורים יכול לומר המצרן למה לא פתחת אותם מיד והוצאת אותם שלכך שלחתים לך: ובבית יוסף כתב שהרא"ש פירש שיכול לומר אני חפץ בצרורים וחומים שטוב להצניעם ואני חפץ להצניעם וכן יכול לומר אני חפץ להוציאם וכל שמותרים מוזמנים להוצאה עכ"ל ובהגהות מיימוניות פרק י"ד ושכנים כתבו עוד בשם רבי רבי דפירש זה לשונו בצירי נוחא לי דקשר מטונה וטורח לעשותו אי נמי בשור נוחא לי דבצי לאשתמשוי ואיכא טירחא יתידה בדציירי להתירו ולשכרו עכ"ל וסיים הבית יוסף וכתב על הגהות מיימוניות ולפירוש זה הוי צירי והוי שרי דומיא דטבי ותקולי שפירשו דאפשר דניחא ליה בהכי ואפשר דניחא ליה בהכי עכ"ל. ומכתב הבית יוסף על הגהות מיימוניות ולפירוש זה משמע דסבירא ליה דלפירוש הווספות (ו)הרא"ש הג"ל לא נקט הגמרא שניהם למעליהתא אלא חד למעליהתא וחד לגריעותא אלא שאנו מסופקים בפירוש לשון הגמרא הי נקט למעליהתא הוי לגריעותא אבל אינו רואה שום הכרעה בלשון הוספות הרא"ש ונראה דפירוש כפירוש הגהות מיימוניות וק"ל: (ל"ה) וכתב הרמ"ה כר ואינו גראה כן סדברי הרמב"ם כר. זה לשון בית יוסף נראה לי שאין הכרע לומר דהרמב"ם לא סבירא ליה כהרמ"ה בהא דהתם איכא למימר שלא החליף עמו אלא כדי לשומם עליו ביותר מדמיהם כדי לבטל דין המצר זה הערמה היא ואינה מועלת לו כלום והילכך נותן לו דמיהם ואין בזה המסר למוכר (נראה דבהאי "מוכר" ר"ל לוקח זה שקנה בקרקע "מוכר" הבהמה בחליפי הקרקע, שהוי המצרן לסלק הלוקח בא ולא למוכר הקרקע) דבהמה ומטלטלין שכחיו ובמעות שבידו ימצא לקנות כמה שירצה ולפיכך כשהחליף בקרקע יש אדם שחפץ בקרקע שבמקום פלוני טפי מבמקום פלוני ונבטל דין בן המצר שכן כתב הרמב"ם שם החליף חצר בחצר אין בה דין בן המצר וקפידא דוחי טבא וחוי תקולי דחוי הוי כמו החליף חצר בחצר דקפידא היא כג"ל ולעולם טבי ותקולי דאיכא אינשי דקפיו בהו ואם ירצה להחליפם יצטרך להפסיד בהם מדה הרמב"ם להרמ"ה ואף על פי שכתב הרמב"ם דין זה דטבי ותקולי גבי כשבאו הלוקח והמצרן למוכר נראה לי שהוא הדין כשפרע הלוקח והמצרן מביא לו מעותיו שצריך ליתן לו כעין דמים שנתן וכן אי אמר איחיל ואטרה ואייתי וחי אין שומעין לו ומשום דאמרין איחיל ואייתי וחי "נטרין ליה" פירוש הרמב"ם וגם רש"י רבמוכר עסקין דשייך ביה לישנא דנטרין ליה אבל מכל מקום מסתבר שהדין שזה בהן כל היכא

דאיכא שום קפידא ער כאן לשון בית יוסף: נראה מדבריו שהוא הבין שכל הדברים אמורים לענין צילוי ומאי דביני ובניו בטכוס הדמים דהרמ"ה מיירי כשהו רצה דוקא בטבי לפי שאם ירצה להחליפם יצטרך להפסיד בהם ועל זה כתב רבינו שאין נראה כן מדברי הרמב"ם שהוא כתב שם כשהחליף עמו כבהמה או מטלטלין ששמים המטלטלין ונתן לו המצרן דמים בעודם כבוד השומא ואם אינה טהא אלא מאה וחצי אינו נותן לו אלא מאה וחצי ואף אם יאמר זה חן לי דוקא כבהמה או חן לי בעדה שני מאות ואף על פי שהוא העריכה למוכר גם כן בעד שני מאות לפי שאיט אלא ערמה שהעריכה לו ביוקר כרי שלא יחפר המצרן לשלם לו כל כך ותצמד הקרקע בידו הוא הדין הכא נמי בטבי אנו אומרים שלערמה עושה כן נתן למוכר דינא של כסף עצמם כדי שלא ירצה המצרן ליתן לו אחר כך ככה ותעמד בידו. כך הבין הבית יוסף הדברים ולכן כתב שנראה לי שגם הרמב"ם מודה בהך דהרמ"ה ושאני חתם בבהמה ומטלטלין שכשנתן לו ערכם יכול המוכר לחזור ולקח לו בעדם כהמט ומטלטלין דשכחיו לקנות ומה לי בעילוי שהעלם לו זה מה שאין כן בטבי דאיכא דחוי קפידא דכשירצה המוכר להחליף בעד דינא נחושת דינא של כסף יפסיד לכל דינא של כסף דינא אחר של נחושת ולהכי הדין עם הלוקח: ואינו חמה שאם הבין רבינו הדברים כמו שהבינם בית יוסף איך לא הרגיש בחילוק גדול כזה ואיך ס"ד לדמות מילתא דהרמ"ה למילתא דהרמב"ם. ועוד מאי קא משמע לן הרמ"ה פשיטא שאינו דין שיתן לו המצרן פחות ממה שנתן הוא. ועוד קשה מדכתב הרמ"ה הוא הדין גמי אם הקדים כר משמע דדומיא דטבי ותקולי הנוכר בגמרא לגבי מוכר קאמר וטבי ותקולי הנוכר פשוט שפירשו כשערכם שיהו דאי כיש ביניהם צרכא למימר דלית ביה דינא דבר מצרא דהא דמא ללוקח שנתן מאה והמצרן בא ליתן חמשים דאין שומעין לו. גם בדברי הרמב"ם קשיא לי טובא לפירושו דבית יוסף תרא שהעיקר חסר מן הספר שהרי לא הזכיר שהעלה לו זה המטלטלין ואילו כדברי בית יוסף הוי הוי ליה למימר החליף השדה כבהמה ובמטלטלין ביוקר. ועוד קשה דדאי דומיא דהחליף חצר בחצר קאמר וכשבם שהחליף חצר בחצר אין פירושו שהעלה לו חצירו ביוקר ואין המצרן רוצה ליתן לו כל כך אלא שנתנו לו בכדי רפיז אלא שטען שהמצרן יחזיר לו חצירו ממש לפי שחפץ אדם בקרקע שלו ולהכי אין בו דין מצרן וכדכתבנו לקמן (פרישה ס"ב ד"ה ובתשובה) דהאי פירושא בודר לכלי עלמא דכווחיה קאמר נמי החליף בבהמה או במטלטלין. גם לשון "כמר" שלקחתי לא

חדושי הגהות

[ס] חך וכספ הרמ"ה טס וליט נראה ותי שיימי פסד ועל עי דמרי המפסיל כספ הדין יוסף נראה לי וכו'. וענין דרישה שפסיד על פים יוסף ופירש דברי הרמב"ם ורמ"ה מרן א"ר:

הגהות והערות

[ט] לפנינו בראש הגוסח וטוען שכן "יתנו לר". ונראה דחיקנו שם ע"ס מלפולא חריפתא ס"ק י: [ג] חתקוניים בסוגריים ע"ס לשון נמוקי יוסף:

(נט) ואינו נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בפרק י"ג מהלכות שמיים (ה"ד) החליף השדה וכו'. נראה לי שאין הכרח לומר שהמכרם לא קפידה ליה כהרמ"ה טעם דהמס איכא למימר שלא החליף עמו אלא כדי לשמוע עליו ביוצר מדמיהם כדי לנטול דין המכר הערמה היא ואינה מועלת לו כלום והילכך נטמן לו דמיהם ואין סה הפסד למוכר דהממה ומטלטלין שמיים ומכרות שפירו ימנא לקנות כמה שירצה. ולפיכך כשהחליף בקרקע כיון שקרקע כה לא שמיים כלומר דיש ארס שספן בקרקע שנמקום פלוני טפי משנמקום פלוני נמטול דין כן המכר שכן כמנ שם החליף פלג נמכר אין סה דין כן המכר. וקפידה דוח טפי חוץ פקולי ודאי הוה כמו החליף פלג נמכר דקפידה היא כ"ל ולעולם טפי

בטבי. (נטו בדוא) ואינו נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב החליף השדה בבהמה או במטלטלין רואין דמי אותה הבהמה או דמי המטלטלין ונותן לו בן המצר ומסלקו ואינו יכול לומר לו תן לי כמו שלקחתי בו שהערמה היא זו ואינה מועלת לו כלום ע"כ. (מ) וסיים אדוני אבי הרא"ש ז"ל וכן כל כיוצא בזה שיראה לדיין שהוא ערמה אינו מבטל כח המצרין: (מא) כה אמר המצרין אטרח ואביא המעות לא נטרינן ליה ואבד זכותו. (מב) אמר איחיל ואייתי זוזי אי איניש אמיד הוא נטרינן ליה ואי

לא לקפידה דמי ומקולי ודעהמה ומטלטלין זו היא דעת רבנו מהר"ם דברי הרמב"ם. אבל הביט יוסף כמנ שאין מדברי הרמב"ם שום הכרח לומר דלא קפידה ליה כהרמ"ה ופי"ש ואין דבריו נראין לפי עניות דעמי:

(מא) אמר המצרין אטרח ואביא המעות וכו' וכתב הרמב"ה וכו'. טעמו דאיכא דידע טפי ודמי זמי אס כן הוה ליה לאטרי מעיקרא האי וזו אלא ודאי לית ליה וזו ואישמטוטי הוא דקא משמטי וקאמר איחיל ואייתי וזו ולא נטרינן ליה אלא אי מקמי הכי לא הוה ידע טפי אי נמי לא הוה ידע בטכוס דמיה קושטא קאמר ונטרינן ליה:

ואמולי דאיכא איניש דקפדי טעו ואס ירצה להמליס ימרוך להפסיד טעם מודה הרמב"ם להרמ"ה. ואף על פי שכשכתב הרמב"ם (פ"ד ה"א) דין זה דעבי ומקולי גבי כשנא הלווק והמנרן למוכר נראה לי דהוא הדין כשפרע הלווק והמנרן מציא לו מעוטוי שררך לימן לו כפיין הדמים שנסן. וכן אי אמר איחיל ואטרח ואייתי וזו אין שומעין לו ומשום נאן דלמרי איחיל ואייתי וזו נטרינן ליה פירשו הרמב"ם (שם) וגם רש"י דמזכר עסקינן דשיין היה לישנא דנטרינן ליה אלא מקום מסכנה שהדין שזה סהן כל היכא דאיכא שום קפידה:

(מ) ופי"ם אדוני אבי ר"י. בפרק המקבל (פ"י סה) הביא לשון הרמב"ם וסיים כן:

(מא) כה אמר המצרין אטרח וכו'. מהמקבל (קס): אמר איחיל ואטרח ואייתי וזו לא נטרינן ליה אמר איחיל ואייתי וזו חייגה אי גביא דלמיד הוא דלחיל ומייתי וזו נטרינן ליה וזו לא נטרינן ליה. ופירש רש"י דלמיד. שאנו אומדין אותו שפסטר לו לקיים דבריו. ורבינו ירוסם (פ"א ס"ד מ ע"ג) כמנ אס הוא אמוד שיכול להיות לו מעות כאלו ממסיין. והרמב"ם (פ"ד ה"א) כמנ אס הוא אמוד שיש לו:

בדוא) וכתבו הגהות בפרק י"ד מהלכות שמיים (ד"ק ה"א) אלא ודאי וכו' ואי איכא טעם ערמה מטרמיין על ככה [ט]:

פרישה

(מ) ופי"ם אדוני אבי הרא"ש כו'. בפרק המקבל הביא לשון הרמב"ם וסיים כן: (מא) אמר המצרין כו'. בפרק המכר: אי איניש אמיד הוא כו'. עיין דרישה: ואי לא לא. פירוש דאי איניש אמיד הוא אין ממוצי הטורח להמתיך אלא היכא שכבר קנה הלווק והמנרן כו'

דרישה

דייקא לפירושו דבית יוסף דהכי הוה ליה למימר תן לי "בערך" שלקחתי. ועוד קשה דאם כן לא הוה ליה לטייט שהערמה היא זו אלא "שגויליה" היא זו. ועוד קשה מאי שנא מקנאה במאתים ואינה שוה אלא מאה דצורך המצרין ליתן מאתים או יתחו לו ולא אמרינן שהצרים ליתן כן אלא אמרינן בעניינן היה שוה כך גם כן אמר בעיני היתו הקרקע שוה כך ואם לא היה מתרצה במטלטלין אלו הייתי נותן לו מעות מוזמנים בסך ההוא (אך שהריב"ש בסימן תפ"ג כתב דלא דמי ההתם קנאה כ"כ במעות בעין דין הוא שיתן לו כך מה שאין כן במטלטלין שבאמת הוא לא הוציא יותר מדי כשישומנו. והוא טעם נכון מכל מקום הטעם שנתן הרמב"ם "שהערמה היא זו" אינו טעם להאי דינא מקושיא (ו) וכעין זה כתב הרשב"א בחשובה (ה"ג פ"י קסח) זה לשונו דבר ברור שאינו יכול להשביעו בדינא דבר מצרא דמשום עשייה הישר הטוב בלבד הוא ואין מוקיין את הלווק לא לחרם ולא לשבועה תרע שאם זכין במאתים ושהו מאה דקיימא לן יתן לו מאתים ולמה לא ישביענו שלא עשה כדי לסלקו עכ"ל. מדברים אלו מוכח דלא חיישתי לומר שמה העלה ברמים ביוקר כדי לסלק לזה. אלא העיקר כמי"ש בפרישה שהרמב"ם מיירי כשהפסן

הלווק דוקא בבהמה ומטלטלין ולא במעות ולהכי אמרינן ודאי להערמה אומר כך כדי שלא ימצא המצרין בתוך חופן בהמה או מטלטלין מוכנים והעמוד הקרקע בידו ולהכי אין ערמונו מועלת לו ומטליקין ליה: (מא) אי איניש אמיד הוא. לשון הגמרא אי גברא דאמיד הוא דאחיל ומייתי וזו נטרינן כו'. ופירש רש"י דאמיד שאנו אומדין אותו שאפשר לו לקיים דבריו עכ"ל משמע מלשוננו שאפילו אם ידוע שאין לו סך זה מכל מקום אם אמר הוא שיכול להשתדל בלקוח דגמראם סך כזה שדרך בני אדם להקנין לו נטרינן לו ובאמת לישנא דגמרא דייקא הכי. ורמב"ם כתב אם הוא אמר שיש לו שלו לפירושו צריכין שנרע שיש לו בודאי סך כזה בביתו. ורבינו ירוסם כתב אם הוא אמר שיכול להיות לו מעות כאלו מפתנין לו פירוש אפילו אינו ידוע בודאי אלא מסופקים אנו בו והוה שכתב "שיכול להיות" ופירושו דרך מיצות בין פירוש רש"י ובין פירוש הרמב"ם. והרא"ש (פ"י ג) העתיק לשון הגמרא דאמיד "דאחיל ומשמע" כפירוש רש"י. ומדהשמיט רבינו לשון הגמרא "דאחיל ואייתי" משמע דלא סבירא ליה כפירוש רש"י:

הדרושי הגהות

[ט] עיין בפמ"ע ס"ק מ"ט שכמנ שלג על מקומו הטמן ה"ג הכי כמנ יוסף לרביס אלו פך מקומו הטמן לקמן בפמ"ע מ"ה ע"י"ש [ב]:

הגהות והערות

[א] במגמ"א שם הנחה אמר איחיל ואטרח ואייתי וזו לא נטרינן ליה. אמר איחיל אייתי וכו' נטרינן ליה. הביאו ב"י לקמן סמ"א. וע"ע ב"י לקמן ס"ג מחורשים ה"ו: [ב] עיין הגהמ"י שם רמקוד מדברי בעל העיטור אוה מ מכיח קרקעות סו ע"ב ושם כתבו אדין דידן ע"י"ש. וע"ע הגהמ"י שם אוה א:

(מה) קנה הלוקח מעט קרקע וכו' ואפילו לא שרצו (מג) כו קנאה הלוקח לבנות בה בית וכו'. נסרק המוכר המצרנין סיד וכו'. אף על פי שבדברי הרא"ש מפורש (טז) ארעה לבני ארעה לורעה יסוד עדיף וליט טה משוס דלדרכי האי גאון קאי כמט ריעט נסוף דנריו לאורווי דלדברי הרא"ש דינא דנר מנרל. וכמנ הרנ המגיד נסרק י"ד מהלכות שכנים (ה"א) נמי אינטיך דלפילו לא ערערו מיד לומר דהערמה היא זו כדי לקנות שיש מפרשים שאין אמר מהם כן המלרן אלל רש"י פירש אף על פי שהרנא ארעה לורעה הוא כן

המלר וכן כמנ נסיונור (אום מ מנימ קרקטט טו ע"ג) וכן דעמ הרי"ף (טז) והרא"ש (סי ג) והוא דעמ הרמב"ם נסרק המוכר: ופירש רש"י יסוד דמי עדיף. למס דין ולא מקט כלן עשוס יסר וטוב שזו עוסה מזו. ומשמע דלא שנט נלרן ישראל לא שנט נלרן יסוד עדיף מדלא אמרין נמי עדיף משוס יסוד לרן ישראל כמו שאלמו טהשולל (נימ ק"א): נבי שטף נטר זמיו וכו' דמיון דלרן דין כן המלר אלל משוס יסר וטוב נעטנה כל דכו דמינן ליה ומשוס הכי לפילו נסוף ללרן נסו לייסונ: כתב אדוני אבי

הרא"ש ד"ל. שם חס לטוט אלל לנטעט אינטט ירלח דמשינ מנמי כדלמרינ טהשולל (טז) נצ"מ שומעין לו נכדה לין שומעין לו משוס יסוד לרן ישראל: (מד) כו היה דבר שפסיק וכו'. גם זה שם נמלרל (קט) איפסיק משומעין או ריכנל דדיקלל סוינט חס יכול להכניס טה לפילו חלס אלל דמי דנר מנרל ולי לא לים זיה משוס דינא דנר מנרל. ופירש רש"י איפסיק משומעין. שן סלע מפסיק בין עדה זה לעדה של מלרן: או ריכנל דדיקלל. דקלים כסופים וסמוכים זו לזד זו ומסוגרין: חס יכול להכניס המלרן חלס אלל. משדוה למוך עדה זו לים זיה וכו'. והרי"ף (טו) כמנ משומעין פירוש גומל כדלמינ (איז מ יל) היגלס גומל ויט שפירשו נצן גסה וחוק שטנין כדי לסגור נמי המיס שטולין נעף. והרמב"ם נסרק י"ד מהלכות שכנים (ה"י) כמנ שני הפרושים נכמנ הרי"ף. ורביט ז"ל כמנ פירוש רש"י ופירוש אלל משל הרי"ף והרמב"ם: (מה) כח קנה הלוקח מעט קרקע באמצע שדה המוכר ואחר

הרא"ש ד"ל. שם חס לטוט אלל לנטעט אינטט ירלח דמשינ מנמי כדלמרינ טהשולל (טז) נצ"מ שומעין לו נכדה לין שומעין לו משוס יסוד לרן ישראל: (מד) כו היה דבר שפסיק וכו'. גם זה שם נמלרל (קט) איפסיק משומעין או ריכנל דדיקלל סוינט חס יכול להכניס טה לפילו חלס אלל דמי דנר מנרל ולי לא לים זיה משוס דינא דנר מנרל. ופירש רש"י איפסיק משומעין. שן סלע מפסיק בין עדה זה לעדה של מלרן: או ריכנל דדיקלל. דקלים כסופים וסמוכים זו לזד זו ומסוגרין: חס יכול להכניס המלרן חלס אלל. משדוה למוך עדה זו לים זיה וכו'. והרי"ף (טו) כמנ משומעין פירוש גומל כדלמינ (איז מ יל) היגלס גומל ויט שפירשו נצן גסה וחוק שטנין כדי לסגור נמי המיס שטולין נעף. והרמב"ם נסרק י"ד מהלכות שכנים (ה"י) כמנ שני הפרושים נכמנ הרי"ף. ורביט ז"ל כמנ פירוש רש"י ופירוש אלל משל הרי"ף והרמב"ם:

(מה) כח קנה הלוקח מעט קרקע וכו'. גם זה שם נמלרל (קט) איפסיק משומעין או ריכנל דדיקלל סוינט חס יכול להכניס טה לפילו חלס אלל דמי דנר מנרל ולי לא לים זיה משוס דינא דנר מנרל. ופירש רש"י איפסיק משומעין. שן סלע מפסיק בין עדה זה לעדה של מלרן: או ריכנל דדיקלל. דקלים כסופים וסמוכים זו לזד זו ומסוגרין: חס יכול להכניס המלרן חלס אלל. משדוה למוך עדה זו לים זיה וכו'. והרי"ף (טו) כמנ משומעין פירוש גומל כדלמינ (איז מ יל) היגלס גומל ויט שפירשו נצן גסה וחוק שטנין כדי לסגור נמי המיס שטולין נעף. והרמב"ם נסרק י"ד מהלכות שכנים (ה"י) כמנ שני הפרושים נכמנ הרי"ף. ורביט ז"ל כמנ פירוש רש"י ופירוש אלל משל הרי"ף והרמב"ם:

פרישה

(מז) וכתב הרמ"ה דוקא דאתא בר מצרא לפיזבן או לפלך כו'. נלח דסונו דממחילת אמר שני כללס ואלר כן פירשט ונמלי דקלין סמנ דעל מה נכמנ "לו נלרן ללוקח" פירש וכמנ "למנר דיע עמיס דסלוקח" וכמני זמיה ועל מה נכמנ לרשונה "דלמל נר מנרל למחך" מר ופירשו דייט "מנר דיע" דמי מוכר לזמני למד מייהו טמני דמי: (מג) לפי שיש יותר ישוב העולם בבניינא דבתים כו'. זה לשון הנמלר נסרק המקל יסוד עדיף וליט זיה דינא דנר מנרל. ופירש רש"י יסוד דמי עדיף לביט דין ולא פיקנו כלן עשיית היסר והטוב שזו עוסה מזו. ולמאורה סיה נלח ליער ריל יסוד של עולם דלס לא דקדקו כסיס כן חס נסוט דלרן ישראל אלל הכי פירשו דמעלמ יסוד ליהוט מלי ללדס זה דירס חלס סיה מוריעט דמעלה דריעה זו ויהי נמנלל לוח לקנות מן הסוף ללכול מה שאין כן דירה דליט נמנלל כל כן חסו נכמנ רש"י עדיף לביט דין וריל דמעלה זו עדיף וסקל טמי נמי הכי דין מפסיק טוב וטרן לטוט לוח לוריעט. אלל לפירוש זה קשה

דרישה

(מד) או גומא. לשון הגמרא אימסק משותיא כו' וכתב הרי"ף (דף קל"א ע"א) (טו) זה לשון פירוש משותיא גמא (כך היא הגירסא בכל ספרי הרי"ף "גמא" בלא ר וכן הוא לשון הפסוק תקדו גמא ה' בחולום) כדכתיב היגאה גמא ויש שפירשו בגין גבה וחוק שבנין אותו כדי לסגור כפי המים שעולין בועף עכ"ל. וקשה דכתב תחילה פירוש משותיא גמא ואחר כך חזר להביא ראיה על פירושו ההוא ליה למימר תחילה פירוש המבורר ותו אין צורך לראיה. על כן נראה לי ביאור דבריו הדכי קאמר הרי"ף פירוש משותיא קבלתי שהוא גמא והאי גמא אל תטעה לומר דהיינו גומא ושחת אלא פירושו כדכתיב היגאה גמא שפירשו היגל סוף בלא לחלוחית מים וכן פירש בשרשים (להרי"ף) בלי היגאה

חדושי הגהות

ין גמא נרין לומר מלל וי"ו והג' פול"ס קנה וסוף מתרמינן גמל (פרשה) ועיין דרשה שהלרן לנאר דמי הרי"ף נצמן זו:

הגהות והערות

[ג] ועיין ס"ק מד דכתב עוד דאפילו אם לוקח שאינו מצוין רצה לנטעט ולבין אינו יכול לסלקו: [ד] לפנינו נכדן חגיגתא גומא בריו. ועיין רי"ף לפנינו הגהות חו"י שם אות א:

ימים נמי יכולין לערער ולא כהו"ט הרא"ש דכ"ד רב האי גאון אל"ל לרבנן דאסילו לדעת הגאון אף אם לא ערערו מיד וכי דיוכלים לערער בסוף לטוב המכירה אסילו באומו מעט ואין נרץ לומר לדעת הרא"ש דיוכלין בסוף לערער על המכירה של כל השדה טביד אומו מעט ולא אמרין דממילה היא ולא כן מה שכתב רבינו ואסילו לא ערערו המצרין מיד וכי קאי למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה:

כך מכר לו שאר הקרקע שבכד אותו שבאמצע רואים אם אותו המעט שקנה תחלה הוא דבר הראוי לימכר בפני עצמו כגון שהוא עידית או זיבורית לגבי זו שקנה באחרונה יש לו דין כשאר

היא זביניה וזכי וזכי לא יערומי קא מערים. ופירש רש"י כי מיניע דנכסי. של מוכר שדות המוכר מקיפות לה מכל נד: חזון אי עידית היא. דבר העשוי לימכר לעצמו שאינה דומה לשאר שדות המוכרות לה: זביניה וזכי. ואין מצרני המוכר יכולים לפלוק שפרי ים זביניה הפסק: ואי לא אערומי מערים. וכי הילך מהשטח ממלקיין ליה. וכתיב הרמב"ם פרק י"ג מהלכות שכנים (ס"ה) רואין אם אומו המעט שמכר לו מחלה היה עידית או זיבורית לגבי

זאת הקרקע שמכר לו באחרונה וזה הלוקח. ונראה לי שהוא הדין לכל שינוי שיהיה באומו המעט מנשדה שקנה לבסוף שזכה הלוקח: וכתב הרא"ש (סי' סה) ופירש רבינו האי כיון שנתכוון המוכר והלוקח להערים המכר בטל מעיקרו וישאר הקרקע ביד המוכר ולא נכוף המצרנים לקטפו גאלו הדמים. וכתיב עוד בסמוך ומה שפירש גאון איערומי קא מערים וישאר הקרקע ביד המוכר ולא לא ערערו המצרנים באופה עשה ועמד הקרקע ביד הלוקח ימים רבים ואחר כך קנה מהמוכר פעם שנית נראה שיכולים המצרנים לפלוק כאלו ערערו באופה עשה. ונראה לפרש אי זיבורית היא זביניה וזכי יש לו דין מצרין ואי זביניה היא איערומי מערים ואין לו דין מצרין ולא נצטרך לומר כדברי הגאון להפסיד למוכר שיבטל המקח דשמא לא כיון הוא להערים אף על גב דלשון זביניה וזכי הוא דמוק עכ"ל והרמב"ם בפרק י"ג מהלכות שכנים (ס"ה) דעמו כפירוש הרא"ש שכתב זה לשונו ולא אומו המעט שמונה באמצע כמו זאת שמכר לו בסוף גדו הרי זה מערים וכן המצר

מפלק אומו מן השדה שקנה בסוף:

פרישה

אין המצרנים רואים ליקח אומו דמיים אלו שקנאו הלוקח המכר בטל לגמרי ומשאר ביד המוכר דאם לא כן לא הוה לה לתלמודא לנמקט לשון זכי הנ"ל לא ממלקיין ליה ואי לא איערומי קא מערים "וממלקיין" ליה. ופירש להו לרש"י ולרב האי דאי דאי לאו שהיה שורת הדין עמך לפלוק הלוקח עמה שקנה ראשונה בטל כרמו להמירה אל המוכר היה גם כן מצרין לזכר קרקעות זו דעת רבינו דברי רש"י ורב האי. אבל דעת הרא"ש הוא דמי"ט חזון אי עידית כי דאי חזון לא קאי אקניה ראשונה אל"ל ללומר שקנה שנית גם כן שאר הקרקע ולא חזון למסר מה היה אומו מעט ואי לא הוה עידית או זיבורית ניכר ערומו למסר ובטל הזכי לענין זה דלא משכים מצרנים מקיין השמי אבל לענין הראשון לא אמרין דמפיד המוכר:

דלעצמא במיעוט נכפיה חזון אי עידית היא או זיבורית היא זביניה וזכי וזכי לא איערומי קא מערים" ופירש רש"י מינה אי עידית היא כי זביניה וזכי ואין מצרני המוכר יכולים לפלוק שפרי ים הפסק זביניה וזכי לא איערומי מערים כי והילך מהשטח ממלקיין ליה עכ"ל ורבינו שכתב ופירש רב האי כי וישאר ביד המוכר וכן פירש רש"י אף על פי שרש"י לא הזכיר כלל בטול מקח אל"ל אם המצרין יכול לפלוק או אינו יכול לפלוק. מכל מקום כיון שהוא ערער דמי"ט זביניה וזכי קאי על אומו מעט שקנה בממילה וכדדייק לישני שכתב מפני שיש הפסק זביניה ממילא מלי דקא מסיים תלמודא וקאמר ואי לא איערומי קא מערים קאי גם כן לענין אומו מעט ור"ל דזביניה על אומו מעט לאו זביניה דאי לאו הכי לא הו דבר והיפוטו ואם כן על כרחך נרץ לומר שאם

דרישה

קאי אאותו מעט שלא נתקיים בו המקח מכל מקום יש לדקדק מדטים וקאמר יראי לא איערומי קא מערים" ולא סיים לומר ואי לא זביניה לאו זביניה יהו דבר והפוטו ומחיישב על הלשון יותר אלא משום דאי הוה מסיימה הכי היה משמע דאשעה ראשונה דוקא קאמר שאם באו המצרנים ומערערים לומר לערמה הוא ערשה כן זביניה לאו זביניה אבל בשלא ערערו בתחלה ועמד הקרקע ברשות הלוקח הרי חלה קנייתו וכשיבא אחר כך לקנות האחרות אין המצרנים יכולים לפלוק ורבינו נעשה הוא מצרין להכי סיים ואי לאו איערומי קא מערים דהוה מאמר הכולל דאסילו לא ערערו תחילה יכולים לערער אחר כך ולבטל המקח מעיקרו. ועל זה מסיק הרא"ש וכתב ונראה לפרש אי זיבורית כי כלומר כיון שגם לרב היא תלמודא דקאמר איערומי קא מערים לאו אשעה ראשונה לחד קאמר אלא כי נמי שתקו בתחלה יכולים לערער אחר כך אם כן נראה יותר לפרש דהאי דקאמר זביניה וזכי לאו אאותו מעט לחד קאי ולענין שיתבטל המקח ויחזיר להמוכר כמי"ט רב האי דמאי טעם המוכר שימסיד הוא דשם לא אלא תימן להערים ועוד הוא איך דינא דבר מצרא חל על המוכר אלא הכל קאי אשעה בתריתא כשבא לקנות שדות האחרונות. והכי קאמר חזון אי עידית כי זביניה וזכי כלומר קנייתו של המעט הזה קנייה גמורה היא ועל ידה נעשה מצרין לשדות אחרות המקיפות את זו ואי לאו איערומי קא מערים ואין קניית המעט הזה קנייה לענין שישחשב על ידה מצרין לאינין שדות אבל המכר של אותו המקצת היא אינו בטל. ואף על גב דלשון "זביניה וזכי" קצה רחוק ומשמע דעל קיום קניית אותו מעט לחד קאמר לא היישתין לרוחק זה כיון שגם לרב האי על ברוחך תלמודא לאו דוקא אקניית אותו המעט לחד קאמר וכדכתיבנא זו כוונת הרא"ש וחיבורו דברי. ומה שכתב הרא"ש בריש דבריו הנ"ל אדברי רב האי וכן נראה כי לא קאי אלא אדסמך ליה אמ"ש לפני זה ולא נכוף המצרנים לקנותו כאלו הדמים שזה נראה גם להרא"ש שמכא על זה דברי הרמב"ם לראיה שכתב שאם החליף החצר כבהמה מבטלין ערומותו ונתון לו דמי שויה ונטל התצר חזק:

(מה) ופירש רב האי שאף אותו מעט כי ער ואדוני אבי ד"ף כתב שהפכר כ"ו. הנה אעתיק לשון הרא"ש ואפרשו ומתוכו יתבאר דברי רבינו שם בפרק המקבל (דף כ"ח ס"ג) כתב זה לשונו ופירש רב האי בספר המצרנות כיון שנתכוון המוכר והלוקח להערים המכר בטל מעיקרא וישאר הקרקע ביד המוכר ולא נכוף המצרנים לקנותו באלו הדמים וכן נראה כתב הרמב"ם החליף חצר בחצר אין בו דין לבטל המצר אבל החליפו בבהמה או במטליתין רואין דמי אותו בהמה כ"ו ער ומה שפירש גאון איערומי קא מערים וישאר הקרקע ביד המוכר ואם לא ערערו המצרנים באותה עשה ועמד הקרקע ביד הלוקח ימים רבים ואחר כך קנה מהמוכר פעם שנית נראה שיכולים המצרנים לפלוק כאלו ערערו באותה עשה ונראה לפרש אי זיבורית היא זביניה וזכי יש לו דין מצרין ואי זביניה היא איערומי קא מערים ואין לו דין מצרין ולא נצטרך לומר כדברי הגאון להפסיד למוכר שיבטל המקח דשמא לא כיון הוא להערים ואף על גב דלשון זביניה וזכי הוא רחוק עכ"ל. דברי הרא"ש צריכין ביאור נראה דנראין כסותרין זה את זה דמתחלה כתב אדברי רב האי יזכר נראה משמע שהסכים לפירושו ויחזיר המעט להמוכר ובסוף דבריו הנ"ל כתב ולא יצטרך לומר כדברי הגאון להפסיד להמוכר כי וכמ"ש רבינו בשמו איך שחולק עם רב האי. ועוד יש לדקדק ממה ראה הרא"ש לפרש לדברי רב האי "שאפילו לא ערערו כ"ו" אי משום דכתב "המכר בטל מעיקרו" אין הכרח דר"ל וכשבאים לבסוף ומערערים בטל מעיקרו דאפשר דשגרת לשון בעלמא הוא ור"ל המכר לעולם לא היה מכר יכולים לבטלו בשעה ראשונה. ועוד דאי ידוקא דרא"ש מהכי הוה ליה לציין ולמיכתב ומה שפירש הגאון המכר בטל מעיקרו כ"ו. ועוד קשה שאין דבריו מסותרים דהתחיל וכתב ומה שפירש גאון כי וישאר הקרקע ביד המוכר והיה שייך למכתב עליו ונראה לפרש כי "ולא נצטרך לומר להפסיד למוכר כ"ו" דהפסיק בענין וכתב "ואם לא ערערו כ"ו": וליישב דקדוקים אלו צריכין לפרש דחיבורו לשונו הכי הוא דמה שכתב ומה שפירש גאון כי כאלו אמר ואף לפי מה שכתב הגאון דאיערומי קא מערים שהזכירו במורה

(מו) בא הלוקח למצורן וכו'. פירש רש"י משום דיוכל לומר ואפילו לא ערערו הפצרנים וכו'. הוא לשון הרש"ש שכתבתי ללא נמכרין אלא להעמידה על דמים הראויים לה וכו'. וכן היא דעת הרמב"ם ועשום הכי כפירא ליה ללאחר שקנה דלכא הוי טעמא אם מחל לו זכותו שוב לא יוכל לטלוקו כמו שכתב רבינו בשמו בסמוך (פמ"ו):

שקנה אחר כך. ואפילו לא ערערו המצרנים מיד

ועמד אותו המעט ביד הלוקח ימים רבים ואחר כך קנה המותר מהמוכר יכולין המצרנים לערער: (מו) כפי בא הלוקח למצורן ואמר לו פלוני שאצל המצר שלך רוצה למכור לי שדהו האקנה אותה ממנו והשיב לו לך וקח לך לא אבד בזה זכותו אלא אם כן לקח ממנו בקנין. וכתב הרמ"ה אם אמר בפני עדים הווי עלי עדים שנסתלקתי אין צריך יותר שרוצה לומר נסתלקתי בדיון בקנין. (מו) לא ופירש גם הוא דוקא דלא אימליך ביה מוכר אבל אימליך ביה מוכר לזבונני ליה בהני דמי ואמר ליה זיל זבין לעלמא דלא בעינא ליה לא צריך למיקנא מיניה ע"כ: (ממ) כתב הרמב"ם ז"ל במה דברים אמורים שצריך קנין כשמחל לו קודם שקנה אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח כגון שבא המצורן וסייע אותו או שכרו ממנו או שראה אותו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש בו ולא מיחה ולא ערער הוי זה מחל ושוב אינו יכול לסלקו. (מט) ד"ד היה בן המצר במדינה אחרת או חולה או קטן ואחר זמן הבריא

(מו) כפי בא הלוקח למצורן וכו'. נפרק המקבל

(סג) אחת אימליך ביה אמר ליה לחיל לחסון ואמר ליה זיל זבין לך למיקנא מיניה או לא ואסיקנא

והלכתא לרין למיקנא מיניה. ופירש רש"י שדה היוצאה לימכר וכו' אחד ונעל רשות מק המצר ואמר ליה זיל זבין: לרין למיקנא מיניה. דאי לא קנה מיניה מצי אמר ליה משטה הייתי כי כדי להעמידה על דמים הראויים לה שאם נאמי אני אלל הנעלים היה מעלה לי דמים בשלם שחפצה עלי. וכתב הר"ן (רי"ה והלכתא) ונעל נמוקי יוסף (פד. ר"ה אחת) והלכתא לרין למיקנא מיניה פירוש משום דטשנין ליה לבר מצוה כאלו יש לו קנין קלה צופו של קרקע ומיהו כי קט מיניה סגי אף על גב דהוי כעין קנין דברים (כ"ג ג.) וכתב הרש"ש (סי כג) בטוף דבריו גבי והיכא דקני לוקם מחד בר מצוה כתב גאון וכו' וקנין דברים לא הוי כי זכות יש לו במיכוס המצרן ואותו זכות הוא מסלק בקנין עכ"ל ולאפוקי ממה שכתב המרדכי (סי שג) בשם רבינו שמהה (ד"ה). וכתוב עוד במרדכי אי אחת אימליך במצרן ואמר ליה זיל זבין לנפשא לא בעינא לי לא בעינא למיקנא מיניה דמצרן חכה הלוקם דכיון דאמר המצרן לא בעינא לי וקנאה לא נעשה שלחו של מצרן שלא מדעתו דאלו אמר לשלוחו איני חסך בשלוחי אינה מקודשת עכ"ל:

(מו) לא ופירש גם הוא דוקא דלא אימליך ביה מוכר וכו'. כך כתב גם כן מהגהות אשירי (סי כג) חה לשונו אבל אם על המוכר למכור ולא רצה לקנות ומכר לאחר ששיטא דלא עסקין מיניה דלא גרע מהני לריבוי ושדו ואחיל ואמרו ואימי וחי דלא נטרין ליה. ולאפוקי ממה שכתב המרדכי (סג) בשם רבינו שמהה אין למוכר עסק עם המצרן ואפילו אם היה מקבל קנין מן המצרן לא היה תועיל עכ"ל ולטעמיה חיל דקנין דברים בעלמא הוא האי קנין וכבר כתבתי בסמוך (פמ"ו) דלא קיימא לן כוונתה:

(ממ) (מט) (מט) (מט) כתב הרמב"ם. נפרק י"ד מהלכות שכנים (ה"ג ג.):

ד"ד [ד] וכתב המרדכי שהמקבל (סי שג) כתב הר"ם חה לשונו מלמתי משונת רב פלגוי גאון דכל היכא שהלוקם נעיר אין להשהות המקם עד שישלחו ויודיעו למצרן שאינו נעיר אם חסך לקנותו כפי אלא המוכר על לפני הקהל ואומר פלוני חסך לקנותו

דרכי משה

(רי) דאם המצרן קבל קנין נגד המוכר דקנין לא מהני משום דהוי קנין דברים ואם המצרן אמר ללוקח לקנותו אפילו קנין לא צריך כ"ו:

פרישה

ופ"ש רבינו ואפילו לא ערערו הפצרנים כ"ו. קאי לדעת הרש"ש ור"ל שלא ערערו ממילה לאמור אין אנו מוסלין לך קנין זה עד דשיחוי מצרן כעונו דאז הוי מהני ערעורס אלהבא אלא אפילו שקפו ממילה יכולין לערער בטוף ולומר שערטתה היה קנייט הראשון ולא מהני לו ערעורו הראשונה אלהבא כי לא מחלו לו לשלם ועל דרך זה פירשו בימי יוסף. ועיין דרשה מה שכתבתי עוד לראות לדברי רבינו ולדברי רב האי והרש"ש על דרך שכתבתי פ"ש דוק: (מו) בא הלוקח כ"ו לא אבד בזה זכותו. דמצי אמר משטה הייתי כי כדי להעמידה על דמים הראויים לה שאם נאמי אני אלל הנעלים היו מעלים לי דמים בשלם שחפצה עלי. רש"י דקדק לומר היו מעלים דמים אבל לא שיתנוה להאי לוקם יוצר שול משווי דהא כבר נתפאר לעיל (סי"ג) דאם היה מחיל גבי לוקם לרין לימן לו המצרן כל דמי שזויו. חוה שרייק הרמ"ה אמר זה וכתב לוטמי ליה הכי דמי כלומר שהמוכר עממו אמר לו לימנע לו דמים שנמנה לה והביד דלא בעינא דבה נתמלקה עננה השטתה גי"ל: וא"א אם כן יקח ממנו בקנין. כפי הרש"ש וקנין דברים לא הוי כי זכות יש למצרן במיכוסו ואותו זכות הוא מסלק בקנין עכ"ל: שרוצה לומר נסתלקתי בדיון בקנין. אבל אי ס"ד דרזתה לומר נסתלקתי ספס נלא

הגהות והערות

נהן נראה ד"ל ולא כהמרדכי. הביאו ב"י פמ"ו. (דברין תמוק"י שלפנינו לכאורה לא מברור דבארר ללוקח לא בעינא רמהי כלא קנין) וכן משמע מוכרי סמ"ט ס"ט ג:

כך אם המלך או אחר ממקומו או אסד מקרוביו או מלוהביו ספן לקטופו כן מוטב ואם לאו לא משהינן ליה להודיעו ויזכה הלווקם במקומו וכן כחבתי לרשמי שבמלכותו והוקסו למקנסם תמלה לשנות מנהגם ואף על פי כן קבלו וכן דינן עכשיו שמה בכל יום עכ"ל. ודבר חיימה הוא שאפשר שהמלך לא ימסור בו ולוקמו האוכס או הקרוב לעצמו ונמלא הלווקם מפסיד מקמו שלא כדין ואפשר שגם לרבי פלטיי אם לא ימסור בו המלך ימסור ללווקם ומכל מקום קשה דלס כן יקנה הלווקם וכשיש המלך אם יפטר עליו ימסור לו ולדעת הרמב"ם פשיטא דלימא לתשובת רב פלטיי

(ג) וכתב אדוני אבי הרא"ש ד"ל ובתוך לשונו משמע וכו'. הית יוסף בספר דק הית וספר כסף משנה השיג על זה ואמר שאי אפשר לפרש כן דברי הרמב"ם שהרי מטעם שאם אמה אומר כן שיכול ללוקו לזמן מרובה לא יוכל זה למכור קרקעו כפי ששם אין כן המלך ממדינה איתו יכול ללוקו אלא דהיי דהרמב"ם הכא מיירי כשסוף זמן שיכול ללוקו ראשו סופר וכי איבד זכותו אצל אחר זמן אין יכול ללוקו אפילו לא ראהו שנה וסופר וכו' וכן נראה מדברי הרב המגיד והריב"ש בסיומן תק"א שכך פירש דברי רבינו עכ"ל ומימה הוא לפרש דברי הרמב"ם ראהו שנה וסופר וכו' דהיינו כסוף שיפור הזמן שיכול ללוקו ולא יהא מפורש דבריו שיפור אותו זמן. אצל דעת הרא"ש הוא שמתוך לשון הרמב"ם שכנת תמלה כשהוא עמו במדינה וכל וסייע עמו וכו' דשוב לא יוכל ללוקו ולאחר כך כפי דלס היה במדינה אסרת או מולה וכו' אית יכול ללוקו ששם אי אמה אומר כן וכו' והוא ליה לפלוגי במימה וביה היכא דהיה גדול ואיתו מולה והיה עמו במדינה ולא סייעו ולא שכרו ממנו ולא ראהו שנה וסופר ולאחר כמה ימים כל ורובה ללוקו דאית יכול ללוקו מטעמת ששם אמה אומר כן וכו' אלמא מתוך לשון דלס כן דסייעו וכו' הא לאו הכי יכול ללוקו אפילו לזמן מרובה. וליכא למימר הכא ששם אמה אומר כן וכו' דבשלמא כשהוא במדינה אסרת התם ודאי אית דינן שיזיל הולאה לשנות לו להודיעו וליכא סן אין אדם קונה קרקע כל שהוא כשהוא מולה או קסן אצל גדול ובריא ועמו במדינה דיכול להודיעו אלא שום הולאות התם ספירא ליה להרמב"ם דכל שלא סייעו וכו' יכול ללוקו אפילו לזמן מרובה דכיין שהלווקם לא הודיעו מצי אחר מלך לא ידעמי שדאי וצמי אי נמי ידע ולא היה לו פנאי לטא ולמלק את הלווקם וליכא למימר הכא ששם אי אמה אומר כן וכו' ו הית דעת הרא"ש שהגמ דברי הרמב"ם והביאו לזה מדלל כפי שום גבול לזמן הקילוק. גם הית יוסף עלמו הית פשוט הרמב"ן סימן כ"ו שאין סה זמן ידוע אלא כל היכא דלמי כן המלך מסלק ליה וסכן כפי ה"ר ירוסם בשם הרשב"א ורבינו מאיר ואם כן כך הית דעת הרמב"ם לפי הגמ הרא"ש. ואף על פי שהית יוסף בספר דק הית אמר דלחיה פלמיד טועה כפי כן ונתלה צא"ל הגדול דלס לא כן קשה ששם אמה אומר וכו' ערל ליה מלריה (פנהדק נט). דכבר נתבאר בטוב טעם

דליכא למימר הכא ששם אמה אומר וכו' כיון דאפשר ליה ללווקם להודיע למלך כלי הפסד הולאה נראה לי:

פרישה

המוכר או הלווקם אל המלך ששם ירטה לקטם יקנה ואם לאו ילוק עצמו. גם אין להקשות לפי זה להרמב"ם הא אמרין במרל דלג ממתינ ליה אלא עד דמייתי וחי מנו פמייה וכמ"ש רבינו ספיק מ"ב דהא כפי הרמב"ן בשו"ס סימן כ"ו דזוקא כהמ"ן כן המלך לעכב בשעת מדינה למר אי אקם על זה אמרו במרל דלג ממתינ ליה אלא כשיפור דמימי וחי משום פסידא דמוכר דלג לשהיי אצל אם עמד אחר וקדם ולקם נראה

דרישה

הזמן שיכול ללוקו (דהיינו כשיפור דרבינו האי והרי"ף שכתבו הסור והמגיד משנה בשמ"ס) ראהו בונה או סוחר וכו' ואחר כך תבעו בוין אף על גב שהוא תוך זמן שיכול ללוקו איבד זכותו וכו' וכן נראה מדברי המגיד משנה והריב"ש שכך פירוש דברי רבינו כ"י עכ"ל כסף משנה. ובפרישה: כתבתי דאין מכאן סתירה לפירוש הרא"ש דהא כשהוא כאן

חדושי הגהות

[י"ל] זה ק"ל על היה במדינה אסרת שהפסיד דעל מולה או קסן אמר כה"ל והגדיל ועל היה במדינה אסרת אמר ששם למדינה נ"י:

הגהות ודברות

ההוה ספיקא דדינא: נ"י קאי לבאר נוסח הדפוסים, רשם הנוסח או הגדיל הקסן "ובא" למדינה. ולפניו נדפס ע"פ כתי"י דפוס ואדי אל חגארה, וברמב"ם הנוסח ובא ההולך: [נ"ח] כן ציין הב"ח בשו"ס סימן י"ח, וצ"ע שרית הגאותים הגיל סימן קעב ושרית הגאותים ירושלים תרפ"ט סימן קעה ותרצ"ט סימן תקע"ב: [נ"ט] וצ"ע מהדורות בילגוריי סימן קעו ושיטה מקובצת קו ע"ב ד"ה כתב ה"ר יצחק אלפסי בחשובת: [ס] נדצי"ל "וגם" כן אין אדם קתה וכו':

ד"ל נ"ו והפיעטור (א"ת מ פכרת קרקעות פ"ו): כתב דברי הרמב"ם וכתיב שכן פסקו הגאונים ואי ליכא פשט וערמה ממרים עכ"ל: [בדק הבית] ורא"ם בעל הקרקע הוא במדינה אחרת ומכור שם נראה דהוא הדין והוא הטעם שאין כן הפצר שבמקום הקרקע יכול לצרער שאם כן לא ימצא זה במדינה אחרת מי שירצה לקנות קרקעות והוא שלא יהא חשש הערמה בדבר ואם יש חשש הערמה יחירם נ"ו [עד כאן]: (ג) (נ"ח) (ל"ב) וכתב אדוני אבי ז"ל. בספר המקבל (פ"י כ"ג-כ"ד). ומשמע מדברי הרא"ש שהוא סובר שרבינו הא"י מולק על ה"ר יהודה אלנרלווי דלרבינו הא"י אם שיה שיעור מלל ואמטוי וחי וכו' אף על פי שאינו שיעור יוס אסד לא מצי לפלוקי ואם לא היה אפשר למחציעיה דיינא כגון שהיה אונס לרבי דין ולא הוקצטו עד כמה ימים לרבינו הא"י יכול ללוקו ולה"ר יהודה איכא לפסוקי. וכתב הריב"ש בסיומן תק"א שדעת הרי"ף (ש"ס פ"י רפה) נ"ח כרבינו הא"י:

(ג) [בדק הבית] ופ"ש הרא"ש בתוך לשונו משמע שאם לא ראהו משתמש יכ"ל לפלוקו אפילו לזמן מרובה. לי נראה שאי אפשר לפרש כן דברי הרמב"ם דהא מטעמא שאם אמה אומר שיכול ללוקו לזמן מרובה לא יוכל זה למכור קרקעו כתב שאם אין כן הפצר במדינה איתו יכול ללוקו אלא ודאי הכא מיירי בשתוך זמן שיכול ללוקו דהיינו שיעור דרבינו האי ראהו בונה וסוחר וכו' ואחר כל תבעו בוין אף על פי שהוא תוך זמן שיכול ללוקו איבד את זכותו אבל אחר זמן שיעור רבינו האי איתו יכול ללוקו אפילו לא ראהו בונה וסוחר וכו'. וכן נראה מדברי הרב המגיד שדעת הרמב"ם כרבינו האי שכתב זה לשון כתב בעיטור (ש"ס טו ע"ה) שכתב רבינו האי והרי"ף בתשובה:

(שם) שאם יבא המצרן סוף כודי תביעת בית דין ויביא מעוזיו ככל רין מצרנות וגם הרמב"ן (קח: ד"ה תי) הסכים לדבריהם ולדברי המחבר עכ"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם בסיומן תקי"א שדעת הרמב"ם כדעת רבינו האי והרי"ף והבי נקטינן וכן משט המנהג סבן נעד באון:

לפ"ב (ה) כתב הרמב"ם במשנה כל שידע ולא מיסה - מן יום או יומים לכל המרבה וכן מחל דין מצרנות או שומפומו ואין לרין קנין נמחילמו שנקטם מרובם הלוקח הוכה בקנייתו. ומה שטוען שמעון שלם נדע לו הדבר בתוך הזמן הזה לפי שלם נמכר בכרוז וזו אינה טענה לפי דעמי שכל שנמכר כדמכרי אינני בקנין ועדים קלה אית ליה למכרה ועוד שכל המוכר צדקהסיה הוא מוכר כדי שיקפלו קומים על מקחו ולזה גובה מנכסיה משועבדים. אלל שיש לחלק אם הקונה והמוכר הללו נמכוטו להעלים הדבר כדי שלא ידע השומף את המכירה אפשר שיעלם הדבר משמעון השומף המוכר. אלל שמכריחני זמני הפגיעות שהרי צ" לאירי עמדו שני האנשים אשר להם הריצ לפני הדין ונאזתו יום לפסות ידע שמעון המכירה ועשה תביעתו דברים נלל מעוזיו והקונה צטענותיו טען טענה זו שהקונה סוף לא היה מביא מעוט המכירה ושלל היה רשות צידו לפלקו בדברים אם כן איך לא ענה השומף שהוא מומן מיד להביא מעוזיו וגם אם טען כן ואפילו אם יהיה אמוד לא נטרין ליה אלל עד שילך לביטו ויביאם כמו שמפורש בהמקל (קס:): חזיל ואייתי מגו ביסאי וכו' הילכך מן הטעם הזה ציום ההוא כשלל הביאם והמינס לבית דין אכד זכותו וכל שכן כשעברו ימים או יותר מהיום ההוא עד ד' נעמח שהביא מעוזיו לדין ושוב אין לו טענה עליו כלל. ואם היה פקם השומף והזמין המעוט ציום הפגיעות הראשונות כל טענותיו של הקונה היו לפיו וזו שפמדה: [ו] ובתשובות (המיוסמות ל) הרמב"ן סימן כ"ז כל שזל כן המצר לעכב בשעת מכירה לומר אני אלקם על זה

אמרנו נגמרה (שם) אמר חזיל ואתרם ואייתי וזו וכו' אלל אם עמד אחר וקדם ולקח נראה שאין מה זמן ידוע אלל כל היכל לחמי כן המצר מסלק ליה משום דזה שקדם וקנה נעשה כעלומו של כן המצר דלפילו זל או נתייקר נמחיים לכ המצר זל ונתייקר כדגרסינן התם (ע"ל) וטעמא משום דזה שקדם וקנה לא קנה לעצמו אלל כקונה לזורך כן המצר עכ"ל וכמד רבינו ירוסם (ג"ל מ"ד מ ע"ג) משונה זו בשם הרמב"ם ואכן דעת רבי מאיר והוכיר גם כן (מ:): דעת רבינו האי ודעת ה"ר יהודה אלנרלגורי. [בדק הבית] ודברי תשובה זו שהומים דאם כן לא ימצא המוכר מי שירצה לקנות שיאמר הלוקח לאחר כמה שנים תצא מיד. וגם על מה שכתב רבינו ירוסם בשם הרשב"א יש להמחה שכתב שכתב הרשב"א שכתבתי בסמוך משמע בהפך. הילכך אין חוששין לאותה תשובה דלאו הרמב"ן ולא הרשב"א חתימי עלה ואיזה חלמדי טונה כתבה ונחלה באילן גדול נעד באון. ומדקדוק דברי הרמב"ם נמשלת פרק י"ד (ה"ט) נראה לכאורה כדברי משנה זו וגם הרמב"ם (ש"ח סי קסו) כתב שכן דעתו ודעת רמב"ם וכמד שכן נראה מדברי הרמב"ם. אלל הרב המגיד כמד בפרק י"ד מהלכות שמיים וכמדו בעיטור (שם) וכמדו רבינו האי והרי"ף במשנה (שם) שאם שהה צד מלך משדע כדי תביעת בית דין ושיביא מעוזיו צול דין מצרנות וגם הרמב"ן (שם) הפכים לדבריהם ולדברי המסבר עכ"ל משמע דספירל ליה לרנ המגיד דהרמב"ם איט מולך על תשובת רבינו האי. ואם כן יש לפרש דברי הרמב"ם דמשמע מינייהו שאם לא קייט אוסו ולא ראהו משמעם יכול לפלקו לאו לזמן מרובה קאמר כדקפד הרמב"ם ז"ל אלל יכול לפלקו בתוך שיעור הראוי לפילוק דהייט שיעור מחל ואמטויי וזו דשמי ליה ואמוי ומתעביה ליה לדינל אלל אם כשידע זה שלם להביא מעוזיו וקייט עמו או שכר ממנו וכו' ומיד שהביא השליל מעוזיו מביחו ונ"ך ומצעו צדים דין איכד זכותו כנ"ל סוף:

פרישה

וכמ"ש רבינו כהן בשם הרמב"ם ודעת הרמב"ם ור"י אלנרלגורי ורבינו האי. והמגיד משנה כמד שם שדעת הרמב"ן היה כדברנו האי ור"ל אף שכמד הרמב"ן כשאל המלך לפלק הלוקם אין שיעורו כשיעור כשאל לקטם מהמוכר מכל מקום גם כן יכול לנסר כרבינו האי לדרך ללל סוף שיעור אמטויי וזו ומעשה מביא דין סוף:

דרישה

כרבינו האי וזהו שכתב וגם רבינו האי דאי כותנתו דריב"ש היה דהרמב"ם סבירא ליה דאי לא ראה יכול לבא לעולם לא היה ליה למכתב וגם רבינו האי כ"י דהא רבינו האי בלא ראה מיירי וסבירא ליה דהוי מחילה וגם מהמגיד משנה משמע כן מדהביא דברי רבינו האי ולא כתב פלוגתא ביניהם. אבל מכל מקום אין סחירה מכל זה להבנתו דהרא"ש לדברי הרמב"ם דהדיא דברי הרמב"ם משמע כן הוא לא ליה לפרש דגם בלא ראה איכא מחילה בשיעור מה. וגם המגיד משנה כתב שם ארברי הרמב"ם שכתב דלאחר הקנין אין צריך קנין למחילתו דין זה אינו מפורש אלא שהכי סבירא להו להגאונים. משמע שצריך ראה דמהני המחילה בלא קנין אפילו כשראה אותו משתמש ודוק:

חדושי הגהות

[יבן] פעיזות דעמי לרין לומר לכל המרסה לימן נמקם ג:]

הגהות והערות

הרוב הם דבריו שבכסף משנה וכיון דאיכא הכרעה מדברי הרמב"ם כמ"ש ברין אם אין כן המצר במדינה דאית יכול לטלקו שאם אי אתה אומר כן אין אית יכול למכור קרקעייתו. וזה מוכרח דגם כאן שכתב או שראה אותו בתנו וסחתי היינו תוך זמן שיכול לטלקו. לפיכך חוד וכתבו בברק הבית העתיק הלשון ככתוב בכסף משנה (מטה שמעון הגב"י את כד): [סוף עיין מטה שמעון הגב"י את כד דביאר כותת דבריו ח"ל דאף שעבר זמן רב מ"מ יכול לטעון דלא ידע אבל כל היכא רבא בטענה דמצרנות ודחשתא ידע בעינן כהאי שיעורא דאמטויי וזו היינו כסברת רב האי וכו'. ועיין בנה"ג הגב"י את כד וחיין כו ולא חיישי תשובות הרשב"א אהדיי כמו שהשקפה בוד הבית:

ומה שטוען שמעון שלם נדע לו הדבר בתוך הזמן הזה לפי שלם נמכר בכרוז וזו אינה טענה לפי דעמי שכל שנמכר כדמכרי אינני בקנין ועדים קלה אית ליה למכרה ועוד שכל המוכר צדקהסיה הוא מוכר כדי שיקפלו קומים על מקחו ולזה גובה מנכסיה משועבדים. אלל שיש לחלק אם הקונה והמוכר הללו נמכוטו להעלים הדבר כדי שלא ידע השומף את המכירה אפשר שיעלם הדבר משמעון השומף המוכר. אלל שמכריחני זמני הפגיעות שהרי צ" לאירי עמדו שני האנשים אשר להם הריצ לפני הדין ונאזתו יום לפסות ידע שמעון המכירה ועשה תביעתו דברים נלל מעוזיו והקונה צטענותיו טען טענה זו שהקונה סוף לא היה מביא מעוט המכירה ושלל היה רשות צידו לפלקו בדברים אם כן איך לא ענה השומף שהוא מומן מיד להביא מעוזיו וגם אם טען כן ואפילו אם יהיה אמוד לא נטרין ליה אלל עד שילך לביטו ויביאם כמו שמפורש בהמקל (קס:): חזיל ואייתי מגו ביסאי וכו' הילכך מן הטעם הזה ציום ההוא כשלל הביאם והמינס לבית דין אכד זכותו וכל שכן כשעברו ימים או יותר מהיום ההוא עד ד' נעמח שהביא מעוזיו לדין ושוב אין לו טענה עליו כלל. ואם היה פקם השומף והזמין המעוט ציום הפגיעות הראשונות כל טענותיו של הקונה היו לפיו וזו שפמדה: [ו] ובתשובות (המיוסמות ל) הרמב"ן סימן כ"ז כל שזל כן המצר לעכב בשעת מכירה לומר אני אלקם על זה

(נג) ופ"ש רבינו ומיהו דוקא משעה שנתגלה הסבר וכו'. עמ"ל (קס): מכר כל נכסיו לאחד לית ביה משום דינא דבר מצר. כן כתב הרמב"ם בסימן קמ"א זה לשונו כל היציג תלוי אס ופירש רש"י מכר כל נכסיו לאחד. כלל מקום שהן זו צמערב חו בא לביח דין כן המצר מיד שידע או שנתפרסמה המכירה כי אס נמורס ויאלו מצרני אחד מהס וערערו: לית סה משום דינא דבר ידע כן המצר שקנאו זה ורלס חוטו משמטס נה ולל מיהו חיד מצרל. שלל מקטו חכמיס ללוקס להסמלק לעשות הטוב והישר לעכל המצר שהו סרס לעמוכ שזה לא זכותו כמו שכתב הרמב"ם גס רבינו ה"ל והר"ף קכט נמשוכה (סס) שלס שהה המלצר משידע כדי מיעט ביה דין ושיפיל מעומיו בעל דין מצרנות עכ"ל ונלס מדעריו שהו מפרס דברי הרמב"ם כמו שפירשמי שהרי משוה דעמו לדעת רבינו ה"ל והר"ף וכדעריהס כתב הרשב"ל נמשוכה (מ"ל פ"י חקטו, מ"ג פ"י קט) וכן דין שלס לא כן הורע כס המוכר שלל ימלל מי שילס לקנות שימוש שלס כמה זמן יסקלט המלצר וכן פשט המנהג לפסקו כדעת רבינו ה"ל והר"ף (ה):

(נז) ופ"ש רבינו ומיהו דוקא משעה שנתגלה הסבר וכו'. עמ"ל (קס): מכר כל נכסיו לאחד לית ביה משום דינא דבר מצר. כן כתב הרמב"ם בסימן קמ"א זה לשונו כל היציג תלוי אס ופירש רש"י מכר כל נכסיו לאחד. כלל מקום שהן זו צמערב חו בא לביח דין כן המצר מיד שידע או שנתפרסמה המכירה כי אס נמורס ויאלו מצרני אחד מהס וערערו: לית סה משום דינא דבר ידע כן המצר שקנאו זה ורלס חוטו משמטס נה ולל מיהו חיד מצרל. שלל מקטו חכמיס ללוקס להסמלק לעשות הטוב והישר לעכל המצר שהו סרס לעמוכ שזה לא זכותו כמו שכתב הרמב"ם גס רבינו ה"ל והר"ף קכט נמשוכה (סס) שלס שהה המלצר משידע כדי מיעט ביה דין ושיפיל מעומיו בעל דין מצרנות עכ"ל ונלס מדעריו שהו מפרס דברי הרמב"ם כמו שפירשמי שהרי משוה דעמו לדעת רבינו ה"ל והר"ף וכדעריהס כתב הרשב"ל נמשוכה (מ"ל פ"י חקטו, מ"ג פ"י קט) וכן דין שלס לא כן הורע כס המוכר שלל ימלל מי שילס לקנות שימוש שלס כמה זמן יסקלט המלצר וכן פשט המנהג לפסקו כדעת רבינו ה"ל והר"ף (ה):

(נח) ופ"ש רבינו ומיהו דוקא משעה שנתגלה הסבר וכו'. עמ"ל (קס): מכר כל נכסיו לאחד לית ביה משום דינא דבר מצר. כן כתב הרמב"ם בסימן קמ"א זה לשונו כל היציג תלוי אס ופירש רש"י מכר כל נכסיו לאחד. כלל מקום שהן זו צמערב חו בא לביח דין כן המצר מיד שידע או שנתפרסמה המכירה כי אס נמורס ויאלו מצרני אחד מהס וערערו: לית סה משום דינא דבר ידע כן המצר שקנאו זה ורלס חוטו משמטס נה ולל מיהו חיד מצרל. שלל מקטו חכמיס ללוקס להסמלק לעשות הטוב והישר לעכל המצר שהו סרס לעמוכ שזה לא זכותו כמו שכתב הרמב"ם גס רבינו ה"ל והר"ף קכט נמשוכה (סס) שלס שהה המלצר משידע כדי מיעט ביה דין ושיפיל מעומיו בעל דין מצרנות עכ"ל ונלס מדעריו שהו מפרס דברי הרמב"ם כמו שפירשמי שהרי משוה דעמו לדעת רבינו ה"ל והר"ף וכדעריהס כתב הרשב"ל נמשוכה (מ"ל פ"י חקטו, מ"ג פ"י קט) וכן דין שלס לא כן הורע כס המוכר שלל ימלל מי שילס לקנות שימוש שלס כמה זמן יסקלט המלצר וכן פשט המנהג לפסקו כדעת רבינו ה"ל והר"ף (ה):

(נח) ופ"ש רבינו ומיהו דוקא משעה שנתגלה הסבר וכו'. עמ"ל (קס): מכר כל נכסיו לאחד לית ביה משום דינא דבר מצר. כן כתב הרמב"ם בסימן קמ"א זה לשונו כל היציג תלוי אס ופירש רש"י מכר כל נכסיו לאחד. כלל מקום שהן זו צמערב חו בא לביח דין כן המצר מיד שידע או שנתפרסמה המכירה כי אס נמורס ויאלו מצרני אחד מהס וערערו: לית סה משום דינא דבר ידע כן המצר שקנאו זה ורלס חוטו משמטס נה ולל מיהו חיד מצרל. שלל מקטו חכמיס ללוקס להסמלק לעשות הטוב והישר לעכל המצר שהו סרס לעמוכ שזה לא זכותו כמו שכתב הרמב"ם גס רבינו ה"ל והר"ף קכט נמשוכה (סס) שלס שהה המלצר משידע כדי מיעט ביה דין ושיפיל מעומיו בעל דין מצרנות עכ"ל ונלס מדעריו שהו מפרס דברי הרמב"ם כמו שפירשמי שהרי משוה דעמו לדעת רבינו ה"ל והר"ף וכדעריהס כתב הרשב"ל נמשוכה (מ"ל פ"י חקטו, מ"ג פ"י קט) וכן דין שלס לא כן הורע כס המוכר שלל ימלל מי שילס לקנות שימוש שלס כמה זמן יסקלט המלצר וכן פשט המנהג לפסקו כדעת רבינו ה"ל והר"ף (ה):

דרכי משה

(ה) וכתב בחשובת מהר"ל (פ"י עו) דאף למאן דאמר דלא מצי לסלוקי ליה לזמן מרובה מכל מקום [אם] לא ידע המצרן מן המקח אלא אדרכה היה סבור שכל הקרקע שלו והלוקח יתן לו מעות המקח או השכירות ולכן שתק אף על גב דאחור כך לא זכה בדין מכל מקום לא אבד זכותו של מצרנות ויכול לסלקו כשנודע לו שצריך לסלוקי ועיי"ש ולקמן בסימן זה (סס"ח) גבי נגזל שרצה לסלק הלוקח:

פרישה

(נא) והיר יהודה אברצלונזי ברי וספתברא כרבינו האי כ"ו. זה לשון בית יוסף משמע מדברי הר"ש שהו סוכר טרס האי טולק על ריי אברלנזי דלרעט האי אס שהה שיעור מיל ומטויי וזי כ"ו אף על פי שלסי שיעור יוס אחד לא מצי למלוקי ולס לא היה אפשר לממנעי דנלס כגון שהיה חונק לביח דין ולל הוקטעו עד כמה ימיס לרעט האי יכול למלוקי ולרי יהודל חילס למסוקי עכ"ל: ואספוזיי וזוי ססקום דשכיה ד"ה. כן לרין לומר: (נג) ומיהו דוקא משעה שנתגלה הסבר כ"ו. וכן כתב הרמב"ם בסימן קמ"א: (נג) כתב באוון כ"ו. כן כתב הר"ש סס: וסכר אחד בהם זכותו ללוקח כ"ו יכולים האחריים

דרישה

(נג) ולא אפרינן שהלוקח כ"ו. כן כתב הרא"ש בפרק המקבל ומירש הפסם משום דלית ליה לבר מצרא זכותא בהאי ארעא אלא במאי דאית ליה בארעא (צריך לומר בארעיה) אילו זכנא אינש מעלמא לארעא מי לא מצי בר מצרא לסלוקי ללוקח ועוד אני אומר דקנין המצרן אינו אלא סילוק ומחילה שמחל ללוקח זכות שתקנו להם חכמים משום ועשית

חדושי הגהות

[יג] נראה לי להניח דברי הר"ש בלרעיה כ"ד וה"ל לנכסו ור"ל שלל זה הסמט שהיה למלצר סקרקט וז עדיף מקרקע שהיה שלו מעולם שלס מכרה למלצר במכירה נמורה המלצר מסלקו ולל נגיה כן אין דברי מטלריס כלל (דרישה):

הגהות והערות

[סז] לכאורה נראה ההכל דברי הרא"ש עד סוף סעיף נב דסיים שם בלשון ע"כ, אמנם דברי הר"י ברצלונזי לפנינו ברא"ש כתובים סוף סימן לב וראה בתפארת שמואל שם, ודברי הטור דסעיף נב ליתא לפנינו ברא"ש, ועיי' שו"ת הגאונים והקצרות סימן קעב דשם כתוב זה בהמשך אחר לדברי רב האי אמנם לא בשמו. וראה שו"ת הגאונים ירשלים תרפ"ט סימן קעה (עמ' 89) דמוכא שם כל דברים אלו על שם רב נטרנאי: [סח] וכן הגיה בנה"ג הנבי"י אוח נב: [סח"ג] ואינו מוכרח דאפשר דלכ"ע אם המצרן רצה לקנות כל נכסיו אינו יכול וכן כתב לתם משנה פ"ג דין ה דייל דאין יכול לומר לו אקח שניהם דאין לו כח אלא על זה שהוא כן המצר וכו', וא"כ אפשר לומר דאם מצרן כל שדה ושדה רצה לקנות שדה שהוא מצרן איכא דינא דבר מצרא, אבל אם מצרן אחד רצה לקנות הכל כיון דאין לו כח לקנות שדה שאינו מצרן בה ליכא דינא דבר מצרא (ערך השלחן ס"ק כ:)

(נו) וכתב ה"ר יהודה ברצלוני פיהו אם קדם המצרן וזכין אין בעלים הראשונים יכולין לסלקו וכו'. כן כתב העיטור (מ"ק ק' ר"ג) והר"ב בית יוסף העמיק גירסא משונבת: ופ"ש דהוה ליה כמו שני מצרנים. אינו כמות עיטור אלף מדברי ה"ר יהודה ברצלוני הוא. ונראה מדמדי להו לשני מצרנים אלמא דקצירא ליה לה"ר יהודה ברצלוני דאם נאז שניהם לקנות דשניהם שרין וכן אם מכרה לאיש דעלמא בעלים הראשונים מסלקו הימנה ולפי זה סולק הוא על מה שכחצו הר"ן ונמוקי יוסף והגהת אשירי דאם זכנה לאיש דעלמא לא מלו בעלים הראשונים לסלקו ללוקח. ואפשר גם כן דלא הימנה דעמו של

ה"ר יהודה ברצלוני שיהא דינס כדן שני מצרנים ממש אלף לענין זה קאמר דאין בעלים הראשונים יכולין לסלק למצרן שקדם וקנה והמצרן גם כן אין יכול לסלק לבעלים הראשונים אם קדמו וקט דהוה ליה כמו שני מצרנים שקדם אחד מהן ולא אמא ה"ר יהודה ברצלוני אלף לפרש דהא דקאמר גמרא לבעלים הראשונים לית זה משום דינא דבר מצרן אינו ר"ל דאפילו קדם מצרן חזין דאפילו בעלים הראשונים ומסלקין אותו ליתא אלף הכי פירושו אם מכרה לבעלים הראשונים אין המצרן יכול לסלקו והוא הדין אפסכא אם מכרה למצרן אין הבעלים הראשונים יכולין לסלקו דהוה ליה כמו שני מצרנים לענין זה ולעולם קצירא ליה לה"ר יהודה ברצלוני נמי דאפילו זכנה איש דעלמא אין בעלים הראשונים יכולין לסלקו אלף דלא איירי סלמדתא טהכי: ופ"ש וכן נפי ב"י היבא וכו'. מדברי ה"ר יהודה ברצלוני הוא ולפי זה נרין לומר דקצירא ליה לנשותי פירושו משותף עמו בשום קרקע אי נמי משותף עמו בספורות כמו שכחצו רבינו לקמן בענין ע"כ ומשום הכי דוקא אם כבר מכר לאותו שותף אין המצרן מוציא מידו אלף אם קדם מצרן חזין אין אותו שותף מוציא מידו ואפילו זכנה איש דעלמא אין אותו שותף מוציא מיד הלוקוחים דומיא דאשה ויתומים ובעלים הראשונים אלף נמכר אחד מהשותפים סלקו בשדה השותפות אפילו קדם המצרן חזין השותף מסלקו כמו שכחצו רבינו להדיא למעלה בענין ה"ר יהודה ברצלוני

(נה) ל"ו מכרה לבעלים הראשונים וכו'. גם זה שם נטרק הנוכח גמרא (ק"ט): לבעלים הראשונים לית זה משום דינא דבר מצרן. והטעם מטאכר דיותר ישר וכוז שמחזור הקרקע לבעליה משקפנה איש נכרי ואף על פי שהוא כן המצר. וכמו הר"ן (ש"ס) לבעלים הראשונים לית זה משום דינא דבר מצרן פירוש שאם מכר לבעלים הראשונים אין בעל המצר מוציא מידו אלף אם נאז שניהם לקנות בעל המצר קודם. וכן נמי אם זכנה לאיש דעלמא בר מצרן מסלקו ממנה אלף בעלים הראשונים לא עכ"ל וכן כתב בעל נמוקי יוסף (ס"ג): [[ו(י)]] כתב הרשב"א (פ"ג סי' קמ"ה) שאלם סגור

של חרבעה שותפין ראובן שמעון לוי יהודה ויששכר לקם סלקו של לוי ונתמסד עמו והשאל לוי אוהו חלק שקנה ממנו ואחר כך נא שמעון ומכר חלקו ללוי ויששכר טוען שהוא מצרן ולי טוען שאין לו עליו דין מצרנות. משונה הדין עם יששכר כי לוי נראה שטענה כמה שאמרו לבעלים הראשונים לית פיה משום דינא דבר מצרן ואינו כי לא אמרו אלף נאז לקנות אותו שדה עלמו שמכר אלף בקרקע אחר שהוא סמוך לאותו קרקע שמכר כבר לא ואם נאז משום שהוא עודט דר שם גם זה אינו שאף על פי שהקרקע שהוא דר שם היה שלו עכשיו אינו שלו שיקרא הוא בר מצרן לקרקע הנמכר עמה זה פשוט עכ"ל: וכתב בע"ה העיטור (ש"ס) אב"ל מכרה וכו'.

הרא"ש מהמקבל (פ"י כ) והר"ב המגיד נטרק י"ג מהלכות שכנים (ה"י) כתב כן בשמו וטעמא משום דאיתו קרוי בעלים ראשונים וכדברייהם כתב הרשב"א בשו"ת וכתב שאינו נרין לפנים. ואי נדקמי בעיטור ומלמתי שכחצו זה לשונו כתב הר"ב המסבר כן בעלים הראשונים ליתיה בכלל בעלים הראשונים ואמר דאי [י] קדים בר מצרן חזין מקמי כן בעלים [ט] זכניה זכני עכ"ל וכפי גירסא זו משמע דאם קנה כן בעלים הראשונים אין המצרן מסלקו. [[ח]] והר"ן (ש"ס) כתב ומתמסד דכי היכי דאמרין דאין בר מצרן מוציא מיד בעלים הראשונים הוא הדין לנכס דלדידיה נמי איכא משום ועשים הישר והטוב דומיא דשומא דהדרא משום ועשים הישר והטוב והדרא נמי לירש לפי פירוש רש"י (נ"ב לה. ד"ה ולא מהדרין)

וכמו שכחציה נטרק המפקיד (לה. ד"ה שמו) עכ"ל וכן כתב נמוקי יוסף (ש"ס) ותלמידי הרשב"א: [[ח(א)]] בתרוב בהגהות אשירי (ש"ס) הואיל וקדמו הבעלים והתחילו לקנותה והוא הדין אם אדם שאין מצרן רואה לקנותה אין הבעלים הראשונים יכולים לעכב [[ט(א)]] וכן אם ראובן מכר לשמעון ושמעון מכרה ללוי וזכר לוי ומכרה לראובן לית פיה דינא דבר מצרן. מאור זרוע (פ"י שג"ע):

ל"ב (א) [[ד(י)]] בתרובות הדשן סימן של"ח כתב על מי שקנה בית מלוי נמכר שמעון מזד דרום הבית ונאז לפון הבית יש דימו של גוי ושמעון נאז לחלוק על קמיית הבית מחמת מצרנות ויזדד לומר דכיון דהוי נכד הגוי לית פיה משום דינא דבר מצרן והוקשה בעיניו לפסוק כך מהאי טעמא למדיה אם לא שזירף עמו טעמא שהקויה היה שותף של עוכר בשו"ת ואמרין לשותפי לית פיה דינא דבר מצרן. ולי נראה שהטעם שנתן שאינו יכול לסלקו טעם יפה הוא וכדאי לפסוק עליו אפילו בעלמא כל שכן במצרנות דלית פיה אלף משום ועשים הישר דבעטם כל דהו דמינן ליה:

פרישה

ה"ר יהודה אברלניו אם קדם המצרן חזין כ"י משמע הא לא קדם שניהן שום דאם לא כן קשה דיוק אהדי וכל זה דלא כמו שכחצו הנמוקי יוסף והגהות אשירי הביאם בית יוסף דקצירא ליה דאם נאז יוד או קנאה אחר המצרן קודם: ופ"ש רבינו בשם בע"ה העיטור דאם מכרה לבעלים הראשונים המצרן מסלקו. לא דמי לשומא דהדרא אפילו לן הלוה כמ"ש רבינו בסימן ק"ג (פ"י) דשאי הכס דהמלוה לא היה עליו אלף משום מה שאין כן כאלו דנרין לעשות עמו הישר והטוב וק"ל:

חדושי הגהות

[י] אם קדם המצרן חזין אין בעלים הראשונים יכולין לסלקו כ"ל ויהי בעיטור. ומ"ש הטור כ"ל כמו שני מצרנים אינו כמות עיטור אלף מדברי רש"י ברלניו הוא (ב"ה) ופ"ש שהלר"ך:

הגהות והערות

ס"ט ולפנינו בעל העיטור הנוסח חזין מקמי בעלים הראשונים זכניה זכני, וראה חרדשי הגהות דהביא ע"ש הבי"ח לנוסחת בעל העיטור, וראה ב"ח דלשון זה הוא טובאה מדברי הטור וכתב עליו רכ"כ העיטור, וראה שרי"ה הבי"ח סימן י"ג דהביא שם לדברי ב"י ובמסקנת דבריו כתב דנראה דליכא פלוגתא דהא דכתב ב"י דליכא ביה רין בין המצרן היינו לאחר מיתת אביו דאז קם הוא לנכסי אביו ודברי הטור כשם בעל העיטור היינו בחיי אביו דאז ה"ל כאחור. ולנוסחת חכ"י בעיטור משמע דאם קנאה המצרן בעלים הראשונים מסלקו. ועיי' בזה בה"ג הנבי"א אות נח:

(נו) ל"ח הקונה מן הגוי וכו'. שהמקבל (שם) זקן מגוי חזן לגוי והרא"ש ולפי זה לפירוש רש"י דפירש (קס: ד"ה לאשה) לשוואפי במוכר לית ביה משום דינא דבר מלרא זבין מגוי דלמחר ליה חלקו בשדה השותפות לאחד מן השותפין לא הוה פירוש לשוואפי אריא אכרתי ממלך. ופירש רש"י ואין לך ישר וטוב מזה: כפירוש לאשה ולפני ולבעלים הראשונים אללא הא כדאיתיה והא [[יא(א)]] ובתוב נמדרכי (סי שג) בתשובת הר"ם (ד"ג סי קב כדאיתיה דוק:

(נח) מכרה לגוי וכו'. פסק המקבל משמתינ ליה עד דמקבל עליה כל אונסיה דלמו ליה משמתינ. ודברי רבינו כדברי הרמב"ם שכחם פרק י"ב משכניס (ה"ו) חה לשונו משמתינ אופו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מן הגוי עד שיבא הגוי עם בן המלך הזה עלו דמי ישראל כל ואס אנוס שלא דין ישראל משלם המוכר ויבאר רבינו עד דהיינו בכל מיני הרמקום

משום דינא דבר מצרא כגון לאשה וליחמי ולשותפין ע: (נו) ל"ח הקונה מגוי אין המצרן יכול לסלקו: (נח) ל"פ מכרה לגוי גוי לאו בר דינא דבר מצרא הוא. מ אבל משמתינ ליה למוכר עד דמקבל עליה כל אונסא דאתיליד ליה לבעל המצר מהגוי עד שינהוג עם בעל המצר שלו כדין ישראל לכל דבר בכל מיני הרחקות נזקין: (נט) וכתב גאון אם בא לבעל המצר היזק מבח שכונת הגוי בחיי המוכר ומת חייב

עמי 203) וכל היכא דזקן מגוי כיון דהוילא הדין מכח מגוי שאין הדין חלוט עוד אף על גב דמחר ומשכרה לאוטו גוי או לגוי אחר שכירות לא קנאה וליה נה משום דינא דבר מלרא. כלומר לדין דגוף הקרקע אינו של גוי הרי הוא מסולק משם ושפיר מצי למימר אריא אכרתי ממלך כיון שפירו לסלקו עיין נמה שכחתי לעיל בסמוך (מח יא):

יוקין. ואם פלמך אמאי משמתינ ליה השתא נמתינ עד שיגיע האונס ולא ישלם כל מה שיגיע לו היזק מהגוי מידן הרא"ש שהוא כדי שיספיעו נכסיו מעכשיו שיוכל לטרף מהלקוחות שיקט אחר הקבלה. אבל הראב"ד כתב דדללא קיבל עליה אף על גב דלמי ליה אונסא לא ממתינ ביה דגרמא צריך הוה ופטור עיין בבית יוסף. וסימה כיון דמדינא פטור אס כן נהאי שמח נקטינ ליה בצובסיה עד דשיק לגלימיה הוה (שסעות טא). וכייסין ליה לשלם שלא כדן יש לומר דאין לא משמתינ ליה אללא דליסיס לגוי ולסקול וחי דדיה כדי שלא יהא גורם צדקו אללא דלחיו מנפשיה מקבל עליה כל אונסא וכו' אבל אן ודאי לא משמתינ ליה כי היכי דליקבל עליה כל אונסא והכי דייק לישנא דקאמר משמתינ ליה עד דמקבל עליה וכו' דמשמע עד דמקבל מנפשיה:

הממושכנת בד ישראל וכו' ואלא ישראל אחר וקנאה מהגוי כתב התוספות פסקא איהו נשך (ע: ד"ה נטר) שהממשכן מוציאה מידו ואכתבו לקמן במימין זה (פס"ט):

(נח) ל"ח(ב). מ מכרה לגוי וכו'. שם זבין לגוי גוי לאו בר ועשיה הישר והטוב הוא שמוחי ודאי משמתינ ליה עד דמקבל עליה כל אונסא דלמי ליה משמתינ. ופירש רש"י גוי לאו בר ועשיה הישר הטוב ואין לנו לומר על דינא דבר מלרא ועשיה הישר והטוב אללא ללוקח שהמוכר אומר לו מה עשיתי לך אם ארצה לא אמכרנה לך ותהא צדי אבל ללוקח נאמר משוך יך וקנאה זה: שמוחי ודאי משמתינ ליה. למוכר לקטלי עליה כל אונסא דלמי ליה משמתינ: [[יא(ב)]] ובתב הרא"ש (סי ט) והא דאין ממתינ עד שיבא היזק ויזוהו (או) [אין עא] עד שיפרע לו משום שהסמירו חכמים לקונסו שיכסוב לו שטר שעבד על נכסיו ויחול השעבוד מפתה ומעכשיו. משמע מדעבדו שאם לא קבל עליו כל אונסא דלמי ליה וכו' לו נזק מהגוי שחייב לשלם עב. אבל הר"ן (ד"ה אללא) ובעל נמוקי יוסף (פד: סוף ד"ר) כתבו בשם הראב"ד (ביק קיד ד"ה משמתינ) משמתינ ליה עד דמקבל וכו' שמת מינה דכל היכא דלא קיבל עליה אף על גב דלמי ליה אונסא לא ממתינ ביה עד דמקבל עליה דגרמא צדקין הוה ופטור (ביק ט). ומדברי הר"ן נראה דהרא"ה גם כן סובר כן ובפרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ו) כתב הרב המגיד שהרמב"ן (רי"מ קס: ד"ה שמוחי) והרשב"א (ביק קיד. ד"ה משמתינ) עג הסלימו לדעת הראב"ד ז"ל. וכן כתב המרדכי שהגחל קמא (ביק סי קמו) ע"ן גבי הורק מטבע של מצדו לים הגדול וכו'. ולענין הלכה כיון דכל הי רבוחא מסכמיס לדעת אמת הכי נקטינ: [[יא(ב)]] ובתב בעל נמוקי יוסף שהמקבל (שם) גבי זקן לגוי בשם בעל העיטור (אם מ מכרם קרקעם סה ע"ד) דהוה הדין לשכירות לגוי משמתינ ליה עד דמסקל ליה או עד דמקבל עליה כל אונסא דלמי ליה. וכן כתב התוספות (רי"מ ט. ד"ה ולא נפטר) והרא"ש (סי יא) פסקא לא יפטר:

(נט) ופ"ש וכתב גאון וכו'. איכא לפרושי דפירא ליה כהרא"ש דאפילו לא קיבל עליה חייב לשלם ומיירי אפילו דללא קיבל ואיכא לפרושי דפירא ליה כהראב"ד ומיירי דוקא דקיבל עליה אללא כיון דקבלה זו הגיע על ידי שמחא דבי דינא קנסא הוה ולא קנסינ עו אחריו כדאסקינא פסקא מי שהפך (מ"ג יא). וכן פירש בית יוסף:

(נט) ובתב גאון (פצרות סי קב) ע"ן וכו'. כן כתב העיטור (שם) בשם גאון וכפסוהו הגהות פסקא י"ב מהלכות שכנים (אם ט).

פרישה

(ט) כגון לאשה וליחמי כו'. יתבאר בסמוך (פס"ט): ופ"ש ולשותפין. ר"ל המשותף עמו בסחורה וכו' לקמן (פס"ט) דלמי שותף נאחו קרקע כבד נתבאר לעיל (פ"ט) דמצי לטלק אפילו התנן שכבד קנאו: (ז) הקונה מן הגוי אין כו'. במלרא שם דלמך ליה אריא אכרתי ממלך. ופירש רש"י ואין לך ישר וטוב גדולה מזה: (נח) מכרה לגוי. שם במלרא: לאו בר דינא דביצרא הוא.

דרישה

(נח) אבל משמתינ ליה למוכר ברי. וכתב הרא"ש לכן משמתינ ליה מהשתא ולא ממתינ ליה עד שיבא לו היזק משום שהחמירו חכמים עליו לקטו כדי שיקבל עליו ויכתבו שטר על נכסיו מהשתא ויהא שעבוד הגיזק על נכסיו מהשתא. וכתב בית יוסף משמע מדברי שאם לא קיבל עליו כל אונסא דלמי ליה וכו' לו נזק מהגוי שחיל

הגהות והערות

ע' סובא להלן ט"ס יעב: ע"א תוקן ע"פ לשון הרא"ש: ע"ב עיין מאירי ב"מ ק"ח ע"ב ד"ה לקח דכתב בוה"ל לפי דרכך למדת שעד שלא קבל עליו כן תודמן לו נזק מחמת הגוי אין זה חייב בכך ואף אין משמתינ אותו עד שישלם שאם כן לא התרבו לשמתינ שיקבל עליו כן. ועיין ב"ח בבית דברי הראב"ד ודגוי זה לא הוה כדי שיקבל עליו כל אונסא וכו' סכרת הפאירי דאין מנרין בשעת הנזק רק בשעת המכירה. ולפי"ז מבואר מדברי הרא"ש דחייב מדינא דאליב אין לנרתי בשעת ההיזק. ועיין כה"ג הגב"י אות טו: ע"ג וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ה סימן קצ"ד ד"ה ופירו מפתבא וסוף סימן רמ"א: ע"ד וע"ע מרדכי ב"ק סימן קס-קמא דמביא חשובה מהרים (רי"מ סי' תצה) דשם לכאורה משמע דחייב מן הדין ועיין שו"ת מהריב"ל ח"ב סימן סו ח"ג סימן ק"ח: ע"ה] כן צ"ע כה"ג הגה"ט אות עט:

(ס) יש מהגאונים וכו'. עיין בעיטור (דף ק' ע"ג) האריך מה ולכאורה משמע דקצירה ליה כמו שכתבתי לדעת הרא"ש דאף על ואנן נקטינן דעת הרא"ש שהיא דעת המוספות נפש ר"י פי שלא קבל עליו חייב לשלם כל אונסא דמתיליד ואפשר דבקיבל עליה ורבינו חס ועיין לעיל בסיומן קנ"ו ונמה שכתבתי לשם סעיף א': מיירי ואפילו הכי פטור הבן מהזיק דמתיליד אחרי מות אביו משום כתב בעיטור נפש מתיבא אס הישראל מפייה לגוי דקאמר הגוי לנא אעביד דמיכס ומהדר ארעא לנר מנרא ולא צעי מנרן לטוטי לית דינא לשמומיה:

אם אינו מוצא ישראל שרוצה לקנותה וגם המצרן אין לו במה לקנותה אפילו הכי אינו רשאי למוכרה לגוי אפילו שהוא עני ואין לו מזה יאכל יתפרנס מן הצדקה ואל יגרום הזיק לחבירו. ויש מחלקים היבא שאינו מוכרה לפרנסתו אלא להרויח כגון לקנות אחרת יותר טובה או יותר קרובה אז אינו רשאי למכור לגוי אפילו אינו מוצא ישראל שרוצה לקנותה אבל הרוצה למוכרה בשביל פרנסתו ואינו מוצא ישראל שרוצה לקנותה יכול למוכרה לגוי ויקבל עליו אונס שיבא מהגוי. אבל אדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב והוא שיכול למוכרה לישראל באותם הדמים שקנאה הגוי אבל אינו חייב למוכרה לישראל בפחות ואי חזינן שהגוי מכויין לקנות במצר ישראל כדי להשחית נחלתו כגון בשכונת היהודים או שיש ערמה בדבר הכל לפי ראות הדיין ע"כ: (סא) מב המוכר שדה רע כדי לקנות בדמים שדה יפה או שמכר מקום רחוק כדי לקנות מקום קרוב לית ביה משום דינא דבר מצרא שמא בינתים שיוודע למצרן יקנה אחר אותו

כתב המרדכי בהמקבל (סי' טג) שדעת ר"י דעת הגאונים ע"ט: ויש מחלקים. קנאה זו כמותה בעיטור (סס קו). בשם רבינו משה בר מנחם: אב"ד אדוני אבי ד"ל כתב. בהמקבל (סי' נח): והוא שיכול למוכרה וכו'. וכן כתבו החוספות שם (קס: ד"ה משמתינן) גם כן וכן כתב המרדכי נפרק הנזכר בשם יש מפרשים וכן פירש (ר"ם) [רבי משה] מ הלכה למעשה דאם המלך אינו רוצה לקנות מוכרה לגוי. וכן כתב בעיטור (סס) בשם מתיבא וכתב דהכי מסתברא. וכן כתב הגהות בשם רבינו חס צפרק י"ב מהלכות שכנים (ד"ק ה"ו) דאם אין ישראל רוצה לקנותו יכול להשאל ולהשכיר ולמכור דלמתינן בלא יחסור (כ"ג כה). לא ישאלנו ולא ישכרנו לסופר ארמאי משמע הא לארמאי שאינו סופר מותר סמ"ג (עשין פג קפה ע"ג) וחוספות (כ"ק קיד. ד"ה עד). ור"נב"א רצה לחלק בין קנייה לשכירות ור"ב"ן פירש אפילו הודיע למלך ולא הסך לקנותו משמתינן ליה ואין נראה לר"י (כ"ג כה). תה"ה ולא) אלא כדברי רבינו חס עכ"ל: [בדק הבית] ור"ענין הלכה נקטינן כדברי החוספות והרא"ש ודכוותא דסב"י הכי [עד כאן]: ואי חזינן שהגוי מכויין וכו'. גם זה מדברי הרא"ש שם. וכתב רבינו ירוסם (מ"א ח"ד מ ע"ד) ואי חזינא שהגוי מכויין לקנות ומעלה שכרה כדי להשחית נחלתו הכל לפי ראות עיני הדיין:

(סא) מב המוכר שדה רע וכו'. בהמקבל (קס): למכור צחוק ולגאול בקרוב נרע ולגאול ציפה לית ביה משום דינא דבר מנרא. ופירש רש"י למכור צחוק. אס המוכר הוא מוכרה מפני שהיא רחוקה ממנו ורוצה לקנות אחרת בקרוב: אין זה משום דינא דבר מנרא. לפי שאין לנו להפסיק למוכר משום טוב וישר דמלך שאם באלו לעשות איחור בדבר שמה בין כך ובין כך חמכר זו שהיה רוצה זה לקנות. וכתבאר זה יפה בסמוך גבי המוכר כדי לפרוע עם וכו' (סמ"ג) עיין עליו. וכתב בעיטור (נאח) מ מתיבא קרקעות (סו). ומסתברא רע הידוע ויפה ידוע קאמר שהוא יכר לכל אצל רע לזה ויפה לזה ויפה לזה ורע לזה לא עכ"ל:

פרישה

(ס) אין לו במה לקנותה. פירוש אפילו פחות מכדי שזיה שנתן לו הגוי וק"ל: אפילו הכי אינו יכול למוכרה לגוי. פירוש אפילו אס רוצה לקבל עליו כל אונסא דמתיליד לשכט מכל מקום לא יתא לשכט במשלומו היוקו. וכן מוכח ממה שכתב רבינו ד"ש מחלקים דאם מוכר ללורך פרנסתו מותר כשמקבל עליו כל אונסים ש"מ להגאונים אפילו קנאה לא מהני לעשותו לית לכתחילה: אב"ד אדוני אבי כ"ר. ע"ס: באותם דמים שקנאה כ"ר. פירוש ודוקא שהגוי אינו מעלה אותה דמים אלא

דרישה

(נט) לא קנסו לבן אחריו כ"ר. כתב בית יוסף לכאורה משמע דסבירא ליה כמו שכתבתי לדעת הרא"ש דאף על גב שלא קיבל עליו חייב לשלם כל אונסא דמתיליד ואפשר דבקיבל עליו מיירי ואפילו הכי פטור הבן מהזיק דמתיליד אחר מות אביו משום דלא מהני קבלת האב אלא למה שנעשה בחייו ומה שכתב לא קנסו כלומר דקבלה זו קנס היא ומשום הכי אף על גב שקבל לא נחתיב אלא הוא אבל בגו לא קנסוהו שיכנס בעול אותו שיעבד עכ"ל:

חדושי הגהות

[טו] טובר לא יוכל לאשתטעי ואפקועי כ"ל ע"ז:

הגהות והערות

ע"ז תשובה זו איתא בשע"צ ח"ד שער א סימן כב (כן ציין משה שמעון הגב"י אות מד), אמנם נראה שם דכל החשובות שם מסימן יט ואילך הם לרב שררא גאון: ע"ז כ"ה שם בשע"צ וסיים שם ככל הנשבעין שכתורה ושבעין ולא משלמין משום ולא קיפ ליה עליה דמילתא: ע"ז ג' ג' ע"ז לשון החשובה בשע"צ. וברפוסים מאוחרים חקנו ע"פ חדושי הגהות דפוס דיהרנפורט דכולהו "בעי ליה" למגול "ולישתבעו" מאי אנס גוי מנהון "ולישתלם": ע"ז לכוונתה צ"ל דהאי ר"י לאו היינו ר"י דמביא כ"י לקמן דסובר כהרא"ש. דהרי ר' משה דחולק שם במדכי על ר"י ג"כ הביאו ב"י דסובר כהרא"ש. ועיין בנה"ג הגה"ט אות פ"א: [ט] תוקן ע"פ לשון המרדכי, ובנדפס הנוסח וכן פירש ר"ש:

(סג) כד(ב) כתב הרמב"ם. פרק י"ג מהלכות שניס (ה"י):

ואפשר שגם הרמב"ם יודה בזה וכו'. אינו נראה לי חילוק זה דודאי כי היכא דאיכא קפידא בעל איכא קפידא בשדה ובכרם דאף על פי שזה יפה כזה או יותר לפעמים שאדם אינו מסך ציפה מפני שהוא רפוק או מפני שאין לו שכונה טובה או מפני כמה טענות... שאלפי קרקע נקרקע ליח היה משום דינא דבר מנרא כלל והרמב"ם נקט חזר והוא הדין לשאר קרקעות. ומדע דקמני (שם במב"ס) ציפה החליף בבהמה או מטלטלין שיש בו דין מנר ואם כדברי רבינו ליפלוג בקרקע גופיה ולימי החליף בשדה ובכרם יש בו דין בן המנר ואף על פי שיש לדחות דעדיפה מינה אשמועינן דאין צריך ליתן לו לקנז לו אליהם [ב] אלא דמי שזיית אבל בשדה ובכרם צריך המנר ליתן לו שדה וכרם טופס כמו של לוקח מכל מקום מה שכחתי דלא שנה להרמב"ם בין מנר לשדה וכרם נראה נכון צעירי וכן כמד המרשים להרמב"ם אין חילוק אלא בהחליף קרקע בבהמה ומטלטלים (ו). וגם מה שכמד דקדק בדברי הגאון שאם כרמו של

(סג) כתב הרמב"ם החליף חצר בחצר וכו' ויראה מדבריו וכו'. נראה דרבינו דקדק מדהיה צריך הגאון לפרש בשאלה דלמנר ראוין איני מסך בכרם שלך שאינו טוב כמו של לי והשיב שהדין עמו יראה להדיא דמשום דעטן שאינו טוב כמו של לי לפיכך פסק שהדין עמו יראה להדיא שאם היה ידוע שהוא יותר טוב משל לי לא היה הדין עמו דאם לא כן לא היה לו לומר אלא דלמנר ראוין איני מסך בכרם שלך וכו' לא דהוי משמע אפילו היה טוב יותר נמי היה הדין עמו כמו החליף חצר בעל דמשמע אפילו יעמיד לו מנרן מנר אמר יותר טוב מזה נמי אין בו דין בן המנר דמאי למימר איני מסך מנר שלך אלא ודאי נבי כרם אס היה מפורסם שהיה טוב כמו כרם זה וכל שכן טוב ממנו דלא מצי למימר איני מסך בכרם שלך דכיון דהכרם אינו עומד אלא לעניני שגולים שם למה לא יהא מסך בו אין זה אלא הערמה מה שאין כן מנרן שמשמטין שם פשמיני הדין איכא קפידא טופס חו מכו וכו' יוסף השיב על רבינו עיי"ש ולפי עניות דעמי מתקבל דעת רבינו על פי דקדוק דברי הגאון וכדפרישתי:

(ל"ו) [ה] [שמעון] טוב כמו של לוקח מסלקו יש לדחות דכיון שהמנר אינו טוב צעירי כמו של לי אף על פי שבעיניו הוא טוב כמנהו או יותר טוב לא כפינין ליה ליקח כרם שאינו טוב צעירי וטעמא דמסתבר הוא ועם זה אין חילוק בין הגאון להרמב"ם:

דרכי משה

(ו) אבל במדרכי פרק המקבל (דף קמ"ד ע"ב) (ט"י שנה) מתשובת ר"מ עג דחילוף מקרי מכירה. מכל מקום נראה לדון כדברי הרמב"ם דהלוקח הוא מוחזק ואין מוציאן מידו כמו שיחבאר למטה (אח ט"ו):

פרישה

ללוקח קרקע שלו ויקבל זה המנרן טאן קרקע אחרת בחליפו דודאי למנר לא שנה בין כרמו או של מנרן דהא אינו מוגבל בשום אדם מהן. ושיעור לשון הגאון ופירושו כן הוא ראוין שהחליף עם לי קרקע בקרקע ושמעון מנרן ורואה לפלג ללי מהקרקע שקנה ולימן לו קרקע אחרת במקום אותו שנתן לו המנרן אינו יכול שהרי יאמר לי מקרקע שלי אי רואה להכי רואה ליתן למנרן קרקע שלו ושיעור ראוין ללוקח (בדמיו) [כרמו] וראוין השיב איני רואה בכרם שלך הדין עם ראוין: וכתב רבינו עליו ויראה מדבריו כי דוקא קאמר באשין כרמו של שמעון טוב ככרמו של לוקח או אף אם רואה להעלות בדמים מזה דברי רבינו (וכעין מה שכחתי לפיל טע"ף ל"ט) הדין עם ראוין וממילא אינו יכול לפלג ללוקח כ"ל אלא אם היה כרמו של שמעון טוב כמו של הלוקח יכול הוא לפלג ללוקח שאומר לו או קס כרמי במקום כרמך או השמל שישיר לך המנרן כרמך ויקח כרמי במקומו שאם לא פטעה כן ודאי קטילא עשית עם המנרן שלא יחליף עמי:

דרישה

להרמב"ם בין חצר לשדה וכרם נראה נכון בעיני וכן כתב המרשים דלהרמב"ם אין חילוק אלא בהחליף קרקע בבהמה ומטלטלין וגם מה שכתב לדקדק בדברי הגאון שאם ר"גו של (ל"ו) [שמעון] טוב כמו של לוקח מסלקו יש לדחות כיון שהמנרן אומר אינו טוב בעיני כשל לו אף על פי שבעיניו הוא טוב כמנהו או יותר טוב לא כפינין ליה ליקח כרם שאינו טוב בעיניו וטעמא דמסתבר הוא ועם זה אין חילוק בין הגאון להרמב"ם עד כאן לשון בית יוסף. ורבינו לא פכירא ליה סברת הבית יוסף כדי להשוות דעת הרמב"ם לחשובת הגאון. ומה שנתחייב הבית יוסף לסברתו ממאי ולא הפליג בדדיה כבר ישב הבית יוסף זה בעצמו. ומה שכתב אף על פי שזה יפה כר קשה לי הא לפני זה על ההוא דלמכור ברע ולגאול ביפה (פ"ס"א) כתב בשם העיטור זה לשונו ומסתברא רע הידוע ויפה הידוע קאמר שהוא ניכר לכל אבל רע

(סג) ואפשר שגם הרמב"ם י"ל היה מודה בזה. זה לשון בית יוסף אינו נראה לי חילוק זה ודאי כי היכא דאיכא קפידא בחצר איכא קפידא בשדה ובכרם דאף על פי שזה יפה כזה או יותר לפעמים שאדם אינו מסך ציפה מפני שהוא רפוק או מפני שאין לו שכונה טובה או מפני כמה טעמים שאפשר להמצא חילוך בחליפי קרקע בקרקע ליח ביה משום דינא דבר מצרא כלל והרמב"ם נקט חצר והוא הדין לשאר קרקעות ותדע דקמני בסיפא החליף בבהמה או במטלטלין יש בו דין המנר ואם כדברי רבינו לפולוג בקרקע גופא ולימי החליף בשדה ובכרם יש בו דין בן המיצר ואף על פי שיש לדחות דעדיפה מינה אשמועינן דאין צריך ליתן לו בהמה ומטלטלין וגם לא דמיס שקצב לו עליהן אלא דמי שזיית אבל בשדה ובכרם צריך המנרן ליתן לו שדה וכרם טובים כמו של לוקח מכל מקום מה שכחתי ולא שנה

הגהות והערות

טאן אפשר דצ"ל ויקבל זה 'מהמנרן': [ב] כ"ה בדפוס. ותצ"ל וגם י"לא דמיס 'שקצב' לו 'עליהם', וכן הוא לפנינו בדרישה כתי בהצחקת רברי ב"י. ובדפוסים המאוחרים תקנו בשיבוש 'וגם לא דמיא לקצב לו אליהם': [ג] צ"עין שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס קרימנה סימן קנז: פון בדפוס

(קד) כתב הרמב"ם טען הלוקח מפני הפס וכו'. נטרק י"ב (סג) מג המוכר כדי לפרוע פס וכו'. מהמקבל (קס): לכרנא משכניס. וכתב הרב המגיד זה נראה לפי ששדה פ' המלך אינו אלא מדבריהם ולפיכך נקרא מוציא ועליו הנאה וכן נראה מהעיתור עכ"ל ואני ראיתי בעיתור שכתב (בדף ק"א ע"א) (פו ע"ד) רש"י למזון האשה והצטום. וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ב (ה"י שמיט ירושלמי בעינין (פ"ה ה"י) אימתי בזמן שאין צדס ליקח אצל יש צדס ליקח הן קודמין לכל אדם הן אומר יש צדינו ליקם והלקוחות אומרים לא היה צדס ליקם הקרקע בזוקם הלקוחות שהמוציא מחזירו עליו הנראה עכ"ל פירוש דבריו דנטרק הנחקק (ה"ה): מן גבי סקריקון בית דין של אסריהם אמרו הלוקח מקקריקון נטון לצעלים רבע אימתי בזמן שאין צדס ליקח אצל יש צדס ליקח הן קודמין לכל אדם דהיינו כדי מלך שהוא קודם משום ועשים הישר והטוב ה"י הצעלים הראשונים הן קודמין לכל אדם והיכא דליכא ספק אמרינן דהלוקח הוא מוחזק והצעלים הוה לכו המוציא מחזירו ועליהן הנראה אם כן ממלך נמי הלוקח נקרא מוחזק ועל המלך להביא הנראה. אצל דעת הרמ"ה נראה שהיה גורם בגירסת הספרים דין פירושלי פרק הנחקק דהכי גרסינן הן אומרים צדינו ליקם והלוקח אומר לאו אמר רבי יוסי לעולם השדה מחזקם הצעלים שהמוציא מחזירו עליו הנראה משמע שהלוקח הוא הנקרא המוציא

שלוה וכו'. המוספות כתב שם (ד"ה מוציין) ואם תאמר לקטרה פשיטא דמוציין בלא אכרסא דאטו יהא מת מוטל באשפה כל ימי הכרה ויש לומר דאם לוו לנורך קטרה קאמר דמוציין בלא אכרסא אי נמי הוה אמינא שמשכנין מנכסי יתומים עד שמכריזין קל משמע לן. ורבינו ספס תירון אחד עיקר וסובר דכרנא ומוציא דקטרה מיפרשי:

(קד) מד, מה(ה) כתב הרמב"ם. נטרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ה) וזה לשון הרב המגיד הרי שטען הלוקח וכו'—וה נראה לפי ששדה המלך אינו אלא מדבריהם ולפיכך נקרא מוציא ועליו הנאה וכן נראה מהעיתור (שם פו ע"ג וע"ד) עכ"ל:

פרישה

שהוא לא כתב אלא החליף חצר כו'. לפי מה שכתבתי דגם להלוקח אינו יכול לטף שיקם כדס במקום כרמו אפילו הוא שזה לגמרי אלא אם כן נראה שיש ערמה מצד המוכר שאינו רוצה במלך צריכים לפרש דהכי קאמר רבינו ואפשר דגם הרמב"ם לא קאמר דבליטין לא יוכל לטלן אפילו בכוזי אלא במלך דאינו טופה אם הלוקח שיטמלל פהממכר דלא מיישין הפס לערמה שיש אמתלא גדולה למוכר לומר כבר נפמי כלי משמשי מלך זה ואיני רוצה להערים ולפטסם ממלך זה למלך אחרם דכיון שכל עבד למידר ביה ולמשמשי ודאי אים ביה קפידא אכל בודה וברס היה עודה כששזה לכרוש של לוקח דאו מתלק היה שבדה וברס השנים ודאי ליכא קפידא למוכר דלאו לדירה הוא עשוי ואם אינו רוצה ודאי קנטיא עבד הלוקח סדיה. וכבר נתבאר בספיף ל"ט מה דמתלגלי וסיהומו אפילו בדמים יכול לטלן ללוקח עגמו דלא שייך לומר דמתלגלין עליהם כשהמה שלי אינו רוצה ואף על גב דאמרינן בעגמל טעק מיה לטשרא דסיוסא (כ"ג ע"ג): מכל מקום במקום מלך לקיים טוב וישר לא אמרו שטרט שרטיט שמכרה והחליטה לא שמעינן ליה לטענה זו אצל מלך ומלך שיש טעקא מיה גדולה כן שט לאסרינא שומעין ליה ועיין דרישה: (סג) המוכר כדי לפרוע פס המלך כו'. שם במלך: לית ביה משום דינא דבר פצרא. משום דשייטין שמה יכעוס שוטר המלך כשיטבו דבדי וכן לפסרון המזונות וכיון המה לא משהיין עד שיוודע למלך. ומלשון הרמב"ם משמע דהוא הדין אם כבר יודע המלך וכו'

פרישה

לזה יפה לזה יפה לזה רוצה לזה לא [יש לומר] דודאי כל שאומר המוכר בפירוש איני רוצה בזה כי היא רצה בעיני שמעיין ליה וההיא דבעל העיטור מיייר בשבא המצורן לסלק הלוקח והלוקח טוען בקרקע זו שקניתי לא היה בה דין מצורן לפי שמכר ברע כדי לגאול בטוב כהא קאמר בעל העיטור שיהיה ניכר לעולם שהוא רע וטוב ואי לאו הכי לאו כל כמיניה דלוקח לדחות את המצורן והו סברת בית יוסף ועיין מה שכתבתי לעיל סעיף ל"ו וק"ל:

הגהות והערות

פה] כ"ה בכת"י א ודפוסיס ועיין דרישה שם בתוך העתק דברי בית יוסף, ובכת"י ב הנוסח וכבר כתבתי בבית יוסף ל"ט: מן בכת"י הנוסח ואפילו אחר שלוה לצורכי הקבורה או למזן האשה החבונה יאו לפרוע המס, ועיין פרישה ר"ה ואפילו. ובדפוסיס קדמתיים הנוסח או "שהלוה לחבירו" וחיבת "לוי" ליתא, ובטור הדפוס עם ביח דפויר ודפוס כבפנים: מן גרא"ה רבא לאפוקי מנוסח טור הנוסח עם כ"י דפויר דשם הנוסח וכיוצא בזה "מכרת" ל, ובדפוסיס המאוחרים תוקן כן בגנים ע"פ חרדשי הנהגות דפוס ריהרפורט וכ"ה בכת"י ודפוסיס קדמתיים:

(ס) ואדוני אבי כתב. שהמקבל (סי כד) גבי זקן במאה ושוה ומאמן שהקרקע שזוקם לוקם ומספיקא לא מפיקין ממונא. ובעלים הראשונים הם נקראים ממוזקין במדה והיי' המזקן הוא נקרא ממוזק והלוקם הוא המזליא:

וכתבתי לעיל בסימן זה (סיג): [בדק הבית] ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם והרא"ש דפסחבר טעמיהו [עד כאן]:

(סז) פזו"מ) המוכר לאשה וכו'. כפרק המקבל (קס): לאשה ולימתי לית לה משום דינא דבר מנרא. ועיין בהרי"ט סימן ספ"ג ותק"א ושס"ט: [(כר) [ו]] כתב הרשב"א (סיג סי' קסו) שאלה צאלמנה שלקחה קרקע ונא על המזר להשפיעה שלא לקחה לטקון מהקרקע. משוטה דבר ברור הוא שאינו יכול להשפיעה דדינא דבר מנרא משום עשיית הטוב היא בלתי ואין מוזקין אה הלוקם לא למרס ולא לשטעה וכן כמעט מפורש מקלמ רמתי נ"ע ומדע שאס כן וזין במאמס ושוה מנה דקיימא לן דהייב גאמס ישפיעו שלא עשה כדי לטקון. ואילו באשח איש ודאי יש למוש להערמה כל שאין לה נכסים ידועים וכמו שפסשו במתנה שכמו כה אמריות וכן השיב ר"ף במשוטה (סי קסז) צ אלל אלמנה מה אמה מושט לה סוף דבר מי שפא להשפיעה אין דבריו כלום ע"כ. וכתבו דבריו הר"ן (ד"ה לאשה) וגמוקי יוסף (סה) (ו"י) ורבינו

והמצרן אומר שקר אתה טוען כדי להפסיד זכותי על המצרן להביא ראיה. ואם לא יביא ראיה נשבע הלוקח היסט שאין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה. (סה) לפיכך אם טוען הלוקח למצרן גזלן אתה בשדה זו או אריס או שוכר או ממושכן צריך המצרן להביא ראיה שהוא מצרן ושקרקע זו בחזקתו וכל כיוצא בזה. (סו) והרמ"ה (סח) כתב לא מיבעיא אם שניהם טוענין טענת ברי שעל הלוקח להביא ראיה אלא אפילו אם המצרן טוען שמא ולוקח ברי על הלוקח להביא ראיה דארעא בחזקת מצרן קיימת. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב כדברי הרמב"ם:

(סז) מו כתב הרמ"ה היכא דסלקיה המצרן ללוקח ואחר כך נודע ששדה זו לא היתה של מצרן יד הלוקח על העליונה רצה מחזיק במעותיו רצה מחזיר למצרן מעותיו וחוזר למקנתו וחייב לשלם לו כל הפירות שאכל. (קס) ואם הגזול שבא הקרקע עתה לידו רוצה לסלק הלוקח משום דינא דבר מצרא חזינן אי ידע דזבניה והוה יכול לסלוקיה בעידנא דסלקיה גזלנא ולא סלקיה תו לא יכול לסלוקיה ואי לא ידע ביה מקמי הכי אף על גב דאתידע ליה לבתר דסלקיה גזלנא ללוקח לא בטלה מצרנותיה בהכי ע"כ: (קט) מוכר המוכר לאשה או ליתומים קטנים אין בו משום דינא דבר מצרא לפי שאין דרך אשה לחזר ולקנות

דרכי משח

(ו"י) וכן הוא בחשובת בר ששת סימן (שצ"ט) [שס"ט]:

פרישה

והמצרן טוען שקר כו'. כלומר והמזקן טוען ברי שקר אמה דובר: על המצרן להביא ראיה. שטקום טשיב ממוזק (ומ"ט) לעיל ספ"ג ר"ג ע"י"ט): ואם לא יביא ראיה נשבע הלוקח כו'. דכין שהוא מודה שהוא מזקן על נמאל שהוא בעל דברים דדיה והיה ככל טוען למכרו והוא כוסר דעשע היסט וק"ל: (סה) לפיכך אם טוען כו'. נקט מה לען לפיכך דר"ל אף על פי שטענה זו טענה גרוטה היא להוליס ממוזקו שהחזק עד הנה במורס מזקן מכל מקום מדלמרינן שגלמנן בשטעה למר שפרע ממשותיו מה והייט טעמא ששפצין להלוקם ממוזק לפיכך נמי מהאי טעמא אמרינן גם מה נאמן הלוקם להוליסו ממוזק מזקן הוליס שהוא ממשנ ממוזק בשדה: זו. פירוט כו' שאמה כל להיות ממשנ מזקן לקרקע שקניתי: או אריס או שפיר. וספריס אמריס או (שכיר) [שוכר] קאי אמזקן דומה למ"ט ממוזק וגריסם (שכיר) [שוכר] קאי אמזקן דומה למ"ט אריס. ואף על פי דלקמן סוף סימן זה (סיג) כתב רבינו בשם הרמ"ש דבמכירתו יד דינא דבר מנרא אינו חולק על הרמב"ם זה כמ"ט שם (פניא) ע"י"ט: צריך המצרן להביא ראיה כו'. ואם לא הביא ראיה לא פירש כו' רבינו מה דית וגרסה לי פשוט שאין על הלוקם אפילו שטעם היסט אלא עומד בקרקע ולא דמי לדין המזר לפי זה דהפס מודה שהוא מזקן לקרקע זו כו' וכמ"ט שם אלא כלא אומר לו לאו בעל דברים דדי אה כלל ואינו מחויב להשיב לך עד שפירא ראיה שאלה מזקן ודבונה ליה במשוכה רשכ"א כפמני קלמ לשוט לעיל בדרישה ספ"ג ל"ט ע"י"ט. גם נראה דמדברי הרמ"ה דלמור זה נלמד לדברי הרמב"ם הללו כהס דלהרמ"ה אפילו אין המזקן טוען אלא שמה צריך הלוקם להביא ראיה ואם אינו מביא ראיה המזקן הוא הדין להפך לדעת הרמב"ם כשהלוקם טוען שמה צריך המזקן להביא ראיה ואם לא הביא הלוקם עומד בשל ואלו צריך שטעה. מיהו שטענה גולן נראה דצריך לטוען טענה ברי דלמוקי אינשי בגולני לא מחוקין וכמ"ט לעיל סימן ל"ג (סיג) וק"ל

הגהות והערות

[פח] עיין שרית הרמ"ה סימן רעג: פטן ועיין "בסמ"ע" כ"ה הנוסח בדפודי, ובשני כתיבי הנוסח ועיין "בסמ"ק": צ' הובא בשמ"ק ב"ט קח ע"ב ד"ה אבל מצאתי לרי"ף, ויע' שרית מהדורח בילגורי סימן קעז:

ירוחם (י"א ח"ד מ ע"ד): וכתב הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שכנים (ה"ג) ליתומים קטנים, וכן כהן רבינו ירוחם (ס) וכמה הרב המגיד ומה שכתב קטנים לפי שגדולים ודאי הרי הם ככל אדם ומכאן שאפילו לקטנים אם אינם יתומים דין המזל יש להם, וכן כהן הרב"ש בסמ"ק הל"א צ"ל וכתב הפיטור (אות מ מכתב קרקעות סו): וליחמי לא ציר לן אי על האפטורפוט שקנה ליתומים קאמר אז שקט הן לעצמן: [(צו)(ח)] וצ"ל מוכר לאשה כתב הרב המגיד (ה"ד) עוד בשם בעל הפיטור (ס) שפירש הר"ף בכל אשה קאמר שאינה אשה איש צב.

ואני מלאמי בעיטור דלר"ף בכל אשה קאמר בין שהיא אשה איש בין שאינה אשה איש, וכמה עוד הרב המגיד חב לשוט הרש"ל צ"ל כתב לאשה שאינה ידועה ממה בעל אי נמי לנשואה וכשיש לה נכסים ידועים הו' לאו הכי לא להערמה היא, וכמה סברא זו הר"ן (ס) ונמוקי יוסף (ס) ורבינו ירוחם (ס) (ו) (ח) וגם תלמידי הרש"ל כתבו בשמו בהמקבל והני מילי בנשואה שאין לה בעל צ"ל: [(י"א)(י"ט)] וכתבו עוד דהוא הדין לנזק מלאכה דליח טה דינא דבר מצל דלפי שאין לה מי שיפקח במעשיה ר"י חכמים שיהיה ממכרה קיים כדי שיפקחו בני אדם לקנות את שלה (ט): [(י"ח)(כ)] בפא"ת כמות נשואת מהר"ל (סי עו) שפסק מהר"מ צ"ל דלף על גז דאשה לית לה דינא דבר מצל דינא דבר שותפות איח לה דעדיף דשותף בגוף צ"ל הקרקע הוא: [(י"ט)(כ"א)] כתב רבינו לעיל (פ"י) גבי מכרה לצעלים הראשונים לית טה משום דינא דבר מצל שכתב ה"ר יהודה ומיהו אם קדם מצרן חזין אין צעלים הראשונים יכולים לפלוקו וכן נמי כל היכא דאמרין אין צו משום דינא דבר מצל בגון לאשה וליחמי ולשותפין: וכתב המרדכי בהמקבל (סי טז) לאשה וליחמי ולשותפי פירש הר"ם בפשוטו (ד"ג סי טה ע"ב 41) אין לפרש דהני מילי אשה כנגד איש אלא אשה כנגד אשה איח טה משום דינא דבר מצל לנא היא דכל היכא דקאמר תלמודא לית טה משום דינא דבר מצל

וכן היתומים אינם יכולין צ"ח [סי"א יודיעין] לחזור וטוב וישך הוא למכור להם: (ע) כתב הרמב"ם מכר לטומטום ואנדרוגינזס אין המצרן יכול לסלקו לפי שהוא ספק אשה: (ע"א) סח קטן שהוא מצרן ורואין בית דין שזכות הוא לו יסלקו את הלוקח או יטלו לו חלק עם שאר המצרנים: (ע"ב) סח המוכר לשותפו המשותף עמו בשדות

והרא"ש מפסיקם לדעת אחרת ומסתבר טעמיה הכי נקטינן (ט"ו): (ע"א) סח קטן שהוא מצרן וכו'. גם זה מדברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות שכנים (ה"ג):

ב"ב (כ"ה)(כ"ב) כתב הרב"ש בסמ"ק הל"א נראה שטענת נמינת המקום לגון קטן אינה טענה לפלוק דין המזל משום לנא עדיף מנגרל דלמא תחמתי. ועוד שהרי הלוקח כשליח של בן המזל ואין ימכור לו יתן מה שאיש שלו. ואין צריך לומר צדון זה שהוא ע"מ אומר שלקחה ממחלה בשביל צו ואם כן יש צו דינא דבר מצל דינא דבר מצל אימיה אפילו לגבי קטן כל שאינו יתום (י):

(ע"ב) ס"א המוכר לשותפו וכו'. בהמקבל (ס) לשותפי לית ביה משום דינא דבר מצל. ופירש רש"י שותף שמכר חלקו לחבירו בשדה שהן שותפין טה אין לנו לפלוק משום דינא דבר מצל ולומר אין אחיה נא בחלק חבירך אלא כאחד מן המצרנים וקפשה עמך אלא כיון שלא נחבר חלקו הרי הוא כשכן בטלה. וכמה בהגהות פרק י"ב מהלכות שכנים (אות ה) דלר"ם אשמעינן שאם יבאו יחד השותף והמצרן שיכול למכור לשותף דבשאר מצרים היכא שצאים יחד פלגי בקרנול אלא היכא יכול למכור לשותף לבדו כך פירש רבינו קאן לדעת רש"י, וכמה הרא"ש (סי לא) ורבינו חם פירש אם הוא שותף עמו בשדות אחרות אין המצרן יכול לפלוק בשדה זו וכן כתב רבינו האי ק"ב אם הוא שותף עמו בסמורה ומכר לו שדה

דרכי משה

(ז) וכתב בחשובות בר ששת סימן שס"ט אם האשה קנתה עם הבעל ריש לה נכסים ידועים שאין יכולין לסלקה גם הבעל מחלקו אין יכולין לסלקו ריד בעל כיר האשה (בטובת גב). אם כן מאחר שאין יכולין לסלק את האשה הרי הבעל בכך המצר שקנה שאין מסלקין אותו ועיי"ש: (ח) וכתב המרדכי פרק המקבל (דף קמ"ד ע"ב) (סי טז) דהוא הדין אם האשה או היתום הם מצרנים אינן יכולין לסלק לאשה או ליתום הלוקחין וכן פירש הר"ם (ד"ב סי טה ע"ב 41): (ט) וזה שלא כתשובת מהר"י וי"ל סימן צ"ט שכתב דאשה שמכרה יש בו משום דינא דבר מצל: (י) וי"פ כל היכא דמוטקים מחולקים אין מוציאין מיד הלוקח. מיהו אם עדיין לא קנה אלא המוכר בא למכור אמרינן ליה למכור למצרן כיון שהלוקח עדיין לא מוחק אין מוציאין מיד המצרן: (י) וכתב עוד סימן תקי"ז דהקדש לצנינים אין בו משום דינא דבר מצל צ"ל:

פרישה

(ע) כתב הרמב"ם כ"י, נמוק י"ז משכנים כמך בן ועיין נמגיד משנה ט: (ע"א) קמ"ג שהוא מצרן, גם זה מדברי רמב"ם ט: (ע"ב) המוכר לשותפו כ"י, נמגיד פסק המכר:

הגהות והערות

צ"א הביאו בית יוסף לקמן ס"א מחדש כ"ב: צ"ב כתב רב"ש סימן שסט דאינו בהלכות, ועיין שירת היר"ף סימן קכט ומהרוח בלגוריו סימן קעו דכתב שם דבכל אשה קאמר ואף שיש לה בעל, ועיין כנ"ג הנב"י אות מג ושעו החרש שעל ספר העיטור אות קלת: צ"ג בדפוסים מאוחרים צוין ע"פ חרשית הנהגות דפוס דיהונתנורט ח"ג סימן קע, ועיי' לעיל מחדש י"ז בשם הרשב"א: צ"ד עיין כנ"ג הנב"י אות פד: צ"ה ראה כנ"ג הנב"י אות צג דצוין לחשובות מיימיות לספר קנין סימן לה: צ"ז כ"ה כ"י דפריי, ובשורת מהר"ל הנוטה דשותף "בגוף" הקרקע הוא, ובדפוסים מאוחרים חקנו כאן דשותף "בגוף" הקרקע "היה": צ"ח עיין חשובות גאונים קרפונים סימן ט: צ"ח ב"ה בדפוס פייבי די שאקו וטור הנדפס עם ב"י דפריי, ובכתי' דפוס וארי אל חגארה הנוטח אינן "יודיעין", ובסוד הנדפס עם ב"ה דפריי אינא לשחי הנוטחאות וכ"ג בדפוס: צ"ט הביאו בית יוסף לקמן סוף ספ"ו מחדש כ"ו: ק' עיין הנהגות הרמ"א כשריט ענין מס וסמ"ע סי' פט: ק"א לפיכך בהגמ"י מוכח פירוש זה כרש"י ע"ש ר"ב: ק"ב עיין חשובות גאונים הקצרות סימן קח וחשובות גאונים קרפונים סימן ט:

אין המזן יכול ללקוח. ודגני רבינו האי כתב הרמב"ם נפרק י"ב מהלכות שנים (ה"ה) וכן כתב בעל נמוקי יוסף (ס"ה) בשם הרשב"א והר"ן (ד"ה ולשומרי ז"ל וכן כתב הפיעטור (אות מ מכתב קקקעט סו:)) בשם רבינו האי וכו' וכו' קמאי ורש"י פירש שכן שומפין בקרקע ולא נהיר לן עכ"ל כחוב בתרומת הדשן סימן של"ח דהאי פירושא דרבינו האי אין לפמון עליו דרש"י ורבינו חס ורבינו חננאל באור זרוע (פי ע"ה ד"ה לט"ה) לא פירשו הגמרא הכי (***) אמנם לפרש עם טעמים אחרים כגון ולי נראה דשפיר סמלין עליה כיון דהרמב"ם וכל בני רבותא סביר כותמיה. וכמו עוד במשנה הנזכרת שאם הוא שותף עמו בתרומה דינו כשותף עמו בתרומה דמוטת דין היינו כסמורה לדידה עכ"ל:

(עג) (ע"ד) ג שכני העיר וכו' גס זה

ההמקבל (ק"ח): שכני העיר ושכני שדה שכני העיר קודמים שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם

(עג) שכני העיר וכו' ופירש רש"י לא בדינא דבר מצרא איירי אלא דרך פוסק וכו'. כלומר דלא דינא הוא משום ועשית הישר והטוב לכופו על הקדמה זו אלל דרך מוסר וספקות וגמט טובה היא שעושה כך אבל אם עבר ולא עשה אין כלל כפייה לעשות הישר והטוב ומשום הכי אם קדם אחד מהם זכה ט: ורבינו תם פירש ששניהם מצרנים כגון שהשדה סמוכה לעיר וכו'.

נראה דר"ל כה"כ וראובן מכר שדה לאחד דשמעון קודם ללוי לפי דשמעון הוא גם כן שכן עיר ולי אינו אלל שכן שדה נלמד:

ק"ח	ק"ח
ש"ס	ש"ס
ש"ס	ש"ס
ש"ס	ש"ס

(עו) וכתב עוד שאם קדם אחד מהם לחבירו זכה ואין האחר הראוי לקדם לו מסלקו הואיל שאין אחד מהם מצרן. (ע"ה) ורבינו תם פירש ששניהם מצרנים כגון שהשדה סמוכה לעיר ואחד יש לו שדה בעיר סמוכה

קרוז ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם איבעיה לכו שכן וקרוז מאי חל שמע טוב שכן קרוז מאס רמוק (משל ח"י). ופירש רש"י (ד"ה שמי) שכני העיר שכני הדמים אללו דמיה ושכני שדה שדומיהן סמוכות זו לזו חו שיש לו למכור אינה סמוכה למזן. אבל רבינו ירוחם (י"א ס"ד מ ע"ד) כתב ופירוש שכן אין ר"ל שדר אללו כי כמה אנשים דמים זה אלל זה ואין להם שייכות כלל מההנה ומכרה אלל ר"ל פירו הרגיל אללו במשא ומתן ועל זה אמר הכתוב טוב שכן קרוז מאס רמוק וכן פירשו התוספות בבבב"ב ק"ג על הה"ה דנכסי לטובה (ס"ה): ק"ן וכן כתב הרשב"ם. בסוף הלכות שנים (פ"ד ה"ה) ח"ה לשונות הרואה למכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהם אומר אני אקח דממים אלל ואין אחד מהם בעל המזל אם היה אחד מהם מיושבי העיר וכו' שגם זה בכלל הטוב והישר הוא. וכמו רבינו ירוחם (ש"ס מ ע"ד מ"ה). פירוש רש"י ואחר כך כתב והרמב"ם פירש בעמין אחר. ואפשר שכוונתו לומר דלרש"י היו דרך מוסר אלל מן הדין ולהרמב"ם היו מדין ועשית הטוב והישר. וכן כתב הר"ף בהמקבל (ס"ה): דכשאינם מלמדים עסקינן ולאקדומי מד מיייהו אלל שהדי צד מלמד כולוהו אינה כהו דינא דבר מלמד. וכן נראה שהוא דעם בעל הפיעטור (ש"ס) שכתב כן בשם רבינו (ה"א) ק"ה ור"ף. וכמו הגאון בסוף הלכות שנים (אות ו) שכן פירשו ר"ב"ן (י"ב ח"ה) ורמ"ג (ע"ש פ"ה ק"ה) עכ"ל:

(עו) (ע"ה) וכתב עוד. גס זה שם וכן כתב הר"ף בהמקבל (ש"ס) וכמו בעל הפיעטור (ש"ס) גס כן בשם רבינו האי ז"ל ק"ה. וכמו אחר כך ומסתברא דאי קדים אידך מסלקינן ליה דתלמיד חכם כגון מלמד דיינין ליה ואם רצה תלמיד חכם להוציאה מיד השכן ומד הקרוז מסלקין אותו משום ועשית הישר והטוב. וכמו שהגאון נפרק י"ד מהלכות שנים (אות ה): ורש"י רבינו ורבינו תם פירש ששניהם מצרנים וכו'. כן כתב הר"ף בשם נמוקי יוסף נפרק המקבל (פי ג'): ורש"י ב"א כתב במשנה (פי"ג ס"ה) שהראשונים פירשו דשכני העיר דהיינו שכני נכמס קודם לכן המזל שכשדה משום דשכן העיר איכה הישר והטוב טפי לפי שהוא שייך שהיה

דרכי משה

(י*) אלא כתבו דמיירי בשותפות קרקע דוקא עכ"ל:

פרישה

א"א במשא ומתן ובסמורה כו'. עין לעיל סמ"ק ה' ג"י אחר מהאחין או מהשותפין כו' מה שכתבתי שם: (עג) שכני העיר וכו'. ש"ס: (ע"ה) לא בדינא דבר מצרא איירי אלא דרך פוסק כו'. ולפי זה שכני העיר ר"ל שכני הדמים קמוין לו ענין ושכני שדה ששדה סמוכה לשדומיהן אף שזו שיש לו למכור אינה סמוכה לו. ומיירי שמתן של אותה שדה אינו מבקש לקנותה או שיש דבר הפסק ביניהן שאין צד דינא דבר מלמד. ושם נרש"י מטאיר דאם שניהם מלמדים אף שהאחד תלמיד חכם שניהם שוין עיי"ש דוק. [ורבינו ירוחם] פירש שכן ותלמיד

דרישה

(ע"ה) ופירש רש"י כו' עד ורבינו תם פירש ששניהם מצרנים כו'. לשון בית יוסף הרשב"א בתשובה כתב שהראשונים פירשו דשכני העיר דהיינו שכנים בבתיים קודם לכן המצר שכשדה משום דשכן העיר איכה הישר והטוב טפי לפי שהוא שייך בהדיה טפי. ומשמע דר"ל אפילו שכן שבעיר אינו מצרן לשדה הנמכרת הוא קודם למצרן זהו דלא כמו שכתב הרמב"ם וכתבו רבינו בריש הלכות מצרנות (ס"ה) וצריך עיין:

הגהות הצרות

ק"ן עיין מסקי הרא"ש שם פ"ט סימן ט: ק"ן כתב משה שמעון הגב"י אות סה דהן וכן כתב הרמב"ם אין כוונת ב"י לומר שהרמב"ם כתב כדברי רבינו ירוחם אלא הבי"י הביא כאן סמכא מרברי הטור דסוף סמ"ק ע"ו וכתב עליו מקורו (וכן נראה מרברי ב"י לקמן ד"ה וכתב ע"ה). ובהו תירץ לקושית שער אפרים סימן קס"ה והקשה אנטח ספר ב"י הנדפסים (דמשמע דהיכות יוכן כתב הרמב"ם הוא מרברי ב"י ולא מובאה מהטור) כיון דכתב הבי"י והרמב"ם כתב רבינו ירוחם אי"כ משמע דרעת הרמב"ם לא כרש"י וא"כ מה הקשה לקמן ארבינו ירוחם דחילק בין רש"י להרמב"ם הלא גם הוא כתב כן. ועיין שער אפרים דתירץ דכוונת רבינו ירוחם הרמב"ם פירש לשכני העיר ולא כמאן דפירש ירש"י העיר ולא כרש"י ופירש רד אצלו בדירה ולא כרבינו ירוחם דפירש רגיל צ"כ במשא ומתן. ועיין רבינו ירוחם שם ומרדכי"ו לכאורה שמפע דהא וכתב י"הרמב"ם פירש כענין אחר"י לא קאי ארש"י וסיים שם אדברי הרמב"ם הוה כפירוש רש"י הר"ף וכו': ק"ה גוסף ע"פ לשון בעל הפיעטור. ועיין תשובות גאונים קדמונים סימן ט: ק"ה עיין תשובות גאונים קדמונים סימן ט:

(עט) קרקע שיש בו בנין וכו'. כל מה שכתב רבינו מה הוא מטאר נפסקי הרא"ש ונמשכה כלל ל"ו שכן היא דעת הר"ף וכבר האריך מה בית יוסף וכמו שהרמב"ם נמלק דוקא כשאין לו זמן ידוע אלא כל שעה שיראה אומר לו עקור ביתך ואילנך ויול מרי ארעא מעכב אמרי נתי אכל היכא דקביע ליה זמן ידוע לא מרי מעכב אמרי נתי:

לה והשני שדה מצד אחר. וכן שכן ותלמיד חכם או קרוב ותלמיד חכם או שכן וקרוב מיירי ששניהן מצרנים ובאין לקנות: (עט) נא קרקע שיש בו בנין והבנין של אחר אם בעל הבנין יש לו כח בקרקע להיות בנינו בו עד עולם שאף אם יפול יחזור ויבנו אז כל אחד ואחד הוא מצרן של חבירו לפיכך איזה מהם שמכר חלקו לאחר חבירו מסלק הלוקח. ונראה

מה משום דינא דבר מלרא עכ"ל. ונראה לי דהכי פירושו שני העיר ושני שדה אף על פי שאינם שכימי לשהה זו הנמכרת אם קדמו וקנו אין בן המנהג-כול לסלקן שכן או קרוב או תלמיד חכם שקדמו וקנו אין בן המכר מסלקן. אכל קשה לי למה לנהן למיהדר ולמימי שכן וכן למה ליה למימי מרי זמני תלמיד חכם ועוד אמאי פלגיניהו במרי בני ונרין עיון. וכדקמי טהלות גדולות ומלמחי שכמט ז"ל שני העיר ושני שדה שני העיר קודמין וליט זה משום דינא דבר מלרא קן ותלמיד חכם קודם שכן וקרוב עוב שכן קרוב מלמח רמוק עכ"ל:

(עט) נא קרקע שיש בו בנין וכו'. גם זה שהמקל (קס): ארעא דמד ובתי דמד מרי דארעא מעכב אמרי נתי מרי נתי לא מעכב אמרי ארעא. וסיריש רש"י ובתי דמד. בני שעליה: מרי ארעא מעכב אמרי נתי. שלא ימכור הבנין לאחר דהואיל ונא למוכרס זה נרין לה טוב שיהיה בנינו בקרקע שלו ואיכא הישר והטוב: מרי נתי לא מעכב אמרי ארעא. שהוא אינו חשוב שכן לכשיגיע שני עומד להסתלק מיניה: היקלי דמד. שמכר לו דקלים בשדהו להניחם שם עד זמן פלוני קח עד שיבאו. וכפד הרא"ש (פי ג) ומיירי שהיציא יש לו לעמוד במקום זה עד זמן

פרישה

לו בשדה שזה לזה דיון דעל כל פנים נרין להלך מבימו מהלך לשהה זו או לא מלכו בין מהלך קטן למהלך גדול דקאמר אלא כל ששדה זו הנמכרת היא סמוכה לשדהו בעיר כיון שאין מהלך רב מבימו להלך לשם יש זה משום עמים הישר והטוב שכל שקרובה לו לעיר כאלו היא אחורי ביתו. והבית יוסף נמשך נלשון החוספות אי אחורי ביתו דוקא קאמר או לא ולעניות דעמי כמ"ט. אכל אין לדקדק דעל כרחק אחורי ביתו לאו דוקא דאם כן למה מנרין שיהיה לו אחורי ביתו ולא מחשנ למנרן כמה ששדה זו הנמכרת היא סמוכה למרי לביתו דלא קשה מידי לא מייעיף לרביט סם דסיפרא ליה דאין דין מלרעות לבתיס כמ"ט רביט בשמו נסמון עקיף פ"ח אלא אפילו הסולקיס על רביט סם גם הם לא קאמרי אלא בתיס הסמוכים אהדי אכל ביתו עם שדה לא מחשנ מנרן דאין עניינו וטעמישו שיה ואל דמי לבית לאחד וקרקע לאחר דכתב רביט נסמון (ספ"ט) וסיריש בית יוסף דלא לקרקע הנשאלת הסמון לבית קאי דנמשלת שמי קח. ומיהו לפי מה שכתבתי (ספ"ג) בפירוט ה"ר יהודה בנלומו מוכח

דרישה

(עט) וכן שכן ותלמיד חכם. כבר כתבתי בפרישה דר"ל דאחד שכן עמו בבתיס או בשדה והוא מצרן גם כן לשדה הנמכרת ואחד תלמיד חכם ואינו שכן עמו כלל אבל הוא מצרן דאי ס"ד דר"ל שכן שיש לו שדה הסמוכה לזו אחורי ביתו וכוה הוא גם כן מצרן והתלמיד חכם אינו שכן בעיר אבל הוא מצרן בשדה דאם כן לא הוה ליה למימר שכן סתם דמשמע אפילו שכן בשדה היינו מצרן לחוד או הוה ליה למימר בקיצור אחד תלמיד חכם ואחד אינו תלמיד חכם וגם דאי לשכן יש מעליזתא בשכינתו וזלת שהוא מצרן דומיא דקרוב והיינו שהוא שכן עמו בעיר וגם הוא מצרן וק"ל. אבל שכני עיר ושכני שדה לא רצה רבינו חם לפרש כפשוטה שהן שכנים לו בבתיס או בשדה והם גם כן מצרנים לו לשדה הנמכרת דאם כן קיצר התלמוד כמובן והעיקר חסר הדין מחכר שהם שניהם מצרנים בשלמא לפירושו רבינו חם אתי שפיר דהכי קאמר מי שהוא מצרן על ידי שדה שיש לו אחורי ביתו שבה הוא שכן שלו בעיר ומי שהוא מצרן בשדות לבד רחוק מהעיר שכן העיר קודם (ומזה נלמד גם כן דרבינו חם אחורי ביתו [לאן] דוקא קאמר) והשתא שכבר מרומז דשכני העיר ושכני שדה מיירי במצרנים סבירא ליה דשכן ותלמיד חכם על זה קאי ומיירי גם כן במצרנים ופירושו כפשוטו: (עט) לפיכך אויה מהם שפכר כו' חבירו ספלק כו'. דברי רבינו מבוארים בראש פוק

הנהגות והערות

קן לפנינו כה"ג (דסוס ורשא צח ע"ג) הנוטה שכני העיר ושכני שדה שכיני העיר קודמין ולית בה משום דינא דבר מצרן וקרב חכם ותלמיד חכם קודם ולית בה משום דינא דבר מצרן איכעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש טוב שכן קרוב מאה רחוק: קן ועיין תוספות קח ע"ב ר"ה ארנא: קחן לפנינו ברש"י הנוטה עד זמן פלוני י"א"ר עד שיבשו:

ידוע ארעא דחד ודיקלי דחד. הקונה [שני] קס אילנות בתוך שדה חבירו ואם תמו לא יטע אחרים תחתיהם מרי ארעא מעכב אמרי דיקלי מרי דיקלי לא מעכב אמרי ארעא ואם קנה שלשה אילנות גם מרי דיקלי יכול לעכב דקנה הקרקע עכ"ל. אבל הרי"ף (סה:) כתב דמפרשי רבנן דהני מילי היכא דלית ליה למרי ביתא זכותא בארעא ומשום הכי אית ליה למרי ארעא לעטוי עליה ולית ליה לטויי אלא למאן דעמי או דסקיל להו לנטשיה

דאי לא אמר ליה עקור בנייך וייל אכל היכא דאית ליה למרי ביתא זכותא דהיא ארעא למיקצע בה הנך בני אית ליה לעכוזי אסבדיה וכל חד מינהון אית ליה דינא דבר מנרא חבירי דחבדיה. וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שכנים (הט"ו) אם יש לעכל הבנין או לעכל האילנות זכות בקרקע כל אחד מהם בן המצר של חבירו אלא אם אין לעכל האילנות או לעכל הבנין זכות בקרקע אלא כל זמן שירצה אומר לו עקור אילנך או הרוס בנין ומכר בעל השדה וזה הלוקח. ומשמע מדבדיהם שאם יש למרי בני זכותא בארעא שאינו יכול לומר כל זמן שירצה עקור בנין וייל אף על פי שהזכות אינו אלא לזמן ידוע מכל מקום אם בתוך הזמן בא מרי ארעא למכור בעל הבנין קודם דכיון דפוך ומנו הוא יש לו דין בן המצר ושלא כדברי הרא"ש. והפוסק על הרא"ש שלא הזכיר דברי הרי"ף שחולק עליו. ובתשובת (הרא"ש) כלל ז"י (פי ג) כתב הרי"ף שילך רי"ף דוקא כשאין לעכל הבית חלק בצוף הקרקע כגון שקנה ממנו לנשות בקרקע שלו עד זמן ידוע או כל זמן שיעמוד הבית ולא יפול הילכך כיון שאין לו חלק בקרקע אלא עד זמן שקצב או כל זמן עמדו אין לו בקרקע כלום אלא כשהקרקע משועבד לבית להיות שם עולמים ואף אם יכול יבנה אחר במקומו הרי כמו שותף בקרקע ואית ביה דינא דבר מנרא: וי"ב נראה לי שהרא"ש סובר דאף על גב דלכאורה משמע מדברי הרי"ף כמו שכתבתי דכל שאין בעל הקרקע יכול לומר לעכל הבנין עקור אילנך וייל כל זמן שירצה אלא שיש לעכל הבנין זכות בקרקע אף על פי שהזכות הוא לזמן ידוע מעכב אמרי ארעא, מכל מקום כי דייקא ביה ליכא למימר הכי שהרי כתב אבל היכא דאית ליה למרי ביתא או למרי דיקלי זכותא דהיא ארעא למיקצע בה הנך בני או הנך דיקלי כגון ההיא דתנן (כ"ג פג.) הקונה שני אילנות בתוך של חבירו לא קנה קרקע קנה שלשה קנה קרקע וכגון ההיא דאמרין (ש) מ"ג. מכר קרקע ושיר אילנות לפיכך יש לו קרקע כל חד מינהון אית ליה לעכוזי אסבדיה וכל חד מינהון אית ליה דינא דבר מנרא עכ"ל ובהיא דקונה שני אילנות תנן אם תמו אין לו קרקע משמע דעד שימותו יש לו קרקע לענין שאינו יכול לומר עקור אילנך וייל ומפרשי הרא"ש דכי קאמר הרי"ף כגון ההיא דתנן אסיפא דקמי יש לו קרקע קאי אבל רישא דקמי אין לו קרקע לית ליה זכותא בארעא קרינן ביה ומשום הכי הדר אייתי רביה מלאמרין פשיטא מכר קרקע ושיר אילנות לפיכך יש לו קרקע כלומר ליעט אחרים במקומם לומר דדוקא דהוא גוונא מיקרי אית ליה זכותא בארעא והיינו דומיא דקנה שלשה אילנות אבל בקונה שני אילנות לית ליה זכותא בארעא הוא. וכיון שכן הא משמע דהיא דאף על

זה נריך לומר שמה שכתב דאי לא אמר ליה עקור בנין וייל ללו דוקא אלא כל שעומד לכשיפול שאינו ראוי לננות אחר במקומו הדין שזה עס מי שיכול לומר לו עקור בנין וייל אלא שזה אומר לו עכשיו וזה אינו יכול לומר כן עד סוף הימים לכשיפול. אבל בדברי הרמב"ם אי אפשר לפרש אלא כמו שכתבתי תמלה ולדבריו כשאמר הרי"ף כגון ההיא דתנן ארישא נמי קאי דאף על גב דלא קנה קרקע כיון שראוי לקיימם שם עד שימותו אית ליה זכותא בארעא מיקרי ומני מעכב אמרי ארעא ומאי דהדר אייתי מלאמרין פשיטא מכר קרקע ושיר אילנות לפיכך היינו לומר דאפשר דאית ליה זכותא בארעא בתרי גוויי כקונה שנים או שלשה אילנות בתוך של חבירו אי נמי כשמכר קרקע ושיר אילנות לפיכך וכל חד מהני גוויי בן דאית ליה זכותא רבא בין דאית ליה זכותא זוטא אית ליה זכותא בארעא מיקרי. ואם תאמר לדברי הרא"ש אי אית ליה זכותא בארעא דאפילו נפלו או יבשו הדר ונני ונטע להו היכי קאמר הרי"ף דכל חד מעכב אסבדיה הרי בעל הקרקע לא נשאר לו זכות בקרקע ומה ימכור קין [בדק הבית] ואין לומר דמיירי בבית ועלייה על גביו הובית למארי ארעא דפשיט לשון הגמרא דקאמר ארעא דחד ובתי דחד לא פשיט הכי [עד כאן]. ויש לומר דמשכחם לה כגון שבעל הקרקע מכר קצת קרקעות לנשות בן בתים אלו וקצת הקרקע נשאר לו וקאמר שאם בא למכור הקרקע הנשאר מרי בני קודם כיון דאית ליה זכותא בארעא לחזור ולנטעם כשיפלו. וקשה על זה דאם כן לא מטעם בני אית ליה זכותא אלא מטעם קרקע הקניו לו וששיטא. לכך נראה לי דהכא נמאי עסקינן שאף על פי שלעולם יקיים הבנים בקרקע ואף אם יפלו יחזור ויבנה אין הקרקע שלו לגמרי דלעולם הוא פורע שכירות ענין טסקא לעל הקרקע ולפי זה כשכתב הרי"ף כגון ההיא דתנן וכו' לדוגמא נקטא ולא לגמרי כגון ההיא דהא הפס לא פרע טסקא והכא פרע טסקא. ויש ליישב מה שהקשימו על פירוש ראשון דכלפי דאמרין מרי בני לא מעכב אמרי ארעא כתב הרי"ף דאיתא מרי בני דמעכב אמרי ארעא וקושטא דמילתא דמעטס ארעא הוא דמני מעכב: [(כ) (כג)] ב"ב הרא"ש בתשובתו כלל ז"י (פי ג) דבעל העלייה שהקרקע משועבד להיות שם עולמים ואף אם יפול יבנה אחר במקומו שקנה הבית שפסח עליהו אין בעל הבית שסמון לבית שקנה מסלקו דכיון דהקרקע משועבד לעלייה עולמים הרי כמו שותף בקרקע. [(כא) (כד)] והיא נראה לומר דכיון שכן אף אם קדם בעל הבית הסמון לבית הנמכר וקנה בעל העלייה מסלקו למאן דאמר שותף מסלק למצרן אלא שאין לשון משועבד מוכיח בן (י"ג):

דרכי משה
 (י"ג) דאפילו לגבי בית ועלייה אם מכר הבית למצרן אין בעל העלייה מסלקו מיהו אפשר לחלק:
 פרישה
 כמו שותף שקודם כו'. דלפני כתיב ה' י': אבל אם אין לו בר עד זמן כו'. עיין דרישה:
 דרישה
 אבל אם אין לו כו' אלא עד זמן ידוע כו'. כן כתב הרא"ש שם בפרק המקבל. וכתב בית יוסף זה לשונו אבל הרי"ף בפרק המקבל דף ק"ל אהא דאיתא שם בגמרא וייל ארעא דחד ובתי דחד מרי דארעא מעכב אמרי בתי מרי בתי לא מעכב אמרי ארעא וכן ארעא דחד ודיקלי דחד כו' אזה כתב זה לשונו ומפרשי רבנן דהני מילי היכא דלית ליה למרי דיקלי זכותא בארעא ומשום הכי אית ליה למרי

הגהות והערות
 קטן נוסף ע"ס לשון הרא"ש דלפנינו: קין עיין חרדשי רבינו העשיל מקראא:
 טור <מכון שירת דבורה> - יט (חוי"מ קנז - רד) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס 191 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(פא) בתים כתב רבינו תם שאין להם דינא דבר מצרא והרמ"ה חידק וכו'. פירוש דלרבינו תם אין מילוק דלמילא יש מקום ליכנס מזה לזה עיקר התקנה לא היסה אלא בשדות כדמוכא כפוגיא דכולה מדברת בשדות ולא לדבר חלמודא כלל דליהו דינא דבר מצרא כדמזכיר רמ"ה אצל הרמ"ה פנימא ליה דלאו דוקא שדות דהוא הדין במים ושלמודא מילמא דשכיחא טובא נקט וכל היכא דמיא לשדות איה דנה דינא דבר מצרא. ומיהו לרין עיון כמה שכתב הרמ"ה שאם יש מקום ליכנס וכו' דאם ר"ל שיש עכשו מקום פחות ליכנס או ר"ל אפילו אין כהן עכשו אלא דליכא מקום לפטור הכותל ולעשות פתח ליכנס מזה לזה לאפוקי אם מקום צמח שאי אפשר לערב שני צמחים יחד והכי מתמנהל דלא אסח הרמ"ה אלא להוציא פתח צמח ומשום הכי איכא לתמוה על מה שכתב נמוקי יוסף והר"ה המגיד צמח (י"ג) [י"ג] מהלכות שניסם כמס' הרמ"ה ספר כרבינו תם ולא משמע הכי כלל:

(פ) נב וכן הדין נמי אם נמכר קרקע וכו'. פשוט הוא: (פא) נגה) בתים כתב רבינו תם שאין להם דינא דבר מצרא. צמח המקבל גבי ארעא דמד דמי דמד כמד המוספות (קס: ד"ה ארעא) שאין דין מצרנות צמחים וכן כתב רבינו תם במשנה (ט' הישר ש"ה סי' נג.) והרמ"ה כתב צמח המוכר (פי' לה) אימתיק משוממא או ריכנא דדיקלי חזינא אם יכול להכניס מלס אחד (אין) [אית] קיא] זה משום דינא דבר מצרא ואי לא לא פסק רבינו תם דלא שייך דינא דבר מצרא צמחים אלא בשדות דעעמא משום דיכול ליקח צמחם אחר וצמחים אינם מציים לקנות כלל פטע ועוד עשיר לרין הוא לשדות הרבה אצל עשיר שיש לו בית דירה יפה לא יתכן שימלך הלוואה מצד דירתו והוא יקנה בית להשכרה לאחרים אין זה ישר ועוד ועוד חזון דכפסק משוממא וריכנא דדיקלי נפתלק מצרנות גם צמחים מוגדלים צמחום

דברים נכונים הם אלא שלא נהגו כן ע"כ. וכמד רבינו ירושם (י"א סי' מה.) נראה מדברי רבינו תם שאם היה לרין אוסו לבית הכסא דינא דבר מצרא אפילו אינו לרירה ע"כ. קיבן ולפי טעם דעשיר שיש לו בית דירה יפה לא יתכן וכו' נראה שאם היה רוצה אוסו המלך לרירתו או להרמיז ביהו יש לו דין צד מצרא: וכתב הרשב"א במשנה (סי' ס' פסקו) דלרבינו תם והרמ"ה אין דינא דבר מצרא בשום דבר מוצץ בין המצר לקרקע. ומיהו הוא ז"ל כתב במשנה (סג) אמת שמעשים בכל יום ככה והארץ לדמות דברי רבינו תם. וגם הגהות כתב צמח י"ג מהלכות שניסם (ד"ק ה"ט-ט) דלא נהיג עתמא דדברי רבינו תם ורשמינו חולקים עליו וגם הר"מ קיג] כתב דלאו נוהגים דין מצרנות צמחים דלאו כרבינו תם ונהירא נהירא ופסטיה (פולין י:.) וכן נראה לרבינו גרון דכופל שצמחים לא היו הפסק כי עיקר תשמיש של הצמחים צמותים להניח בהם ראשי הקורות וכמה דברים ע"כ. וכמד מצרנות הדשן סימן של"ט דהאי פסקא דרבינו תם אינה כדאי לרפה אפילו עם טעמים אחרים. אצל ראשי להרשב"א במשנה (סי' סג) שהצמח צמחילם דבריו להפליש כח המצרנות ואמר קך נא עליו מטעם אחר חזק וברור. וכמד בעל נמוקי

פרישה

או אם סבר בעל הקרקע. פירוש קרקע הנשאלת או קרקע שהנזן עליה שהיא מיידי שהנזן מושכר או מטר לו לזמן: סבר בעל הבנין בעל הקרקע כו'. גר"ף מוכח שאפילו יכול לעכב מלמכר אלא למי שפסקו ועיין לר"ה וסם מטעם עעמו: (פ) או בעל הקרקע פועל. זהו שיעטא (דוק) [וקיין] הוא מהירש אלא לזיקא נקט וכו' אמר לו בעל

דרישה

ארעא לעכובי עליה ולית ליה לזכותי אלא לפאן דרבי או דשקיל להו לנפשיה דאי לא אמר ליה עקור בניןך או דקלך אבל היכא דאית ליה למרי בתי או למרי דיקלי וכוונא בזהיא ארעא למקבע ביה הנך בתי או הגר דיקלי כגון ההיא דתנן הקנהו שני אילנות בתוך שדה של חבירו לא קנה קרקע קנה שלשה קנה קרקע וכגון ההיא דאמרין משיטא מבר הקרקע ושירי אילנות לפניו יש לו קרקע כל חר מנהן אית ליה לעכובי אחבריה וכל חר מנהן אית ליה דינא דבר מצרא בזבני דחכרא וכן הלכתא ע"כ. וחבריו שהנזנים קשיא בהו טובא חזא דלאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא שהתחיל וכתב וקא מפרשי רבנן דהא דאמרין דמרי דארעא מעכב הני מילי היכא כו' משמע שבא לומר אבל אי אית ליה זכותא למרי בתי כו' כל חר מצי מעכב כו' ולפי זה הכי היה לו להתחיל הא דאמרין דמרי בתי אינו מעכב הני מילי ולית ליה זכותא למרי בתי אבל אית ליה זכותא גם הוא יכול לעכב אמרי ארעא. ועוד קשה דפתח בחזא דהיינו עיכוב וסיים בתרתי בעיכוב ובמצרנות ואי חזא מילתא הוא (וכאשר הביאו בית יוסף במ"ש בסמ"ך) יש כפל רב בסיפא ללא צורך. ועוד קשה דבתחילת דבריו היה לו להיר"ף למיכתב הני מילי היכא דאיתא למרי בתי וכוונא בארעא ומצי אמר ליה זיל שקול כו': על כן נראה דביאור דבריו הכי הוא דמשמע ליה לר"ף ו"ל

הגהות והערות

ק"י קמ"א אנוסה הדפושים דשם ליתא לחיבתו ואין בעל האילן מעכב' ולפנינו דפס"ט כ"ח: קיא] תוקן ע"פ לשון הרא"ש דלפנינו: קיב] גם זה המשך דברי רבינו ירושם: קיג] עיין שרי"ה פה"מ מרשב"א דפוס פראא סימן תתריג' דפוס ברלין סימן רפה ע"י: 41 לענין מצרנות כדלמטה:

יוסף (סו: ד"ה ארעא לודעא) שהרש"ר כתב על דברי ריב"ז מס זמ"ש בשם הרא"ש דלא נהגו כרבינו תם וכן כתב ה"ר והרמ"ה שאין הנדון דומה לראיה דמן סלע אין עשו להסלק וכן רב דקלים דבר משו"ב ואין העלים עשויים לעקרן ולבצרן ושדות חקוקים הם לעולם אבל תמים דרכם למצן בפסחים ולכן הם עשויים דומיא דחקוק כגלגל וכמו שכתב בת יוסף דמשמע ה"ר להדיא וכן כתב בנחמה (פ"ג טו) וכמו הרמ"ס שפרק י"ג מהלכות שניס (פ"ד) שאם הסלק קצר בסלע אין זה משום דינא דבר מצרנות אבל הסלק נמלטותין איכא דינא דבר מצרנות ע"כ משמע דמירא ליה ש"ט מטרות בפסחים. וכן כתב הרב המגיד

דבר מצרנות והרמ"ה חילק שאם יש מקום ליכנס מזה לזה בענין שהשובין כאחד לענין עירוב לערב יחד אית בהו דינא דבר מצרנות ואי לא לית בהו דינא דבר מצרנות ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב על דברי רבינו תם דבריו נכונים אלא שלא נהגו כן.

שם ח"ה לשון מלאך שדעמו כדעם מי שומר שלף בפסחים יש דין ק' המלאך וכן כתוב בענין רב"ז (לוח מ' מ'ס' ק' ק'ט'ט טו פ"ג) ונקמין דכל מילי אית טעו דינא דבר מצרנות לבר ממשלטלי ומקומות פה הכנסת כקרקע דמו דהא אית להו חזקה וכל דליט להו חזקה אית טעו דינא דבר מצרנות ע"כ הרב המגיד. וכן כתב הרי"ב בענין מק"א ושלא דבריו נמוקי יוסף (סו: ט"ז) שכתב דליטעו ללא אמר הרמ"ס אלא בסלע שאין עשו לדור ש"ט שאם היו דרים אפסור סיפור כרצו מס. ודעת ריב"ז מס והרמ"ה דברי הרש"ר שחלק עליהם כחכם גם כן הרב המגיד שפרק י"ג מהלכות שניס (ה"י) וסיים דברי הרש"ר ואף בעל הפער עשו להלק פירו' ולמסוד עומדות בפסחים: והרמ"ה (ש"ח פ"י ר"ג) חילק וכו'. כלומר שאם יש מקום מו' לו כענין שהחזק נמוק (פ"י ד' טו:) דמהני לערב שתיין כלמד פשיטא מי ולי לא ל"א. ודע שמה שכתב ריב"ז שחלק הרמ"ה לא משמע כן מדברי הר"ן (קס: ד"ה ארעא) ונמוקי יוסף (סו: ט"ז) והר"ב המגיד שפרק י"ג מהלכות שניס שכתבנו אלא דלגמרי קבר הרמ"ה כרצו מס ולא חלק ריב"ז ככ"ל: וריב"ז הלכה כיון דהרמ"ס וה"ר יהודה ארבלווי והעיטור והרש"ר ספירא ליה דיש מטרות בפסחים והרש"ר כתב דלא נהגו כרצו מס וגם המגיד (פ"י ט"ז) כתב שריב"ס פירש שמשלטותו עשין דין פשוט בפסחים וחלר דינא דבר מצרנות וגם הרי"ב כתב בענין מק"א שהמנהג פשוט בפסחים איכא דינא דבר מצרנות. ה"ר נקמין וכן המנהג פשוט: וגם מדברי רש"י (קס:) נאראעו דעד וכתי דעד משמע דמירא ליה דיש מטרות בפסחים דלרצו מס כבר כתב ה"ר שפ"ו (ד"ה ארעא) ש"ט לפרש מרי ארעא מעכב שלא ימכר ה"ר ע"ז ואפ"י כי אם לו ורש"י מפרש לה שר"ה למכור הדין אבל רש"י ממדרי (סו: ט"ז) שהי"ב ריב"ז מס (סו: ט"ז) שאין דין מטרות בפסחים כי אם נאראעו דעד וכתי דעד משמע דלרצו מס גם שהי"ב ע"ן מטרות ואם כן לא נוכל ללמוד מלאך דרש"י פירא ליה בעלמא דיש מטרות בפסחים: וריב"ז דחה פשוט לי שאם הדין חוקו כגלגל אפ"י לפרש על ע"ן ש"ט הפסחים יחד לכ"ל ע"מא לית ביה דינא דבר מצרנות דייטו אפ"י חוקי ממשלתו וכן אם כופלי הדין ע"ס וחוקים שאין דרך למכר דמי לשיטת ריב"ז דייקלי דליט ביה דינא דבר מצרנות א"ך מלאכי שכתב המגיד (סו: ט"ז) ח"י אפ"י חוקי ממשלתו וכו' מלאך מוכר רצו מס שלא ע"ן דינא דבר מצרנות בפסחים ונאראעו אלא כדמס והרמ"ס שהרי בנחמה

פרישה

דינא דבר מצרנות כ"ר. ודעמא דדינא דבר מצרנות משום דינא דבר מצרנות נמוקו א"ר וכתיס אינן מניס לקוטם נכל פ"טם ואין ז"ר וז"ז ועד שהרי הנתי ממולקט ומנהלים פסחיהם ואפ"י כדמס דההפך פ"ט פ"טס נמוקו דינא דבר מצרנות לפ"ל פ"י כ"ר ומכל מקום מס שאלר (ארעא) דעד וכתי דעד מודה ריב"ז מס וכתיס ממדרי סהמקל מ"י:ס:

דרישה

ליה עקוד כ"ר משום דינא דרעיוב להשכירה לאחר נקט וכדכתיב: ודבריהם אלה מיושב מה שיש להקשות על הרא"ש שכתב בתשובה כלל צ"ו זה לשונו ה"ר חילק הרי"ף דוקא כשאין לבעל הבית חלק בגוף הקרקע כגון שקנה ממנו לבנותו בקרקע שלו עד זמן הידוע או כל זמן שעמד הבית ולא יכול הלכך כשאין לו בקרקע חלק אלא עד זמן שקצב או כל זמן עמדו אין לו בקרקע כלום אבל כשהקרקע משועבד לבינו להיות שם עולמית ואף אם יכול יבנה אחר במקומו היה כמו שותף בקרקע דאית ביה דינא דבר מצרנות ע"כ וקשה דה"ר לשון הרי"ף הג"ל משמע להדיא שאם יש למרי בתו זכות בארעא שאינו יכול לומר לו זמן שירצה עקוד בנין חילק אף על פי שהזכות אינו אלא לזמן קצוב מכל מקום אם בתוך הזמן בא מרי ארעא למכור בעל הבית קודם וכו' דתוך זמנו הוא יש לו דין בעל המיצור וזה שלא כדברי חשבתי הרא"ש. וכתו יוסף דחוק עצמו לפרש דסבירא ליה להרא"ש שמה שכתב רי"ף דאי לא אמר ליה עקוד בנין חילק לאו דוקא קאמר ע"י שהארץ ולפי מה שכתבתי אחי שפיר דלא כתב דאי לא אמר ליה עקוד בנין וכו' אלא ללמדו דיש לו דין שכיר וק"ל. ואין להקשות לפירושו למה לא כתב הרא"ש בתשובה ה"ר דינא דבר מצרנות אין לו כת לבעל מלהשכיר דיש לוהר בתשובה לא בא אלא להשיב לשואל מה ששאל עליו גם ריב"ז לא כתבה משום דסמך אמ"ש בסימן ש"י בד"ן שכירות וכמ"ש לעיל דוק: ועד כתב בית יוסף זה לשונו וצריך לומר שהרא"ש ז"ל מפרש דכי קאמר הרי"ף הג"ל כגון ההיא דתנן וכו' אפ"י דקמ"י אם קנה שלושה אילנות יש לו קרקע קאי (דבכי האי גוונא מקרי יש לו זכות בארעא) אבל רישא דתנא בגנה שני אילנות אין לו קרקע לית ליה זכותא בארעא קרינא ביה ומשום הכי ה"ר אפ"י ראה מדאמרין פשיטא מוכר קרקע וש"י אילנות לשני ש"ט יש לו קרקע כדמס דדוקא כתי האי גוונא מיקרי אית ליה זכותא בארעא וכיין שכן הוא משמע כדריא דאף על פי שאין בעל הקרקע יכול לומר עקוד אילנך חילק כיון שאם יכשו איתו יכול ליטע אחרים במקומו ק"ג: לית ליה זכותא בארעא מיקרי ואינו

הגהות והערות

ק"ג: נשפ"ט כאן בסה"מ וצ"ל לבנות במקומו אין לו זכות בקרקע מיקרי ולא מצי מעכב אמרי ארעא וכל שכנ אמ"י אין לו וכו':

טור >מכון שירת דבורה> - יט (ח"מ קנז - רד) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס 193 החדש פ"י תכנת אוצר החכמה

(פה) ובמקומות וכו' אף על פי שאין מתקבץ על דעת. איכא כמליס מוקיס [כמו] קיד] משומתא וכו' ורבי' פירש דמלכותו פירוש דנכחיס איכא למימר בעשיר דלרין הוא לשני ממיס עושין דין פשוט דינא דבר מלרע עכ"ל. ולא דבריו מיון שריעו ויזר לשמן ויין ודברים הנריכין לבית ולשום טהם פסורמו לפי רוב מה הזכיר שבמס' איכא כמליס מוקיס וכו' הוא ליה לרבי' להזכיר משא ומתן אבל בנים הכנסת די לו במקום אחד שיטע עליו אבל מילוק בין כמליס מוקיס לשמיס מוקיס אלף דינא דבר מלרע ועממא לפי איכא דיושין דמוקין טאלטמא ממקבל על הדעם דטופין אותו משום ועשים הישר והטוב למכרו למי האלטמא. ונראה דהוא הדין ביטד שיטע במקום דמוק. ומשמע להדיא דבא"ט דמוק אין לזון דינא דבר מלרע במקומות בית הכנסת:

(פג) וכן כתב הר"ר יהודה ברצלוני שכתב דאין דינא דמצרנות אלא בקרקעות אבל לא במטלטלין. (פג) וכל קרקעות שבעולם יש להן דין מצרנות כגון בית המרחץ ובית הבד ושובכות ומגדלות ושדות וברמים ובית השלחין ובורות שיחין ומערות והדומה להם והמחובר לקרקע כללא דמילתא כל דבר שיש בו חזקה יש בו מצרנות (פד) חרץ מהעבדים שיש להן חזקה ואין להם מצרנות: (פה) ובמקומות של בית הכנסת כתב הראב"ד קטן מכה הדין יש בהן מצרנות

(פג) וכן כתב הרב רבי יהודה. הוא לשון העיטור שכחתי בטמון (פס"א ד"ה וסג) שכחתי הכר המגיד נטרק ו"ג והגהות נטרק ו"ג מהלכות שכנים: אב"ד דא בפספליין. כן כחט הכר המגיד נטרק ו"ג מהלכות שכנים (ה"ד) גבי הפליף פלר פלר והגהות נטרק ו"ג מהלכות המזכר (ד"ח ה"ט-ט) גבי הממשקן קרקע למכרו ואמר כן מכרה לו וכו' בשם העיטור דכל מילי חים נהו משום דינא דבר מלרע גר מן מטלטלין: [[כב(כה)]] וכתב מהר"ק באורש"י (עף ו) דשופר המוכר חלקו שותף מכרו יכול ללקוח חפילו ממטלטלין דמשמע ממוך מה שכחט הרעבי' נטרק ו"ג מהלכות שכנים (ה"ד-ה) אחד מן השותפים או מן האחים שמכר חלקו לאחר משלקים אם הלוקח וכו' עד ולא עוד אלא המוכר קרקע שלו לאחר ית למכרו שגד המזכר שלו ליטן דמיס ללוקח וללקוח ומדאיכר קרקע גבי כן המזכר ולא הזכיר גבי חמים ושומסים אלא כחט פסס שמכר חלקו לאחר וכו' דמשמע חיה חלקן שיהיה בין יהיה קרקע בין יהיה מטלטלי משמע דלגבי שותפים אין לחלק בין קרקע למטלטלין עכ"ל. ולא נהירא לי דקדוק זה שדקדק מהר"ק שגרי אותם הלכות הלכות שכנים קרי להו ושומסין ממטלטלין לענין מטלטלין שמכרו לאחר ולאו שכנים מיקרו ועוד דסהיאו פרק בין לפי דין זה בין לאחר דין זה דברי קרקע איירי ואם כן מהיכא מיסי לן לומר דהכל ממטלטלין עסיק ועוד דלשון של צבא זו יוכיח שכחט ממלקין אם הלוקח וכו' כדי שלא יכנס זר ביניהם והיא ליטנא בקרקע שיין דכחמי (איז טו יט) להס לנדס נחמה הארץ ולא עבר זר בתוכה. ואפילו אם פתגם לומר דפסס הרעבי' לשון זה מושאל ממטלטלין אי אפשר לומר כן דאי ממטלטלין הא לא איכר האי דינא בטלמודא ומנא ליה להרעבי' ועוד דהדיא כחט הכר המגיד דהיינו מאי דלמרינן האי דלמריק ביני חמי בני שותפי וכו' והאיא פשיטא דבקרקע היא ועוד דאי ממטלטלין קאמר מאי ולא עוד וכו' אדרבה צבא דרישא עדיפא דלפילו ממטלטלין ממלקין ללוקח. אלא ודאי לא עלה על דעם הרעבי' לומר דין זה אלא בקרקע לבדו ומה שכחט שמכר חלקו שותף בקרקע משום דשותפין שיש להם חלק בקרקע עסיק מרישא דמירקא ומשום הכי לא אימרינן ליה לפרושי שמכר חלקו בקרקע ולשום אין ממטלטלין דין כן המזכר חפילו לגבי שותף. ומדע מדלא אשמיטתו מד מהפוסקים לתקן מילוק זה וכיון דלא אשכחן מד מן הפוסקים שכחט כן שהדיא ואדרבא כחט נטרק ומהר"ק שכחט כן מדקדוק הלשון הוכחנו בעיננו הלכך לים דמס ליה ובר מן דין הא קיימא לן דמלרין היו מוזיא מספירו ועליו ח"ק הריאה כמ"ש גבי קנאה הלוקח צננה וכו' (פ"ג) (יא):

(פה) ובמקומות בית הכנסת כתב הראב"ד פכח הדין וכו'. גם אלה דברי העיטור (שס טו פ"ג-ד) שכחט הכר המגיד והגהות נטרקים המזכרים (טס):

דרכי משה

(יא) ואין דבריו הנכוח לרחות דברי מהר"ק ועל כן נראה לי שהוא לפי ראות עיני הידין שאם יש בזה היזק שותף השני מצד חלוקת הפטלטלין או מצד שיצטרף קטן להיזק שותף עם אחד שאין רעתו נחה בו השותף יכול לסלק חלוקת דאין לך טוב וישר מזה ועדין משאר דינא דבר מצרא כן נראה לי:

פרישה

(פג) וכן כתב הר"ר יהודה ברצלוני שכתב אין דינא כ"ר. הוא לשון העיטור והכ"ל המגיד משנה פרק ו"ג משכנים. ולא פאמר מאי וכן כחט דקאמר הא הרי"ש לא כחט אלא שפארו כן ור"י אצלנוי יכול להיות דמס דינא קאמר ויה לומר דמ"ש אלא נהו כן ר"ל מיון שהמנהג ללו הכי הוא ש"ט דקבלה בידם דלא כריעו סס ומשום הכי לא כחט חמילה אלא שדמי רבינו סס נמיס ולא כחט שהדין הוא כן וק"ל: אבל דא בפספליין. כלומר אם הוא שותף עמו ממטלטליס אין לו דין מלרעם על אופן ממטלטלין ועיין דרישה: (פג) כגון בית המרחץ ובית הבד כ"ר ושדות. לכאורה זו וכן נרין לומר זו הוא ולא הבנים שפסל משקמם לים דינא דבר מלרע כל שכן שדות שאין ביניהן הפסק לפי האבסא שכחתי בטמון (פס"א) ועוד מאי קא משמע לן הוה כדמות ורעמיס ועוד דמסיק וקאמר וסרות שישין דינא דמלרעם אם לא הוה כדמות ורעמיס ועוד דמסיק וקאמר וסרות שישין וכל המצוי לקרקע דהוה ליה למסקן (רבינו) [הת"ר] למרען וביט הכר דלפיל מינה ועוד מאי מוכח מדברי הר"ר יהודה ברצלוני דקפירא ליה דינא דבר מלרע שבמס' חפילו י"ט ל"ט כחט דלמא שא"ל מרען וכל איין דלן לו זולמו. ונראה לי דה"פ דה"ר יהודה ברצלוני סא ללמדיט דמי שיש לו בית ואלר לפיה

הגהות והערות

קידן גוסף ע"ט לשון המרכי: קטן אפשר רצ"ל שיצטרף: קטן בדפוס וכו"י אחד הנסח היי אברהם ב"ר רודי, והשובה זו נדפסה בחשובה הראב"י

ומ"ש שאין מתקבל על הדעת. נראה לי שטעמו משום דכיון דיש לחדש מקום אחד די לו ומה לו לקנות מקום אחר ומכל מקום אם הם דמוקים איכא דינא דבר מנרס להרשיע מקומם דהא אין לכל אחד מקום שלם כן נראה לי. [בן] ומלמדי שכמד רבינו ירושם (י"א ס"ד מ"א): פשוטה להרשיע כמו שכמד הראב"ד ודבריו מוטארים כמו שכמד. זה לשון המשנה יש מהגאונים שכמד דיש במקומות בית הכנסת דינא דבר מנרס אבל אין נראה לי כן שכל מקום שאין ראוי לערס עם שלו להיות אחד אין זו משום דינא דבר מנרס ומכל מקום אם מקום ישיבת כן המנרס דמוק ורזנה להרשיע יש לנמי השורה משום דינא דבר מנרס שאין לך הטוב והישר יותר מזה עכ"ל. ודברי המשנה המכרם ממלא בתשובות (המיוחסות) להרמב"ן סימן כ"ו: וכתב הר"י שצ"ע צ"ע מק"ט דמקומות בית הכנסת יש בהם דינא דבר מנרס. וצ"ע שצ"ע כמד על מקום בית הכנסת שהיה

שהן כקרקע אף על פי שאין מתקבל על הדעת אבל זה אנו רואין שאם היתה האצטבא דחוקה שרבו יושביה ואחד מבני האצטבא רוצה למכור מקומו שצריך למכרו לבני האצטבא: (פ"ו) נד הנותן מתנה לחבירו אין בעל המצר יכול לסלקו. ואם כתב לו אחריות יכול לסלקו. וצ"ע שצ"ע שודאי מכר הוא וכתב לו לשון מתנה להערים ולהפקיע זכות המצרין וישומו בית דין כמה שזה

כופל ענה יותר מטעם מפסיק וצ"ע לך כן המנרס יותר משלש זמנות גם ישיבתו של זה גסה משיבתו של זה קרוב לשתי זמנות כי כל השכונה היחיד גסה כן ועליון לה צמדה עד שאין דרך לחבר שני המקומות האלה בשום פנים שאין זו דינא דבר מנרס. שאין דינא דבר מנרס פלי בשכמט שלם יחיקט שלם כן למה אמרו (ק"ט): שז"ל אי יוכל להכניס תלם אחד אלל הכל פלי שגנעם בית בצמט שדה בשדה וזה שאין דרך להגיע זה מה אין זו משום דינא דבר מנרס. ואפילו אם נאמר שיש צנען המקומות קפידא מי יבז אללו עם שלמי דעמי אין פלי זה הנה אלה שני המקומות הם צנען שאין בהם קפידא כלל כי כל אחד מהם בשכונתו וצ"ע וזו לעמיה חו לעמיה עכ"ל: עיין בשו"ת הרשב"א סימן אלף (ו"ג) [וכ"צ] [ע"ב]:

(פ"ו) נד הנותן מתנה לחבירו ובר. ספרק התקבל (ק"ט): מתנה לית זה משום דינא דבר מנרס אמר אמימר אי כמד ליה אמריות לית זה משום דינא דבר מנרס. ופירש רש"י אי כמד ליה אמריות כ"י. דודאי מכר הוא שאין מקבלין אמריות על המתנה. נראה לי דטעמא דמתנה לית זה דינא דבר מנרס הוא משום דבמלמא ממכר אומר המנרס כיון שזה רוצה למכרה לילולי שקיים אותה הייתי אני קונה אותה ומשום הישר והטוב מקלקין ליה אבל במתנה אין המנרס יוכל לומר לו כן שהרי לא היה זה רוצה למכרה ואם כן גם בלא מקבל המתנה לא היה המנרס וזהו זה אי נמי דבמכר לא איכפת למוכר שיקנה זה או זה ומשום הכי לית ביה דינא דבר מנרס אבל במתנה רוצה הטמן שימקיים בד המקבל מתנה להיות לו לשם צנען לו אופה המתנה ואופו שדה אי נמי המקבל מתנה יחול ליה לזכות בידו שדה זו לשם שמפני עבדו הטובה נמט לו מתנה זו וכל כי האי גוונא איכא עשיית ישר וטוב: וכתבו הר"י (ס"ד) והר"ש (פ"י טו) ודינא הוא דחזין כמה שיהא ויהי ליה בר מנרס ונחית לזרעא ואי אחי דמוק וצ"ע והא דמתיב ליה משום מתנה משום דינא דבר מנרס הוא דעבד הכי ואמר כך וכן וצ"ע וליכא פהדי דידעי בנתה וצ"ע ומתבאר לן דמשמע וסקיל הואיל וכשליטא הוא לגבי בר מנרס. וכן כמד רמב"ם ספרק י"ג מהלכות שכנים (ה"ט) וכמד ששטעה זו עניינת ספן. והעיקור כמד בלוח מ' (מכירת קרקעות ס"ה ע"ד) ק"ח והאי שטעה לא צ"ע ליה אלל דיהיבין ליה כמה דשוי: וכתב עגל העיקור (ש"ס ע"ג) מתנה לית זה משום דינא דבר מנרס ובשפחה אם ששע להערמה מפרים כל מי שיש לו שטר מכירה ממנו וכו' והא דלמרינן ספרק נערה שנשפחה (בבב"ב מד.) ששטע אחד מכר ושי במתנה ליפות כמו כמד ליה משום דינא דבר מנרס לאו דמצי לאיערומי ולמיכבד ליה פרי שטרי חד בלשון מכר וחד בלשון מתנה אלל איכא למימר משום יסוי כמו עבד ליה פרי שטרי ולל בעל השמי את האלשון וקנתיא עבד על המנרס ומיהו אי איגלא מילמא דזימי הוא הדרס דאם כן בטלם טורם מנרס. לרביע האי ק"ח. אלל רביע שלמה פירש ספרק נערה שנשפחה ק"ח) כיון דדינא דבר מנרס ליתא אלל משום ועשיית הישר והטוב ומצי לאיערומי כולי האי לקבל מן המוכר שטר מתנה ולינע שטר מכר כדי ליפות כמו כדי שלא יבא בר מנרס וליכא למימר שיכול למכרה לו על מנת שלא יבא לבר מנרס. והר"ן ספרק נערה (ע"ו: ד"ה ראשון) כמד כדברי רבינו האי וכמד עוד ודף על פי שהגאון רב טורחאי כמד שאף על פי שטוע שטר המכר לית זה משום דינא דבר מנרס כיון שכמד לו שטר מתנה לא נפשוירו דבריו והרשב"א כמד (מד. ד"ה ראשון) ושם נאמר לפי דבריו דשטר

דרכי משה

(י"ב) כתב המורדכי פרק המוכר פירוח (ע"ד) (כ"ב ס"י חקע) בשם ראב"ה דאין אדם יכול למכור או לישא וליתן במקומו שיש לו בבית הבטח משום פגם משפחתו ואם מכרה בני משפחתו מטליקין ללוקה וזכ האי כתב רמב"דו מכירה עכ"ל:

פרישה

אף על פי שאין הדעת מתקבל כ"י. משום דכיון דלית ליה מקום אחד די לו ומה לו לקנות מקום אחר אם לא במקומות האלמנה הם דמוקים לזכ"ה דינא דבר מנרס להרשיע מקומם דהא אין לכל אחד מקום שלם. בית יוסף: אבל זה אנו רואין. ר"ל זה מקבל על הדעת: (פ"ו) הנותן מתנה לחבירו. שם במרס: אין בעל המצרין יכול

חדושי הגהות

[ע"ב] הפשיין שם יראה כי היל המשנה שהיה למעלה ממנו וכמד שיהי פשוט הרמב"ן:

הגהות והערות

אב"ד סימן ק"י, וע"ע ספר האשכול לראב"י הלכות בית הכנסת תשובה על שם ר' שירא גאון, ומשמע שם דאין דין מצרנות במקומות בית הכנסת, ועיין שם נחל אשכול אות ח: ק"ח וע"ע מאה שערים לבעל העיקור בי"ט סימן כו (ע"ג כ"ד הר"י): ק"ח) עיין תשובת הגאונים ירושלים תרס"ו סימן טז: ק"ט) עיין רש"י בתורה שם ר"ה ליפות כמו והוספה שם ר"ה משום, וע"ע רש"י ב"ב נ"א ע"א ר"ה היג במטבת והוספת שם

ד"ה ולמה: [ק"כ] נדצ"ר רוצה למכרה יראם כן גם בלא המקבל מתנה לא היה המצרין וזכה בה. אי נמי דבמכר לא איכפת למוכר שיקנה זה או זה ומשום הכי אית ביה דינא דבר מנרס אבל במתנה רוצה הנותן ובר. ובדפוס כל הגוסה שמוכר לבעניו בפרישה ליתא, ושם תנח"ע עיין ב"ב שכתב שם ג' טעמים למה במתנה אין בו דרכי"מ, ותוספת מהוהדיח ע"פ כת"י:

ופ"ש ואם מודה שבין להערים וכו'. גם זה כנס הר"ף והר"ש לשם ומשמע אפילו לא טען המלך שעשו קנייתו אף כי אין טענתו ליה דכיון דמודה שכיון להערים אף כי רמאי הוא וסייען לקנייתו טפי ונשבע בקנייתו חסד וטוטל ומשום הכי קמירא ליה להרמב"ם הכא דטען על שוה מנה שקנאו במלחמה אינו נאמן בשטעה דכיון דמודה דרמאי הוא סייען דנשבע גם על שוקר אבל לעיל בטעמי י"ו דכנס הרמב"ם דנאמן בשטעה התם לא מודה דעבד רמאות והרז המגיד פירש ענין אחר ויש פרק י"ג משנכנס ע"ש: אבן ממדכי נפרק המקבל השיג על האלפסי כמה שכתב לדלס מודה

וכך יתן לו בה. ואם מודה שכיון להערים אלא שקנאו בכך וכך נשבע בגניטת חסין ונוטל. והרמב"ם כתב כ"י ויראה שצריך לטעון דמים שהן ראויין או יותר מעט אבל אם אומר על שוה מנה שקנאו במאומים אינו נאמן. ואם פירש בשטר המתנה שקבל אחריות בכך וכך ואינו מודה שלקחה אלא אומר מתנה היא צריך המצרין ליתן למקבל כל מה שמפורש באחריות

שכיון להערים דנשבע וטוטל וכתב על שם ראש"ה שכיון שטען אין חוזר וטוען אם נפסק דינו אבל קודם לכן חוזר וטוען אם לא הוכחש בעדים עכ"ל ולפי ענינם דעמי נראה דגם האלפסי מודה לראש"ה דנשפסק דינו אינו חוזר וטוען ולא קאמר האלפסי אלא במודה מקמי שנפסק דינו: ופ"ש ואם פירש וכו'. גם זה צריך והר"ש שם מטעם דממה נפשך וכו' וכן כתב הרמב"ם פרק י"ג משנכנס:

קונה שוה מלאה במלחמה: ואם פירש בשטר המתנה וכו'. כן כתב הר"ף ור"ש נפרק המקבל (שם) והרמב"ם נפרק י"ג מהלכות שניהם (ה"ג) והטעם משום דממה נפשך אי מתנה היא ליה זה דינא דבר מלחמה ואם מכר הוא מסתמא לא קיבל עליו אחריות יותר מכדי דמי המכר שקיבל ואף על פי שאינה שוה כל כך פעמים שלדס קונה קרקע ביוקר משוויה כדלמריהן לעיל (פ"ד) וכן במלחמה ושירא מלאה אף ראה זה המלך לריך לישן זה מלחמה: ור"שון רז אלפס

והיכא דכתב בשטר מתנה וקבלים על פלוני דינא אחריות מדעתא קב"ה דלי נפקא מחמתי מדינה] יהיבנא ליה כן וכך חזי וארעא לא שיאל ההוא שיעורא אף על גב קב"ה דלא קא מודה דמוק ומה לא שקיל ליה בר מלחמה אלא דמי דקבל עליה מרי ארעא. וכן כתב העיטור (שם פ"ד). ורבינו אשר לא כתב אף על גב דלא קא מודה אלא וליאו מודה שלקחה וכן כתב הרמב"ם נפרק המכר ולאריהם נמשך רבעו. ומכל מקום נראה לי שכוונתם כאילו אמרו אף על גב דהא דלי כשהוא מודה שלקחה שייך נמי טעמא דחוקה דלין אדם מקבל אחריות יותר מדמי המכר שקיבל וכן דעת הר"ן (קט: ד"ה ולי) שכתב והיכא דכתב ליה שטרא לישון מכר ולא פירש כמה מוכרה לא קב"ה יהיב ליה כשיעור האחריות שקיבל עליו. וכתב הרז המגיד נפרק המכר חזי לשונו כתב הרשב"א ואם זה עומד בטענתו ואומר לא כי אלא מתנה היא פלוני דלי מסלקין ליה ונראה לי ששמין כמה שוה וטוען עכ"ל נראה שמולק על רז אלפס והרמב"ם ורבינו אשר ותמיהי מהרז המגיד שלא כתב אבל הרשב"א כתב אלא וכתב הרשב"א דמשמע שאינו מולק על הרמב"ם (קכז). וכתב המרדכי (פי' שג) ואם טען שזו קנייתה סך וכך אלא משום הערמה אמרתי כי פירש האלפסי דנאמן וכשלומו הוא ובשטעה ולא נהירא לראש"ה דכיון דטוען אינו חוזר וטוען (כ"ז ב.). אם נפסק דינו אבל קודם לכן חוזר וטוען אם לא הוכחש בעדים: הדבורים למחירו שני שמרות על שדה אחד האחד של מכר והאחד של מתנה אי אית זיה דינא דבר מלחמה עיין בגימין ר"מ (פ"ח) ומה שכתבתי בסמוך:

זה [כז]

דרכי משה

(יג) ועיין לקמן סימן ר"מ (פ"ח) בד"ק זה:

פרישה

והרמב"ם כתב. פרק י"ג משנכנס: ויראה שצריך שיטען דמים שזן ראווין או יותר בעט. זה לשון הרמב"ם ונשבע בקנייתו חסין וטוטל כיון שלומין ויראה שצריך כי ונראה שהיא דמיס ראוין דקאמר ר"ל שהם קנאו יותר מכדי שווי וטעם יותר דקאמר ר"ל יותר מכדי דמיס הלאים ולאסוקי הריב מלח ז"י קבא] כמו שסיים דבריו דלא לא קנה למה לצד לנשבע בקנייתו חסין ולמה יגרע כמו מילין לא הדיה שומה אלא עמד מיטרו שמתנה היא שטעלו וררין לישן לו כדי

דרישה

(טו) ואינו מודה שלקחה. זה לשון בית יוסף בר"ף כתב אף על גב ולא קמדה חכמה מיניה וכך כתב בעיטור ורא"ש לא כתב אף על גב וכן כתב רמב"ם רש פרק י"ג ואחריות נמשך רבינו ומכל מקום נראה לי שכוונתם כאילו אמרו אף על גב דהוא דליא כי קמדה שלקח נמי שייך טעמא דחוקה דלין אדם מקבל עליו אחריות יותר מדמי המכר שקבל וכן דעת הר"ן שכתב והיכא דכתב ליה שטרא בלשון מכר ולא פירש בכמה מוכרה יהיב ליה כשיעור אחריות שקיבל עליו עכ"ל בית יוסף. ולעניות דעתי נראה דלא על חנם השמיטו חיבה אף על גב הרמב"ם

חידושי הגהות

[ין] כתב לו שטר מתנה ונשבע ליה לנמיט לך כנס לו כ"ל:

הנהגות והערות

כ"ה ברפוס פי"ב די שאקו טור הנדפס עם ב"י דטריי תרפ"ס, ובדפוס אורי אל תנארה וכו"י ולפינו הנדפס "וכתב הרמב"ם": [קא] כ"ה בכת"ב. תראה דצ"ל הרבה מאוד "ביחור", ובכת"י א הנוסח הרבה מאוד "בר" ודבוריו תקנו הרבה מאוד "[שוה ק"ן] ב"י, וכה"ה בדפוס: [קכז] לפנינו בר"ף הנוסח אחריות "מתנתא" זו: [קכז] לפנינו בר"ף חיתת "אף על גב" נמצא בטעויות מרובות, ועיין דרישה: [קכז] בר"ף לפנינו הנוסח בכמה מכה "ל"י ועיין דרישה בהעתקתו את דברי בית יוסף שהשיטת חיתת "ל"י: [קכז] עיין לחם משנה שם

(פו) זו היתה שדה שאצל המצרן הפקר וכו'. והמקבל (קט). אמר רב יהודה אמר רב האי מאן דאסיק ביני אחי וביני שופי מליסא הוה סלוקי לא מסלקי ליה רב נחמן אמר מסלקין ליה ואי משום דינא דרב מנרס לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי אפילו משום דינא דרב מנרס מסלקין ליה משום שנאמר (דברים ו יט) ועשית הישר והטוב: וכתב רבינו אשר (פי כ) ואי משום דינא דרב מנרס לא מסלקין ליה פירוש היכא דהאסיק מן ההפקר אבל בקוניה במנרס מרדו אית ליה שפיר דינא דרב מנרס ונהרדעי אמרי אף כה שייך הישר והטוב כי ימנא להאסיק במקום אחר עכ"ל וכן כתב החוספות (ד"ה האי) ודחו פירוש רבינו שלמה הרי דאפילו לנהרדעי טעמא דיכול לסלקו היא משום שימנא להאסיק במקום אחר דאילו לא ימנא במקום אחר אין זה ישר וטוב להפקיד נכסיו שזכה בהם כבר. ומ"ש רבינו אשר לנהרדעי שייך הישר והטוב כי ימנא להאסיק במקום אחר הוא שדה של המלך שזוכים בו מן ההפקר ופורעים למלך טסקא ושדות כאלו מציים הרבה:

(פח) מי שמשכן שדהו וכו'. הכי נקטינן כדברי הרמ"ש במשכנתא ואף על גב דמדברי הרמ"ה לא משמע אלא בלא המלוה לקטופו צמר שחא אי נמי צו שחא ומורכס מילתא דלא קט מערים החס הוא דאין המצרן יכול לסלקו אבל אם קדם המצרן וקנאו לא קאמר הרמ"ה דהמלוה מסלקו וכו' מדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן וזמקי יוסף מצאנו להדיא שאין המלוה מסלקו וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב הממשכן מקום ואמר כך מכרו ליה שהוא ממושכן צדו אין בו דינא דרב מנרס משמע דוקא צדו היא גוונא הוא

דאין בו דין כי המצרן אבל לא לענין שיכול הוא להוציא ממי שקבלה אף על פי שאינו בן המצרן וכן פסק ד"מ יוסף בספר דקן הדין ובשלחן ערוך (פי"ז) מכל מקום אף ספיקין עיקר כדעת הרמ"ש ורבינו. והמדברי גם כן כתב להדיא כך על פי הקבלה חיה לשונו מיהו אם קדם המצרן וקנאה או אפילו אחר אף המלוה יכול להוציא מידו ולא נהירא אלא כמו שקבלתי מהרב רבינו יודא ממגנ"ל דשכונה גביה עדיף מכולהו ויוציא מידו עכ"ל וכן פסק הרב טההגם שלחן ערוך (ט"ז). מיהו בשוכר אין הדין כך אלא אפילו קנאו אחר אין השוכר מוציא מידו והארכתי במשפטי (פי טז) בס"ד בביאור דברות וכן פסק מהרש"ל במשפטי (פי מג):

דאין בו דין כי המצרן אבל לא לענין שיכול הוא להוציא ממי שקבלה אף על פי שאינו בן המצרן וכן פסק ד"מ יוסף בספר דקן הדין ובשלחן ערוך (פי"ז) מכל מקום אף ספיקין עיקר כדעת הרמ"ש ורבינו. והמדברי גם כן כתב להדיא כך על פי הקבלה חיה לשונו מיהו אם קדם המצרן וקנאה או אפילו אחר אף המלוה יכול להוציא מידו ולא נהירא אלא כמו שקבלתי מהרב רבינו יודא ממגנ"ל דשכונה גביה עדיף מכולהו ויוציא מידו עכ"ל וכן פסק הרב טההגם שלחן ערוך (ט"ז). מיהו בשוכר אין הדין כך אלא אפילו קנאו אחר אין השוכר מוציא מידו והארכתי במשפטי (פי טז) בס"ד בביאור דברות וכן פסק מהרש"ל במשפטי (פי מג):

פרישה
טסקא למלך. ד"מ יוסף: יבוא המצרן. פירוש שחא שחא טמן לו כלום: אינו יבוא דפסקו. פירוש דמשכנתא אית רוחא ליה לן דמי שחיה של קרקע לן אמר שאינו יכול לסלקו אבל דמי שחיה יכול לסלקו שחיה יוכל לקטופו אחרים ולא עדיף מלוקם ושפשו הוא ואין לומר דמי הוא גוונא דאין רגיל ליה לן כל דמי שחיה לא חקטו בו דינא דרב מנרס אף לכשימנא ליה אמרו כי אלא היכא דאסיק מכה זה היכא דהאמר וכ"ל קת"י ע"ש: (פח) מי שמשכן שדהו בר אין המצרן יבוא דפסקו. לשון הגמרא פסק-המקבל דף ק"ט משכנתא ליה זה משום דינא דרב מנרס ובשרת אהו נשך דף ס"ט ע"ל אמר רב אחי כי מלי משכנתא דשכונה גביה למאי נפקא מינה לדינא דרב מנרס ע"כ פירש רש"י (קט): זה שכן מלך מסולן דאיהו כולה לרעא שחנה לגביה ומלך אין לו זה אלא מרחם אהם:

דרישה
במתנה. ועוד נראה דגם לפי הנוסחאות שכתוב בהן אף על גב דלא מודה אינו ר"ל וכל שכן היכא דמדה דיהיב ליה כל שיעור האחריות אלא כלפי שאמר לפני זה דהיכא דכתב בה אחריות ולא מודה דחובה גרע כחו מאילו מודה קאמר בזה אף על גב דלא מודה [יפה] כחו ונותן לו כל מה שפירש באחריות אבל מכל מקום אינו מודה דרוקא קאמר דרוק: עוד כתב הבית יוסף זה לשונו וכתב הרב המגיד זה לשון הרשב"א ואם זה עומד בטענתו ואומר לא כי כ"ו נראה שחולק על הר"ן והרמב"ם והרא"ש והמיהני מהרב המגיד שלא כתב אבל הרשב"א כתב בלשון פלוגתא עד כאן לשון בית יוסף. אפח שכדפוס גדול דהרמב"ם כתב המגיד משנה כמו שהביאו הבית יוסף אבל בדפוס קטן כתב המגיד משנה לפני זה זה לשונו וכתב הרשב"א ואם קבל עלי אחריות סתם ולא פירש לו סך ישיבע הלה בכמה לקח ואם זה עומד בטענתו כ"ו ע"ש ולפי זה נראה לי ולא פליגי דאחריות סתם ועומד בטענתו בדין כתב ששמין לו כמה שזה נותן. אלא שלפי זה קשה מאי קא משמע לן המגיד משנה בהתחלת דברי הרשב"א הלא גם הרמב"ם כתב שם בפרק י"ג דשכנים כן וגם זה יש ליישב ע"ש דרוק:

הגהות והערות
קבו' עיין סמ"ע ס"ק קו ומשמע דכוונתו למתנה דלפיל טעין' מו דאיתו יכול לסלקו אף נותן דמיס, ונראה דמי"ש י"אחיא חיקא למוכרי' דכוונתו לדברי בית יוסף שם והעתיקו בפרישה. ועיין סמ"ע שם דמסקנת דבריו דהאי דינא דכתב כאן אינו מוכרע:

(פט) נח וכתב אדוני אבי ד"ר. נפרק לחסו נשך (פי טו).
 והרז המגיד נפרק י"ז מהלכות שכנים (ה"ט) כמב שפי
 פערזם אלו וכמב דעתם הרמב"ד והרמב"ן (שם) כדעם רבינו אשר
 דמתי למימר הלוח האריך טעם לי וכו' וכן נראה דעת הר"ן שכמב
 שהמקבל (שם) בשם הרמב"ן ואף על
 גב דליכא למימנע דילמא זכיתי מינה
 ומשום הערמה מסיק להו שמה
 דמשכנתא כיון דליכא למיקם עלה
 דמילתא ליכא משום ועשים הישר
 והטוב שזיקין איתו למרס ולשטתיה.
 וכן כמב בעל נמוקי יוסף (שם)
 שהרשב"א (פ"ג סי' קג) והר"ן
 הקמינו לדעת הרמב"ן ז"ל ותלמי
 כדברי המרדכי (פי טג) שכמב
 ונראה דאם המלך על ממלכתו
 כשיורה זה למשכנו ואמר אני רוצה
 להלוות לו כדי שאלו ימכרו ארצה
 אקנה אני ארצה שיש לדמותו לזון
 גריזא דארעא במינעי מיכסיה וכו'
 חזינא כי (קט) והכל נמי חזינא אם
 בשלל הערמה הוא עושה המלוה שאלו

מילתא דלא קא מערים אפילו בגו שתא לית ביה
 דינא דבר מצרוא: (פט) נח וכתב אדוני אבי
 הרא"ש ז"ל אם בתחילת המשכונא בא המצורן
 לערער ולומר אני אלוה לך כי שמא כוונתך
 להערים למוכרה למלוה יש אומרים שהדין עמו
 ויש אומרים דמצי למימר האיך נח לי ללוות
 ממנו כי ירחיב לי הזמן ולא יגוש אותי וכן
 נראה לי אמנם דבר זה תלוי בראיית הדיינין אם
 יראה לדיין שיש בו ערמה כגון שלא נמשך זמן
 המכר אחר זמן ההלוואה או שאין רגיל להלוות
 לו וכל כיוצא בזה דוחק את המלוה ע"כ:
 (ג) ואם שדה הסמוכה למשכונא נמכרת נראה לי
 דלוה מעכב על המלוה ואין המלוה מעכב על
 הלוה: (נא) אבל אם אין הלוה חפץ לקנותה

וה"ט) כמב שפי
 כדעם רבינו אשר
 דעת הר"ן שכמב
 על
 מינה
 שמה
 עלה
 הישר
 שטתיה.
 נמוקי יוסף (שם)
 והר"ן
 הרמב"ן ז"ל ותלמי
 המרדכי (פי טג) שכמב
 המלך על ממלכתו
 רוצה
 לו כדי שאלו ימכרו ארצה
 לדמותו לזון
 מיכסיה וכו'
 חזינא אם
 המלוה שאלו

ימכרו הלוה השדה שקנה הוא מסלקי ליה וחי לא לא מסלקי ליה
 דבמרוויחיה עמה לית קונה התקנה אלא טופו למא ליה זה (טו):
 (ג) אם שדה הסמוכה למשכונא וכו'. ק משמע ממה שכמב
 הר"ן ונמוקי יוסף שהמקבל (שם) בשם הרמב"ן (שם) שאלו על
 אחד ולקח שדה אחר שיהא סמוכה לשדה זו הממושכנת כדו שאין
 הממשכן יכול ללוקח משום דינא דבר מלוא דכיון דליה לית ליה
 טופסא דארעא מידי אלא וחי הוא דלית ליה עלה לא עדיף מארעא
 דחד ונמי דחד (תלמי פ"ט) דמרי נמי לא מצי מעכב אמרי ארעא
 עב"ל וכן כמב העיטור (אם מ מידת קרקעות טו.) ואף על פי שכמב
 דליכא מאן דפליג לא מיישנין ליה במקום כל הי רשותא:

הרא"ש כמב כדברי הרמב"ם דברור הוא דלא נפקין רבינו לשם אלא
 לבאר דין זה דהיכא דעטן הלוקח כן וכן והמלך טען לא כי אלא
 כן וכן דהרמב"ם כמב דעל המלך להיכלל רחיה והרמב"ם כמב דעל
 הלוקח להיכלל רחיה והרא"ש כמב כהרמב"ם דעל המלך להיכלל
 רחיה כדכמב להדיא אלא זק מלאה וטוה מאטן ומביאו בית יוסף
 שספיק (י"ד) [י"ג] אלא דין משכנתא אם יש למלוה דין מלך להוילא
 מיד הלוקח או שיוילא מיד המלוה אם לא דיבר הרא"ש כל עיקר
 לא בשפיקין ולא בששופסין ולכן לא הוילא רבינו כאן דעת הרא"ש
 כי אם מה שגראה לו ושכן כמב הי' יהודה גרלנדי:

(נא) אב"ד אם אין הלוה חפץ לקנותה וכו'. ק כמב הרז המגיד נפרק י"ז מהלכות שכנים (ה"ט) בשם הרשב"א שאלו אחד
 ממי המלך מכר שדהו למלוה שאין שאלו בני מלך שלו יכולים לעכב עליו עזה המלוה על השדה אף על פי שאינו שלו כבעל
 השדה הוא השונן לענין זה עב"ל ומדברי הרמב"ם נפרק י"ז מהלכות שכנים (ה"ט) שכמב הרי שטען הלוקח וכו' אם טען הלוקח
 ואמר גולן אפה לשדה זו וכו' או שוכר או ממשכן לרץ בעל המלך להיכלל רחיה וכו' משמע שהדין ששוכר קרקע או שהוא ממשכן
 כדו ונמכר קרקע הסמוך לו אין לשוכר או למי שהוא ממשכן כדו דין ק המלך להוילאו מיד הלוקח ומשמע לי דהוא הדין נמי
 אפילו קדם וקנה ק המלך מוילא מידו שאלו היה לו דין ק המלך לענין זה גם ק היה לו דין ק המלך להוילאו מיד הלוקח שאינו
 ק המלך: [בדק הבית] וליצנין הלכה נקטינן כהרמב"ם דסוגין דעלמא כוחיה ביני פטוחו קלא"י [עד כאן]:

דרכי משה

(טו) ולא ידעתי למה כתב שזה שלא כדברי המורכבי דהרי לא כתב אלא בדניכר דאיכא דבר ערמה בדבר וכבי האי גונא כולי עלמא מודי
 וכדברי הרא"ש שאם אינו רגיל להלוות לו וכל כיוצא בזה דוחק את המלוה:

פרישה

יש אומרים דמצי לסיפר האיך נח ד"ר. נראה דאף אם המלך כן
 ואומר גם אי אגבא כליטו אפילו הכי הלוה יכול לעכב ולומר מי ידע
 מה יולד הזמן ונזום אי מה שיתלל רמי וימי נזום מה. וגם נראה
 דאף אם הלוה איט מקפיד לבסוף מכל מקום כיון שיש קפידול מה ועל הרוב
 איט ממלא שיערטה כל ארס לעשות לטון הלוה היה ליה ממכר כל ערופיו
 לאחד דכמב הרא"ש ורבינו לפיל בעמיק י"ד דאף אם גם המלך רוצה לקנות
 דלמ פיה דינא דבר מלוא וק"ל: קלאן אב"ד בגו שתא אירעופי קא
 פערזים. דקסם משכן ענה הוא ותיין דרישה (פ"ט): כגון שאלו נמשך
 זמן הפכר. ותי' רבינו שטען דין זה בשם הרמ"ה ולא סמך דלברי

דרישה

(נא) אב"ד אם אין הלוה חפץ לקנותה וכו'. וכתב כיה יוסף זה לשונו כן כתב המגיד משנה בפרק י"ב ושכנים בשם הרשב"א שאם אחד
 מבני המצר מכר שדהו למלוה שאין שאר בני המצר שלו יכולים לעכב עליו שזה המלוה על השדה אף על פי שאינו שלו כבעל השדה חשיב
 לענין זה עב"ל ודברי הרמב"ם בפרק י"ב ושכנים שכתב הרי שטען הלוקח כו' אי טעין הלוקח ואומר גולן אפה לשדה זו כו' או שוכר או

הגהות והערות

קלאן בדפוסים מפורסם נספך כטורגריס מרובעים יומשר"ל. ולשון זה כתבו הסוד לליל ע"ש הרמ"ה, הופרישה כתבו סמך לדבר שלאחריו דקאי בוד עיינא:
 קלא"י עייין הגהות והערות לליל סימן סח אות יא:

(נב) שכירות כתב הרמב"ם שאין בו דינא דבר מצרא ואדוני אבי הרא"ש ד"ל כתב בתשובה שיש בו דינא דבר מצרא וכו'. נראה מדברי רבינו שהיו מדברי הרמב"ם מדכח סמס השכירות אין זו משום דין כן המזר אלמא דכלל גוונא קאמר ולכן כתב להרא"ש בשו"ע שיש בו דינא דבר מצרא היכא דשייך שיה הטוב והישר כמו גבי מכר והוא מה שכתב בכלל ז"ל בענין שנים ששכרו חזר בשו"ע ואלו מהם

כתב המדכח בשם הר"ם (שם) שהמקנל (מי שגד) משוהה ללא מיקרי משכנתא אלא אם כן דר בתוך בית המשכונה אבל אם אינו דר בתוכה לא מיקרי שכונה גביה עכ"ל ואין זה מוכרח [בדק הבית] וגם אין נראה כן מדברי הפוסקים קלוב [עד כאן]:

ז(ז) וכתב בעל נמוקי יוסף (סא) ר"ע ג"כ (פ"ג) גבי ארעא דסד ובני דסד שמי גשקן צמס משמי שמתשכנתו בידו או מושכרות לזמן ידוע וצא"פ צמס יש בית אחר

שאינו ממשקן ואפילו אם הוא חסם העליה שהיא ממשכנתו בידו אינו יכול לעכב על צעלו למכרו למי שירצה הילכך אם מכרו העגלים אלוהו בית לעגל המשכונה המזרן מעכב עליו:

ח(ח) כתוב בנמוקי יוסף (פא) שכנס הרמב"ן (שם) דליכא משום דינא דבר מצרא צמוכר שהמתנה אלא אם כן בר מצרא רוצה לפרוע לו מיד שיכול למזר סנדך טה לי מתן והפרימו לעמו הרשב"ם (פ"ג פ"ג) וכו"ן (שם) עכ"ל:

(נב) ג(א), (א) שכירות כתב הרמב"ם. פסק י"ב מהלכות שכנים (פ"ג):

לנה להשכיר מלקו לאחר דמינו יכול למלקו ומיאלו רבינו לפסק הלכה צמיון ש"ו (פ"ג). ומה שכנס הרא"ש בכלל ז"ו על ארעא דסד ובני דסד דהו כמו שכירות ואין זו משום דינא דבר מצרא המס מיירי צמוכר בית לאחר אלל בית הנשכר שהא דחלי לא שייך הישר והטוב לשוכר ואפילו קדם השוכר וקנאו המזרן יכול למלקו דכיון דהשוכר לא נכנס צמקום אלא בשכירות וכלות הזמן עומד להפסקתו ממנו הו דומיא דמרי בני לא מעכב אמרי ארעא דכנס הר"ף דהיינו דאין לו חלק בקרקע אלא לזמן קצוב הילכך אינו משוכר מזרן ושכן לגבי ממכר עולם וכן השוכר אין לו חלק בצוף הקרקע

דרכי פשה

(טז) וכן כתב המגיד משנה פרק י"ב מהלכות שכנים בשם הרשב"א ובית יוסף וקרק מדברי הרמב"ם דלא סבירא ליה הכי. וכן נראה בנמוקי יוסף (דף קכ"ו ע"א) (סא): דסבירא ליה דלדעת האומרים שיש למלוה דין מצרן לענין שאם קדם וקנה זכה הוא הדין אם קנה אותה לוקח אחר המלוה מטלקו. ואין זה מוכרח

פרישה

המטן גבי המשכר בין שיהיה שוכר דר כן בשכירות הדין שזה דלית יסול להולילו מראובן זה (והכי דייק לישנא דרמב"ם זה מה שכנס שכירות לית ביה משום דינא דבר מצרא סמס ולאפוקי מהמגיד משנה דלא פירש דבריו כן וכו"ש בדרישה) ותעמייה דסבירא ליה עלה פקטו בשכירות ועשים הישר והטוב כיון שאינו אלא לזמן אין הקפידתו שיהיו נכסיו אצל אחר. ועל זה כתב רבינו אלל הרא"ש בשו"ע כתב דגם בשכירות פקטו ועשים הישר והטוב וקרוי מצר"ם ולכפי הנל להשכיר ביתו לראובן יסול המזרן להולילו מידו ושכרתי הוא הדין אם מזרן זה גם כן דר בשכירות אלוהו בית דסד מצד לסיים מזרן (דמיניה מיירי בשו"ע) בין אם אלוהו ביתו הוא על עצמו (הנשכר). ומכל מקום מה שכתב מצד פניו לאחר אין השוכר חזר בבית העומד על המזרן יסול למלקו כלל כמו משכנתא והכלל נקוט בידך שכירות דית משכנתא לגמרי ולכפי קולנו רבינו שמימי דמינו ומתן אמה שכנס למי זה משכנתא דחזק ועיין דרישה:

דרישה

הרא"ש דלא סתרי אהודי וכמ"ש בדרישה בסמוך (סו"ג) בישוב השני לענין שכירות והוא הדין לענין משכנתא דמשכנתא ושכירות דינם שוה: (נב) שכירות כתב הרמב"ם כו'. בערך י"ב משכנים כתב כן. וכבר כתבתי בפרישה דעה רבינו בפירוש דבריו המגיד משנה כתב זה לשונו השכירות אין בו דין בן המצר זה לא מצאונו מברא אלא נראה לי קל וחומר ממשכנתא וכמו שיתבאר עכ"ל וכתב בית יוסף ובדק משכנתא כתב הרמב"ם בסמוך הממשכן מקום ואחר כך מכרו לזה שהוא ממושכן בידו אין בו משום דינא דבר מצרא ואם כן נראה והמגיד משנה מפרש דהכי קאמר אם השכיר ביתו לאחר ואחר כך מכרה לו אין בן המצר יכול להוציא מידו והקל וחומר הוא ומה משכנתא שאינו דר בה וגם אינה קנויה לו אם קדם וקנה זכה קל וחומר שכירות שהוא דר בתוכה וגם היא קנויה לו דשכירות ליזמא ממכר הוא שאם קדם וקנה זכה ומשמע שהרא"ש יסכים בדין זה מטעם שכירות ליזמיה ממכר הוא ונראה דלפי זה הוא הדין אם מכרה לאחר השוכר מצויה מידו מטעם דינא דבר מצרא ולדברי המפרשים דמשכנתא הממשכן מצויה מיד בן המצר הוא הדין לשוכר שמוציא מיד בן המצר עד כאן לשון בית יוסף. אמר שדעת המגיד משנה דראי כן הוא אבל פירושו אינו נראה חזק דאין נאמר שדין שכירות נלמד ממשכנתא ומשכנתא עדיין לא נזכר בדברי הרמב"ם והיה ליה להקדים דין משכנתא דדין שכירות ועוד אי כדברי המגיד משנה

(אל) לא גרע כח המלוה מכה שאר המצרנים. לכאורה משמע מלשון זה דלא קנאו אחר שאינו מזרן המלוה מטלקו כמו כל מזרן שמטלקו לשאינו מזרן אלא שמתנה שכנס רבינו לעיל פ"ג פ"ה בשם הרמב"ם משמע להדיא דלאחר שקדם וקנה עדה אלל עדה הממשכן אין הממשכן מטלקו ולילו היה רבינו מולק לל היה טעם שם דבריו סמס. משום הכי נר"ך לפרש דמ"ש רבינו לא גרע כמו ר"ל לענין אם קדם וקנה או שכר דאין המזרן מטלקו ולאפשר שגם אם אחר והוא צמס לקנות או לשכור הוא קודם וכמ"ש בדרישה לקמן (סו"ג) אלל קדם אחר אפילו אינו מזרן זכה בה האחר ועיין דרישה: (נב) שכירות כתב הרמב"ם שאין בו משום דינא דבר מצרא. נראה דרבינו מפרש דברי הרמב"ם כמ"ש בית יוסף בענין זה וכמ"ש לקמן בשם ר"י שחשן ו"ל שדעת הרמב"ם שהמשכיר בית לראובן ובה שמתן מזרן ביתו ההוא והוצא להולילו מראובן בין שיהיה המזרן בעל הבית ההוא

הגהות והערות

קלוב ראה ב"י לקמן רש"י ע"פ צב הסבר בק"ו דהרב המגיד ומה משכנתא קלוב הביאו ב"י לעיל רש"י: קלוב ועיין בזה סמ"ע ס"ק ק': שאינו דר בה. ועיין מהודש דגומס במפתחות לשו"ת הרא"ש טוף כלל צו:

שאין בו דין בן הפציר. ומדברי רבינו משמע שהוא מפרש דברי הרמב"ם שאם ראובן השכיר חצר לאחד לא יאמר המזכיר לו רוצה לשכרו ממך ואני קודם וכל שכן שמי שיטע לו חצר בשכירות וחצר שאננו נמכר אינו יכול להוציא מדין בן המזכיר וכן כתב גדולי הרמב"ם בפרק י"ב (ה"ק) לפיכך אם טען הלוהם גזלן אמה לשדה זו חרם אמה או שוכר וכו':

פא ואדוני אבי כתב

בתשובה. כלל (ג"כ) [א"י] (פי"ג) בענין שנים ששכרו חצר

בשופפות ואחד מהם רצה להשכיר חלקו לאחר ולתמו ששכר החצר עמו בשופפות טוען כי הוא רוצה לתמו חצר מטעם דינה דבר מלרס והשיב כי הוא מזכיר ושופף קלדין שיך ציה ועשיית הישר והטוב כמו במכר דשכירות ליומיה ממכר הוא (ב"מ ט: ע"ב) ופירס ליה לרבינו שפולק על הרמב"ם ולא רצה לפרש דשמי החם שהיה שופף בחצר עלתמו ומשום הכי כשב דלית ציה דינה דבר מלרס הא לאו הכי מודה דלית ציה דינה דבר מלרס מדיהיז טעמא דשכירות ליומיה ממכר הוא והאי טעמא שיך נבל שכירות אפילו היכא דליתיה שופף קלה):

פב(א) אב"י הרב המגיד כתב השכירות אין צו דין בן המזכיר זה לא מלפניו מוציא אלא נראה לי קל וטומר מתשכנתו וכמו שיפתאר עכ"ל. ובדין משכנתא כמב הרמב"ם בסמוך (ה"ט) הממשקן מקום ואמר כך מכרו לזה שהוא ממושקן בידו אין צו משום דינה דבר מלרס ואם בן נראה שהרב המגיד מפרש דהכי קאמר אם השכיר ציפו לאחד ואמר כך מכרה לו אין בן המזכיר יכול להוציא מידו והקל וטומר הוא ומה משכנתא שאיט דר זה וגם אינה קנייה לו אם קדם וקנה וזה שכירות שהוא דר בטובה וגם היא קנייה לו

דשכירות ליומיה ממכר הוא לא כל שכן שאם קדם וקנה וזה ומשמע שהר"ס יסכים בדין זה מטעם שכירות ליומיה ממכר הוא. ונראה דלפי זה הוא הדין אם מכרה לאחר שהשוכר מוציא מידו מטעם דינה דבר מלרס ולדברי המפרשים דמשכנתא הממשקן מוציא מיד בן המזכיר הוא הדין לשוכר שמוציא מיד בן המזכיר (סז"ג). וכמו רבינו ירוסם (רי"ט ס"ד ט"ז) שהרשב"א כתב בתשובה קלה כי בשכירות שיך דינה דבר מלרס כמו (במכר) קלה):

דרכי משפ

(סז"ג) וכבר נתבאר לעיל (א"ח ט) קלה היכא נקיסטן:

דרישה

מי שבת להשכיר ביתו המצוץ הסמוך לו יכול לעכב עליו מלהשכירו לאחר ואפילו כשהמצוץ גם כן אינו דר שם אלא בתורה שכירות (וכהיא עובדא דמיירי בה הור"ש). וכל שכן כשהמצוץ גם כן יש לו בית קניי במצוץ קרקע הנשכר והוא שלו לחלוטין ויש לו דין מצרנות נתון השעם משום דשכירות ליומיה ממכר הוא כלומר ולא תימא לא חקנו חקנת הישר והטוב באין הקרקע קניי לו אלא לזמן מועט אלא כיון דלכל פילי שכירות דינו כמכר גם להאי פילתא חשבינן לשכירות כמכר ויש בו חקנת ועשיית הישר והטוב. מכאור מהו שחולק על הרמב"ם ולא רצה רבינו לחלק דשאני התם בחשוכות הור"ש שהיה שותף עמו בחצר אחד ומשום הכי כתב דאית כיה דינא דבר מצוץ תא לאו הכי פודה דלית ליה דינא דבר מצוץ כמ"ש בית יוסף דמדיהיב טעמא דשכירות ליומיה ממכר הוא והאי טעמא שיך בכל שכירות אפילו היכא דליתא שותף חוק. ועיין עוד בסמוך: ורבי מרדכי יפה בשלחן ערוך שלו (ב"מ ט"א) כתב בכל אלו הדינים דטעמא כמ"ש (בלב"ש ט"ז) בסעיף ג"ח דהאיך נוח לי כו' כפיל (פ"ט) דברים אלו כפיל ושילש ב"ג מקומות. ואין להם עיקר דהאי כשהמזכיר אומר בזה אני רוצה וזה נוח לי בהאי כולי עלמא פודי שהרשות בידי שאין במזכיר חקנת ועשיית הישר והטוב וכל מלוגנתן כשאין המזכיר כאן או שלא איכפת ליה חוק. ואפשר שראה לומר טעם זה מתשובת רשב"א שהביא בית יוסף בסעיף כ"ט ממחרשים אבל מכל מקום דעיקר כמ"ש: כתב בית יוסף ויש לדקדק בדברי הור"ש שכתב בכלל (צ"ח) (צ"ח) סימן ג' על ארצא דחר והוי כמו שכירות ואין

הנהגות והערות

קלדין בשורת הור"ש תוקן (והשתוף) (והשכירות): קלה ועיין לקמן בהי"ב במחרש לו: קלה בדי"ם האריך נמצא קטע זה המובא בקצו כאן אחר הקטע המובא לעיל בקצו את ה, זה הכונה נבאר "לעיל". ועיין שלחן ערוך ס"ג דטמא ועיין דלעין משכנתא חלק אדברי המחבר ופסק כהור"ש,

בגמ' [כח] והנה נשאלמי על מי שהשכיר ביתו ואמר כך מכרו לאמר והשוכר רצה לזכות בקניית הבית מדינת דבר מלר. והשכיר אף על גב דלכאורה יז לרקוק מדברי נמוקי יוסף (פס ריש ע"ג) גבי ארעא דעד ובמי דעד שגראה דהוא הדין אם מכרה לאמר שהשוכר מויליא מידו מטעם דינא דבר מלר יז מקום לבעל דין לחלוק ממה שכתב מגיד משנה (פ"ג הי"ט) בשם הרשב"א גבי משכנתא דכסא שאין בעל המלך יכול לעכב על המלוה כן אין המלוה יכול לעכב על בעל השדה אם רצה למכור שדהו לכן המלך או לאמר. וכן כתב הר"ן (קפ: ד"ה משכנתא) ונמוקי יוסף (פס. ד"ה משכנתא) דמילתא פסיקתא קמי דליז משכנתא משום דינא דבר מלר כלל שאם מכרה למי שמתוכנת אלנו אין בעל המלך יכול לקנות ובעל משכנתא נמי לא מצי לעכוב אם לא בעל השדה למכרה לאמר ע"כ וכוון דשכירות ילפינן ממשכנתא כגם שאין המלוה יכול לעכב מלמכרה לאמר כך אין השוכר יכול לעכב על בעל הבית מלמכרו לאמר ואף על פי ששכירות למדוהו בנל וסומר ממשכנתא אין לומר דהיא נהוי עדיף שכירות ממשכנתא דדיו לנא מן הדין להיות כדון. וגם אין לומר הרי המרדכי (פי עג) כתב שאם קדם אחר וקנה המשכנתא שהמשכנתא מויליא מידו. דטפי איה לן למסמן אהני רשותא שכתבתי בטמון דרוכ עין ורוכ ענין הם. ועוד כיון דקיימא לן דלוקם הו מוחזק ועל המלך להביא ראיה כדמשמע מדברי הרמב"ם בפרק י"ב גבי הרי שטען הלוקם ואמר מפני המע מכר וכו' (ה"ה) על בעל המלך להביא ראיה וכגב עוד (ה"ה) אפילו היה דברי פסק אין הלוקם מתפלג אלל בראיה ברורה וכו' וכגב מגיד משנה שכן דעת בעל העיטור (אות מ מידת קרקעות פו ע"ג-ע"ד). וכיוצא בה כתב רבינו אשר גבי זק במלח וזוה מלחן (פי ה) כל היכל שאין הדבר ברור אין לו כח להויליא מיד הלוקם קלט. הילך במקום דכל הך רשותא סברי דאין המלוה יכול לעכב מלמכרה לאמר הוא הדין לשוכר שאינו יכול לעכב (י"ז):

דשכירות ליומיה ממכר אונאה והוא הדין לענין מצרנות שייך ביה הטוב והישר כמו גבי מכר:

משום אם על מס שנה או שנתיים הם ממענמים הדבר פשוט שאין עסק כאלן לדינא דבר מלר שאין כאלן מכירת קרקע אלל מכירת פוז בעלמא והגע ענמן המכירה ענמה זמם הילך תפקיים והלל פוז בעלמא הוא ולין לזה מכר אלל בעמדה שלשמן במכירת פוז על פה והילך לא שייך פה הא דין פ המלך כלל לפי שאין כאלן מכר גמור פשוטו של הקרקע. אלל אם לא שמעון למכור לגמרי גוף הקרקע כלומר זכות האדנות שיש לו פגף

הקרקע שהוא שלו ומעלין לו ממנו המעם בה גראה שיש לראות משום דינא דבר מלר שאין לך עשיית הישר והטוב גדולה מזו ואינו דומה למשכנתא שאף על פי ששכירה אלל והוא דר זה אפילו הכי אין זו משום דינא דבר מלר דשאני הפס דכיון שהמשכנתא עמיד לפדושה דילמא אמר בעל הקרקע זה טוב לי חיה קשה ממני שאף על פי שאין לבעל המלך דין עם המוכר אלל עם הלוקם מכל מקום כל שיש עיבוד במכר אלל המוכר אף על הלוקם אין זו משום דינא דבר מלר וכדלמרין (קפ:): הרי יידי וכו' שזו אין זו משום דינא דבר מלר ועוד שכל שאינו מכר גמור לא סלקו זו דין פ המלך אלל כאלן שמוכר אדנות שיש לו בקרקע לחלוטין יז זו משום דין פ המלך וכמו שכתבתי עכ"ל:

פא"ו) וכתב עוד (פס פי קפ) חס לטוב עוד אמרת שארשו שבעלה ממ מכר קרקע ליהודה המכר ואף על פי פ מור וטוב מיהודה שימכר לו ארשו אדנות קרקע שקנה מראוב שמשעה שקנאו וזה הוא זו משמם המלרעם ואף על פי שמכר הוא אם תלקו פגף הקרקע זכות המלרעם לא מכר לו. משום גראה לי שהדין עם יהודה דמה מכר ראשון לשני כל זכות שפגף לידו (כ"מ פו): ועוד דדין פ המלך אינו אלל משום עשיית הישר והטוב כל שארש לראי למכרו קם עם קרקעו וכל שמכר את הקרקע אול מיהיה עשיית הישר והטוב ואף על גב דכל קונה פמוך למלך הוא ליה כשלוטו של פ המלך וקנה פ המלך עד דקנו מיהיה אפילו הכי מתפטר כל שמכר קרקעו כמותל על מלרעמו הוא וכמותה לדידך ללו בליאוסו זק עכ"ל:

פב) ודע דגבי ארעא דעד ובמי דעד כתב בעל נמוקי יוסף (פס ריש ע"ג) שמי ששכן בבתיים מפני שמתוכנתים או מושכרות בידו

דרכי פשה

(יז) ואין דבריו נראין דמאחר דהמלוה מוחזק בקרקע שתחת ידו אם כן הקונה מן הלזה צריך לראיה להוציא הקרקע. ועוד דגראה דיוחו יז לסמן אדברי הרא"ש והמרדכי והטור שפטקו דהמלוה יכול לסלק המצוק והמה הפוסקים שנתפשטו ברוב ישראל ואין לזוז מברכהם ואף כי בתראי אינן ידעו טפי בדברי הראשונים וידי דלא בהלכתא הם:

פרישה

ומפועם זה יש בו אונאה. שיהיה אף על גב דלמלאה במקם וממכר כמינ כמ"ש (ויקרא סו יז) וזי פמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד וגו'. ולין להקשות אפילו לי הוה כממכר הוה אין מלואה בקרקע (ול"כ) אלל כיוול מקם הוא לזית ביה פומר מתלגם כולקמן סימן רכ"ו (פ"מ-מג) יז למר דהכי קאמר

דרישה

בו משום דינא דבר מצרא וזה כסותי לחשובה שהוכיח רבינו עכ"ל. ואני חמה על בית יוסף דהא אין ענין זה לזה דבתשובה זו שהביא רבינו כאן ייש בשכירות דינא דבר מצרא ר"ל שכירות שרצין להשכיר בית בצד המצוק יש בו דינא דבר מצרא וצריכין להשכיר לו וכן כתב בית יוסף גופיה פירושו ושם בכלל (צ"ד) [צ"ו] מברור ומפורש כמ"ש הוה כמו שכירות ר"ל וזה המצוק אינו בביתו אלא כשוכר שהוא בה בתורת שכירות ומשום הכי לית ליה דין מצוק לענין שדה והמכר בצד שדה זו שהוא בה בתורת שכירות. ואף שגם בתשובה כלל א' הביאו רבינו כאן איידי שהיה בידו בתורת שכירות ואפילו הכי פסק הרא"ש דנחשב כמצוק היינו דוקא לענין אם בא להשכיר בית בצידו אבל לא מחשב כמצוק אם בא למכור הבית בצידו וכיון שהשוכר לא יהיה כאן אלא זמן פה ולא יהיה מצוק עולמית אינו מן הסברא שיוכל לדחות זה שבא לקנות עולמית. ולא חשו הרא"ש ורבינו לפרש דבריהן יותר כי בכלל

הגהות והערות קלטן עיין לעיל פ"ב סוף פחדש כה ולקמן סוף מהרש"ם ל וזו: קפ] פנינו בחשובה הנוסח כל שארי ילחבר:

סעיף ה' ו' אחד מן האחין או שותפין שסכר חלקו וכו' כלל טעם דמצרנות שנסמך זה הוא, מדכתיב דמשנה [דברים ר' יוחנן] ועשית הטוב והצדק, למדנו ממנו שספך הטוב ימנעך שישעו בני אדם זה עם זה לפנים משורת הדין, כגון זה דלפך שקדם הלווקה וקנה שדה אחת, כיון שאפשר להאי לוקה לקנות זמקוס אמר, ונעלי שדות שפתיב אותו שדה הנמכר יש מצינחא וניחוחא בקיימתם לנפשם כדי שיהיו שזומינהן שמוכות זו לזו, משום הכי חיקט מוצל שיכולין אחד מצעלי השדות שפתיבם לסלק הלווקה, והן נקראים מצרנים, מטעם שזמתיים נשדומיהם על מילך שדה זו הנמכר. והאחילו הטרור [סעיף ה'] והמחבר דינם בלחד מן האחין כו', ותחתה, דלא

סעיף ה' ד' אחד מן האחין כו'. עיין במשנה מהרא"ן ששון סי' פ"ט, ועיין מדיני מצרנות נמשכת ו' לצ ספר כ' סי' מ"א וספר ד' דף ס"ג סי' כ"ז וסי' ל"א. ועיין מדיני מצרנות נמשכות ר"ל ו' חיים סי' פ"ג (פ"ג) [פ"א תשובה ב'] וק"ו וק"י וק"י וק"י, ונמשכות ר"מ אלשך סי' קמ"ט [קש"ב: ה] אם הוא בצרן בספקו השותף כו'. אף אם כבר קנאה המצרן השותף מסלקו, ולאפוקי מפירוש רש"י שכתב הרא"ש [כ"ג פ"ט סי' ל'] משמו דלוקה אם נלו (כאן) [כאן] לקנות או השותף קודם, אלול את"כ *כבר קנאו המצרן, לא יכול לסלקו, והרא"ש לא כתב כן ע"ש, וכוה מתיישב ממיהם הסמ"ע [סעיף חוק, נראה לי, *מעשה הוא לפיטו בלחד שנסעט לחצירו למכור לו קרקעו, ונלו המצרן לסלקו, ועיין המוכר מאמר שחתה רוצה כה לא אמכרנה כלל, שהרי לא נשענתי רק לחצירי, ופסקטו כיון שעדיין לא היה קנין בדבר יכול המוכר למזור זו יחזיק הקרקע לעצמו. [ועיין במשנה מהרשד"ם (חיים) סי' ר"ט (קש"ב):]

הלכות מצרנות

ה יורה אחד מן האחים או השותפין שמכר חלקו לאחר שאר האחין או השותפין מסלקין ללוקה (יידיש אומרים שאפילו ה"א הוא מצרן

צינים ומקורות (ט) טור פסק ה' בשם הרא"ש ב"מ פ"ט סי' ל' ור"י לבלולה. (ט) בדפוסים ראשונים נמצאה כותבת זו בראש הסימן, שונה ממהדורת הסעיף ואילך, וכ"ה בטור.

אולי צ"ל פ"ד

יע"פ לוח החיטות בסוף פ"ט א"ר נט בבב"א ס"ן פ"מכ"ד

בבב"א נמצא פסק זה עד סעיף ד'

מיכעיל כשיש לשי אחין או לשי שותפין שדה אחת ומכר אחד מהן חלקו לשלישי, כוה פשיטא דיכול השותף או האח השני לסלקו, דהא כשחילוקו יחד יהיה חלקו שמוכה ליה החלק שמכר השני, אלול אפילו הן שלשה ארבעה שותפין או אחין נשדה זו, ומכר אחד חלקו, אחד מהנשארין מסלק להלווקה, ואין הלווקה יכול לומר לו שמא כשחילוקו יפול חלקו רשות מחלק זה שקנימיו ממנו נמלא שחיך מצרן, דמ"מ השתא דלא חלקו שם מצרן עליו כולל השדה, ולא עוד, אלול אפילו אם זה הלווקה הוא מצרן לזה השדה, שיש לו שדה שמוכה לו שהיא של שותפין, מסלקו השותף, דעדיף כחו ממצרן דלעמא, מפני של זמן של חלקו יש לכל אחד חלקו כטולו, והרי מה שמכר האחד בחצירו כמכר חלק של זה שנאל לסלקו, ויש לחמוה על המחבר למה כתב הא"ל דינא נפש ים אומרים, דלא מצלתי מי שחלק על זה, ועיין דרישה [סעיף ה']:

מעשה הוא לפיטו בלחד שנסעט לחצירו למכור לו קרקעו, ונלו המצרן לסלקו, ועיין המוכר מאמר שחתה רוצה כה לא אמכרנה כלל, שהרי לא נשענתי רק לחצירי, ופסקטו כיון שעדיין לא היה קנין בדבר יכול המוכר למזור זו יחזיק הקרקע לעצמו. [ועיין במשנה מהרשד"ם (חיים) סי' ר"ט (קש"ב):]

עיר לחם

סימן קעה סעיף ה'. שסכר חלקו כו'. ועיין בארוך [סודות כ"ה] דברי מהרי"ק ופוסק כ ע"ה [בספלארין המשותפין, ומה שכתב רדב"ז דל להכריע תפאז אוהו בסימן הבא על דין ל"ז ע"ש.

טורי הזה

סעיף ה'. או השותפים. פירוש, בגוף השדה, שלא חלקוהו:

באר חגולה

ובלפוחיקי קמס מיירי ולא מפרש. סעיף ה' ב' לשון הרמב"ם פ"ק (יי"ג) [יי"ב] מהלכות שנים דין ד'. וכמה הרב המגיד, מיהאל נ"מ פ"ק המקנל דף ק"ח פ"א במימרא דרב נחמן אלול מלך דלחזיק וכו', ויש כה פירושים אחרים, ולדברי הכל דין המחבר אמר. ל טור סעיף ה' בשם א"ב הרא"ש, כ"כ בפרק הנוכר כטובא הנכרת ו"י [ד' לעתה רש"י] ושכן מסתברא, וכמה רבינו ירוחם [נתיב י"א ח"ד] שכן עיקר, וכ"כ בעיטור [נאות ט' הכירה וקודמת] מהא דרב נחמן דליה ליה דינא בר מצרן וכו' ואפילו הכי אחין שותפין מסלקין ומסקינן מיניה, וכן כתב הרשב"א נמשכות [ו"ג ט"י ע"ש].

סעיף ה' יב. אחד מן. כפירוש רב הא' וכבר נתמן [כ"ב ק"ח ע"א], עיין רש"י [פ"ט סי' כ"א]: יידיש אומרים. שם [ברא"ש] סי' ל', וכן מצינו ראיה מרב נחמן דבין אחי ושותפים מסלקין ומשום דבר מצרן לג, ועיין גמ' הגולה [נחל ל']. והוא לפירוש רב הא'. ולנאורה אין ראיה דהא פירש הרא"ש בשמו ולי משום כו', שהן מצרני, ועיין ברש"י [סי' כ"א]. *ולפי הירוש"ש שכתוב בסעיף י"ב [סקליט] ישאל דר"י סכר דהשותף יכול לסלק והמזרן לה אין יכול ע"ש. ו"ל דהם מפרשים ולי משום, כפרש"י כול מצרן, וכן משמע ממש"ט דגמ', וכן כל המפרשים כתבו נמצאן משום ועש"ו כו'. ועל פירוש הרא"ש קשה דלם היה להם זה פשוט דינא דבר מצרן, אל"כ ע"כ (לרב) [דב"ק]

סעיף זה עד ע"ש חוקי וסודו במשום זה ע"פ כ"ד בפ"ק נמצא פסק זה אחר החיטות ולפיה אין והרש"י הי"ט מדעתו, וכתב ובכ"ה הוא כסאמר חסונגר

פתחי תשובה

השלישי כו', מ"מ יכול כל אחד משני האחים לבטל גורל הראשון לגמרי, כמ"ש בשו"ע שם, אע"פ שאין שום טעם וסכרא מצד השכל לצרער שום אחד מהם, מ"מ גורל הנעשה שלא כהוגן כול, כמ"ש אם השתנה במעשה הגורל בעצמו כו'. וגדולה מזו נ"ל, אלא הערים אדם והטיל לקלפי ב' פתקים ששמו כתוב עליו, חכה אחר בפתק מו"ט, ואח"כ נתגלה הרבר, יכולים האחרים לבטל הגורל, ואפילו הוא עצמו, ע"ש. וכן פסק בחשובות ושכ הכהן סי' ע"ג בעובדא כירא בר, וכתב שם דמה שכתב החות יאיר בטוף דבריו יכולים האחרים לבטל הגורל ואפילו הוא עצמו, אין לשון זה מדוקדק, דאדרבה הוא עצמו פשיטא שיכול לבטל, משום דהוה כאילו לא הניחו אותו כלל, כיון שלא היה יכול לזכות בגורל, אלא אפילו אם הוא אינו רוצה לבטל הגורל, אפילו

באר היטב

סעיף ה' ו' ללוקה. כלל טעם דמצרנות שנסמך זה הוא, מדכתיב דמשנה [דברים ר' יוחנן] ועשית הטוב והצדק, למדנו ממנו שספך הטוב ימנעך שישעו בני אדם זה עם זה לפנים משורת הדין, כגון זה דלפך שקדם הלווקה וקנה שדה אחת, כיון שאפשר להאי לוקה לקנות זמקוס אמר, ונעלי שדות שפתיב אותו שדה הנמכר יש מצינחא וניחוחא בקיימתם לנפשם כדי שיהיו שזומינהן שמוכות זו לזו, משום הכי חיקט מוצל שיכולין אחד מצעלי השדות שפתיבם לסלק הלווקה, והן נקראים מצרנים, מטעם שזמתיים נשדומיהם על מילך שדה זו הנמכר. והאחילו הטרור [סעיף ה'] והמחבר דינם בלחד מן האחין כו', ותחתה, דלא

הכי אחרים יכולים לבטל מהאי טעמא, דהוה כאילו לא הניחו אחד בגורל שבטל הגורל, ע"ש: סעיף ה' ב' השותפין מסלקים ללוקה. עיין באר היטב [סעיף]. ועיין בתשובת שכות יעקב ח"ב סי' קס"א שנשאל מרב אחד אודות דמרגלא בטומי דאינשי לפשיטות, מי שמכר ביתו, שאחד מבני משפחתו הן קרוב הן הרוק בקרובא יכלים לסלק ללוקה, מהיכן יצא להם כן. וכבר בא מעשה כוה לפניו באלמנה אחת שמכרה מקום בבית הבנות שהיה שייך לבעלה וניתן לה לכתובתה, ובאו בני משפחה לסלק ללוקה, והוא ו"ל השיב דאין להשגיח במה דמרגלא בטומי דאינשי, ובדאי אין כאן דין מצרנות כלל, כיון שאינו מצרן כלל, וראיה ברורה מהא דמוסכם בש"ס פרק המפקד [כ"ב ל"ה ע"א] רשומא הורא, אפ"ה זבגה אורחה או יהבה במתנה אינו תהור אף לבע"ה עצמו, וכל שכן לקרוביו כו'. ובגידון שלפניו אם היה המקום עדיין בידה והגבו הב"ד המקום להאלמנה בעל כרחם של היורשים, או היה מקום לומר רשומא הורא כמבואר בסימן ק"ג סעיף ט', אע"פ דשם בבע"ה מיירי, היה כתובת אשה כו' [עיין מ"ש בסימן ק"ג סעיף י' סי' ד']. אלא דאם הגבו הבי"ד להאלמנה מדעתם, דהיינו שלא שמו הבי"ד בעל כרחם של היורשים, פשוט בש"ס ופוסקים דלא הורי, אכן אם המקום כבר מכרה לאהר, אפילו הגבוה הבי"ד בעל כרחם, פשוט הוא דלא הורי, כסתמא דש"ס וזבנה או אורחה כו', והוא הסכמת כל

חידושי רעק"א

סימן קעה ש"ך סי' ד'. הרים אלשך. נ"ב. וכוונתם שוללם הכרס שנקפו פטר מוסס מים למהרש"ם סי' י"ד וכוונתם דבר משה סי' פ"א: ש"ך סי' ה'. מעשה בא לפיטו. נ"ג. עיין משנה הלכות סי' ט' ק"א ובספר בני בני טעור אות ד':

סעיף ו' יבן על המצרן להביא ראיה. הלוקח הוא מוחזק בה. ומה נראה דכו"ע מודים, אף להחליט נכונות מה שטעמו בסעיף ט"ז, שאלו הלא דרך העולם למכור נכסות משהי וכו' ומכאן משום שנוצרו דוח הלוקח בעיניו הוא שמכרה לו כוונתו ועין פרישה נספח י"ג ושפתי כהן: סעיף ח' יבן בהמתנה לית בה כו'. משום דיטול המוכר לומר הלוקח נוח לי וכו' ופרע לי למטע שקבעתי עמו, משא"כ זה המלך. והוה שפתי מורים וכתב ז"ל, או שאין המוכר מקפיד בו, ואף כשמוכר מפני רעה, אינו עושה כשציל זה מוונות שקשה להאילם מדם, ועין פרישה נספח י"ג: סעיף ט' יבן קנאה במאתים ואינו

ז קנאה הלוקח במנה והיא שוה מאתים אם היה נוחנה בן לכל אדם כגון שמוכר מחמת דוחק לא יתן לו המצרן אלא מנה ואם לא היה נוחנה בן לאחר צריך ליתן לו מאתים **ב** ואם טען הלוקח שלא היה נוחנה בן לאחר והמצרן אומר שהיה נוחנה בן לאחר **יב** על המצרן להביא ראיה.

ח אם מכרה לו **יב** בהמתנה לית בה משום דינא דכר מצרן אלא אם בן המצרן רוצה לפרוע מיד. הגה 'או שאין המוכר מקפיד וכו' להמתין למלך. **ט** יד קנאה במאתים ואינו שוה אלא מנה אם המצרן חפץ בה צריך ליתן לו **יז** אם ומוקדוהו טו רין מוקד המלך ח"י ב"ם ק"ה ע"ב ר"ה משכונא כהן נטין שם ר"ה משכונא והמגיד מהם מ"ג משפטי ה"ט. ד"ס י"ג יד ד"ס ע"ג שם ד"ס לעט המור סעיף י"ג והל"ה ב"ם פ"ט סי' כ"ד. ובבב"ז סי' ט"ז ד"ל ליתן כה"כ.

וההו"א [שם נ"ו ע"א ד"ה אמר] והל"ה [שם פ"ד סי' כ"א] והטור שכחוהו שכתב גם לקרקעות ומ"ש הטור בשם נספח פ"ט סי' ס"ו [סעיף ל"ח] ונסימן רכ"ז [סעיף מ"א], ז"ל דקנאה במאתים לאו דוקא קאמר, אלא ר"ל בעת פחות ממאתים, וכן נדפס בטורים המדויקים, והממנה דעת הרמב"ם [סי' מ"ב מה"ח] והר"ף [שם ל"ב ע"א מדפי הר"ף] דפסקו דלן להם אונאה אפילו כיומר מהכפל נקט. אלא מורים כגז שם [סימן ס"ו] סעיף ל"ח וסימן רכ"ז סעיף כ"ט] דעת חולקים, ועין מ"ש שם נספח בפירוש דברי הממנה ומורים שם:

ערך לחם

סוף סעיף ח'. לפרוע מיד וכו'. או שאין המוכר מקפיד ורוצה להמתין למצרן. וראה צינז"ט אות י"ג.

מור וחק

יכול לסלקו עד שיתן לו מאתים. ולפי' נוכל לומר דגם בני הישיבה היו יודעים שאין אונאה לקרקעות, אלא שהיו סבורים דכאן הוה הלוקח בעיר של (מוכר) [מצרן] וחייב להפסיד מאה מביטו, והמצרן חוזק הקרקע רק במאה, ועל זה הביא רבי רב נחמן דאפילו כה"ג אמרין אין אונאה, והמצרן יקנה דוקא במאתים, וכעין שכתב הרא"ש ד"ל, וקאמר רב נחמן על מעשה כוזה כו'. ולפי דברי רבינו הרא"ש צ"ע, דאי הוה ס"ל אין אונאה לקרקעות, למה היו סבורים הדמק בטר, מ"מ המקח קיים דהא כל לוקח קונה על הספק אם ירצה המצרן ליקח יקח ואם לאו יחזיקנו לעצמו, וכיון דכאן אין המצרן לוקח בסך זה, ממילא לא נעשה זה שלוחו וחייב לשלם מאתים, דהא אין אונאה לקרקעות:

אם המצרן חפץ בו. בדברי רבינו [הטור סעיף י"ז] כתב דהוה אמינא דיתבטל המקח מכוח שליח שעיוות, קמ"ל שאין זה עיוות כו'. ולמד זה ממה דאיתא בגמרא [ב"ם ק"ה ע"א] ובין במתאן ושוה מאה, סבור מיניה דהמצרן מצי אמר לו לתקוני שדוהתיך כו'. אמרי נהרדעי אין אונאה לקרקעות, ופירש הרא"ש [פ"ט סי' כ"ה] דמיירי שהלוקח היה חפץ להתזויר ולבטל. וקשה, הא לפי מה שלא ידעו בני הישיבה דאין אונאה לקרקעות, יכול הלוקח מצד עצמו לחזור כיון שנתאנה. ואי לאו דברי רבינו והרא"ש הייתי מפרש דהיו בני הישיבה סבורים שהלוקח יצטרך לשלם למצרן כמו קלקל בשדה בסעיף ו', והכי קאמר לתקוני שדוהתיך כו' ואתה קלקלת בעצמך, על כן תשלם. וכן משמע מרמב"ם [פ"ד משכ"ם ה"ד] שכתב כאן אינו

ביאור הג"ח

סעיף ו' ב. ואם טען. יודע למי [פנח ממין גיטין סי' ה"ז] אלא מקרקעו הכילו הר"ן [שם כ"ו ע"א מדפי הר"ף], הם אומרין, וס' הנכסין דין מלך י' לו, ועין לקמן ר"ש סימן רנ"ו נה"ס: סעיף ח' כו. אם מכרה. או. אלא נללוא הכי, אע"פ (שהמלך) (שהמלך) מממן לו ג"כ יכול המוכר לומר הראשון נוח לי, כמ"ס נט"ג דכ"ב נ"י ע"ב מ"ג כ"ז, והמקום ספקא דמוכר למי כיה דמלא דבר מלך, כמ"ס לקמן [סעיף כ"ג]:

באר הגולה

סעיף ז' ג. שם נגמל (כ"ס ע"ה ע"א). א. שם [בסוד] סעיף י"ג, כ"כ הרא"ש שם בפסקיו [פ"ה סי' כ"ד]. ג. וכו' שם, דלרעא דלוקח היל' ואין למלך וכו' מה אלא משום ועשים היקר והטוב, וכל כמה דלל' מימי אליה אין כלל משום ועשים היקר והטוב. וכן דעת הרמב"ם שם בפ"ד דין י"א.

סעיף ח' ג. * שם [בסוד סעיף י"ג], כ"כ הרא"ש שם [ב"ס פ"ט סי' כ"ד] וכו' הר"ן שם [ותי' ע"ה ע"ב ד"ה משכונא] נשם הרמב"ן [שם ד"ה משכונא] והרב המגיד שם [פ"ב משכ"ס] דין ט' נשם הרמב"ל, וכ"כ הנ"י [ס"ה ע"א מדפי הר"ף] בשמו. סעיף ט' ד. שם [בסוד סעיף י"ד], כדלמך מר קאישאל וכו' משום דרכ נסמן אין אונאה לקרקעות [ב"ם סי' ע"א].

פתר תשובת

סעיף ו' ה. רוצה לפרוע מיד. עין בתשובת הוה יאיר סימן ס"ו בתשובת הגאון מהרי"ג דאפילו אם המצרן רוצה ליתן משכונ טוב ויפה באופן שיהיה המוכר בטוח מאד, מ"מ יכול המוכר לומר הלוקח נוח לי להמתין בלא משכונ מאשר אמחין לך במשכונ. ואם המצרן מבקש שהמוכר ישבע על זה שאינו בטוח בעיניו כמו הלוקח, אין בדבריו כלום, ואינו יכול להשביע כוזה את המוכר, ואף לא להטיל חרם עליו, כי אין כאן הערפה ניכרה, דאפשר שהאמת עם המוכר שהלוקח נוח לו בלא משכונ, כי באמת במשכונ יש טרחה בשמירתו, ואם נאכר אפילו כאונס צריך למימך בדינא חיינא. אך חרם סתם שמחוייבין על מי שעשה ערמה שיוודה לפני כ"ד, אין כאן בית מיהורש ולא הקפדה בדבר. וגם אם המוכר מחוייב שבעה למצרן בלא הכי, יכול המצרן לגלגל עליו, כי גלגול שבעה דאורייתא היא, ע"ש: סעיף ט' ה. אם המצרן חפץ בה כו'. עין בספר שער משפט לקמן סעיף פ"ב [סק"ג] לאחר שהאר"ך לקים דברי הש"ך [סק"ה] באחד שעקר דיווחו כו' [ויבא לקמן סעיף מ"ב סי' ט"ז], כתב ח"ל, אך יש להקשות לפי' מהא דמבאר לעיל בסעיף ט' בקנה הלוקח שדה שוה מנה במאתים דרצין המצרן ליתן לו מאתים, ומשמע דאם נוח לו מאתים יכול לסלקו משום דינא דכר מצרן, ואמאי, להיו כמוכר כל שדוחיו ונימא דרעה היא למוכר, דאם יצטרך להרדיע למצרן שטא יחזור בו הלוקח, וזה ודאי לא שכיח מי שיקנה שוה מנה במאתים. ונראה, דכיון דאין אונאה לקרקעות מ"מ אסור לכתחילה להתנות ובכלל לא חונו הוא, כמ"ס הסמ"ע בסימן רכ"ז סי' ג"א, ולשיטת הרא"ה בספר החינוך [מצה ש"ח] בשם הרמב"ן עובר בלא גמור אלא שאין צריך להחזיר האונאה [עין מ"ש בזה בסימן רכ"ז סעיף כ"ט סי' ק]

באר היטב

סעיף ו' יבן ראיה. דהלוקח הוא מוחזק בה. ומה נראה דכו"ע מודים, אף להחליט נכונות מה שטעמו בסעיף ט"ז, שאלו הלא דרך העולם למכור נכסות משהי וכו' ומכאן משום שנוצרו דוח הלוקח בעיניו הוא שמכרה לו כוונתו ועין פרישה נספח י"ג ושפתי כהן: סעיף ח' יבן בהמתנה לית בה כו'. משום דיטול המוכר לומר הלוקח נוח לי וכו' ופרע לי למטע שקבעתי עמו, משא"כ זה המלך. והוה שפתי מורים וכתב ז"ל, או שאין המוכר מקפיד בו, ואף כשמוכר מפני רעה, אינו עושה כשציל זה מוונות שקשה להאילם מדם, ועין פרישה נספח י"ג: סעיף ט' יבן קנאה במאתים ואינו

חידושי רעק"א

סעיף ד. על המצרן להביא ראיה. נ"ב, ועין פ"פ"ע לפנ סימן ק"ג סי' ט"ז:

סוף כפי שזכת בית דין. דרך העולם לקבל צמוד מטלטלין וכל סך קרקע צמודה משתיה. ולא דמי לקנאה במאחזים שזה מהנה הני"ל, דהמס איירי דנתן לו מוזמיס דלח אמרין אין אונאה לקרקעות. וכמ"ש כן כמד ריב"ש ע"כ כפי ספ"ג והטוב בביעור אוח י"ב ע"ש וק"ש. אלא דקשה לי, דמשמע שם דלא כמד כן כי אם אגידון שנה לפירו שאירי שהלוה כבר מת ולא הניס אלא קרקע זו ולא היה יכול הנע"מ לגבות ממקום אחר חובו, משא"כ כשהלוה עדיין חי דנחת ללוה דהוא המוכר משמאל הקרקע ביד המלוה שגבאה צמוגו, שעל ידי זה יפטר מכל חובו. וכבר נמנהל בטור וכדברי המחבר בסימן קי"ד וסור סעיף י"ז וסבור סעיף ד' דלא יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלח שומת ב"ד, והלוקח אמר לא כי אלא ישומו אותו, ואין שומעין להלוקח מטעמה דכתיבנא. ויש לדחוק ולשכך דכאן מיירי

בכפי שומת בית דין הקרקע אף על פי שהחוב היה יותר.

ההמוכר על חנאי בין שהתנה מוכר ויבין שהתנה לוקח אין בעל המצר יכול לסלקו ^{י"ג}עד שיתקיימו התנאים וזכה הלוקח בקרקע ולא תשאר בה עילה כלל ואחר כך יסלק אותו.

יא ^{י"ד}היה לשרה הנמכר ד' מצרנים מד' רוחותיו יד כולם שורה בה ^{י"ה}ויהלוקה באלכסון

צירימם ומקורח י"ז לכן נכדים סי"ג משמס ד' י

לסלקו ונותן לו מה שהיה שזה החוב, ואין רואין מה שהיה שזה קרקע, דמה ענין שומת קרקע לכאן, הלא כל מצרין צריך ליתן מה שנתן הקונה בעד הקרקע, וכאן שנתן הנע"מ בעד הקרקע שער חוב, צריך המצרן לחזור וליתן לו מה שנתן הוא, ולכן שומן מה שהיה שזה לא שער חוב שלו בין פטות מהקרקע או יותר וכן צריך ליתן לו מהשפ"ל. ולא שייך כלל לומר שהנע"מ יאמר לו או סן לי שיטור חובי או הקרקע, שהרי עמסה אין הלוה חייב לו כלום, שכבר נפרע שטר חוב שלו, שהרי קנה הקרקע נדמי חובו, ואילו הימה הקרקע עמסה ביד הלוקח לא היה יכול לפורסה. שהרי אין לו שום חוב על הלוה, והמצרן הוא בלוקח, רק שצריך לחזור וליתן לו מה שנתן הוא, והיינו השטר חוב שלו, ועל כן שומן הסוב מה שהיה שזה החוב. והיינו דכמד הריב"ש ופ"ג דק"ל דשויא מאה כו', כלומר וה"ו הרי

השטר חוב היה חוב של מאחזים ויאמר אע"פ שהקרקע אינה שזה רק מאה, אני קניתי כפי סך השטר חוב שלי שהוא מאחזים ואין אונאה לקרקעות, והוא אם קנאה במעמדם בעין, דהיינו אם היה נותן צעדה מאחזים מוזמינס שהוא צדור שנתן צעדה מאחזים, אבל אלו שקנאוה נדמי חובם, הרי הוא כמו שהחליף קרקע במטלטלין ששמן המטלטלין, וה"ו שומן השטר חוב מה שהיה שזה, כל זה י"ל צדור כונת הריב"ש, והוא צדור וסוף לדינא, והלא כה"ר"ג והקמ"ט. ואילו לדי דברי הרב נדמי חוב

שגבה המלוה הקרקע משחילה בשומת בית דין ולא אמר שרעה ליקטנו בכל חובו, על כן צריך ליתן בשומת זו, וז"ל: סעיף ו' י"ז בין שהתנה הלוקח. פירוש, והמצרן חלה ללקח הלוקח על פי אומן הלוקח לומר שאין זה המצרן נוח לי למלות בו נקיים המנאי:

סעיף י"א י"ח ויהלוקה באלכסון כו'. מה: ←

^{ספ"ה ספ"ה}

^{ספ"ה ספ"ה}

נסעף י"ג והקמ"ט, היה אפשר לדחוק ולומר דהר"ב לא כמד דבריו ע"פ דעת הריב"ש, אלא ע"פ דעת הרא"ש (כחובות פ"י סי' ד') והטור והחמ"ט לפי שיש סימן ק"ט וסור סעיף ב' ומחבר סוף סעיף א' דלין הנע"מ יכול לומר מן לי כל חובי או הקרקע, רק יכול ללקוח היורה או הלוקח נכדי מה שזה הקרקע, וא"כ הר"ב כאן צהנה"ה מיירי שהשטר חוב עדיין קיים. אך מדברי הקמ"ט ס"ק ע"ו לא משמע כן, דמשמע בפס"ט שזה סולח כן מהריב"ש ע"כ, וכן כמד בדברי מה"ש להדיא ח"ל, כמד בתשובת הר"ב שאלך בטורף בשומת ב"ד אית ביה משום דינא דבר מנרא, ובעל המילך אין חייב ליתן לטורף אלא כפי מה ששמו ב"ד הקרקע אע"פ שהחוב הוא יותר מזה, ופ"ג דקיימא לן דשויא מאה כו', דשאי הכס כו', משא"כ כאן דלע"פ שמינו לו יותר מדמי הקרקע לא טריף רק בעד שומת בית דין הקרקע, עד כאן לשון דברי מה"ש. והוא ליכא, דלין כונת הריב"ש כן, אלא כמו שכתבתי. ולפמ"ש לעיל יש סימן ק"ט סעיף א' [ספ"ה] דהעיקר כהר"ב"ד והרמ"ן ובעל המוזמין ופ"ג ח"ו סי' י"א ושער ס"ט חס"ו סי' א' והלא כהר"ש והטור והמספר, א"כ גם כאן אם בא הנע"מ לטרוף והשטר חוב שלו קיים אין המצרן יכול ללקוח עד שימן לו שיטור כל חובו וכמ"ש שכתב הריב"ש, וכן עיקר:

סעיף י"ג והקמ"ט, היה אפשר לדחוק ולומר דהר"ב לא כמד דבריו ע"פ דעת הריב"ש, אלא ע"פ דעת הרא"ש (כחובות פ"י סי' ד') והטור והחמ"ט לפי שיש סימן ק"ט וסור סעיף ב' ומחבר סוף סעיף א' דלין הנע"מ יכול לומר מן לי כל חובי או הקרקע, רק יכול ללקוח היורה או הלוקח נכדי מה שזה הקרקע, וא"כ הר"ב כאן צהנה"ה מיירי שהשטר חוב עדיין קיים. אך מדברי הקמ"ט ס"ק ע"ו לא משמע כן, דמשמע בפס"ט שזה סולח כן מהריב"ש ע"כ, וכן כמד בדברי מה"ש להדיא ח"ל, כמד בתשובת הר"ב שאלך בטורף בשומת ב"ד אית ביה משום דינא דבר מנרא, ובעל המילך אין חייב ליתן לטורף אלא כפי מה ששמו ב"ד הקרקע אע"פ שהחוב הוא יותר מזה, ופ"ג דקיימא לן דשויא מאה כו', דשאי הכס כו', משא"כ כאן דלע"פ שמינו לו יותר מדמי הקרקע לא טריף רק בעד שומת בית דין הקרקע, עד כאן לשון דברי מה"ש. והוא ליכא, דלין כונת הריב"ש כן, אלא כמו שכתבתי. ולפמ"ש לעיל יש סימן ק"ט סעיף א' [ספ"ה] דהעיקר כהר"ב"ד והרמ"ן ובעל המוזמין ופ"ג ח"ו סי' י"א ושער ס"ט חס"ו סי' א' והלא כהר"ש והטור והמספר, א"כ גם כאן אם בא הנע"מ לטרוף והשטר חוב שלו קיים אין המצרן יכול ללקוח עד שימן לו שיטור כל חובו וכמ"ש שכתב הריב"ש, וכן עיקר:

מורה חב

קצת יותר על שורי הקרקע. אבל מה שהקשה הסמ"ע בקס"ו דהא יהיה הפסד למוכר שיהיה פטור מכל החוב, לא יצנא מאי קשיא ליה, דהא עכ"פ המקח קיים בינו לבין בע"ח והמוכר פטור ממנו, אלא שהמצרן שרוצה לסלק הלוקח צריך שיתן לו הסך שנתן הוא, והיינו שומן כמה היה שזה החוב לימכר בשוק וחשיבין כאילו נתן לו אותו הסך במזומן, והוא שנתן לו המצרן, וזה מבורר בדברי הריב"ש סי' (תכ"ג) [ה"פ] ד"ל, נראה שהלוקח יכול לסלק כרינא דבר מצרא בכדי מה שישומו ב"ד שיהיה שזה החוב, ואע"ג דק"ל קנה במאחזים ששהו מנה צריך שיתן לו מאחזים, היינו אם נותן מעות בעין, אבל אלו שקנאו בדמי חובם הרי הוא כהחליף קרקע במטלטלין ששמן המטלטלין כו':

עוד שם בבינה. כפי שומת ב"ד הקרקע. האי פסקא תמה לי מאד, מלבד מה שהקשה לסמ"ע [ספ"י] דהיאך פסק שישומו הקרקע וכריב"ש כתב דישומו החוב כמו שהיה שורה, וטעמו דאין לבעל חוב הפסד בזה, משא"כ כאן דישומו הקרקע יהיה לבעל חוב הפסד, לא מיבעיא אם יש למוכר הזה עוד קרקעות אלא דהתפשר עמו ולקח זאת בסך חובו מוטחם שהיתה חביבה עליו ועל כן מותרת כנגדו צנת, פשיטא שיהיה לו עכשיו הפסד, ולא יוכל לחבוט אותו במותר עד כדי חובו כי כבר התפשר עמו, אלא אמילו אם היה לו רק קרקע דמי פ"ט אם היה זה מוכר שטר חוב שלו היו נוהגין לו עכ"פ דמי הקרקע וקצת יותר, אולי יתעשר עוד או ימצא לו איהו נכסים במקום אחר. וזה נכלל בריב"ש בכתבו ששומן החוב כמה היה שורה, דהיינו

באר הגולה
סעיף י' ט. שם (ברמב"ם) פרק י"ג (משכונטין) דין ו'. וכמד הר"ב המגיד, זה נראה פשוט. סעיף י"א ט. לכן הטור סעיף י"ט, ושם נבמל"ג (ב"ם) סוף דף ק"ט, וא"י כולו אפו נכדי הדדי פליג לה בקרינול.

באר היבב
פ"ו. שומת. פ"ן גמ"ע [ספ"י] שניה דין זה נ"ש. וגם הס"ך [ספ"ט] האריך להשיג על הרמ"ם דהואיל כן מהריב"ש, והוא ליתא דלין כונת הריב"ש כן כו', ע"ש דמתקין ו"ל, א"כ אם בא הנע"מ לטרוף והשטר חוב שלו קיים אין המצרן יכול ללקוח עד שימן לו שיטור כל חובו וכמ"ש הריב"ש, וכן עיקר, כמ"ל. [גם הס"ך כמד דהוא פסקא פמה מלד וע"ש]: סעיף י' י. שיתקיימו. פשוט דיכול המוכר או הלוקח לומר שאין זה המצרן נוח לי למלות בו נקיים המנאי. קמ"ט [ספ"י]:

פתחי תשובה
למוכר, אם כה"ג מחויב המוכר לישבע, ודעת הגאון מהר"ג שאין למוכר עסק כלל עם המצרן. אע"פ שלא קיבל עדיין המעות, רק המוכר תובע את הלוקח שקיים מקחו ויתן לו מעותיו, והלוקח מחויב ליתן לו, ואח"כ יש דין בין הלוקח והמצרן. והגאון בעל המחבר חמה עליו דאין להיות שלוחו של מצרן אחר שידרש שהבית של מצרן אם כבר נצעה שלוחו בקניה בלא דעת, וכי משום הכי נכריחו לטרוד עוד ולהחייבו אח"כ שבועה ללא תועלת, ודאי דעל המוכר לישבע. וכמ"ש באם מבר בהסתנה שנוכר כסעף שלפני זה, דהמוכר אינו רוצה להמתין למצרן והלוקח יש לו זמן שנה או יותר לפרעון מעות, ולא שייך לומר דהמוכר יתבע ללוקח ולוקח יפרע למוכר, שאין מקום לומר שישבע לוקח לתועלת המוכר שיטול מאחזים, רק המוכר יישבע, אך נראה דבא כני בשבועת היסה כו', ע"ש:

באר היבב
פ"ו. שומת. פ"ן גמ"ע [ספ"י] שניה דין זה נ"ש. וגם הס"ך [ספ"ט] האריך להשיג על הרמ"ם דהואיל כן מהריב"ש, והוא ליתא דלין כונת הריב"ש כן כו', ע"ש דמתקין ו"ל, א"כ אם בא הנע"מ לטרוף והשטר חוב שלו קיים אין המצרן יכול ללקוח עד שימן לו שיטור כל חובו וכמ"ש הריב"ש, וכן עיקר, כמ"ל. [גם הס"ך כמד דהוא פסקא פמה מלד וע"ש]: סעיף י' י. שיתקיימו. פשוט דיכול המוכר או הלוקח לומר שאין זה המצרן נוח לי למלות בו נקיים המנאי. קמ"ט [ספ"י]:

כ] ופיהו לכתחלה ב' ויש חולקין. עין גבי וכו' [סעיף י"ח] ותמלא מוכח ומנואר לדעת חלמידי רש"י, כל שנאן כחשה, אפילו אין המוכר רוצה למכור אלף לאמר, אין האחד ראוי לקחתו לפשו עד שימך מלך גם להאחרים עמו, ובעל כרחו של המוכר, ועל דרך שבכב מור"ס לפי זה [סעיף ר] כהג"ה דבשמי רוצה המוכר למכור למזן דלפ"ה קנאו בעל כרחו. ולפי זה מ"ש מור"ס כאן ומיהו לכחלה כ', ר"ל לטופי אס כבר קדם וקנה אחד מהן. ומ"ש יש חולקין, הוא דעם האדם דמפרטי דמייתי שם בדרכי משה, ע"ש דוק:

סעיף י"ב ב"א והוא הדין אם קנאו איניש דעלמא כו'. נטור [סעיף כ"ג] כתב ז"ל, ואין נרץ לומר אס קנאה אינש דעלמא כו'. והמסגר דכתב דה"ה, לטעמיה איל, משום דכתב כה"י [שם] דאין נרץ לומר זה לאו דוקא קאלמא, דכרש"א לא קאלמא אלא דאין המזין יכול לטלף להאחד מהשותפין שכבד קנאו, אבל לא נלמד מיהו האי דינא דשקדמותיה אינש דעלמא וקנאותו דיכול אחד מהשותפין לטלף, אלא כה"ה מימיה, דכמו שנתפס השומץ למזון ברש"א שהי אין המזון יכול לטלף, ה"ה דעמשה למזן לענין זה דיכול הוא לטלף להטותם שקדמותו וקנאו, וכדון מזון גמור, ועיין פרישה שם ישנמי לשון ואין נרץ לומר דכמב טטור:

כדי שיגיע לכל אחד חלק על פני כל שדהו ואם היו ה' מצרנים כגון שהיו ג' משלש רוחותיו וברוח הד' שנים אותם השנים השוכין כאחד ונטולים בין שניהם חלק אחד אחד מהחלקים שנטולים השלשה במה דברים אמורים כשכבאו כאחד אבל אם קדם אחד וסילק ללוקח זכה בה הוא לבדו ואפילו היו המצרנים הרבה והיה בהם מי שאינו מצרן אלא בחלק קטן מאד אם קדם הוא וסילק ללוקח או קדם וקנאו [מהמוכר] זכה בה. והגה"ה מיהו לכתחילה ימכור לכולם בידו^א ויש חולקין ואם קדם אחד מהן לקנות והאחרים טוענים שגם הם רצו לקנות^ב ירק שזה גוס להם להזיק והיה בידו לעשות ויש להם עדים על כך כשכסר אונסן יכולין לטלף מחלקן ועיין לקמן סימן זה סעיף ל"ג. באו קצת מהמצרנים וקצתם במדינה אחרת אלו שבכאן מסלקין ללוקח והיא שלהם לבדם.

סעיף י"א (ט) ויש חולקין כו'. פירוש, דלפילו לכחלה יכול הכל למכור למד: סעיף י"ב (י) ויש היו הרבה שותפין כו'. עיין במשנת מהל'ין ששון סימן קכ"ה וקצ"ו ובספר אגודת אונד דף נ"ג ע"א (קס"ב):

יב ^אהיו הרבה שותפין לרוח אחת לשדה הנמכרת כל אחד מהם יכול לסלק ללוקח ואם קדם אחד מהם וסילקו זכה הוא ואין שאר השותפין יכולים לערער וילא עוד אלא אפילו היה ^במצר אחד לשדה הנמכרת שדה משותף בין שנים ^אומצר אחד אצלה שדה של אדם אחר וקנאו אחד מהשותפין בשדה שאצל השדה הנמכרת אין בעל השדה שבכד אחר יכול לומר לאותו שקנאו אני מצרן ודאי ואתה ספק דשמא יפול חלקך לצד אחר אלא חשוב ודאי כמורו כיון שיש לו חלק בכל השדה וכיון שקדם זכה כה"ה והוא הדין שאם קנאו איניש דעלמא שאחד מהמצרנים יכול לסלקו אף על פי שיש לו שותף ואין הלוקח

ציודים ומקורות יד) סגור פשה שם פ"ג משכנים ה"ה וכו' סעיף י"ח כחם פלמידי השרבא הרכב על המעור אות מי מכירה קרקעות. ד"מ י"מ. טו) שם סגור פשה ד"ל ק. טו) כ"י מחורש ל"ד כחם משום שהב"ל ח"א פ"י ספקי"ד. ד"מ ט"ז.
 ז) תוספת מהדורת הסמ"ע. ח) במהדורת שניג' וסמ"ע נמצאת הגיה זו בסוף הסעיף. ט) במהדורת השרן ועוד: בשיטתו. י) במהדורת של"ד ועוד: מצד. וכו"ה בחלק מדפוסי הטור, ראה פרישה סעיף כ"ב. וי) במהדורת השרן ועוד: ומצד. וכו"ה בחלק מדפוסי הטור, ראה פרישה סעיף כ"ב.

טור וחב

עבר המוכר ומכר לאחד אין השאר מסלקין אותו אף שכבאו ביחד, ואין מחלוקת רק לכתחילה כיצד יעשה: סעיף י"ב. וה"ה שאם קנאו וכו'. בדברי רבינו (טור סעיף כ"ג) כתב כאן ואין צורך לומר, וחפה ב"י על לשון זה, וכתב לשון דה"ה. ולי נראה לישב לשון רבינו דה"ק, ברישא

באר הגולה

י. כן כתב העיטור [אות מ' מכירת שרקעותו נלשון ראשון, וכ"כ הרב המגיד בשמו נפקר ר"ח מלהטות שכנים דין ה', *שכן נראה מכתבי המסגר. כ. שם נגמ' דקדים חד מייחיה חזין וזכירה זכיר, ולשון רבינו כלשון הרמב"ם שם. וכתבו חלמידי הרשב"א והובאו ב"י סעיף י"ג, וזכירה זכיר, פירוש בין דזכין ממוכר בין חזקן מלווקט, דלע"ג דחשבינן ליה כשלים דכר מזרע, לא סימא לכולם נעשה שליח, אלא כיון דזכין לחד מניי מזרע כה"ה פני, וכן כתב הרב המגיד שם בפ"ג שיהא דעם הרמב"ם. ז. וכן כתבו הטובי בשם ר"מ בעבודת דרומין כ"ג דף ה' גר"ה [ארבעה] לנלא, וכן כתב הרשב"א בנפוסה [ח"א] סימן (ל"א) [וחתט"ו]. ט. הם דברי הרמב"ם שם בפ"ג. והבט הרב המגיד שם, זה פשוט לפי שיטתו ז"ל. סעיף י"ב. ג. שם [בשהר] סעיף כ"א, כ"כ הרשב"א שם בפסקיו [ט"י ד'], ולמדו מדין הכב' אמר זה ולא עזר.
 ט. שם נגמ' ב"מ דף דף ק"מ ע"כ נראה ליתמי ולשוואפי לים כה משום דינא דכר מזרע. וכתב הרשב"א [שם] שיש מפרשים לשומפין אדם שיש לו קרקע אצל קרקע של כ' שותפין ומכרו לאחד מן השותפין, אין המזון יכול לומר אי מזון ודאי ואפה מזון פסקא שמש יפול חלקך מזרע אמר, אלא טטור ודאי כמותו כיון שיש לו חלק בכל השדה, והגהות [מישויין] כמבני פירוש זה פי"ב ואין נרץ לומר, והרב ב"מ יוסף [שם] כתב דלא למי כלאין נרץ לומר אלף אחי

ביאור הר"א
 ד"ה ה"ג: סעיף י"א לב. ואם היו ה'. לכן מלגו נקמולו [ב"מ ק"ה ע"ב], שטול כל אחד כפי חלקו: ל. ג. אם קדם הוא. לפירוש הרמב"ם [פ"ב משכנים ה"ה]. או קדם. לפירוש ספירשו [עיין פ"ג שם] לקח' שהם רוצין לקח, ונהא אין נ"מ, כשימס וזכיר זכיר, רק נקיסא כמש"ל כה"ה. מיהו כו'. והו לפירוש האחרון. ויש חולקין. והו לפירוש הראשון דקח' אפילק לטוקס, טלל אלא המוכר נלא, דמוכר לא שייך במזרע, כמ"ש בכל הקונז' קני' ע"ב] וכן לעבו"ם כו', ולמי שירצה ימכור, ואמ"כ אין יכולין לטלף, דאי קדם כו': לו. רק שזה גזב. דכל מממה טועם לאו כלום הוא*, כ"ב (מ"ט) [כ"י ב', מ"ו א', כ' ג', נטיח נ"ה כ': לו. באו קצת. והו לפי פירוש הרמב"ם [הניל' סק"ג] דקדים חד כו' [ב"מ שם] דקחי' אמתרן דמלטק ללווקט: סעיף י"ב לו. היו הרבה. כהדברי [ב"מ ק"ה ע"א] לפי רכ האי [נהוא ברא"ש פ"ט סי' כ"א]: לו. ואם קדם. מ"ל [סקל"ג] לפירוש הרמב"ם, וכל שק הוא ממ"ש כמ"ש נקמול ולא עוד כו': לו. וה"ה שאם כו'. הוא הג"ל היו הכנה כו', רק למעלה בה לומר שאחד נלבד יכול לטלף וא"י להמתין עד בה כל השותפין, כפירוש הרמב"ם [הניל' דקדים חד כו', וכתן מהלכות שכנים [אות ה'] בשם ר"מ. ט. הטור [סעיף כ"ג] כמב דין זה נלשון

באר היטב

למכור לו, אבל כל שאינם נשים בידו כ"ע מודים דיכול למכור לאחד מהן. ומלשון הרשב"א משמע דלפילו לדעה הראשונה אם עבר המוכר ומכר לאחד מן האחרים מסלקין אותו אף שכבאו ביחד, ואין מחלוקת רק לכתחילה כיצד יעשה: ע"ב ל'. ב. ג. ג. ז"ע דביתקון ר"ה סעיף ז' כתב הרמ"א דיש חולקין וק"ל דלא הפסידו ולא כלום טור, דשברד אינש דגייט ולא עבד, וסאן פסס דעתה המתכר שם: סעיף י"ב ב"א הרבה. עיין במשנת מהר"א ששון פ"י קכ"ה וקצ"ו ובספר אגודת אונד דף נ"ג ע"א. [ש"ך סק"א]:

בג"ד פשוט
 כחב דעת ז' ו
 ברש"א ש"ך
 ושכלתו
 ראשון נראח
 מוכר
 חסבר

ע"ין השרון
 הוסי"ג
 יע"ש כו"י

סעיף י"ג ככן אב"י שני שדות יכול לסלקו כו'. *למאורה נראה דמייירי דוקא כשקנתן משנים, דעליה קאי, אבל קנה שמי השדות מאחד, אין התנאין יכול לסלקו אפילו משתייהן יחד, וכמו שבמנו העור וסעיף י"ד והמסגר לקמן סעיף ל"ו צמכר כל שדותיו לאחד דאין צמכר יוכל לסלקו, אפילו אם גם הוא רוצה לקנות כולו. מיהו אינו מוכר, דיש לתקן בין כל שדותיו לשתי שדות, דחיל צמר טעמא, דנתבאר שם דהוא מפי דאינו מלי ריזום אחד קונה שדות הרבה בפעם אחת, ולא חייב לקנות לפעמים טוב להמאן במקום שיש פסידא להמוכר, ע"ש [בטור ובש"ע סק"ג], וכשמי שדות מלי הוא שקנה אחד יחד. אבל לשון המסגר שצמכר לקמן בסעיף ל"ו ו"ל, שהרי היא והאמרת קנה כאחד, משמע דכשמי שדות נמי דינא הכי, וי"ע: סעיף י"ד כגון אפילו אם קנו מידה כו'. דעכל בנכסי אשמו משנו כלוקם ונחשב שלו, ואין לה מה למחול המזרע:

יכול לומר לו שמא יפול חלקך מצד אחר וכן ¹²שדהו הנמכרת של שנים ומכר אחד מהם חלקו לאחר המצרן מסלקו ואין הלוקח יכול לומר כיון שאין החלק שקניתי מסויים שמא יפול ¹³חלקי מצד אחר שאינו מצד השדה שלך.

יג ¹⁴אחד שלקח משנים שדה אחת ובא המצרן לסלקו מחציו שלקח מן ¹⁵האחד אינו יכול לסלקו אלא אם כן מסלקו מכולה או מגיחו בכולה. ¹⁶הנהגה ידווקא נקדה אחת כבאבל שני שדות יכול לסלקו מאחד ומינה לו אחד. ¹⁷אבל המוכר קרקע לשנים יכול המצרן לסלק לשניהם או לסלק האחד ולהניח האחר. יד ידבעל בנכסי אשתו יש לו דין מצרנות שאם יש לה קרקע מנכסי מלוג ובאו למכור קרקע שאצלו יכול הבעל לסלק הלוקח כבאפילו אם קנו מידה שמחלה ללוקח אינו כלום והבעל יכול לסלקו עמדה היא ויסילקה ללוקח וכן העבד שהיה נושא ונותן בנכסי אדונו ¹⁸ויסילק את הלוקח אם רצה הבעל או האדון מקיים על ידיהם ואם לא רצה לא יקיים ¹⁹ותחזור ללוקח ויחזיר הרמיהם.

כגון שפתי כהן
לש"ת א"ב
בש"ת
ולפניו הוא
ספי"ב-ג'
דא"ל פי"ג
ונסחאות 18

[מס"ק *י"א ע"ב מלאמי כנפיו צמכר כימי חורפו:] (יא) (י) אבל המוכר קרקע כו'. לרבותא כגון המוכר קרקע, דלא מיניעא אם שנים מכרו קרקע לשנים יכול לסלק לאחד מהן, אלא אפילו אחד מכר קרקע לשנים יכול לסלק אחד מהן, וק"ל: סעיף י"ד (י"ג) (י) בעל בנכסי אשתו כו'. עיין במשנה ר"ל ו' ח"ט ס"י פ"ג דף קכ"ו ע"ד וק"ש: (י"ד) מה וסילק את הלוקח כו'. וכמו הנ"ל [סעיף כ"ה], ונראה דמתחילה כשכחו האשה והעבד (להסתלק מלוקח) *לסלק ללוקח יכול הלוקח לומר להם לא סלקו, דשמא לא ימלצה בעל ואלוין. *עיין במשנה ו' ל' ספר ד' דף ע"ז [ק"ש]:

צויות ומקורות י"ן פור ספי"ב כ"ס נסח המכרס פ"ג משכנים ה"ח. י"ז ש"ס נסח מלידי רב"ל. ד"מ כ"ה. י"ח ועיין לקמן סימן ל"ה סעיף *כ"ג.
(12) במהירות שליח ועוד: שדה. במהירות הטמיע: וכן אם שדה הנמכרת היה של שנים. ובטור: וכן אם שדה הנמכרת של שנים. (13) ממהירות הרביא שליח ואילין: חלקו. (14) בדי: האחר, והטקן במהיר הרמיה, וכ"ה בטור ובמב"ש. (15) במהירות שמי' והשי"ך נמצאת הנה זו בטוק הסעיף.

ערך לחם

סוף סעיף י"ג. לקח ב' שדות כ"ב בני אדם מסלק איזה מהם שירצה. [ב"י סעיף כ"ה בפס חט"ד הרשב"א]

פורי הבב

יפה כח הספק אפילו נגד הדאי, ואצ"ל דמועיל הספק נגד אחר אף שהוא מוחזק, והא ליח ליה לרבינו סברא דמועיל ספק נגד דאי מסברא דמוחזק ואינו מוחזק:

באר הגולה

כחול הדין, ודין זה כמנו הר"ן [וה"י ב"מ ע"ה ע"ה ד"ה הא"י] בשם הר"י ברלונזי גבי האי מאן דלחיק ביני אחי וכו', ואי משום דינא דבר מלצה לא מסלקין ליה, נהרדעי אמרי וכו', שירוש דלפניו בשם לא לקח בלוחם שדה ענניה של שותפות אלא בשדה אחרת פמורה לה, והי"ל כנהרדעי דלפילו נכ"ג מסלקין ליה, דכולן יש להם חלק בלוחם שדה של השותפות פמוך לאורו הא"ש. סעיף י"ג פ. רמב"ם כפ"ג מהלכות שמי' דין ט' והביאו הסוד סעיף כ"ה וכו'. וכמו הרב המגיד, לא מלמתי אלו הדינים מהיכן ילא להרז ו"ל. סעיף י"ד ל' שם [במב"ש פ"ג השבועות] דין י"ד, וכלשון שצמכר בעל נ"י [ב"מ ט"ה ע"ה מדפי הר"ף] צטמו. וכמו הרב המגיד, זה מלצה פשוט, ולא מלמתי דינים אלו צממל אכל הם פשוטים צממל. ק. כמכ ה"ג"ם [סעיף כ"ז] דהכ"ה מייירי ב"שגחמלן הלוקח ברלון הטוב, דאי לאו הכי מלי הלוקח לומר להם לא אפחלק, דשמא לא ימלצה הבעל או האדון בליטק זה ויחזור לוחה לדי וי"ל לקמה מדה דין וכו'.

כ"ה בכת"ב
בדפוסים
שאר

באר היטב

סעיף י"ג כב. שוחי. ג"ל פשוט דתלי הכל בשמי שדות, ואפילו לקמן מאחד יכול לסלקו מאחת מהן. ומ"ש המסגר אחד שלקח משנים, לרבותא כמכ כן, דלפ"ה אינו יכול לסלקו מחציו. ומ"ש בסעיף ל"ו שהרי היא והאמרת קנה כאחד, ר"ל כל האמרות, והלפ"ה שהרי הפסיל מכר כל נכסיו וקיים שהרי היא והאמרת. ע"ך [וסק"ב]: כב המוכר. לרבותא כגון הסוד קרקע, דלא מיניעא אם שנים מכרו לשנים דיכל לתקן לאחד מהן, אלא אפילו צמכר קרקע לשנים יכול לסלק לאחד מהן. שם נשיך סק"ג: סעיף י"ד כו. אשתו. עיין במשנה לר"ח ס"י פ"ג דף קכ"ו ע"ד. [נשיך סק"ד]: פמ"ע [וסק"ג]: בו. וסילק. עיין במשנה ו' ל' ספר ד' דף ע"ז. [נשיך סק"ד]:

חידושי רעק"א

ספי"ב ס"ק כ"ב. כשקנתן משנים. ג"כ וכן הוא להדיא צממחיק"ש דכגן בנדרוקן לשון קנה ב' שדות משני בני אדם מלמן איה מסה שילצה: שם בא"ד. נמי ר"ע הכי וצ"ע.

חשן משפט קעה הלכות מצרנות

סעיף ט"ו ב"ז וגם הלוקח שקנה כו'. שהרי הלוקח הראשון וזה נהגה קודם שגא זה לקנות שדה זו הקמוכה לה: סעיף ט"ז ב"ז כהן אף על פי שהשליח עצמו מצד אינו רשאי לקנות. נפרשה נסיעה ל' כחנמי, הרכוזה דלעפ"י שהוא עלמנו מלך לא כבז אלא משום קיסא דלית יכול לסלק להלוקח, והכי קאמר, לעפ"י שהשליח מלך והדין עמו ורשאי לקנות לעלמנו משום שגד, והוא אמיתא דלמך שמכרה יכול השליח לעמוד על הלוקח ולמלאו ולא יהא נחשב המכרה למחילה להלוקח, קמל"ן: ב"ז אינו רשאי לקנות. הבור נסיעה ל' מסיים כזה וכנה, כדלמרינן גבי אטופרוסות שמוכר

ג"פ מחזורת קניגמבר

סעיף ט"ו ב"ז (ט"ו) מה אינו רשאי לקנות כו'. עין לקמן סימן קפ"ה סעיף (ג') (כ"ב): טו 'המצרן שבא לסלק את הלוקח וקודם שסילקו מכר השדה שיש לו על המצר איבד זכותו כ"ד וגם הלוקח שקנה ממנו אין לו דין מצרן לסלק הלוקח שקנה סמוך למצר.

טו מי שעשאו בעל הבית שליח למכור שדהו כ"ה אף על פי שהשליח עצמו מצרן כ"ה אינו רשאי לקנות וכשמכר לאחרים כ"ה אינו יכול לסלק הלוקח. (כ"ה) וכן מי שחמס על שטר המכירה נעדי אינו יכול לסלק לנזקו. וז' מת הלוקח קודם שסילקו המצרן כ"ה אינו יכול לסלק ליורשו.

צויתם ומקדוהו ק טור סעיף ל' בשם הרמב"ם פ"ג משכנים ה"י והר"ן ח"י ב"מ ק"ה ע"א ד"ה והלכות ה"י שם ס"ד ע"א מר"ט הר"ף. ד"ט ל' (ט) רש"י יוחס נתיב י"א ס"ד. ד"ט ע"ה (כ) טור סעיף ל' (ל' בשם נאמן).

למכרו לו נכרננה דיערין דלא שייך חשדא, משריה קאמר שם טעם דלא ילא ממחם ידו, ועיין פ"ק ד"ה: כ"ה אינו יכול לסלק דלוקח. הרמב"ם (הפוסק בביתם אה כ"ן מסיים כזה ו"ל, שהרי מכר ואין לך מחילה גדולה מוז. ור"ל דהיה לו לטעם מליך בשליחות זה למכרו לו, מטעם שלא יאמרו מחלמ מלנרעהו כיון שחמס (נעלמו מכרתישו) [במצרן מכרהו] לו. ואף שהטור נסיעה ל' כתב בשם גאון דלא כהרמב"ם, מ"מ רכזתם הפסדמו לנכרי הרמב"ם וכמ"ש הנ"ל נס"ט, ומשו"ה פס"ט ופסק כוותיה: כהן וכן מי שחתם על שטר כו'. הטעם גם כן דלמרינן דעלול לו, דהרי ידע ותמלך ולח דמי למה שכתבו הטור והמספר כשימן ק"ח [טור סעיף י"ג ופוסק סעיף י"ח] דלא ספס המלכה אשטר "מכירה, שקנה לוקח מהלכה, דכחל אכ"כ לטורף ממנו, דשאי פס"ט דלח להמליה עליו אלא שפכוד נעלמל ויכול לומר כדמי שיפיע נמעות או נכרס אחרים, אבל זה דומה למערער על השדה והמערער פס"ט נעדי, שכתבו הטור והמספר דמי כריס סימן קמ"ד דלח שומעין לו, ע"ש: סעיף י"ז כ"ה אינו יכול לסלק ליורשו. ד"ל כמר טעמא דמיקנו לסלק הלוקח, דמדקנה זלח יכול לקטע נמקוס אחר ולעשות טוב עם המלך, חוה לא שייך צירוש ונמקנל ממנה מהלוקח, דלא נחיה לקטע השדה, ולא הצרכיהו מו"ל לקבל מה מעות ולמכור לו שדה זוכה כה משמיע צירוש או נממנה ולמרות נעשו ולקטע נמקוס אחר

כ"ה ב"ז ש"ך חמהו ר"ב ב"ז ב"ז ב"ז

ערך לחם

טור סעיף ט"ז. והיה אם הוא התום בה עד שאינו יכול לסלק את הלוקח. כ"ה סעיף ז בשם רבינו יוחס נתיב י"א ד"ה.

פירי והב

סעיף ט"ז. אינו רשאי לקנות כו'. רבינו (הטור סעיף ל') מדרמה זה לאטופרוסות, כמו שהעתיק סמ"ע (סק"י). ופשוט לפ"ז שאם עבר השליח וקנה ולא מסלקינן ליה. וקשה לי למה כתב רבינו דין זה כאן, אלא בסימן קפ"ה הוא מקומו בדין השלוחין. ונ"ל דכתב זה לתרץ מ"ש אכ"כ בשם גאון ולא מתבטל המצרנות בשביל זה, דקשה דהא אנו רואין שמחל בכירוש כיון שלא קנה הוא עצמו, לזה כתב שחשש בשביל חשד שיאמר שלקחתי בזול, ע"כ עשה פ"ט ס"ז כ"ד שיהיה מה שחשו בעדה. ואפילו [הכן] ס"ל ליה לגאון ריש לעיין שלא יודל לגבי לוקח, דהיינו אפילו אחר תקנה זו יש חשש שמא לא ידקק כל הצורך, ר"ה

ג"פ מחזורת קניגמבר

ג"פ מחזורת קניגמבר

באור הג"א

מכירה (ה"ב-ג') ע"ש, זה הדין הוא פשוט מדין הקונה למכרו שלא מדעתו, וכמ"ש בב"ב ק"ג [ע"כ] ע"כ אמר רב שם הכי קאמר הקונה כי לי משום הא לא קיסא כו'. סעיף ט"ז מה המצרן כו' וכוונתו. דלח שייך הטוב והיסר: מו. וגם הלוקח. דלפילו כ"י נני מלרבי דקדים מד כו' [כ"ה ק"ה ע"כ], כ"ש בגוף הקרקע: סעיף ט"ז מו. מי שעשאו. כמותה ז"ח א' אלמנה, וכמ"ש לקמן סימן קפ"ה סעיף ט': מה. וכשמכר לאחרים. שם [כ"ה ק"ה ע"א] אמר ליה ליהל ולאן כו', דוקא דלמך ליה, אבל אם מכרו נעלמו לא, דדיבורא נכיר איש דמקרי ואמר אבל מעשה לא, מ"ש בב"ב ל' כ' אמר ליה והא אימלכי כן כו', כמאן כאלמון כו', אפילו מימא רבנן כו', ע"ש: מט. וכן מי שחתם. שם [כ"ה] כדננן דעבד ליה מעשה, כ"ל: סעיף י"ז ג מת הלוקח. כמו שזמח דהדרה ג"כ משום הטוב והיסר, ואמרינן שם [כ"ה] ל"ה א' אורטה כו'.

באר הגולח

סעיף ט"ו ר. שם (ברמב"ם פ"ג משכנים) דין ע"י, גם כזה כמז הרב המגיד לא מלאמי מהיק ילא הדין הזה להכר. סעיף ט"ז ש. לשון הטור סעיף ל', מדין האטופרוסות שמוכר לאחרים ואינו מוכר לעלמו וראה סימן ר"ב סעיף ז' ובסמ"ע ט"כ). ה. כ"כ הרמב"ם שם [פ"ג משכנים] דין י', וכ"כ ש"ך פוסקים. וכתב הרב המגיד שם שלא מלא מהיק ילא לו דין ז'. סעיף י"ז א. טור סעיף ל"א בשם גאון, וכ"כ הרמב"ם, וכ"כ בעל השיעור (ואח"י מביח"ט ט"ע ע"ה) בשם רבינו הלוי, ובאר רבינו [סעיף ר"ב] הטעם, כיון דדינא דבר מנרא אינו אלא משום ועשים הישר והטוב, איכא למימר דמישא ליה ללניש שירשיו חכרובו על נחלתו שיהיה להם, ואפילו היש להם נחלת חכרות, כל כמה דשקנ לכו עובא עפי חכרותו, וכן ימחא ליה שנקנל ממנו חכרבו על ממנו, דליט על המעות אוייל יכלו המעות, ועד עתה אחר נמקנל ממנה, מלמך דהוא גושיה לית ביה ועשים לא ממקנל ליה, דלמי

באר היסב

סעיף ט"ו ב"ז. שקנה. שהרי הלוקח הראשון וזה נהגה קודם שגא זה לקנות שדה זו הפסוס לה. סמ"ע נסק"י: סעיף ט"ז ב"ז. רשאי. הטעם משום שגד. ועיין לקמן סימן קפ"ה דכאן הטור בשם הרמב"ם דלפילו נמקוס דליכא תשדל נמי לון כאלים יכל לקטע לעלמו, משום דידו כיד נעל הבית ואין הדבר ילא מרעות אחר. נראה דהיי דוקא פס"ט דהמוכר כל למזור ט, משא"כ הכל דלמכור אין כזה נ"מ. וגם שם מירי שקלן המוכר לו נכרננה דיערין דלא שייך חשדא, משריה קאמר שם טעם דלא ילא ממחם ידו, כ"כ הרמב"ם נסק"י. ועיין מ"ש הע"ז מה: כ"ה. לפלק. הרמב"ם מסיים כזה ו"ל, שהרי מכר ואין לך מחילה גדולה מוז. ור"ל דהיה לו לטעם מליך בשליחות זה, שלא יאמרו מחלמ מלנרעהו כיון שחמס (מכרתישו) [מכרהו] לו. ואף שהטור כתב בשם גאון דלא כהרמב"ם, מ"מ רכזתם הפסדמו לנכרי הרמב"ם וכמ"ש הנ"ל נס"ט, ומשו"ה פס"ט ופסק כוותיה: כהן וכן מי שחתם על שטר כו'. הטעם גם כן דלמרינן דעלול לו, דהרי ידע ותמלך ולח דמי למה שכתבו הטור והמספר כשימן ק"ח [טור סעיף י"ג ופוסק סעיף י"ח] דלא ספס המלכה אשטר "מכירה, שקנה לוקח מהלכה, דכחל אכ"כ לטורף ממנו, דשאי פס"ט דלח להמליה עליו אלא שפכוד נעלמל ויכול לומר כדמי שיפיע נמעות או נכרס אחרים, אבל זה דומה למערער על השדה והמערער פס"ט נעדי, שכתבו הטור והמספר דמי כריס סימן קמ"ד דלח שומעין לו, ע"ש: סעיף י"ז כ"ה אינו יכול לסלק ליורשו. ד"ל כמר טעמא דמיקנו לסלק הלוקח, דמדקנה זלח יכול לקטע נמקוס אחר ולעשות טוב עם המלך, חוה לא שייך צירוש ונמקנל ממנה מהלוקח, דלא נחיה לקטע השדה, ולא הצרכיהו מו"ל לקבל מה מעות ולמכור לו שדה זוכה כה משמיע צירוש או נממנה ולמרות נעשו ולקטע נמקוס אחר

פתחי תשובה

סעיף ט"ו ט. וגם הלוקח שקנה ממנו. עיין באר היטב [סק"י]. ועיין בספר דברי משפט שכתב דמ"ם אין הלוקח ראשון יכול לסלק ללוקח שני דקנה ממצרן לומר דהוא עתה מצרן לשרה שקנה לוקח שני ממצרן, כזה אינו, כיון דבשעה דקנה לוקח שני השדה ממצרן אין לוקח ראשון מצרן, דהא אורכה מצרן יכול לסלק ללוקח ראשון, ומצרן לא איבד זכותו רק אחר דמכר שדה שלו ללוקח שני, ומשו"ה אף אחר דקנה אין לסלק. הרמב"ם מסיים כזה ו"ל, שהרי מכר ואין לך מחילה גדולה מוז. ור"ל דהיה לו לטעם מליך בשליחות זה, שלא יאמרו מחלמ מלנרעהו כיון שחמס (מכרתישו) [מכרהו] לו. ואף שהטור כתב בשם גאון דלא כהרמב"ם, מ"מ רכזתם הפסדמו לנכרי הרמב"ם וכמ"ש הנ"ל נס"ט, ומשו"ה פס"ט ופסק כוותיה: כהן וכן מי שחתם על שטר כו'. הטעם גם כן דלמרינן דעלול לו, דהרי ידע ותמלך ולח דמי למה שכתבו הטור והמספר כשימן ק"ח [טור סעיף י"ג ופוסק סעיף י"ח] דלא ספס המלכה אשטר "מכירה, שקנה לוקח מהלכה, דכחל אכ"כ לטורף ממנו, דשאי פס"ט דלח להמליה עליו אלא שפכוד נעלמל ויכול לומר כדמי שיפיע נמעות או נכרס אחרים, אבל זה דומה למערער על השדה והמערער פס"ט נעדי, שכתבו הטור והמספר דמי כריס סימן קמ"ד דלח שומעין לו, ע"ש: סעיף י"ז כ"ה אינו יכול לסלק ליורשו. ד"ל כמר טעמא דמיקנו לסלק הלוקח, דמדקנה זלח יכול לקטע נמקוס אחר ולעשות טוב עם המלך, חוה לא שייך צירוש ונמקנל ממנה מהלוקח, דלא נחיה לקטע השדה, ולא הצרכיהו מו"ל לקבל מה מעות ולמכור לו שדה זוכה כה משמיע צירוש או נממנה ולמרות נעשו ולקטע נמקוס אחר

משא"כ בלוקם שקנה מיושב או ממקבל ממנה [להלן סעיף י"ט], כיון שהלוקח למוכרו, ואי לא יקנהו זה יקנהו בן המלך, ולוקח זה יקנהו נמקום אחר. וזה טעם דמאן דלמיר דקיל דליט יכול לסלקו ביושב ומקבל ממנה כשיהי' הפעמים [סעיף זה וסעיף י"ח]. וכמו כן הטור [סעיף ל"ב] בשם הרמ"ה, וכמו עליו ו"ל, ואינו מבין למה אין המלך יכול לסלקו, והלא אין הלוקח יכול להוריש או לימן אלא מה שיש לו זה, עכ"ל. והו' טעם הפולקין ש"שמי פעיפיים, וכמו עליהו מור"ם שכן ג"ל עיקר: סעיף י"ח דן שלא באחריות. פירוש, דליט בלאחריות, אמרינן דמכרה לו, דלין דרך טומן בממנה

סעיף י"ז (פה) י"ז וכן נראה לי עיקר כ"ו. והכ"ט [סעיף ל"א ל"ב] פסק דלמיר יכול לסלק (היורשים דממילא וע"ש. ואין אלו אלא דברי חימה, ופסק דברי הטור הן כפי פירוש מור"ם ודלא ככ"ט: סעיף י"ח י"ח) ויש חולקין כ"ו. ועיין בפשוט מהרש"ן ששן סי' קנ"ג וק"ס"ב:

(א) ויש חולקין "וכן נראה לי עיקר). יח **א"תן הלוקח הקרקע במתנה לאחר שלא באחריות אין המצרן יכול לסלקו והוא שלא יהא רמאות בדבר.** (ה"ה) ויש חולקין וכן נראה לי עיקר). יט **א"מכרה לוקח ראשון ללוקח שני וכן אם מכרה היושב או המקבל מתנה המצרן מסלק את הלוקח.**

כ **א"טרפה בעל חוב בחובו המצרן מסלקו בין ששמוה לו בית דין בחובו בין שהגבהו לזה מדעתו ואם יצאה הנטרף לתת הדמים שהיו עליו בחובו "אתחזור לו שדהו לעולם.**

כא **בעל חוב של המוכר שטרף מהמצרן ^{כ"ה}יש מי שאומר שהמצרן חוזר ונוטל מהלוקח והלוקח נוטל מהמוכר ^{כ"ו}וחלקו עליו לומר "אשיאן דין המצרן עם הלוקח כלל אלא עם המוכר (וכן נראה עיקר).**

צירום ומקורות (ב) טור סעיף ל"ז וי"ן פתח הספקד בי"ם י"ט ע"ב מדפי הרי"ף וי"ד פ"י סקל"ב ד"ם ל"ב (מ) טור שם בשם הרמ"ה. (ה) טור שם וי"ן פתח הספקד שם. (ז) טור שם בשם הרמ"ה. (ח) טור סעיף ל"ד בשם הרמ"ה פ"י משכחם ה"א. (ט) טור שם בשם הרמ"ה וי"ן פתח ק"ח ע"ב ר"ה ומסתברא, והכ"ט וי"ן פתח הספקד שם ס"ד ע"ב מדפי הרי"ף (ור"ם פ"י ש"ל) והכ"ט בחסובה ח"ב פ"י ו"ה. ד"ם (ל"ס) ל"ד.

לקבל עליו אחריות, וכדי שמשאר בידו כמנה לו נגשון ממנה, וכמ"ש הטור והמסבר בפמתן [טור סעיף פ"ו ומחבר] סעיף ג"ד: סעיף י"ב דאן מכרה לוקח כ"ו וכן אם כ"ו. מה כ"ע מודים, ומטעם שכתבתי לעיל [ס"ק כ"ט]. וכטור וסעיף ל"ב הוסף וכמו ו"ל, ואפילו היכל דקט מיעה דבר מנרר ללוקח ראשון, מסלק ללוקח שני, עכ"ל. ולא מצי לוקח שני לומר למלך אי שמתק שחוק ואי לאו מהדרינא שטרר ללוקח ראשון, דכיון דלין לו ריחו בהסוה אמרינן ל"י מהדר, וכמ"ש לעיל בפמתן ק"ם [סעיף סק"ה] וק"ע [בפרישה סעיף ד"ה] פ"ט: סעיף כ"ו [ב] טרפה בע"ל חוב בחובו כ"ו. פירוש, נע"מ של נע"ל השדה: דאן תחזור שדהו לעולם. להגבוה הכ"ד לנע"מ ק"ה, אכל בהגבה הלוה מעלתו לנע"מ, וזה ק"ל דאין השומא הדרה מהנע"מ ללוה, וכמ"ש הטור והמסבר לעיל פמתן ק"ג

טור סעיף כ"ו ומחבר] סעיף ק"ה, א"כ גם זה המלך שסילק לנע"מ אינו נרץ להדר השדה להלוה, מאחר שנתן מעלתו להמלוה: סעיף כ"א דין שאין דין המצרן עם הלוקח כ"ה. הוסף המסבר וכמו חיבת כלל, מה שלא כתב כן הטור בשמו דהרמב"ן [והפואיס כצירום אוח כ"ח], משום דמשך המסבר אחר מה שכתב כ"ה דלא פליג הרמב"ם [והמבוא כצירום אוח כ"ח] ואמר דהמלך חוזר ונוטל מהלוקח, אלא כשיש להמוכר כמה לשלם, דאן מסמכר ליה להמלך יקם מעותיו מה שטמן לו, דהיינו להלוקח, והלוקח חוזר על המוכר, ולא המלך על המוכר, לומר לו המוכר לאו בעל דברים ידד את. והרמב"ן ס"ל דאפילו ככה"ד דיש להמוכר ולא יהיה הפסד להלוקח, אפ"ה אין נרץ הלוקח לעפל בפניעמו להמוכר, ונמשך המסבר אחר אותן דברים, וכמו כאלן דחלקו עליו כ"ו עד "כלל" וק"ל. ולפ"י מ"ש מור"ם על זה וכן נראה עיקר, טעמו, דכיון דק"ל [בסעיף ר] כהל"ש

טור סעיף כ"ו ומחבר] סעיף ק"ה, א"כ גם זה המלך שסילק לנע"מ אינו נרץ להדר השדה להלוה, מאחר שנתן מעלתו להמלוה: סעיף כ"א דין שאין דין המצרן עם הלוקח כ"ה. הוסף המסבר וכמו חיבת כלל, מה שלא כתב כן הטור בשמו דהרמב"ן [והפואיס כצירום אוח כ"ח], משום דמשך המסבר אחר מה שכתב כ"ה דלא פליג הרמב"ם [והמבוא כצירום אוח כ"ח] ואמר דהמלך חוזר ונוטל מהלוקח, אלא כשיש להמוכר כמה לשלם, דאן מסמכר ליה להמלך יקם מעותיו מה שטמן לו, דהיינו להלוקח, והלוקח חוזר על המוכר, ולא המלך על המוכר, לומר לו המוכר לאו בעל דברים ידד את. והרמב"ן ס"ל דאפילו ככה"ד דיש להמוכר ולא יהיה הפסד להלוקח, אפ"ה אין נרץ הלוקח לעפל בפניעמו להמוכר, ונמשך המסבר אחר אותן דברים, וכמו כאלן דחלקו עליו כ"ו עד "כלל" וק"ל. ולפ"י מ"ש מור"ם על זה וכן נראה עיקר, טעמו, דכיון דק"ל [בסעיף ר] כהל"ש

עוד להם

סעיף כ"ו. בין שהגבהו לזה מדעתו כ"ו. וכתב ריב"ש דל וסי' תשי"ג שרואין כמה שזה החוב וכן יתן לו, דהוה ליה כסחליף הקרקע בספלפלין ולפיכך לא יתן לו כל החוב אלא שווי.

ביאור הרמ"ה

גא. ויש חולקין. דשם אמרינן הי מעיקרא דלפמ"ט כ"ו, וסוף לא שייך וק, דלך הלוקח דאי דלפמ"ט דלרע"ט נטמ ופי"ה מסלקין ליה, דמי לכה דלמרינן שם ק"ה ר' זונה אורסה כ"ו: סעיף י"ח נ"ב. נח"ל. שם (ב"ם ל"ה ע"א) ויהנה במתנה: ג. שלא באחריות. ג"ל ואי ל"ט זה אמרינן כ"ו (ב"ם ק"ח ע"ב), וכמ"ש לקמן סעיף י"ז דהוי ממכר, וכמו מסלקן כמ"ש בסעיף י"ט: ה. והוא שלא. פ"ט [בעיטור המוכר בכאה"ג אוח ב"ן]: ו. ויש חולקין. כ"ל כסעיף שקדס: סעיף י"ט נ"ו. מכרה כ"ו, וכן אם כ"ו. כאלן דהאי לא דמיה לזונה (ב"ם ל"ה ע"א), דלא עדיף מאס היסה של מעולם דמסלקין ללוקח: סעיף כ"ו. טרפה כ"ו בין כ"ו בין כ"ו. שם (ב"ם ל"ה ע"א) פשיטא שמו כ"ו, אגביה ליהו כ"ו, ואפילו למיד לא הדרה, דהוי כבועי, וכאלן אפילו זכירי הדרה, וכ"ש שמוה כ"ל: סעיף כ"א נ"ח. ש"מ. כמו לוקח מלוקח בלמרינן: ג. וחלקו. דכוח כמו שליט, ואמרין [בכתובה צ"ו ע"א] ארמלסא דזנן אחריות אפמי כ"ל [ס"ק כ"ד]:

באר הגולה

שהקרקע בידו עדיה רכנן לעשות הישר והטוב, ועיין במרכי טרפן אחריו נש"ק. סעיף י"ח ב. כ"כ הטור [סעיף ר"ב] בשם הרמ"ה, ובעל העיטור [ואת מ' מכות קודמות] בשם רבינו האי. סעיף י"ט ג. שם [בטור] בשם הרמ"ה. סעיף כ"ד. ל"ן הטור סעיף ל"ג, והס דברי הרמ"ם שם [פ"י משכחם] דין י"ב וכמו הכ"ה המגיד, זה נראה פשוט. סעיף כ"א ה. רמב"ם שם [פ"י משכחם] דין י"א, וכ"כ הטור [סעיף ר"ד] בשמו, וכמו הכ"ה המגיד, דעת הכ"ה ו"ל שאחריות בן המלך על הלוקח וכו', כיון דלא לא רצה בן המלך לקנות אף הלוקח כופיה לקנות, ולפיכך אם תשאר בידו ויטרפוהו ממנו הרי הוא חוזר אלא רחוב, ואם אין לו לשלם מספיד, וכיון שכן אף כשפילקו בן המלך אם יטרפוהו ממנו הוא בעל האחריות, שהרי הוא כמחור ומוכרה. והספך משנה כתב שם טעם אחר, ע"ש. ו. טור שם בשם הרמב"ן [כ"ט פ"י ע"ב ד"ה ומסתברא], משום דהלוקח אינו אלא כשליט, וכן כעט הכ"ה המגיד [שם] בשמו ובשם הרשב"א, וכן כתב בניי שהוא פשוט

פתיח תשובה

לוקח ראשון יכול לסלקו, ודין מצרנות אינו אלא אם בשעת הקניה הוא מצרן כ"ו. ע"ש:

באר היטב

בפמתן ק"ה סעיף י"ז. דאם חסם המלוה בשטר ממרה שקטה לוקח מהלוה, דיכל למיך לגרוף ממנו, שאם חסם לוקח לו אלא שטנד בעלמא עליו יוכל לומר שטנד שטרעטו נמעות או כדברים אחרים, אלא זה דומה לעורר על הטה והוא פתוח עליו כער, שמשאל יקם כחש סמתן קמ"ו דאין שומטין לו, ע"ש. שם [ס"ק כ"ד]. ויש חולקין. ובכ"ט פסק דלמיר יכול לסלק (היורשים דממילא וע"ש. ואין אלו אלא דברי חימה, ופסק דברי הטור הן כפי פירוש מור"ם ודלא ככ"ט: סעיף י"ח י"ח) ויש חולקין כ"ו. ועיין בפשוט מהרש"ן ששן סי' קנ"ג וק"ס"ב:

כ **א"טרפה בעל חוב בחובו המצרן מסלקו בין ששמוה לו בית דין בחובו בין שהגבהו לזה מדעתו ואם יצאה הנטרף לתת הדמים שהיו עליו בחובו "אתחזור לו שדהו לעולם.**

סעיף כ"ב (י"ח) יש מי שאומר דמצרן כו'. ק כחז הטור [סעיף ל"ה] נשם הרמ"ה. ונראה כונה הרמ"ה דאין יכול המלך להרשות לאמה, אפילו שיהיה להמלך, וכמ"ש בסמ"ע [סקל"ה]. וכן משמע ממ"ש בסיפא אכל למיהו בדוכתיה לאומנוי וחי כו', משמע דוקא לאומנוי וחי

הא לאו הכי לא, ולא כהנ"מ [שם] שפירש דוקא שיהיה של המורשה, הא להמלך יכול להרשות, וכמו דלישנא דאורכחא הכי משמע, ונקט לישנא דפלתולא [ב"ק ע"ג א] ע"ש. ולכונה לישנא דאורכחא נש"מ שם משמע שיהיה של המרשה ע"ש. ואין להקשות דהא כחז הטור לפיל סימן קכ"ב וסעיף ט' נשם הרמ"ה דאפילו איש מקנה לו גוף הדבר יכול להרשות עליו. י"ל דמ"ל להרמ"ה דיון דהרשאה היא תקנת חכמים, דשליה שיהי וכליהא כפוסקים, ובר מלך נמי תקנתא היא, הו כפקנתא לתקנתא דלא עבדין. וע"ש בסמ"ע [הג"ל] עד דהא כחז כחז הטור כו'. והנ"מ [שם] מירך דשאי הכא דלא מוכר לו כל השדה אלא חלק שישית וכיוצא בו, ע"ש:

ב"מ פ"ט ט"ו כ"ג] דלמר עדים שראו הקנין כותבין השטר להמלך נשם המוכר, א"כ פשיטא דלא מצי לומר המוכר להמלך לאו בעל דברים ידיו אלו, ואפילו לא כפשו השטר נשם המוכר להמלך, מ"מ בעל דברים ידיו הוא, דהא אי נבי הוא כחז כן נשמו, וזו: סעיף כ"ב דהו לאחותי דאיניש אחריני כו'. בריעין פרישה [סעיף ל"ה], שם הוכחתי דר"ל אפילו לשלמו וליתן לו הרשאה שיעמוד במקומו לסלק הלוקח ויהיה השדה להמלך, איש יכול להעמידו, אם לא שיקנה לו חלק נאותה שדה עצמה הסמוכה שגם המלך ממנה לסלק להלוקח. ואע"ג דכבר נפגלו בעור ודברי המחבר לפיל סימן קכ"ב וסוד סעיף ד' ופ"ח סעיף א' וקכ"ג וסוד סעיף ג' ופ"ח סעיף א' דלא נעין אלא שירשאו אגב קרקע אחי שיהיה, שאם חסם דלא עדיף קרקע מקרקע, לומר שיקנהו דוקא כו'. ומסיק וכתב, הגי מילי דאפוקי כו' אב"ד דפ"ח ב"ב דוכתיה כו'. פירוש, אם המלך הוא ערוד ואיש פני להשמל מעות או לילך מיד לסלק הלוקח וירא לנעשו טן יאבד זכותו וכוונתו הזמן שנתנו לו חו"ל

צידיים ומקורות (ט) סוד סעיף ל"ה נשם הרמ"ה.

לסלק בו הלוקח, וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה בסמוך נטור סעיף ג"א ופ"ח סעיף ל"ב, ומעמיד זה במקומו שלא יאבד זכותו ויניח מעותיו להלוקח כד"ר ואמ"כ יוכלו בעלמנו לסלקו, כה"ג אפילו לא הקנה לו שום קרקע אלא עשאו שלם בעדים, כגו ליה כהכי לעמוד במקומו, ועל דרך שנבאר לפיל ריש סימן קכ"א וסעיף ב', וכן הוא פירושו דברי המחבר כ"ן. אכל אין לפרש דברי המחבר דר"ל אם כל להעמיד אחר במקומו שילק הלוקח ויקפנו האחר לנעשו, בה נרץ להיות לו חלק בגוף השדה של המלך, אכל אם איש מעמידו במקומו יקפנו אלא שמעמוד השדה יד המלך, יוכל להעמיד במקומו כלי הקפאה בגוף השדה, דהא כבר כתבו הטור [סעיף כ"ט] והמחבר בענין ע"ו דאם קודם שסילקו המלך מוכר השדה העומדת על המלך, דאין להלוקח דין מלך [אלא שיש לדחוק ולשנן דשאי חסם דמיירי שמכר לאחר לחלוטין]. ועין בפרישה ודרישה [סעיף ל"ה] הוכחה דאי אפשר לפרש דברי (הרמב"ם) והרמ"ה בעל דין זה כפירוש זה: סעיף כ"ג דהו הביאו המצרן והלוקח כו'. הטור [סעיף ל"ז-ל"ח] הקדים הגומה לדינים הללו, וכתב, הויל דיעא דמלך לא מיקטוהו חו"ל אלא כדי לעשות טוב וישר עם המלך, לא שייך הויל תקנה אלא היעל לייסא פסידא להמוכר כהכי סילוק, לפיכך אם יש לו דר פסידא כגון שהניחו כל אחד מעותיו כו', לא מיקט כהי, אלא אם ירצה המוכר ימכרוהו להלוקח כו', עיין שם. דהו או שא"ל צרורין וחתיובין כו'. בעור וסעיף ל"ה מפורש דמיירי דלומר להמוכר שלק נטון לו צרורין וחתיובין לפי שאין ידו רשומ לפותחן כו'. וכיון דאין המוכר רשאי לפותחן והויל נרץ למעות ויהיה לו פסידא כהמנהג וזו עד שיבוא בעל המעות למטות, מש"ה נקמלן בה זכות

ערך לחם

סעיף כ"ג. כ"ל זכות המצרן. שיכול לומר לו אני הפך בצרורים וחתיובים שאובו להצניעם, וכן בסותרין יאמר אני הפך להצניען ואיני יכול להפתין. [כ"י סעיף ל"ז בשם תוספות הרא"ש ב"ם פ"ח ע"ב ד"ה ח"ג.]

בורר חב

סעיף כ"ב. אלא היבא דאקנה ליה כו'. קשה ממי, אי כבר הקנה לו קודם קניית הלוקח שדה שלו, פשיטא שיכול לסלקו, ואי אח"כ, הא מסק סעיף ט"ו דהלוקח שקנה שדה של המצרן אינו יכול לסלקו. וניל דכל שבא הלוקח מהצרן לסלק המפקח מצד עצמו אינו יכול, כי כבר קדם הלוקח במעל השדה, וכאן המפקח מקנה לו בפירוש אדעתיה דהכי שיהא הוא במקומו לענין בר מצרא. ואע"ג דאין המצרן יכול

ביאור תנ"א

סעיף כ"ב ס. יש מי שאומר. כ"ק ע' אי אורכחא כו', אל דון כו', ועיין לפיל סימן קכ"ב סעיף ד': סא. אבל למיהו כו' אפילו. שם ק"ד א': סעיף כ"ג סב. או שהיו. זהו מקומו [ב"ם ק"ח ע"ב]:

באר הגולה לדעת הרא"ש [שם פ"ט ט"ו כ"ג]. סעיף כ"ב ו. שם [בסוד] סעיף ל"ה נשם הרמ"ה. ז"י. פירש הכ"מ [שם], כיון דלא מוכר לו אלא מקלמה אי זה השותף נסלק הקטן מצי לפטוקי ללקח, אכל לעיל בענין ע"ו שכתב המלך כל השדה לאחר, אי יאבד המוכר זכותו, וגם הלוקח שקנה עמו איש יכול

בפ"ח סעיף ל"ה נשם הרמ"ה. ז"י. פירש הכ"מ [שם], כיון דלא מוכר לו אלא מקלמה אי זה השותף נסלק הקטן מצי לפטוקי ללקח, אכל לעיל בענין ע"ו שכתב המלך כל השדה לאחר, אי יאבד המוכר זכותו, וגם הלוקח שקנה עמו איש יכול

באר היטב

סעיף כ"ב לו. בדוכתיה. ר"ל אפילו לשלמו וליתן לו הרשאה שיעמוד במקומו לסלק הלוקח ויהיה השדה להמלך, איש יכול להעמידו, אם לא שיקנה לו חלק נאותה שדה עצמה הסמוכה שגם המלך ממנה לסלק להלוקח. ואע"ג דכבר נפגלו בעור ודברי המחבר לפיל סימן קכ"ב וסוד סעיף ד' ופ"ח סעיף א' וקכ"ג וסוד סעיף ג' ופ"ח סעיף א' דלא נעין אלא שירשאו אגב קרקע אחי שיהיה, שאם חסם דלא עדיף קרקע מקרקע, לומר שיקנהו דוקא כו'. ומסיק וכתב, אכל להכי כדוכתיה כו'. פירוש, אם המלך הוא ערוד ואיש פני להשמל מעות או לילך מיד לסלק הלוקח וירא לנעשו טן יאבד זכותו וכוונתו הזמן שנתנו לו חו"ל לסלק בו הלוקח, וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה בסמוך נטור סעיף ג"א ופ"ח סעיף ל"ב, ומעמיד זה במקומו שלא יאבד זכותו ויניח מעותיו להלוקח כד"ר ואמ"כ יוכלו בעלמנו לסלקו, כה"ג אפילו לא הקנה לו שום קרקע אלא עשאו שלם בעדים, כגו ליה כהכי לעמוד במקומו, ועל דרך שנבאר לפיל ריש סימן קכ"א וסעיף ב', וכן הוא פירושו דברי המחבר כ"ן. אכל אין לפרש דברי המחבר דר"ל אם כל להעמיד אחר במקומו שילק הלוקח ויקפנו האחר לנעשו, בה נרץ להיות לו חלק בגוף השדה של המלך, אכל אם איש מעמידו במקומו יקפנו אלא שמעמוד השדה יד המלך, יוכל להעמיד במקומו כלי הקפאה בגוף השדה, דהא כבר כתבו הטור [סעיף כ"ט] והמחבר בענין ע"ו דאם קודם שסילקו המלך מוכר השדה העומדת על המלך, דאין להלוקח דין מלך [אלא שיש לדחוק ולשנן דשאי חסם דמיירי שמכר לאחר לחלוטין]. ועין בפרישה ודרישה [סעיף ל"ה] הוכחה דאי אפשר לפרש דברי (הרמב"ם) והרמ"ה בעל דין זה כפירוש זה: סעיף כ"ג דהו הביאו המצרן והלוקח כו'. הטור [סעיף ל"ז-ל"ח] הקדים הגומה לדינים הללו, וכתב, הויל דיעא דמלך לא מיקטוהו חו"ל אלא כדי לעשות טוב וישר עם המלך, לא שייך הויל תקנה אלא היעל לייסא פסידא להמוכר כהכי סילוק, לפיכך אם יש לו דר פסידא כגון שהניחו כל אחד מעותיו כו', לא מיקט כהי, אלא אם ירצה המוכר ימכרוהו להלוקח כו', עיין שם. דהו או שא"ל צרורין וחתיובין כו'. בעור וסעיף ל"ה מפורש דמיירי דלומר להמוכר שלק נטון לו צרורין וחתיובין לפי שאין ידו רשומ לפותחן כו'. וכיון דאין המוכר רשאי לפותחן והויל נרץ למעות ויהיה לו פסידא כהמנהג וזו עד שיבוא בעל המעות למטות, מש"ה נקמלן בה זכות

המלך, ועין דרשה, שם כמנמי פירוט אמר להאי גרויך נ"י: דהו אין המצרן יכול לפקדו אלא בכעין מעותיו. לטון זה משמע דק"ל דלפילו אם לא יהיה לו הפסד בעיני המעבע אלא יהיה לו קנס טרחה יומר נמעותיו שאין כ"כ מריסין, אפי"ה אינו יכול לפקדו עד שיטן לו כעין מעותיו ממש. ועין בטור [סעיף ל"ט-מ] שחולק בזה ואמר שלא נראה כן מדברי הרמב"ם [פ"ג משב"ט ה"ד] והרמ"ש [ב"ב פ"ט ט"ו כ"ח], והנ"י דעה דברי הטור וכמנ שאין כוננו הרמב"ם הוא כן, ועין דרשה, שם הוכמתי שרואים הטור בן שרידן וקיימין, וא"כ נראה שהדין עם הטור בזה. וזוקא

בהמוכר אמרו כן, משום דהקנס הטוב והישר לא ימקן להמוכר מלך עגמו, דהא יכול לומר לי בעינא לא אמכנה כלל, ועין דרשה [שם]: סעיף כ"ד [שם]. והוא שהוא קרקע בקרקע כ"ד. פירוט, דנקוקע דרך העולט לדקדק, וספן כזו יותר מנו, לפיכך שומעין לזוקא ואין המלך יכול לפקדו, הן שילנה לפקדו נמעות הן שילנה למוכר וליטן לו מלך אחרת חתה זה שנתן להמוכר, דיכול לומר ניחא לי בשלי יותר אלא שזה של המוכר היה מביע בעיני טפי, משא"כ כשנתן בעד מלך של המוכר בזה ומטלטלין דמלחין הן לקטע בשוק ואין קפידא בהן, משא"כ כשנראה לפקדו בשוין לרין לקבל: [הוא אף על פי שיש בו שחורק, נראה שפון למ"ש הטור בסעיף ס"ב אדברי הרמב"ם הללו]

המצרן ליהווא הדין אם קדם הלוקח ופרע מ"אין המצרן יכול לסלקו אלא בכעין מעותיו. הגה (ל) והוא הדין בכל דבר שיש פקידא למוכר לא תקנו בזה זכות למלך.

כד ההל"ף חצר בחצר (ל) או בשדה או בכרם או איפכא מ"א כיוון שהוא קרקע בקרקע אין בו דין בעל המצר (וכן נראה להורות מ"אף על פי שיש (ל) מי שחולק) אבל אם החליף חצר בבהמה או במטלטלין רואין (ל) דמי אותה הבהמה או דמי אותן המטלטלין ונותן לו בן המצר ומסלקו (ל) ואינו יכול לומר לו מ"אין לי כמו שלקחתי בו שהערמה היא זאת ואינה מרעלת כלום (ל) וכך כל כיוצא בזה שיראה לדין שהוא ערמה אינו מבטל כח המצרן.

צ"ע ומוקדח (ל) עור ספיף ל"ט כ"ס מע"ה. (ל) עור ספיף ל"ז. (ב) כ"י ספיף פ"ג לע"פ הרמב"ם פ"ג משב"ט ה"ד סכ"א סכ"ו. ד"ע כ"ג (ל) מ"ד ספיף פ"ג סכ"א ב"ב ס"י שצ"ה. ד"ע ש"ס. (ד) עור ספיף ל"ט כ"ס מע"ה ש"ס. (ה) שם בטור ספיף ה"ד כ"ס מע"ה ב"ב פ"ט ט"ו כ"ח.

צ"ע ומוקדח (ל) עור ספיף ל"ט כ"ס מע"ה. (ל) עור ספיף ל"ז. (ב) כ"י ספיף פ"ג לע"פ הרמב"ם פ"ג משב"ט ה"ד סכ"א סכ"ו. ד"ע כ"ג (ל) מ"ד ספיף פ"ג סכ"א ב"ב ס"י שצ"ה. ד"ע ש"ס. (ד) עור ספיף ל"ט כ"ס מע"ה ש"ס. (ה) שם בטור ספיף ה"ד כ"ס מע"ה ב"ב פ"ט ט"ו כ"ח.

כ"ח בבי"ח חס"ע. וז"ל והוא שר"ה ס"ט ט"ט

[המוכר בביציה את ל"ב שנתענה לבאן מוכס שאם החליף הלוקח עמו כרס בשדה והמלך רואה ליטן להלוקח כרס אחר שהוא טוב כמו כרמו, שהדין עם המלך, ומפיק הטור וכמנ ז"ל, ואפשר שגם הרמב"ם מודה בזה, שהוא לא כמנ אלא החליף מלך בנזל, אבל בשדה וכרס היה מותר, עכ"ל. וכמנמי שם [בפ"ה] עמו, משום דבמלך שהוא בית משמרו איכא קפידא טפי, לכן אף שהוא טוב כמו הראשון יכול לומר דזקא בשלי אי ספן, משא"כ בשדה וכרס. ביחא חולק אמה שכמנ המסבר שגם בהל"ף בשדה וכרס אינו יכול לפקדו, ומשמע אפ"י שרואה ליטן לו כרס או שדה טוב כמו שלו, משום דיכול לומר דזקא בשלי אי ספן. ועין מ"ש כ"י בסעיף ס"ב, ומ"ש שם בדרישה עליו: מאן תן ל"י כ"ב בסוף שפתי כ"ח. פירוט, מן לי זוקא בזה או מטלטלין, וזהו ערמה, דהא כשיהיה לו דמי שוויה יכול לקטע אמרים ממנהן כשילנה, וכמ"ש לפני זה [ס"מ]:

עך לחם

סוף סעיף כ"ד. בפרה לזוקא ואחר זמן רב נמצא במל הסכר והור הסוכר וכתב שנית שטר באופן שהמכר קיים להבא, כיון שבן המצר היה חושב קודם שהמכר מכר ולא סיחה, אפ"י שמיחה עבשיו בשניה אין

סוף כ"ג. אלא בכעין מעותיו. רבינו [הטור סעיף ל"ט] חולק ע"ז וס"ל דדומה להחליף שדה במטלטלין שנותן לו דמיהם, וה"נ כן הוא, והביי דחה זה, דמעות לענין טבי וחוקלי היינן כמו קרקע בקרקע בסעיף ס"ב [בטור], דיש קפידא בזה, משא"כ במטלטלין דמצוי לקנות ואין קפידא בזה. והעיקר ברע רבינו, רבשלמא לענין החילוק בין קרקע לקרקע או מטלטלין, אוליין בתר דעת המוכר דאין אדם רגיל למכור קרקע אלא

באר הגולה

י. שם [בטור] סעיף ל"ט כ"ס מע"ה. וכמנ הנ"י [סעיף ר"ט], אפ"י שכמנ הרמב"ם [פ"ד משב"ט ה"א] דין זה דלמי ומקלי גבי כשאלו הלוקח והמלך למוכר, י"ל דה"ה כשפרע הלוקח והמלך מביא לו מעותיו, שרידן ליטן לו כעין דמים שנתן. סעיף כ"ד כ' רמב"ם שם [הרכות שכו"ט] פ"ג דין ד'. וכמנ הרב המגיד, מכלל שדענו ז"ל כדענו מי שאלר שאפילו כמנמי יש דין בן המלך [פ"ד מ"ש כשמו בספיף כ"ו [ואוח ר]], וכן כמנ בעיטור [ואוח ר]

מכירת דוקדוק ומקומות כ"ס הכנסת בקרקע דמי זכר, וכל דלית ליה חוקה יכול למס לו ארסה מלך שהמוכר רואה. ל כן כמנ הכסף משנה שם.

באר היבב

סוף כ"ג לת. בכעין. מלשון זה משמע דל"ל אפילו לא יהיה לו הפסד בעיני מעבע אלא קנס טרחה יומר נמעותיו שאין מריסין כ"כ, אפי"ה אינו יכול לפקדו עד שיטן לו כעין מעותיו ממש. אבל הטור חולק בזה וכמנ שלא נראה כן מדברי הרמב"ם והרמ"ש, אף הכ"י מכ שאין כוננו הרמב"ם כן, ועין דרשה שם הוכמתי שרואים של הטור הן שרידן וקיימין, והדין עמו. ודוקא נמוכר אמרו כן, דהקנס הטוב והישר לא חיפק להמוכר מלך עגמו, דהא יכול לומר לי בעינא לא אמכנה כלל, עכ"ל הפ"ה [ספ"ה]. [וכן ה"ל דעם ה"טו ודברי הטור כן עיקר להלכה ע"ש]: סעיף כ"ד ל"ב. ודאין. דבשלמא גבי קרקע י"ל דזה של המוכר מביע בעיני טפי, משא"כ כשנראה ומטלטלין דמלחין לקטע בשוק ואין קפידא בהן, דהא יכול לקטע אמרים ממנהן. פ"ה [ספ"ה]:

מצרונה אינו חל על המוכר רק על הלוקח כמ"ש בסמ"ע סק"ז, דה ברור.

ס"ד ט"ו
פ"ג משב"ט
ה"ד ס"א

פ"ג חתומה
ע"פ חתומה

(בגין) כהן דאינו נעשה שלוחו בעל כרחו. עין נמ"ע ס"ק
 י"ג עד וע עכ"ל המרדכי לפני זה דלל מהי קנין במילוק המלן
 משום דהו קנין דברים וכו', עכ"ל והו דלמירין נש"מ (ב"ם ק"ה ע"א)
 לרין למיקניה מיניה, היינו ששכ"ר קנה הלוקח ויש עכ"ל וזו למלן
 בקרקע, לך מהי קנין דעכ"ל ונלל
 קנין דברים הו, ולך כשעדין לא
 קנה ואמר ליה זל זין לנשך י לא
 נענה, יוכל להסלק אף נלל קנין,
 כיון שאמר כן לא נעשה הלוקח שלונו
 נעל כרתו. ומ"ש נש"מ זל זין לא
 אכד וכומו, היינו כשלל אמר לא
 נענה ליה, ולין נמשעמ להשון
 נשול גליחום. וכן פירש דברי
 המרדכי במשנת ר"א ו' ח"ט סימן
 קכ"ה, ועל פי זה הוכיח דלמל לדברי
 המרדכי לדעת הסופקים בפע"ק י"ג
 דק"ל דלמר שקנה ושמק המלן אינו
 זכמו, א"כ למה לי קנין, דהו נשחק
 ומל קני, אלל מוכח דלל ס"ל הו
 דהמרדכי, ונודע דברי מור"ס כזה
 תמוהין דמח למילתה:

אומרים דכה הלוקח מיד בזה דלמ"כ נעשה שלוחו בעל כרחו.

ל ב"מ במה דברים אמורים שצריך קנין בשמחל לו קודם שקנה י"א אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקה כגון שבא המצרן וסייע אותו (ס"ט) או שכרו ממנו או שראהו בונה וסותר כל שהוא י"ז ומשחמש בו ולא מיחה בו ולא ערער אף על פי שהוא בתוך זמן הראוי לסילוק הרי זה מחל ושוב אינו יכול לסלקו. לא י"א נמלך המוכר בכך המצרן י"ז למכור לו באותם דמים ואמר ליה זיל זבין לעלמא דלא בעינא ליה לא צריך למקנא מיניה.

צידדים ומקורות (ט) טור ספ"ק מ"ט בשם הגהות פ"ד משכנים ה"ב. (ז) עין למל סימן קמ"ג ספ"ק א' בהג"ה. (ח) טור ספ"ק מ"ז בשם הגהות.

(גא) נג דאינו נעשה שלוחו בעל כרחו. עין נמ"ע
 בצידים אוח מ"ה) מקיים כזה וכטב, דהו"ל כאלו אמר נשמי (שלוחן)
 אינו ספק בפלוניס וקדשה, דלמט מקהשת, והי"כ הרי אמר לא
 נענה ליה. וי"ע הו מדמכנו הטור נספ"ה מ"ה והמחבר נמלך נפע"ק
 ל"א נמלך המוכר בכך המצרן כו' ואמר
 ליה זל זין לעלמא דלא נענה ליה, לא
 לרין קנין, משמע דוקא דלמלך כיה
 מוכר דעם הכ, הו למלך כיה
 הלוקח, אפילו אמר זל זין דלל נענה
 ליה לא הו מחילה כלל קנין ודע
 שכמד המרדכי לפני זה דלל מהי קנין
 במילוק המלן משום דהו קנין
 דברים, ולל קי"ל כהמרדכי באומו
 הדין, ודרכי משח נספ"ה מ"ה משמע
 דלל קי"ל כהמרדכי גס דין זכ, וס"ג
 ע"ש, ומהמחמה על מור"ס שכמד כלל
 פמס. ונראה דכונן מור"ס הו כלל
 כזה, דלס אמר לו הלוקח אינו אקנהו
 ואמין לך, והמלן השיבו לא נענה ליה
 קנהו לעמלך, מש"כ וזה הלוקח, דהרי
 נכחן אין לו המלגלות ולמר לך אמרתי
 שנקננו כדי שיעטור לך כדמי שחיה,

שהרי הלוקח רצה לקנותו בשם עצמו וליתנו להמלן אחר. ומור"ס אפשר דמס"ה שניה לטון המרדכי וכתב לקנותו ואחר ימסרה לו, ואפשר דגם כונן המרדכי הו הכי, ואמרי ספ"ק: ספ"ק ל' (גב) נ"ד אב"א אם פוחד כו' כגון שבא כו'. נפרשה נספ"ה מ"ח) כתבנו דכ"ש אם מחל לו נפירות, אלל נח ללמדי דלפילו כהני גווי דלל מחל לו נפירות כוה מלילה: (גב) נ"ד) ומשחמש בו. עין פרישה (שס), עס הכוחמי דה"ל ומשמח הו"ל כאלו אמר לו משחמש: ספ"ק ל"א (ג"ה) ט"ז שפ"ב ד' באותם דמים. דקדק וכתב דלמר לו המוכר למטר לו באותם דמים, והיינו כמו שקנאה בו הלוקח, אלל כשאמר לו למכור לו פמס, לא מהי מעטם הנ"ל נספ"ק:

פודי והב

ספ"ק ל'. ומשחמש. כתב סמ"ע ס"ק (נ"ג) (נ"ה) או משחמש. ותמהני למה לא כתב כך על כונה וסותר דאו סותר קאמר:

ביאור הנ"ל

ספ"ק ל' ע"ג אבל אם מחל, דמלילה אין לריעה קנין, כמ"ש מוס' כפ"א
 דקטאדיון ו' ה' ר"ה (נתיב) ור"ש (נפ"ד) נש"מ) דנ"מ ומי מ"ג ע"ש) מממה
 רלויות, ע"ש: ע"ה. כגון שבא. ד"ב מ"ה א': ע"ה. או שברו. כמ"ש לעיל
 סימן קמ"ז ספ"ק ב' אם המעטר כו'. ד"ב (ל"ג) [נ"ז] ב' והו אית כו',
 וכפירות לא עין לחנון דעל, וכמ"ש נתימן קמ"ב ספ"ק א' טהני'ה, ותימן
 קמ"ז ספ"ק ב' נהג"ה: ע"ה. או שראוהו. מ"ש נמקה, מהל דלמירין עס
 מ' א' ולקטום כו', וה"ה ב"אלל בו: ע"ה. או אע"פ שהוא כו'. והו לטון ש"ע,
 וכמו זה למרן קושית הרא"ש עס (ב"ם פ"ט) כ"ג וממך דכ"ו כו' ולא מפסח כו', ופסק בפע"ק ל"ב כותבתי עס כו':

באר היטב

מהטוב, יעלו עלי נדמים כיון שאמי מלן מוכר ע"ל, כן כמד ספ"ק נספ"ק. ועין
 במשנת לרנ"ט ס"י ק"ה. נספ"ק ספ"ד: טו. בעל כרחו. כגון ספ"ק נספ"ק
 דל"ט, דהל נפע"ק ל"א כמד ננמלך המוכר כן המלן כו' דלן לרין קנין, משמע
 דדוקא דלמלך כיה המוכר, הו למלך כיה הלוקח, אפילו אמר לו זל זין דלל נענה
 ליה לא הו מחילה כלל קנין, ודרכי משח נספ"ה מ"ה משמע דלל קי"ל כהמרדכי דין זכ, ע"ש.
 ודמכ על הרמ"ה שכמד כלל פמס. [וכן כמד הע"ן נספ"ה] דח"ו דברי הרמ"ה כוה
 פמוהין דמח למילתה, ע"ש. ונראה דכונן הרמ"ה הו כלל אמר לו אקנהו
 ואמין אומו לך, והמלן השיבו לא נענה ליה קנהו נעמי שחיה, והו הלוקח רוצה
 אן לו להמלל ולמר לך אמרתי לך כן כדי שנקננו כדמי שחיה, והו הלוקח רוצה
 לקטום בשמו וליתנו להמלן אחר. ואפשר דגם כונן המרדכי כן, ואמרי שחיה, עכ"ל:
 ספ"ק ל' טו. כגון. וכ"ש אם מחל לו נפירות. פמ"ע נספ"ה מ"ח: פח. ומשחמש.
 ר"ל או משחמש בו. עס נספ"ה ספ"ה: ספ"ק ל"א פ"ה. באותם. ר"ל נדמים
 שקנאו לוקח, אלל כשאמר לו למכור פמס, לא מהי מעטם הנ"ל דלל שיעלה נדמים
 נגד. ע"ש נספ"ה ספ"ה:

פתרי תשובה

ספ"ק ל"א י"ו. נמלך המוכר כו'. עין באר הגולה אות ו', ער דלא ברע
 מהני צרידי ושרי ואילו ואטרך כו'. ועין בתשובת חמדת שלמה (ח"ת)
 ס"י ח' שכתב, דאף בנמלך המוכר ואמר ליה לא בעינא ליה וכבר
 לאחור, אם המוכר מרצה אח"כ ליתן להמצרן, יוכל לסלק ללוקח, כיון
 דעיקר טעם הדין דנמלך המוכר הו דהרי כמד אטרת ואיחיי וחי שהוא
 משום טובת המוכר, ושם פשוט שאם המוכר אומר שרצה להמתין
 ואינו מקפיד על זה, ולא איבד המצרן זכותו, כיון דהטעם הו רק
 משום טובת המוכר, א"כ גם כדן זה נמלך המוכר דלפנין מהחם נמי
 הדין כן דאם המוכר אומר שעם כל זה רצה בהמצרן, אין להלוקח
 טענה עליו. ואפילו אמר המוכר להלוקח שהמצרן אמר לא בעינא, בכל
 זאת לא אבד המצרן זכותו אם המוכר מרצה. ואף דלא אורח יס לחלק,
 דבהנהו צרידי והנהו שרי ובאילו ואטרך נתחדש הענין אחר המכירה,
 ובשעת המכירה היה זכות המצרן בשלימות, שפיר י"ל דחלו בדעת
 המוכר, משאי"כ הכא שקודם המכירה נסתלק דין מצרנות, י"ל שכבר
 וכה הלוקח. זה אינו, דהו מבואר בגמרא (ב"מ ק"ה ע"ב) ובשרע ספ"ק
 ל"ו מר כל נכסיו אין בו דינא דבר מצרא, וכתב הסמ"ע שם ס"ק ט"ד בשם הגהות אשר"י (נ"ט סי' כ"ז) דלפירוש רש"י דהו משום טובת המוכר, אם המוכר מרצה אפילו יצאו מצרני אחד מסלקין ללוקח כו', א"כ מבואר להראי דאף בלקח בהיתר שלא היה בו דין דבר מצרא, אפ"ה כיון דהו משום טובת המוכר, אם המוכר מרצה אח"כ ליתן להמצרן זכות המצרן, וכ"כ בידיהו דין רגון הדין דנמלך המוכר יש בו חולקים (נכ"ש בב"י נספ"ק מ"ח), פשוט לדינא ואם המוכר אומר שחפץ בהמצרן יוכל לסלק ללוקח. ע"ש שפסק כן הלכה למעשה בידיהו שנשאל עליו בעסק שכירות בית חנוות, ומסיים כו' בה"ל, ולהיות כי שורש דין דבר מצרא הו תקנת חז"ל מצד עשיית הישר והטוב המוטל על כל אדם, ולזאת מהראוי לפי דעתו שצ"ע שובר השוכר השיני לא כיון להשיג גבול השוכר הראשון, ע"כ אם היה לו איזה הוצאות, ראוי ג"כ מצד הישר והטוב ולמפן השלום

חידושי רעק"א

ש"ך ס"ק כ"ה. החש ליחידאה. י"ג. עין משנת נמלל ליהושע ס' מ"ז:

לקטתו נכר, אם המזין או אחר במקומו מקרוביו או מאוהביו מפניו לקטתו נכר מוטב, ואם לאו או לא משהיך ליה לאודועיה ומה הלוקח במקומו, עכ"ל ומשמע ממשונה זו דאם אין המזין צעיר אין לררך לשהות עד ששלמו אליו ויודיעוהו, אלא שאם אין קרוביו ואוהביו צעיר המוכר רוצה לקטתו לנעול המלך מיד, אבד המזין וכו'. ולפיו הו"ל למור"ם לפיים לכתוב אם רוצה לקטתו נלשון רבים, דהא לקרוביו קאמר שהם יקטתו במקום המזין. וכונה מור"ם י"א ליטב דר"ל אם רוצה אחד מהן לקטתו בשביל המזין. אבל צעיר שהן נספך ליה כחב ז"ל שילך המוכר לפני הנצי"ד שיודיעו לאוהבי או קרובי המזין, והם

יודיעו לו אם רוצה לקטתו, עכ"ל. והא דאפי' ליטא, דהא כחוב צדיק נמשונה הנ"ל דהו לא משהיך ליה: סעיף ל"ח (נפ"ח) מאן ובכר אחד מהם זכותו דזוקח. קמ"ל דהו, דלע"ז דמכר וכומו ליה הלוקח שקנאו כבד, אפי' יכולין האחרים ללקוח, ולא אמרינן שהלוקח במקום המזין קאי כיון שמכר לו וכומו ויהיה כאחד מן המזרינים שקדם וקנה שזכה בו, עכ"ל [הסוד סעיף נ"ג בשם הראש ב"מ פ"ט סי' כ"ג]. והטעם, כיון דמ"מ זה הלוקח אינו מזין, לררך לנעול הטוב והישר

עם המזרינים האחרים: סעיף ל"ו (פ"ה) מכר כ"ז נכסיו לאחד כו'. (על נספך י"ג בהג"ה כחמ"ו נספכי) דנראה דאם אין לו אלא שמי שדום ומכרן לאחר, דיש לו דין המזין, דשפיח הוא דהמזין ג"כ יקנה אותן. ולפיו מ"ש המחבר ז"ל שהרי הוא והאחרים קנה כאחד, האחרים ר"ל כל האחרים, והלשון לא משמע הכי, ועיין מ"ש שם עוד: (פ"ה) שאם רוצה גם כן רוצה כו'. הטור נספך ל"ג מסיים נעטעם ז"ל, למי שאינו מצי שיקנה אדם כל נכסיו יחד, לפיכך כשחזקו אחד אין לו להודיעו למזין, דשמה כחון כך ימלך הלוקח, ולא מיקט טוב וישר למזין להפסיד למוכר, עכ"ל. אבל גלוי הא כיצד סעמא היה המוכר שאל להמזין אם ירצה לקטתו. וצ"ל דכבר נתבאר [נספך וסקלי'ה] דלא נתקן דיעא דבר מוצא על המוכר, יעשה כן בשביל טובתו דנפשו, כי אין המוכר יכול למכור נכסו עד שישאל פי המזין, דאיט דעלמא ירא לקטתו כי ינא המזין אפי' כן לקטתו. ועיין פרישה שכתבי ג"כ לפני זה בנינים הנ"ל, וכן ז"ל בדברי המחבר הנ"ל כמה פעמים: (פ"ה) הו"ל אפ"י רב"ל דלפ"ק. וכוונתו בהנהגות אש"רי [ב"מ פ"ט סי' כ"ג] דלפ"ק ד"ל ק"ח ע"ב ר"ה טור"ן אם יאלו מזרינים כולם ועברו מלקיט ללוקח, ואם המוכר מתרצה, אפי' דלא ינא כל המזרינים כי אם מזרי אהם מהן נמי מלקיטין ליה, הואיל שהוא צעיר המוכר והרי הוא נמרצה, עכ"ל דרכי משה נ"ד. סעיף ל"ז (פ"ה) הו"ל ד"ל שיקנאה הוא בפ"ה. פירושו, ראונו שקנה שדה זו משמענו, ואחר זמן חזר ומכרה לשמענו, דכיון דהיתה שלו מתחילה לא רצו חו"ל לאפקועי מידו, דגם מה שימכר כ"ד הבעלים הראשונים אינו כ"ה קנה עשי"ת הישר והטוב. ואפילו נכר בעלים הראשונים אם כבר קדם וקנאו. והוקח שקדמתו וקנאוהו, אבל אם נאסר יחד לקטתו, המזין קודם. ואפילו לאסר אחר אינו יכול לעכב. ואפילו קדם וקנאו, היינו דוקא כשקנאה מיד זה שלקטתו מידו פתילה, משא"כ

ל"ה 'היו המצרנים רבים' וכו'. ומכר אחד מהם זכותו ללוקח אפילו בקנין יכולים האחרים לטלוקו.

ל"ו כל המוכר יכול נכסיו לאחד אין בעל המצר של שדה אחת מסלק את הלוקח מאותה השדה שהרי היא והאחרת קנה כאחד [נספך] ואפילו אם המצר גם כן רוצה לקנות כל נכסיו בכל מקום שהן [נספך] אינו יכול לטלוקו.

ל"ז כל המוכר [נספך] וכו'. וכו'. שאלו המזרינים רבים הם כל המזרינים האחרים וכו'.

לקטתו, לכן יודיע לאוהביו וקרובים דמזין לשאל אם פיהם אם רוצה המזין לקטתו, וע"כ כתב רוצה לשון יחיד. וכן כונה העיר שו"ן, דמה שכתב והם יודיעו לו, ר"ל נז"ה הנתווכר. ונקמ"ט [נספך] לא הכין דברי מהרמ"א והעיר שו"ן כן, והסק עצמו בפירושו רוצה לשון יחיד. וגם זה כתב בימי מורפור: סעיף ל"ו (נפ"ח) מכר כ"ז נכסיו שמי מוכר ל"מי שקנה הוא בפ"ה. עיין בטור נספך ל"ח וכתבונת מהר"א ו' ששון סי' קכ"ו [נספך]:

פורי וזה

לעמוד בשלו קונים אותו ביחוד ושמיין כיניהם כמה דמי הביח וכמה הם דמי החנות, עכ"ל, ש"מ ולא מועיל להאחד שקנה הביח החנות להחזיק שניהם אפי' שאין השני מצדן אלא לאחד מהם. התם שאנו ולא קנה עדיין שום אחד מהם אלא רוצים עכשיו לקנות, משא"כ אם כבר קנה האחד שניהם, אין המצרן לאחד מהם יכול לטלוקו, כנלע"ד ברור:

סעיף ל"ו. מכר כל כו'. מוכתב שהרי היא והאחרת כו', משמע דאין לו אלא שנים, או יש לו הרבה ואין רוצה למכור אלא שנים הוה נמי כן, דאפשר שלא ירצה המצרן לקטתו גם אותו השני ובתוך כך ימלך זה הלוקח ולא ירצה ליקח שתי השדות ביחד ויהיה פסידא למוכר. וכן משמע [נספך] סעיף ל"ז. ואין להקשות מ"מ ב"י סוף סימן זה בהודות לי מעשה בא לידו כו' ז"ל, הלכך אם כל אחר רוצה

בהודות קנינתו סעיף

באר הגולה

סעיף ל"ה. ו' טור סעיף (י"ג) וי"ג, דמשום דקנין המזין אינו אלא חילוק ומחילה שמואל ללוקח וכוח שמיקט להם חמשים משום ועשיית הישר והטוב, ולא מהני הך קנין לבני מזרי אחרים. סעיף ל"ו כ' לשון הרמב"ם כפ"ה [משכנים] דין ו', ומפורש שם בגמ' [ב"מ] דף ק"ט ע"ב. ל' טור סעיף נ"ד שכן כתב רמ"ה הראש"ש שם נספכי [פ"ה סי' כ"ז] לפי שאינו מצי קנין דאפי' רוצה לקנות, ולא מיקט הטוב והישר למזין להפסיד למוכר. וז"ל וכ"כ בעל נ"י [סיד ע"ב מדפי הר"ף] בשם הרשב"א והר"ן [שם ד"ה דבע"מ], וכתב בהנהגות אש"רי [שם סי' כ"ז] דלפ"ק דש"ס [שם ד"ה וכו'] וכתב הר"ב ר"י אש"ר ז"ל [וכ"כ בעל נ"י וכו'] וז"ל המוכר מתרצה אפי' דלא ינא כל המזרינים כלם ועברו מלקיט ללוקח, ואם סעיף נ"ה, ואם צרימ"ם [פ"ה משכנים ה"ו], ומפורש בגמרא שם [ב"מ ע"ה ע"ב], וכתב הר"ב המגיד שם, והטעם, שכן הלאו הוא שחשוב השדה לאשר קטתו מאלו יסר (משונה) [משבוא] ל"ט נכרי.

באר הר"מ

סעיף ל"ה. ט' היו המצרנים. וכ"מ שם [ב"מ ק"ה ע"ב] דקדיש מד לפירות הרמב"ם [פי"ב משכנים ה"ה] דלקיט ללוקח, הו"ל לאשמעתי' וכו' רבותא דאם מאלו לו זכה, אלא דוקא זקן: סעיף ל"ו. מה ואפילו אם. כמו למטר דכיון כ"י [ב"מ ק"ה ע"ב], ראש"ש [פ"ה סי' כ"ז]:

אדם שיקנה כל נכסיו ביחד, לפיכך כשחזקו לו אין לו להודיע למזין, דשמה כחון כך ימלך הלוקח, ולא מיקט הטוב והישר למזין להפסיד למוכר. וז"ל וכ"כ הר"ב המגיד שם בשם הרמב"ן [שם ד"ה מכר] והעטור [ואו"ט מכירת קדשות] וכ"מ הר"ב ר"י אש"ר ז"ל [וכ"כ בעל נ"י וכו'] וז"ל המוכר מתרצה אפי' דלא ינא כל המזרינים כלם ועברו מלקיט ללוקח, ואם סעיף נ"ה, ואם צרימ"ם [פ"ה משכנים ה"ו], ומפורש בגמרא שם [ב"מ ע"ה ע"ב], וכתב הר"ב המגיד שם, והטעם, שכן הלאו הוא שחשוב השדה לאשר קטתו מאלו יסר (משונה) [משבוא] ל"ט נכרי.

ד"ה סי'

באר היטב

רוצה לשון יחד. וכן כונה העיר שו"ן כמה שכתב והם יודיעו לו, ר"ל דהקרובים יודיעו למוכר, ונקמ"ט לא הכין דברי מהרמ"א והעיר שו"ן כן, והסק עצמו בפירושו רוצה לשון יחד. ע"ך [נספך]: סעיף ל"ו. מה והאחרת. נספכי י"ג בהג"ה כחמ"ו דנראה דאם אין לו אלא שמי שדום ומכרן לאחר, דיש נכון דין מזה שדום, דשפיח הוא דהמזין ג"כ יקנה אותן. ולפיו מ"ש המחבר ז"ל שהרי הוא והאחרים קנה כאחד, האחרים ר"ל כל האחרים, והלשון לא משמע הכי, כן וכן דעת ש"ך [נספך] מ"ש בשם נפ"ק כ"ב, ע"ש, והלשון לא משמע הכי. כי מנחם הכותב [נספך] [ודעת הר"ם ע"ה שילוק כן ששים או יסר, דגם כשאינו יודע דמזין כן ימלך הלוקח ויספיד המוכר. ע"ש שכתב ז"ל וכן משמע מקצת הכותב. ואין להקשות מ"מ ב"י סוף סימן זה ח"ל, הלכך אם כל אחד רוצה למכור כשלו קודם אותו יחד ושמיין כיניהם כמה דמי הכי כו', ש"מ דאפי' ליטא, דהא כחוב צדיק נמשונה הנ"ל דהו לא משהיך ליה: סעיף ל"ח (נפ"ח) מאן ובכר אחד מהם זכותו דזוקח. קמ"ל דהו, דלע"ז דמכר וכומו ליה הלוקח שקנאו כבד, אפי' יכולין האחרים ללקוח, ולא אמרינן שהלוקח במקום המזין קאי כיון שמכר לו וכומו ויהיה כאחד מן המזרינים שקדם וקנה שזכה בו, עכ"ל [הסוד סעיף נ"ג בשם הראש ב"מ פ"ט סי' כ"ג]. והטעם, כיון דמ"מ זה הלוקח אינו מזין, לררך לנעול הטוב והישר

פתחי תשובה

סעיף ל"ו. מה והאחרת. עיין באר היטב [נספך] עד ודעת הר"ם שאין חילוק בין שנים או יותר וכו'. ועיין בתשובות המשפט [בשה"כ סק"ג וסק"ג] שדעתו כהש"ך, אולם בתשובתו תתם סופר חלק הו"מ סי' צ"ה מסק בהט"ז וכשמשעות הסמ"ע, וכתב דלא שבקינן דברי סמ"ע וט"ו מפני מ"ש ש"ך בימי חזרונם בס"ק י"ב ורוצה להגיה אחרות במקום אחרת, דליתא. ע"ש עוד מ"ש בענין ב' מקומות כבהכ"ה, אחר בעזרת אנשים ואחר בעזרת נשים, אי ש"ך דין זה, ריבוא לקמן סעיף ג"ב ס"ק כ"ג:

(דב' דה) אלא אם כן יש צד אחר כו'. נמרומת הדטן והמובא בציונים אות סי' ל' ק"ק לזה הטעם שהקונה היה שותף להמוכר במוכר, ומור"ס כתב פסם שיש צד אחר בדבר שאין לטלקו, משום דסי' להביי כטעף ע"כ דמטעם שהיה שותף עמו לזד לית משום דינה דבר מצרה, וכמ"ש בטעף מ"ט, וכן עיקר דוק, [ג"ו כתב מימי חורטון]: סעיף ב' (דג) דה) המוכר לגוי כו'. עין כמות' פרק לא יתפור [בב"ב] דף כ"א ע"א ד"ה ולא לסופר ארמא, וכנהל"ש שם נ"י י"א, ונמע"מ פרק הנזיל בתרא [מלולא חרפתא ביק מי סי' י"ד אות ט':] (ד"ה) דה) ב"ל אונס שיבא כו'. וחס קנה מהגוי בית שאלל ישראל, יוכל להשכיר לגוי אכל לא למסור. מהרש"ל יס"ש סי' ד"ק סי' כ"ד, וע"ש לחיל לעמיה. עיין בתשובת ו' לז פסר ג' סי' ק"יח *ובתשובת רמ"א סי' פ"ו דף קס"ט ובתשובת מהרש"ם [חר"ם] סי' ר"ג והפ"ל [קשי"ם]:

דאין המזנן שנזד השני יכול לסלוקי מ"יש אומרים דאין לסמוך על זה י"אללה אם כן יש צד אחר דצד שאין לטלקו.

לט המכרה לגוי י"גוי לאו בר דינא דבר מצרה הוא.²⁰

מ פס"ה המוכר לגוי (מ"א) או שוכר לו משמתין אותו עד שיקבל עליו י"כל אונס שיבא מהגוי עד שינהוג הגוי עם כן המוצר שלו בדיני ישראל בכל י"ואם אנסו בדבר שלא י"בדין ישראל משלם המוכר. (מ"ה) והוקף ששמתוהו תחילה אכל אם לא שמתוהו ואירע לו אונס מן הגוי י"אם אומרים דפטור לשלם וכן נראה לי עיקר). י"ואם בא לו היזק מכח שכונת הגוי בחיי המוכר י"ומתן חייב הבן לשלם ממה שירש מאביו אבל אם לא בא לו ההיזק אלא לאחר מיתת המוכר (מ"ה) ש"י מי שאומר ע"שלא קנסו בנו אחריו.

ציונים ומקורות (ס) פרוסת הדטן סי' ע"ג, ד"ע ס. (ג) נ"י טוק הטקל דף ק"ה פ"ג ס"ד ע"ב מדפי קריין. ד"ע נ"ב. (ד) ק"י ב"ס ק"ה ע"ב ד"ה אלא ו"י כ"ס דף ק"ה שם כ"ס מלכ"ז ב"ק ק"י ע"א ד"ה שמתין והגוי מ"כ מטכ"ס היו ומל"ס פרק הנזיל ק"ה ב"ק סי' קט"ו. ד"ע ס. (ה) ט"ו ס"ף נ"ב כ"ס נ"ן. (ז) ראה שינוי נוסחאות 19. (ז) במהדורת של"ד ועוד: כד"ן. (ז) תוספת מהדורת הסמ"ע.

תחילה. ועיין (על סימן נ"ה) סעיף א' ולקמן סימן שפ"ו סעיף ג' מ"ש מור"ס מדין זה: (מ"ט) ע"ב שלא קנסו בנו אחריו. ואף שקיבל עליו

ערך לחם
דין רשיד בנות סעיף ע"ש. הקונה בצד הגוי אין המצרן שבצד השני יכול לטלקו. ג"י מחוש י"א. סוף סעיף מ'. וכל היכא דלא קיבל עליה לא

מודי חב
סעיף מ'. שלא קנסו בנו כו'. בב"י (מ"ע) נ"ט] נסתפק אי מיירי דוקא בלא קיבל עליו או אפילו בקיבל עליו, ופסק בסמ"ע ס"ק ע"ב כסברא

ביאור הגר"א

זא. וי"א דאין לסמוך. ד"ס לדמות טעם הראשון, דמ"מ אינו ודאי, וטעם השני דמרי שפתי דרייר, כמ"ש בעירוטין סי' א': סעיף מ' זב. או שוכר. ג"כ מטעם זה: (ליקוט) או שוכר. מוס' ד"כ שם והמובא בבאה"ג אוה ק' ע"ש (ע"כ): זב. ודוקא כו'. דין נרמא נמצאין כ"ק מ' [ע"א]. הייקי מדקאמר [ב"ב] ק"ה ע"ב] משמתין סי' עד דמקבל כו', משמע דנל"ה פטור, ועיין ג"כ הנוטה [אחר ר.], רק משמתין לטקו היזק, דגרמא אפור כמ"ש צ"כ ד"כ [ב"ב]. וכתב הראשונה [רא"ש] ב"ב סי' כ"ח, ראה ב"י מחוש י"ד, ובליקוט בסמ"ך ק"ל דהו' כמו גירי דליה, ועיין סימן קנ"ה [סעיף ל"א], ומשמתיין ליה לטקו היזק, אפי"ג החייב, משום דלמרי אינו רוצה לערום עמו אפי"ג דין, וכמ"ש צ"כ ט"ו כ': * (ליקוט) ודוקא כו'. והלא"ש [שם] ק"ל כעברת ראשונה ח"ל שם, והא' לדון ממתיין עד שיבוא לו היזק כו', משום שהמירוי חמ"ס לקנסו שיבוא לו שטר שגבול על נכסו ויחול השגבול מעמ"ה (ע"כ): זב. ואם בא. שכנר נפשינו אפי": זב. אבל אם. כמ"ס בתועד קטן [וי"א] וגיטין [מ"ד] [ז] וכוותות [ז"ד] [ז]:

הגאון המוכר, כלומר דקבלה זו קנס הוא, ואפי"ם שקיבל לא נחייב אלל הוא.

פתחי תשובה

סעיף מ' ה'. עד שיקבל עליו. עיין בתשובת שמן רקח ח"א סי' ס"א שכתב, לכאורה קשה שפתא זו למה, היה להם לחזול לחקן בפשיטות שמחריב מטעם קנס להכשיר כל נזקו. אך באמ"ח ל"מ כו', ע"ש היטב. ס"ו, ובתשובת מהרש"ם סי' ר"ג ומי ר"ס. ש"ך וסקילה-לי"ן: זב. ישראל. אף על פי שבדיני גויס לא היו שלל דין. פמ"ע [פסק"י]:

חידושי רעק"א
סעיף מ' הגה. י"א ופטור. ר"ב. עיין לעיל סימן קל"ה סעיף ו', והוא מפורש הרא"ש (בכ"ד י"ג סי' ד), הובא ג"כ (בכ"ד) [בסוף ס"ס שיע' ד' ת' ח"ך]:

ועי' כל
נ"ד
אונס
דמ"ד.
הוא כ"י.
ובס"ט
מהתק"ח
זה מח"כ
מק"ם

בב"י נ"ב
ז"ו זה נ"ב
דברי הרמ"א

מח"כ

מהש"ס
ב"ס

מ"ט רבנו
יחוס וביה
בבאה"ט
שעחמיס
ק"ג

נמיו לנלס הזקומי שצואו לו מנס כגוי, מ"מ כיון דקנלה וו קנס היא לא קנפסוה לנני אמרו עובד כזה שנעשה אחר מיתמ אכיו, כי המנתן נקלה על שמו מיד אחר מיתמ אכיו: סעיף ב"א (ע"ג ע"ג) בדברים שנותן הגוי כו'. עיין פרישה [סעיף ס"ג] שם כתבתי דהיינו דוקא בדמים השוים או יותר מעט, ולא כשהגוי מנלה בדמים הרבה יותר מהסדר, ולו לרף למכורו לישראל בדמים השוים. וכנ"י [שם] פירש ק"מ מ"ש הטור וז' חזון שמתין לקנות ממנו ישראל כו', דהיינו שראינו שמתוקף דמים הרבה ע"כ, ועיין מ"ש נפתח: (שא"ו) מ"ד כד' להשחית נחלתו. כגון שיש להגוי לקנות נשכונה הגויס וכיון לקנות נשכונה וו לישראל במקום שאין

סעיף ב"א (ד"ה) דה' כד' להשחית נחלתו. פירוט, ומתן ק' (שכנה ומעלה) [מזלה שכנה]. רבינו ילוסס [נחיי י"א ח"ה] הביאו כ"י נפתח ס'': סעיף ב"ב (ד"ה) המוכר שדה רע כו'. **מכאן נראה בלאח עסקר דירמו לעיר אמרת ומכר דמיו שהיה לו בעיר שהיה דר בו כבר ללמד מנני אומה העיר, דאין כן המנר על אומו דת יטל למלקו ללוקס, דהא נפתח ק"ץ סעיף י"ג כמנו הטור והמספר [בסעיף י"ב] דכזה מיקרי מוכר שדהו מסני רעפה, ע"כ חזק:

להשחית נחלתו הכל לפי ראות הדיין.
מב שח"ח המוכר שדה רע כדי לקנות בדמים שדה יפה או שמכר מקום רחוק צוים ומקורות טו טור סעיף פ' בסם הל"ה ב"ם פ"ט סי' כ"ח ותת' שם ק"ח ע"ב ד"ה משפתין ומכר מק טורל פי ע"ג. ר"ט פ'.

זו גוי: סעיף ב"ב (ע"ג) מהו המוכר שדה כו'. כן הוא לשון הגמרא [ב"ם ק"ח ע"ב] והטור [סעיף ס"א]. וכנ"י הביא דפירוט בעל העיטור [אח מ' מכר חקקת] דרע ויפה דקלמה, ר"ל דיתכר לכל שהוא רע או יפה, אלא רע לזה ויפה לזה או איכסל לזה, עכ"ל. ונראה דליכא מאן דסליג על זה:

ערך לחם

הם רבים הוה לנו מוחזקים לגבי היחיד ונשבעים וגמלים. ונ"י מחזק טו בשם רב ופוסקי נאמן. אבל ראובן שהכניס את שמעון ערב לגוי הוויק, השיב

טור והב

שיחוב לו שטר שעבד על נכסיו ויחול השעבוד מעכשיו, עכ"ל, ובשמע דאפילו לקוחות טורף משעת הקבלה, וכ"כ מיתמי, וכיון שנשעבדו מהיום, דאי אף אם החק אחר מות המוכר יפדע נוקו מן הנכסים, וא"כ רבינו [הטור] מסתמא אודל בתר שיטת הרא"ש אביו, ואח"כ [סעיף י"ט] הברא הגאון שלא קנסו בנו, ע"כ הגאון לא מיירי מנידון הרא"ש, ע"כ צ"ל דמיירי שלא קיבל עליו, וס"ל דלענין תשלומין איצ קבלה כמיש הרא"ש וסם, ואה ביי מחדש י"ד. ואין להקשות למה לא תירץ הרא"ש קרשיתו בזה דמשיה משמתין - ליה כדי שיצטרך גם בנו לשלם. וי"ל דרבותא קמטני

באר הגולה
סעיף מ"א ז' שם [במדן] סעיף פ' נכס אכיו הר"ש שם נפתחו [ב"ם פ"ט סי' כ"ח], וכ"כ הטור שם [מ"ח ע"ב ד"ה משמתין] ונפרק לא יספור [כ"ב] דף כ"ה ע"ג וד"ה ואל והמכר שם [ב"ם סי' ש"ג] ואל פוסקים. ג' שם [במדן] גם זה מוכרי הר"ש שם, וכ"כ רבינו ילוסס כדן שצירות גוי [נחיי י"א ח"ה]. סעיף ב"ב ז' שם נב"מ דף ק"מ ע"ב.

פתחי תשובה
ועיין מ"ש לעיל סימן א' סעיף ה' סק"ז: סעיף מ"א טו. בדמים שנותן הגוי. עיין בסמ"ע [סעיף ח"ל], עיין פרישה, שם כתבתי דהיינו דוקא בדמי שוים או יותר מעט, ולא כשהגוי מעלה בדמים הרבה יותר מהסדר, דאו צריך למכור לישראל בדמים השוים כו', עכ"ל. ועיין עוד בטור ובפרישה [שם], מבורא דאם אין מוצא למכור או להשכיר לישראל בדמי שוים, יש שלשה מחלוקות בזה, להגאותים אסור בכל ענין למכור או להשכיר לגוי, אפילו אם הוא עני ומכורה למוכר לפרנסתו, ואפילו אם הוא יורצה לקבל עליו כל אונסא לא מהני לעשות כן לכתחילה. ולהיש מחלקים, זה דוקא במכור להריוח, אבל לצורך פרנסתו מותר לכתחילה באם מקבל עליו כל אונסא. ולהרא"ש והטור [המובאים בציונים] אה ס"ח אפילו במכור להריוח מותר לכתחילה, ואפילו אינו מקבל עליו כל אונסא, כיון שאינו מוצא למכור לישראל, תקסינן כהרא"ש כמבורא לישראל בשורה, בה לא פליג הרא"ש ואטור לכתחילה אפילו במקבל עליו כל אונסא, ומהי ע"ב ב"י הביא בשם בעל העיטור כו' אבל רע לזה ויפה לזה כו'. ועיין בבחלת צבי מ"ש בזה. ומ"ש וכתב הש"ך מכאן נראה באחד שעקר דירתו לעיר אחרת כו', עיין בתשובת נודע ביהודה [קמא ח"מ] סי' כ"ד שתמה מאד על הש"ך בזה, וכתב רבנו גפלאו, בשלמא בסימן ק"צ רבעיין קר שמוכר מפני רעתו, אבל כאן בענין שימכור ברע כדי לקנות ביפה, אבל במוכר שדהו מפני רעתה ולא לקנות ביפה לא מהני, כדכתבו רש"י [ב"ם ק"ח ע"ב ד"ה אין] היר"ף [מ"ה ע"ג ספ"י היר"ף] וכל הפוסקים שאם יושהה הדבר איו בין כך יקנה אחר אורו שדה יפה שרוצה לקנות, וא"כ מה בכך שמה שעקר דירתו מיקרי מוכר מפני רעתו, מ"מ הא ליכא לקנות ביפה כו'. ואם מוקם לקיים רבי הש"ך, היינו בידא מכאן לדור במקום אחר שיש מספר למחזיקים שמה, ואינום יכולים לקבל איש זר כי אם החסר מהמספר, שגיכ מחירא להשהות פן בין כך יקדימו אחר שם להתיישב במקום ההוא, וזה דומה למוכר ברע לקנות ביפה, וכמו כן שיוצא מכאן לשכור איזה חזקה למכור י"ש או שיוצא מכאן להתקבל לרב ומורה במקום אחר, שבכל זה יש חשש שמא יקדמו אחר. אמנם כל זה כשהו תלי בה שאם לא ימכור הבית לא יצא מזה, אבל מי שעכ"פ יוצא מן העיר להיות רב או להחזיק איזה חזקה במקום אחר בין ימכור הבית ובין לא ימכור, אך הואיל יוצא מוכר ג"כ הבית אם יודמן לו קתה, אבל אין זה מעכב יציאתו, אי"כ בהא ל"ל פן יקדמו, וכדאי רשיך דין מצרנות בלי שום פתוק, עכ"כ ע"כ. ועיין בספר שער משפט [סק"ג] שהוזכר ג"כ תמידת הנודע ביהודה הנ"ל, וכתב עליו וז"ל, ואני אומר דדברי הש"ך נכונים וכוונתם, שכדבריו כתב הרא"ש להדיא פרק המקבל [סי' כ"ח] גבי מכר כל נכסיו ליהודי, רמזתה הא דמכר כל נכסיו לאחר להאור דלמכור ברחוק

חידושי רעק"א
ש"ך סי' ל"ה. ודוק. כ"כ. עיין במשנתנו נודע ביהודה [מ"ה ח"מ] סי' כ"ד.

המ"ד סבב
שאר הציון
למטה
למטה
למטה
למטה
למטה
למטה
למטה
למטה
למטה

(גמ' עו אין בהן דין בן המצר. מפני שלכל אלו נרץ מעות נמהירות ואין שבות להודיעו להמלך, ומש"ה אף שכבר *למה אחד לנורך דברים אלו, כשנל לפרוע לו דינו כאלו נל לפרוע מונות הללו עתה, ואין נרץ לשהות להודיע להמלך, וזוהי לזה כתבו הטור והמחבר נפיקין ק"ט נטור סעיף ה' ומחבר סעיף ג' לענין שמוכרין נכסי יתומים נלא הכרה לשלם מונות כאלו: סעיף מ"ג (גמ' עו) דהוא הדיון למזונות עצמו. פירוש, ונל אמרינן דהוא יהי יכול לשלם על הפתחים: (גמ' עו) או שלוחה מחבירי לפרוע הפס. נטור [סעיף ט"ג] כמ, או שהלטה לו מכירו לפרוע מס. וכחנמי [כפרשה שם] דמש"ה

סעיף מ"ד (גמ' עו) טען הלוקח ברי. עיין במשנה מהרש"ם [חרי"ט] כי רכ"ם [קשי"כ]:

מג 'מכר כדי ליתן מנת המלך או שמכר לקבורה או למזון האשה והבנות (ס"ו) יש אומרים למה הדין למזונות עצמו) *אין בו דין בן המצר ואפילו שלוחה לצרכי קבורה או למזון האשה והבנות *אין שלוחה מחבירו לפרוע המס כשמוכר לפרוע למלוה אין בו משום דין בן המצר. (ס"ו) ואפילו לכמהילנה כשצאין לקנות כל הקודם וזה (ס"ו) יש אומרים דהמלך קודם.) מד *טען הלוקח ואמר מפני המס וכיוצא בו מכר לי המוכר ובעל המצר אומר שקר אתה טוען כדי לבטל זכותי על בעל המצר להביא ראיה ואם לא הביא ראיה ישבע הלוקח היסת.

מה *אפילו היה בדבר ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה ציונים ומקורות (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם. דמ"ט ס"ג (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות אש"ר ב"מ ט"ו כ"ט כמס ר"ם (וכמס תלמידי הרמב"ם). דמ"ט ס"ג (סו) כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות מ"ד כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"א. (טו) כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס דין י"ג.

מה *אפילו היה בדבר ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה ציונים ומקורות (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם. דמ"ט ס"ג (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות אש"ר ב"מ ט"ו כ"ט כמס ר"ם (וכמס תלמידי הרמב"ם). דמ"ט ס"ג (סו) כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות מ"ד כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"א. (טו) כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס דין י"ג.

מה *אפילו היה בדבר ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה ציונים ומקורות (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם. דמ"ט ס"ג (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות אש"ר ב"מ ט"ו כ"ט כמס ר"ם (וכמס תלמידי הרמב"ם). דמ"ט ס"ג (סו) כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות מ"ד כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"א. (טו) כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס דין י"ג.

מה *אפילו היה בדבר ספק אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה ציונים ומקורות (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם. דמ"ט ס"ג (סו) כי סעיף ט"ג כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות אש"ר ב"מ ט"ו כ"ט כמס ר"ם (וכמס תלמידי הרמב"ם). דמ"ט ס"ג (סו) כמס תלמידי הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"ט והנהגות מ"ד כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס ה"א. (טו) כמס הרמב"ם פ"ג משב"ס דין י"ג.

ערך לחם

סוף סעיף מ"ב. היה רע לזה ויפה לאחר, יפה לזה ורע לאחר, אית ביה משום דינא דבר מצרא. (ב"י סעיף ט"א) בשם בעל העיטור אות ט' מכירת קרקעות. סוף סעיף מ"ג. ואע"פ שבאין לקנות מצרין ואחר יחד, כל הקודם זכה. (ב"י סעיף ט"ג בשם הוהות אש"ר) ב"מ פ"ט ט"ו כ"ט והרמב"ם פ"ג משב"ס

מודר וחב

סעיף מ"ב. אין בהם דין [בן המצר. כתב בסמ"ע (סקע"ג) [סקעי"ן], אפילו אם לזה לצורך אחד מאלו כו'. הוא תמהה מאוד, דלא כתבו התוס' [כ"י ק"ה ע"ב ד"ה מוכרין] ורבינו [הטור] כאן סעיף ט"ג דאפילו לזה כו', אלא

ביאור הגמ"א

ה. כן פירש רש"י שם [ד"ה אין]. סעיף מ"ג. ו. שם נגמ' [ב"מ פ"ה ע"ב]. ז. טור סעיף ט"ג, כ"כ המוס' שם כד"ה [וחובין] נלא אכרחא במירוא קמא שפסוק רבנו פיקר, וסובר דכרנא ומוזי נגוונא דקטורה מפרכי. סעיף מ"ד. ת. לשון הרמב"ם שם פ"י"ג [משב"ס] דין י"א, והכילו הטור [סעיף ט"ד], וכחב הרב המגיד, זה נראה לפי ששדה בן המלך אינו אלא מדברייהם ולפיכך הוא נקרא מוליא ועליו הרמ"ה, וכן נראה מהעיתור [ואות

פתחי תשובה

ולגאול בקרוב, אף דליכא כאן לגאול בקרוב, דכללא הוא שלא חייקנו לעשות הטוב וישר להמצרן שיהא רע למוכר. וא"כ במי שעקר דירתו כיון דהוי כמוכר שדהו מפני רעתה, ואם יצטרך להודיע למצרן שמה בתוך כך ימלך הלוקח, ככה"ג לא חייקנו דינא דבר מצרא. הוא דבעינן שיהא מוכר בודע כו' לגאול ביפה, היינו טעמא משום שדדה רעה שכיהי הרבה קונים לקנותה בשויה, כדמשמע פ"ק רב"ק ד' ע"ב כו', ולכן כשדה רעה אית בה גי"כ דינא דבר מצרא, דאינו רע למוכר כיון דשכיהי הרבה קונים לזה, אבל אם רוצה לקנות יפה אם יצטרך להודיע למצרן רע למוכר, שמה בין כך יוכרר השדה יפה ולא שכיהי לקנות שדות, שאין אדם מוכר קרקעותיו אם לא ע"י דוחק כמ"ש התוס' פרק איהו נשך [ב"מ] דף ט"ו ע"ב כו' ד"ה ואי, וא"כ במי שעקר דירתו הוהו כמוכר שדהו מפני רעתה מפני שצריך לעקור ממקומו, דרמי לא שכיהי בני אדם שיקנו הבית חיבך, ואם יחזור בו הקונה רע למוכר, ככה"ג לא חייקנו חז"ל דינא דבר מצרא, כמו במוכר כל שדותיו. גם שאר החילוקים שחילק הרב בעל נודע ביהודה שם לשיטת הש"ך לא נראה לי, אלא העיקר תלי באם שחוזר בו הלוקח לא יוכל זה לעקור דירתו, או אף שכבר עקר דירתו יצטרך לכוא לכאן להמתין עד שיודמן לו קונה אחר, הרי זה רע למוכר, ובכנה"ג לא חייקנו חז"ל דינא דבר מצרא, והכל לפי הענין, עב"ל. ועיין בבחלת צבי מהו: סעיף מ"ג. ת. למזון האשה והבנות. עיין בתשובת גאוני בתראי סוף ט"ו נ"ו שכתב דהיה מוכר לצורך נדוניית בתו שהיה נחוק להשיאה להמשה"ך ולא היה לו לשלם הנדון, הוי כמו למזון הבנות כו' ע"ש. וצ"ע: י. למזונות עצמו. עיין בתשובת חתם סופר חלק חרי"מ ט"ו צ"ה שכתב, והיינו לוקח ברמים אלו מונות, אבל לישא וליחן כדי להרוויח פונדסתו, אין זה בכלל מוכר למזונות, דגם אי נימא שימתין מלמכור עד שישאל להמצרן אין בכך כלום, ואם לא תאמר כן נפל מצרן בבדיא, דהאידינא כ"ע מוכרים לישא וליחן בהני זוחי, ע"ש:

אמרי ברך

סימן קעה סחבר סעיף מ"ד. ואם לא הביא ראיה ישבע הלוקח היסת. [כ"ב] יענין משב"ס וק"ס [ויפה חובות] מטובת דף מ"ד ע"ל כ"ה פשוט לרשון [בדג] [במס' סו, ו"ל שם, (ואף) [ור"א] דמין דמלגרות אינו אלא משום השר והטיב, אף לו עליו כלום

סעיף מ"ז (פא) (פא) לאשה או ליתומים. אפילו יש להם אפטרופוסים. ר"ל ח חיים פי (קיד) ופשוט, ע"ש (קשיב); (פב) סה) אין בו משום דינא דבר מצרא. אפילו המזן ג"כ אשה או יתום. מרדכי (כ"ב פ"ט פי שצ"ד) נשט מהר"מ ד"ב פי רפ"ה). ע"ן

בבתי ומתא ציוו זה על דבר הרמ"א ודוקא אשה ופי

נמשכות ר"מ אלשך פי ע"ד וקשיב); (פג) סה) הקונה בן האשה כר.

שיך לממר נהו דהן ימלאו לקטמ נמקוס אחר, ללא גר הכי הס: (פד) סה) קפנים שאינם יתומים. דיכול אביהן לערות עבורם לקטמ להן נמקוס אחר: (פה) סה) נכסיהם ידועים. פירוט, שדוע שיש לה ממון שאין לבעלה רשות נה, דמאי לממר לנפשי קמימיהו, דל"כ מה שקממיה היא כאלו קנה בעלה: (פז) סה) קנתה היא ובעלה ביחד כר. פירוט, ודוע שיש לה ממון בפני עממה שאין יכולין ללקח אותה, מש"ה גם לבעלה אין יכולין ללקח כיון שקממיה אחר קנאוהו ביחד: (פח) סה) הן הקונה בן האשה כר. העטמ מפורט סס נכסיהם הרשביא המבא בציונים אה ע"ט, דלפי שאין לה מי שיפקח בעסקיה רלו ח"ל שיהיה מעשה קיים כדי שיפקח נה אדם לקטמ אם שלה, אכל במהרי"ו פי ז"ט ספק דיש כזה משום דינא דבר מצרא, ע"ש (קשיב) ובדל"כ משה (סעיף ט"ט).

רצה לסלק הלוקח משום דינא דבר מצרא חזינן אי ידע דזבניה יב"והיה יכול לסלקיה בעידנא דסלקיה גזלנא ולא סלקיה תו לא יכול לסלוקיה ואי לא ידע ביה מקמי הכי אף על גב דאחי עליה לבתר דסלקיה גזלנא ללוקח לא בטלא מצרנותיה בכחי.

מזו המוכר ^(פ"ג)לאשה או ליתומים קטנים (פ"ג)אצל יתומים גדולים או מ"קטנים שאינם יתומים אינו מהם נר מל"ה). כ"ד אין בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)מכר לטומטום

ואנדוגינוס אין המצרן יכול לסלקן לפי שהם ספק אשה. הגה ^(ט"ז)ודוקא אשה שיש לה ^(ט"ז)נכסים ידועים או אלמנה שאין לחוש שמערמתה וקונה לבעלה ואומרת לעמ"ה. קנתה היא ובעלה ביחד אין יכולין ללקח אפילו הבעל. ^(ט"ז)הקונה מן האשה יש אומרים לית בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)ודוקא מזן אינו יכול ללקח אשה אצל

ציונים ומקוריה ט"ז כי מחדש י"ז בט סגול פטמ פ"ג מסכים ר"ג ור"ד פי פ"ל. ד"ב פ"ט. טו) סה) סעיף ע"י בטמ סעיפים שם הפ"ו. טו) כ"י מחדש י"ז בט סגול בחשבה ה"ג פי קפ"ו ובט סגול סעיף בחשבה פי קכ"ט ופי סה) סגול כ"ב פי"א ע"א מרפי הור"ף והגד פטמ ט"ט פי"ג ור"ד. ד"ב ט"ט. ט"ט) ור"ב פי סעיף ד"ב ט"ט. ט"ט) כ"י מחדש י"ט בט סגול ר"ח גליון כ"ד פי ט"ט. ט) פטמ מהר"ל פי ע"ז. ד"ב ט"ט. ופיין לקטמ סעיף ר"ל. ^(ט"ז)מכר לטומטום (פ"ג)אצל יתומים גדולים או מ"קטנים שאינם יתומים אינו מהם נר מל"ה). כ"ד אין בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)מכר לטומטום

עוד להם

קנתה האשה ובעלה אינו יכול לסלק אפילו את הבעל. ^(ט"ז)בגל המצרן ^(ט"ז)מכר לטומטום (פ"ג)אצל יתומים גדולים או מ"קטנים שאינם יתומים אינו מהם נר מל"ה). כ"ד אין בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)מכר לטומטום

קנתה האשה ובעלה אינו יכול לסלק אפילו את הבעל. ^(ט"ז)בגל המצרן ^(ט"ז)מכר לטומטום (פ"ג)אצל יתומים גדולים או מ"קטנים שאינם יתומים אינו מהם נר מל"ה). כ"ד אין בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)מכר לטומטום

קנתה האשה ובעלה אינו יכול לסלק אפילו את הבעל. ^(ט"ז)בגל המצרן ^(ט"ז)מכר לטומטום (פ"ג)אצל יתומים גדולים או מ"קטנים שאינם יתומים אינו מהם נר מל"ה). כ"ד אין בו משום דינא דבר מצרא ^(ט"ז)מכר לטומטום

מח"ה

אפילו ידע חתן אחר סלוק גולן ללוקח, והנגזל לא הזכיר כלום רק משדה שלו עד שוכה בשדהו, לא הפסיד, שהרי הוא אומר המתחיל עד שאוציא שלי תחילה:

אפילו ידע חתן אחר סלוק גולן ללוקח, והנגזל לא הזכיר כלום רק משדה שלו עד שוכה בשדהו, לא הפסיד, שהרי הוא אומר המתחיל עד שאוציא שלי תחילה:

אפילו ידע חתן אחר סלוק גולן ללוקח, והנגזל לא הזכיר כלום רק משדה שלו עד שוכה בשדהו, לא הפסיד, שהרי הוא אומר המתחיל עד שאוציא שלי תחילה:

ביאור הגר"א

סעיף מ"ז כ שט נגמרה (ב"ה פי"ה ע"ב). ל רמב"ם שם (פ"ב משכנים) דין ע"ז. וכמו כר הנגיד, זה נמשך אחר האמור למעלה (ה"א ע"ב) דין המלך הוא המזיל ממכירו.

סעיף מ"ז כ שט נגמרה (ב"ה פי"ה ע"ב). ל רמב"ם שם (פ"ב משכנים) דין ע"ז. וכמו כר הנגיד, זה נמשך אחר האמור למעלה (ה"א ע"ב) דין המלך הוא המזיל ממכירו.

סעיף מ"ז כ שט נגמרה (ב"ה פי"ה ע"ב). ל רמב"ם שם (פ"ב משכנים) דין ע"ז. וכמו כר הנגיד, זה נמשך אחר האמור למעלה (ה"א ע"ב) דין המלך הוא המזיל ממכירו.

ובנכסי אשתי י"ג אחר שלקח כר, ובנכסי אשתי י"ג אחר שלקח כר, וראה יבמות ל"ט ע"א לפי שנתקן י"ד, אין יכול ללקח ג"כ חלק דבעל אשה ג"כ מזן, וכמ"ל לעיל סעיף ר"ג אחר מל"ה. ג"כ א"כ מל"ה, ופיין מהרי"ו פי ז"ט. ועוד משום הספד דידה כ"ל:

באר היטב

סעיף מ"ז כ אכל שותף יכול לסלק. ע"ן באר היטב (סק"ס) רבנשובת ראנ"ח מ"ז דאינו יכול לסלק האשה כר. וכן פסק בחשובת שבות יעקב ח"ג סימן קס"ה, וכתב דכן פסק בחידושי מהרש"ך פרק המקבל, ויכול הלוקח לומר קים לי, וכן בכל ספיקא דדינא, וכן עשית הלכה לפעשה, ע"ש; מרדכי נשט מהר"ם. פיין נמשכות ר"מ אלשך פי ע"ד. ע"ן (סקמ"ן): ע"ן ידועים, פירוט, ודוע שיש לה ממון בפני עממה שאין יכולין ללקח אותה, מש"ה גם לבעלה אין יכולין ללקח כיון שקממיה אחר קנאוהו ביחד: (פח) סה) הן הקונה בן האשה כר. העטמ מפורט סס נכסיהם הרשביא המבא בציונים אה ע"ט, דלפי שאין לה מי שיפקח בעסקיה רלו ח"ל שיהיה מעשה קיים כדי שיפקח נה אדם לקטמ אם שלה, אכל במהרי"ו פי ז"ט ספק דיש כזה משום דינא דבר מצרא, ע"ש (קשיב) ובדל"כ משה (סעיף ט"ט).

סעיף מ"ז כ אכל שותף יכול לסלק. ע"ן באר היטב (סק"ס) רבנשובת ראנ"ח מ"ז דאינו יכול לסלק האשה כר. וכן פסק בחשובת שבות יעקב ח"ג סימן קס"ה, וכתב דכן פסק בחידושי מהרש"ך פרק המקבל, ויכול הלוקח לומר קים לי, וכן בכל ספיקא דדינא, וכן עשית הלכה לפעשה, ע"ש; מרדכי נשט מהר"ם. פיין נמשכות ר"מ אלשך פי ע"ד. ע"ן (סקמ"ן): ע"ן ידועים, פירוט, ודוע שיש לה ממון בפני עממה שאין יכולין ללקח אותה, מש"ה גם לבעלה אין יכולין ללקח כיון שקממיה אחר קנאוהו ביחד: (פח) סה) הן הקונה בן האשה כר. העטמ מפורט סס נכסיהם הרשביא המבא בציונים אה ע"ט, דלפי שאין לה מי שיפקח בעסקיה רלו ח"ל שיהיה מעשה קיים כדי שיפקח נה אדם לקטמ אם שלה, אכל במהרי"ו פי ז"ט ספק דיש כזה משום דינא דבר מצרא, ע"ש (קשיב) ובדל"כ משה (סעיף ט"ט).

סעיף מ"ז כ אכל שותף יכול לסלק. ע"ן באר היטב (סק"ס) רבנשובת ראנ"ח מ"ז דאינו יכול לסלק האשה כר. וכן פסק בחשובת שבות יעקב ח"ג סימן קס"ה, וכתב דכן פסק בחידושי מהרש"ך פרק המקבל, ויכול הלוקח לומר קים לי, וכן בכל ספיקא דדינא, וכן עשית הלכה לפעשה, ע"ש; מרדכי נשט מהר"ם. פיין נמשכות ר"מ אלשך פי ע"ד. ע"ן (סקמ"ן): ע"ן ידועים, פירוט, ודוע שיש לה ממון בפני עממה שאין יכולין ללקח אותה, מש"ה גם לבעלה אין יכולין ללקח כיון שקממיה אחר קנאוהו ביחד: (פח) סה) הן הקונה בן האשה כר. העטמ מפורט סס נכסיהם הרשביא המבא בציונים אה ע"ט, דלפי שאין לה מי שיפקח בעסקיה רלו ח"ל שיהיה מעשה קיים כדי שיפקח נה אדם לקטמ אם שלה, אכל במהרי"ו פי ז"ט ספק דיש כזה משום דינא דבר מצרא, ע"ש (קשיב) ובדל"כ משה (סעיף ט"ט).

הידוע רעק"א

קטן יחד הקרקע לקטמ לטמס לזן כמו להביט הקרקע לטמס לזן, דה"ל כמו אשתי שקממיה דל"כ מ מה מל"ה:

קטן יחד הקרקע לקטמ לטמס לזן כמו להביט הקרקע לטמס לזן, דה"ל כמו אשתי שקממיה דל"כ מ מה מל"ה:

קטן יחד הקרקע לקטמ לטמס לזן כמו להביט הקרקע לטמס לזן, דה"ל כמו אשתי שקממיה דל"כ מ מה מל"ה:

סעיף מ"ט (פ"ט פ"ח) אף על פי שאינו שותפו בקרקע והיינו דוקא אם קדם להמלך וקנהו, אבל אם המלך קדם וקנהו אין השותף יכול לטקון, אלא אם כן הוא שותף עמו בלואמה שדה וכמו שכתב לעיל בסעיף ה'. (פ"ט פ"ח) ודחיקא דיה שעתא ב"ר. האי דינא ילפינן לה

ממ"ט (כ"ב ק"ח ע"ב) דלמ מכר לאשה וליחמי ליה ביה דינא דבר מלרא משום דדחיקא ליה לטרוח ולחון במקום אחר. ומשורה נראה דהג"ה מור"ט ז' אין מקומה כאן כי אם קודם סעיף זה [סעיף מ"ח, ד"ט כתב המסבר לאשה או לקטן לית ביה משום דינא דבר מלרא. ועוד כתב מהר"א"י שם [המובא בצינים אות מ"ג] טעם אחר נשם אור ודוע [כ"ב ס' שנים ר"ה תראה] ו"ל כיון דכל כר מלרא אינו אלא משום ועשיית העוב והסר, וס"ג אינו ישר ועוד שזה יקנה על השותף חה יעלגלו אנה ואנה, וכתב, וכיון דח"כא כזה פלוגמא דרבותא, הדין עם הלוקח שהוא נקרא מוטוק כיון שקניו קנין מן המורה. וכמו עוד

די"ל דלפילו הנהו מיעויות [פ"ב משכנים אות כ'] החולקים על אור זרוע וכמו דלמ נהגו כותיה, היינו דוקא כשיש להלוקח בית דירה או שדה, ולא כל לקטת אלא מפני שדחיקא ליה שעתא ורואה להאפרעם ממנו, וכההיא דרובא [ב"ב ה' ע"א] לפיר"ש [ד"ה ארבעה] ע"ט, דכזה ח"כא למימר דפליגי בהיות מיעויות משום דכמון הוא אין אנו בקיאיין שפיר בלומדן דדחיקא ליה שעתא, אבל היכא דלימ ליה להלוקח בית כולל, ח"כא למימר דגם הנהו מיעויות מרדים דלית ביה משום דינא דבר מלרא, ועוד מסיק שם, דלא ידוע הוא דהיה הלוקח יכול לקטת בית במקום אחר, אף שלאנו בית היה קטן ור וכל לקטת זה שהוא מרווח כפי גרס, אימ ביה משום דינא דבר מלרא. ומהר"ז פ"י ז"ט ממלך עוד בין אם הלוקח הוא בן עיר או לא. וכל אחד הביא רליה לגריו, ע"ט [קש"כ], ועיין דרכי משה [סעיף ה"ט]. ח"ט בהג"ה זו דוקא כ"י ולא יוכל למצוא כ"י, דוק:

צינים ומקוריהו (פ"ט) נ"י פ"ח מקבל ב"מ ס"ה ע"א מדפי הרי"ף והר"ן שם ק"ח ע"ב ר"ה לאשה (וסמ"ט) ומהוה מיטעו פ"ב משכנס אות כ. (ס"ט) רש"י פ"ק דכ"ב ה' ע"א ר"ה ארבעה. ד"ט (פ"ל) ס"ט. (ט) נמסות מיטעו שם ותי' פ"ק דכ"ב שם ר"ה ארבעה. ד"ט ס"ט. (ט) תרומת הדין פ"י ע"ט. (מ) פ"י ז"ט. (ס) מהר"ל פ"י (ז"ט) שם. ד"ט ס"ט. (ט) מהר"ל שם.

די"ל דלפילו הנהו מיעויות [פ"ב משכנים אות כ'] החולקים על אור זרוע וכמו דלמ נהגו כותיה, היינו דוקא כשיש להלוקח בית דירה או שדה, ולא כל לקטת אלא מפני שדחיקא ליה שעתא ורואה להאפרעם ממנו, וכההיא דרובא [ב"ב ה' ע"א] לפיר"ש [ד"ה ארבעה] ע"ט, דכזה ח"כא למימר דפליגי בהיות מיעויות משום דכמון הוא אין אנו בקיאיין שפיר בלומדן דדחיקא ליה שעתא, אבל היכא דלימ ליה להלוקח בית כולל, ח"כא למימר דגם הנהו מיעויות מרדים דלית ביה משום דינא דבר מלרא, ועוד מסיק שם, דלא ידוע הוא דהיה הלוקח יכול לקטת בית במקום אחר, אף שלאנו בית היה קטן ור וכל לקטת זה שהוא מרווח כפי גרס, אימ ביה משום דינא דבר מלרא. ומהר"ז פ"י ז"ט ממלך עוד בין אם הלוקח הוא בן עיר או לא. וכל אחד הביא רליה לגריו, ע"ט [קש"כ], ועיין דרכי משה [סעיף ה"ט]. ח"ט בהג"ה זו דוקא כ"י ולא יוכל למצוא כ"י, דוק:

באר הנולה

ביאור הג"מ

סעיף מ"ח מ. רמב"ם כפ"ד מהלכות שנים דין י"ג. וכמו הרב המגיד, גם זה פשוט. סעיף מ"ט נ"ט ש [ב"ב ג' ע"ב] [משכנים] פ"ב [משכנים] דין ה', וכמו הרב המגיד, בגמרא [שם ו"ב כ"ה ע"ב] [לשומפין לית ביה משום דינא דבר מלרא, ופירושו כפירושו הגאונים ו"ל ועיקר. וכ"כ הטור [סעיף ע"ב] וכ"כ הרמ"ש שם נפקסין [פ"ט ס' ר"א] נשם רכינו האי, וכ"כ בעל נ"י [ד"ה ע"א מדפי הרי"ן] נשם הרשב"א והרי"ן ו"ל [שם ד"ה והשו"פ], וכ"כ העיטור [אות ה' מכירת קרקעות] נשם רכינו האי וכלהו קנאין.

באר היטב

פתחי תשובה

פ. שותף. וה"ה שוכר לדעת הרמ"ש ומור"ט. ועיין נמשונם גל"ט פ"י שכתב דלפילו ים למלךן היק רליה מינה זה, ח"כ"ה אינו יכול למלך האשה, ע"ט שפארך. וכמו עוד שם שהרי"ש פ"י (פ"ט) [שפי"ט] מולק על דין זה, ומי, כיון דהפוקסס מולקס על זה המולא ממכירו עליו הרליה, והלוקח משיב מוטוק, ועיין נמשונם רש"י השייטס לפטר ב' פ"י כ"י, ונמשונם מהר"ט ששון פ"י קב"ו. ע"ן [נסק"ו-מ"ח]. סעיף פ"ט פ"ט. וזה, אבל אם קדם המלך וקנהו אין השותף זה יכול לטקון, ח"כ"ה הוא שותפו בלואמה, והוא מילתא דסברא לפע"ד זרע כוה. ועפ"י העלה בעבודא בראובן שקנה מקום בית הכנסת בקנין כסף, מהר"א, וכיון דח"כא כזה פלוגמא דרבותא, הדין עם הלוקח שהוא נקרא מוטוק כיון שקניו קנין מן המורה. וכמו עוד די"ל לפילו לדעת המולקין, היינו דוקא כשיש להלוקח בית דירה או שדה, ולא כל לקטת אלא מפני שדחיקא ליה שעתא ורואה להאפרעם ממנו, דכזה י"ל דכמון הוא אין אנו בקיאיין שפיר בלומדן דדחיקא ליה שעתא, אבל היכא דלימ ליה להלוקח בית כולל, י"ל דכ"ט מרדים דלימ ביה משום דינא דבר מלרא. ועוד מסיק שם, דלא ידוע הוא דהיה הלוקח יכול לקטת בית במקום אחר, אף שלאנו בית הוא קטן ור וכל לקטת זה שהוא מרווח כפי גרס, אימ ביה משום דינא דבר מלרא, ע"ט [קש"כ], ועיין דרכי משה. שם [נסק"ו-מ"ח]:

למצוא עוד במקום אחר בית קטן וצר, א"כ קרוב הדבר שיהא ר"ל בזה הצירוף והנך ב' בתים שיוחשב לו מקום דירה, לכך המצרן קודם, אבל היכא דלית ליה ללוקח שום בית אחר כולל, אפשר דכזה כריע מרדים דלית ביה דינא דבר מצרא אפילו אם הוא גמור הוא שיוכל הלוקח למצוא בית אחר קטן מהביל, והוא מילתא דסברא לפע"ד זרע כוה. ועפ"י העלה בעבודא בראובן שקנה מקום בית הכנסת בקנין כסף, ולוי בא בטענת מצרנות נגד ראובן, אך ידוע שלא היה לו לראובן שום מקום בבית הכנסת בעירו, וגם נראה לפי אומדנא שרחוק מאד שימצא עוד מקום בבית הכנסת שיהא בפודרנה המעלה במקום זה שקנה עתה משמעון. ומסיק דהר"ן עם ראובן הלוקח, דהכא במקום בית הכנסת נדיון דידן שיטשא רעכ"ט מיד ספק לא נסיק אם ימצא מקום אחר, דהא כל המקומות סמוכין זה לזה ולכל מקום בפני עצמו ימצא בו מצרן, רק אפשר שימצא מקום שהמצרן ימחול לו על טענת מצרנות, וא"כ לפי הג"ל אין כאן דין מצרנות כלל. ובפרט לפי מ"ש לעיל דהיכא דלית ללוקח שום בית אחר כולל אפשר דכריע מרדים אפילו אם הוא גמור הוא כ"י, והכא לית ליה ללוקח שום מקום אחר כולל, וא"כ אפילו אם היה דאי גמור שיוכל להשתדל לו מקום אחר בפודרנה, נ"י לא היה בו דינא דבר מצרא, ומכ"ש שכן בנידון דידן שאפילו זהו גופא נ"י ספק הוא אם יוכל להשתדל לו שום מקום שאין בו מצרן כלל כ"י, ובפרט שכל דברי הרמ"א והסמ"ע הג"ל מירי לעצן בית, ומכ"ש לעצן מקום בבית הכנסת דיש לצרף נמי

יבבתי אין זה ד"ה, אלא כחמשד ל"ט בצינים אות פ' ועיין לקטן סעיף ג"א פ"י ע"ט כ"י

חידושי רעק"א

פ"ך ס"ק מ"ו. ובחשונה מהר"ן. נ"י מין פטר קיימ מלך רב נמשנה פ"י א':

סעיף ג' (סנה) ז' אם היה אחד מירושבי העיר כו' לשון הגמרא (ב"מ ק"ח ע"ב) והטור (סעיף ע"ג), שכן העיר ושכני השדה כו' זה משמע שהפחד דר אללו בעיר פתוח לו, והשני יש לו עדות אלל זה המוכר אלל שאינו מנזק לזה השדה שמוכר עמה אלל אלל עדות אמרות. ולשון המיימני והמכיר כציונים אח ס"ן והמכר משמע שאפילו אינו דר אללו בעיר פתוח ממנו אלל לזה השדה שמוכר עמה אלל אלל עדות אמרות. ולשון המיימני (ס"ג) ז' קדם אחד מהן וקנה זכה כו' הכ"י (סעיף ע"ג) (וכ"מ) (ד"מ, שם) לחבו נכס העיטור [אח מ' מכירת קרקעות] דתלמיד חכם מסלק להשקן, וכ"כ הגהות [מיימני פ"ד משכנים אח ה"ן, ח"ע למה השמיט דעתן בעל הש"ע: (ד' צב) אבל מוח שדר אצלו אינו כלום. וכ"כ הטור לקמן במימני ר"ג בפ"ק (ט"ו) (מ"ן) ז"ל, כמה אנשים דרים זה אלל זה ולכן להן שייכות ביתה, אלל שכן ר"ל סבירו ורגיל עמו במשטח ומתן:

נ' כל הרוצה למכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהם אומר אני אקח ברמים אלו ואין אחד מהם בעל המצר ז"אם היה האחד מירושבי העיר והאחר משכני השדה שכן העיר קודם שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם שכן וקרוב שכן קודם ז"אקדם אחד מהם וקנה זכה ואין חבירו שראוי לקדם לו יכול לסלקו הואיל ואין הגה (ס"ג) אומרים דלא מקרי שכן אלל חס הוא סבירו הרגיל עמו ז"אלאל מה שדר אללו אינו כלום (ה"פ) ח"ע מי שחולק.

סעיף ג' (סנה) ז' (סנה) ז' ויש מי שחולק, ז"ע דלא ראוי מי שחולק, ומה שגרסו בלידו (בציונים אח מ"ט) רס"י פ"ק המקבל, יתא. [גם זה כתב זימי סורטון]: סעיף ג"א (סנה) פ"ח היה הקרקע ש' אחד כו'. עיין במשנה ר"ח ז' שכן ס' קצ"ו *וקצ"ח ומשנות ר"ח ז' חיים ס' (פ"ג) [פ"א, השניה] מדף קצ"ח ואלקן [קצ"ח]: אחד מהם בעל המצר. הגה הסגיל עמו ז"אלאל מה שדר אללו אינו כלום (ה"פ) ח"ע מי שחולק.

ה"כח...
ס"ב...
אין ס' קצ"ח
יש עמ"ס
ק"כ.
וכותבו כגון
לחשוד
קצ"ח
הרמב"ם

נא ^{ס"ג}היה הקרקע של אחד והבנין ^{נ"א}של האילנות של אחד אם יש לבעל ^{נ"א}הבנין או בעל האילנות ^{ז"א}זכות בקרקע כל אחד מהם בן המצר של חבירו לפיכך אם מכר אחד מהם חלקו חבירו ^{נ"א}מסלק הלוקח ^{נ"א}אפילו הוא ציונים ומקורות [ז' לשון המשנה סוף סנה ז' פ"ח] ויש מי שכתב (ס"ג) ז' א"כ העיר ושכני השדה כו' זה משמע שהפחד דר אללו בעיר פתוח לו, והשני יש לו עדות אלל זה המוכר אלל שאינו מנזק לזה השדה שמוכר עמה אלל אלל עדות אמרות. ולשון המיימני והמכיר כציונים אח ס"ן והמכר משמע שאפילו אינו דר אללו בעיר פתוח ממנו אלל לזה השדה שמוכר עמה אלל אלל עדות אמרות. ולשון המיימני (ס"ג) ז' קדם אחד מהן וקנה זכה כו' הכ"י (סעיף ע"ג) (וכ"מ) (ד"מ, שם) לחבו נכס העיטור [אח מ' מכירת קרקעות] דתלמיד חכם מסלק להשקן, וכ"כ הגהות [מיימני פ"ד משכנים אח ה"ן, ח"ע למה השמיט דעתן בעל הש"ע: (ד' צב) אבל מוח שדר אצלו אינו כלום. וכ"כ הטור לקמן במימני ר"ג בפ"ק (ט"ו) (מ"ן) ז"ל, כמה אנשים דרים זה אלל זה ולכן להן שייכות ביתה, אלל שכן ר"ל סבירו ורגיל עמו במשטח ומתן:

עוד לחם

סעיף ג"א אפילו הוא מצרין. עיין לעיל דין ה'.

טור חב

ראפילו אם יפול הבית יבנה אחר במקומו מימני (יש) [אין] זכות כל שהוא לזמן ידוע, היאך אמר הר"ף שבעל הבנין מעב על בעל הקרקע, הא בעל הקרקע אינו יכול למכור, כלומר דמה זכות נשאר לו. וח"ו רהבנין הוא על קצת הקרקע והחצי האחר נשאר לו. וקשה לי דאמאי כתב רבינו דמיקרי שותף ועדף מצרין, דע"כ לא אמרינן רש סימן זה (סעיף

סעיף ג'. ואין חבירו שראוי לקדם כו'. מה שהקשה סמ"ע סקצ"א למה לא הביאו שתלמידי חכם יכול לסלק, וז"ל דעכשיו אין לנו דין תלמיד חכם כמ"ש (ס"ג) [בז"ד סימן רמ"ג סעיף ז', מ"מ לכתחילה ימכור אפילו בזמן הזה תלמיד חכם: סעיף ג"א. אם מכר אחד מהם חלקו. הקשה בכ"י (סעיף ע"ג) לדעת הרא"ש [ב"מ ס"ט ס"י ח"ג] ורבינו [הסו"ט] מה שהקשה סמ"ע סקצ"א למה לא הביאו שתלמידי חכם יכול לסלק, וז"ל דעכשיו אין לנו דין תלמיד חכם כמ"ש (ס"ג) [בז"ד סימן רמ"ג סעיף ז', מ"מ לכתחילה ימכור אפילו בזמן הזה תלמיד חכם: סעיף ג"א. אם מכר אחד מהם חלקו. הקשה בכ"י (סעיף ע"ג) לדעת הרא"ש [ב"מ ס"ט ס"י ח"ג] ורבינו [הסו"ט]

באר הגולה

סעיף ג' פ. ע. אם [בדמ"ט] סוף הלכות שמ"ט, וסמך ה"ח המגיד, מנולר בגמ' ע"ג (ב"מ פ"ח ע"ב) ופירשו בהלכות (ס"ה ע"ב דפ"ה הר"ף) שאין לומר כן המגיד, וכן פירש"י ז"ל דה"ה שבינו, וכן הפסוק האמרוני. פ. ופירש"י [בדמ"ט], שגם זה ככלל הטוב והישר הוא. ז' ופירש"י [בדמ"ט], שלל לזמן עומדים דנכר זה אלל דרך חסידות, ופ"ח פ"ח ה"ח ע"ש פ"ח ק. וסמך ה"ח המגיד, וכן כתבו ז"ל, ועיין דין בן המגיד הוא שמורחת הממנה נמנה במיקון מזות חסד ובהנהגתו כוללש כללש כאלמה [ויש"א ז"ט ב'] קדושים מסיו וכו', וכן אמר דבר ר"ח ועשיה חסר והטוב, והטוב שימנה כהנהגה טובה וישרה עם בני חסד, ולא היה מן החלף ככל זה לעזוב פרכים, לפי שמלות המורה הם ככל עם וכלל ענין, וההכרם סיכ לעשות כן, ומזות חסד והנהגתו מתחלפת לפי הזמן והאישים, והחכמים ז"ל כתבו קצת פרכים מועלים טפלים חסמ כללש חלו, ומהם עשאו לחסד נדון נגור, ומהם לכתחילה ודרך חסידות, והכל מדצריהם ז"ל, ולזה אמרו [ע"ז ל"ה ט"א] חכמים דברי דודים יתור מיינה של מורה וכו'. סעיף ג"א ק. ע"ג [בדמ"ט] סיכ דין ט"ו, וכמה הר"ח המגיד, זה ע"ג [ב"מ ק"ח ע"ב] וכפי צילור ההלכות [ס"ה ע"ב ט"ו הר"ף] כמה שמוכר שס. ק"י. פירוש, אפילו אין לו נגוף הקרקע כלום אלל לזמן ידוע, כיון שאינו יכול לומר לו ככל זמן שירצה עוקר חילוק או הרוס בניין, אי כל משן חסד חסד חסד הוא כמותן וממלק המגיד. וכמה הכ"י [סעיף ע"ג], ולדבריו [של הרמב"ם] כאלמה הר"ף עגן ה"ח דמתן וכו', ארישא נמי קא, דלף על גב דלא קנה קרקע וכו', ע"ש. ר. טור סעיף ע"ט.

ביאור הר"א

סעיף ג' ק"ט. קדם אחד מהן. דלא אמרו [ב"מ ק"ח ע"ב] אלל קדמין: קכ. יש אומרים דלא. מדלמדין [שם] טוב שכן קרוב, חסו דוקא כה"ע: קכא. ויש. מדלמדין שם שמי העיר ושכני ה"ח: סעיף ג"א קכב. היה כו' אם יש. ר"ף [ב"מ ס"ה ע"ב דפ"ה הר"ף], משום דמי לשותפין דמלקין ללוקח מדלמדין [שם ק"ח ע"א]: קכב אפילו הוא מצרין. מ"ל (ס"ח) (ס"ח) (ס"ח) (ס"ח)

באר היטב

סעיף ג' פ. ט. כמה הק"ע [סקצ"א] דכ"י (ה"כ"מ) (ה"ד"מ) כמה נכס העיטור דתלמיד חכם מסלק להשקן, וכ"כ הגהות, ח"ע למה השמיט בעל הש"ע דעתן. וז"ל דעכשיו אין לנו דין תלמיד חכם, וז"ל לכחילה ימכור לתלמיד חכם אפילו זמן הוא. ע"ה. שדר. וכ"כ הרמ"ל בעימני ר"ג בפ"ק (ט"ו) [כ"י] ע"ש. פ"ח. שחולק. ז"ע דלא ראוי מי שחולק, ומה שגרסו בלידו רס"י פ"ק המקבל, יתא. ע"ך [סקצ"ח]: סעיף ג"א פ. ח. והבנין. עיין במשנה מהר"ש שכן ס' קצ"ו וקצ"ח, ומשנות ראש"ח ס' (ט"ו) [פ"א, השניה] מדף קצ"ח ואלקן. שם [ש"ך סמ"ט]:

פתחי תשובה

דעת הראב"ד שהוכח בסמ"ע ס"ק צ"ט [בבא ה"טב ס"ק צ"ד] שכתב דבמקומות בית הכנסת אין מתקבל על הודעת שיהא בו דין מצרנות כו'. וע"ש עוד שכתב, ולכאורה יש לפקפק בגידון דין כיון שראובן הלוקח קנה המקום הנ"ל רק בקנין כסף לחוד, ומבואר בסימן ק"צ סעיף ד' דבמקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב את השטר, וא"כ לא זכה ראובן עדיין בהמקום והדי הוא כאילו לכתחילה עומד לסמוך ומחוייב תיתי לא נימא דר"ח המצרין עכ"פ שהה הוא לקנות לכתחילה כמו לוקח דעלמא, ואפשר שהוא קודם לענין לכתחילה, וכמ"ש הרמ"א לעיל סעיף מ"ה לענין סמיךא דדינא כו'. אך באמת אין בזה מן הגמבוט כלל לפי המבואר בד"מ סימן ק"צ [סעיף ט"ז] דמדברי הר"ף נראה דיש בקרקעות מי שטרע, והר"ן [ב"מ ס"ט ע"א ד"ה ד"ה] כתב דאם נתן כסף, אף במקום שאינו קונה צדק לקבל מי שטרע מאחר שקנאו מדאורייתא כו' [עיין מ"ש בזה לקמן סימן ר"ד סעיף א' סק"ב], ולשו"י שעכ"פ קניית ראובן הלוקח בגידון דין הוא קנין מדאורייתא אפילו בכסף לחוד, א"כ משום לע"ד דלא שייך חו בזה דין מצרנות כלל הלוקח קודם כו'. וגם יש לצרד בגידון דין דלפי מנהג העיר טה אין מנהג קבוע בקניית מקום בבית הכנסת לכתוב דוקא שטר אחר כסף, רק לכתוב בטאבעלי של הקהל, ולפ"ע זה דואי לאו שטר קנין הוא נחשב [עיין לעיל סימן ק"מ סעיף ח' בכוין הגה ובביאור הגר"א ז"ל שם [סקצ"ח]] רק שטר העומד לראיה בעלמא כיון שלא נכתב בו רק שם הלוקח חתה שם המוכר כידוע, ובשטר העומד לראיה כלא"ה יש דעות בב"י סימן ק"צ [סעיף ח"ן] כו', ע"כ בגידון דין הרין עם הלוקח, עכ"ד ע"ש:

(בכח) אלא כל זמן שירצה אומר לו עקור אילניך כו'. כן הוא לשון הרמב"ם והמנהג בביהמ"ד אה"צ. ומשמע מינה דאם יש לו זמן לעמוד שם צניע או אלו, כיון דאזי יכול לומר מן הזמן עקור אילניך כו', גם הוא נמשך כשוקף לפלגן למה שאלו לקטנו נאוונו זמן. וכ"כ ב"י [ס"א] האריך מאלו דברים אלו וביטול דברי הסופקס [קס"ב]:

(ס"ב) (מ"ח) נא הבית והעליה של שנים כו'. עיין נקמ"ע ס"ק (ל"ג) ז"ל. וגם נמשכות ר"ל ק' ששון ס"י (קס"ב) [קכ"ז] הקשה אדברי ב"י נקמ"ע, והנני הסמ"ע ז"ל נמוס:

מצרן אבל אם אין לבעל האילנות ז' או לבעל הבנין זכות בקרקע כו'. עיין נמשכות ר"ל ק' ששון ס"י *קכ"ח דברים אלו וביטול דברי הר"ש (ב"ב פ"ט ס"י ל"ג) ז"ל, והבא שם דברי מהר"י ק' לנ מ"ש מה, ועיין נמשכות ק' לנ מ"ש ס"י (י' ו"א) [ס"א] האריך מאלו דברים אלו וביטול דברי הסופקס [קס"ב]:

בב"ד
קס"ב
הנני
סמ"ע ז"ל

בעל הקרקע זכה הלוקח ואין בעל האילנות או בעל הבנין מסלק אותו ואם מכר בעל הבנין או בעל האילן הרי בעל הקרקע מסלק אותו. הנה ה"ה (מ"ח) הביא והעליה של שנים ומכר האחד צניע למצרן אין בעל העליה יכול לסלקו דלא מקרו שותפים זה לזה רק דינן כמזכרנים.

צינים ומקודת (נ) ב"י מחודש כ"ג-כ"ד בשם פאנז הר"ש מל"ז ס"י ג'. ד"ע (פ"ט) ע"ס.

והעליה כו' עד ר"א מיקרי שותפין. עיין ב"י מחודש ספיק (ב') [כ"ג-כ"ד] שהביא משכונת הר"ש ס"י ל"ז דין ג', שכתב דאם מכר בעל הבית צניע לבעל העליה, דאין המצרן הדר נדר הבית יכול לסלק לבעל העליה מהבית שניה, דמתכונן כשוקף. וכמו הנ"ל דנראה לו לומר דאף אם קדם המצרן וקנה הבית, דבעל העליה מסלקו למצרן, אלא שאין לשון המשכונה מוכיח כן, עכ"ל ב"י. ח"ש מור"ם כאן דאם קדם המצרן וקנה הבית דאין בעל העליה יכול לסלקו. ולא עמדתי על דעת הרב ב"י ומור"ם ז"ל בזה, הלא נהד"א כמזכר המשכונה דמתכונן כשוקף, ואף שכתב דיע אכשקדם בעל העליה וקנאו, נראה דלא דוקא כה"ג ס"ל הכי, אלא משום דמעשה ק"י היה השיב עליה, ורימו צניע דמתכונן כשוקף דה"ה אם קדם המצרן וקנאו בעל העליה יכול לסלקו, ואלו אין להקשות אדברי ב"י ומור"ם דלפני זה פסקו דבעל בנין צניע לו זכות בקרקע לעמוד שם עולמים עדיף ממצרן ויכול לסלקו, ד"ל דע"ל דבעל העליה אף שיש לו כח להיות צניעו על הקרקע עולמים, מ"מ אין לו דין שותפות להבית, רק כאלו הבית והעליה שיהיו שותפין זה לזה זה נניין על גבי הקרקע, ובא"כ הוא דין מצרן יש להן אהדדי ולא דין שותף, משא"כ צניע או אילן העומדים נעוטים וקנוטים על גבי הקרקע דמתכונן בעל הבית ובעל הקרקע שותפים גמורים. ואפשר דע"ל להביי ומור"ם ז"ל דמה שסיים הר"ש הנ"ל וכמו דהוה עמו כמו שוקף, לא כמזכר כן אבעל העליה, אלא דכמו שם למצרן דלא תיקשי אמה שפסק דאין המצרן יכול לסלק לבעל העליה מהא דלמרינן [ב"ב ק"ז ע"ב] ארבעה דמד וביטול ועד דאין בעל הבית נקרא מצרן, ואזי כמזכר שם נמשכונה דהר"ף [ס"ה ע"ב מדי הר"ף] פירשו דהיינו דוקא שאין כח לבעל הבית לחזור ולבנות שם כשיש לו זה, אבל כשיש לו כח הוה כמו שוקף כו', פ"ט, וק"ל דדוקא ארבעה דמד וצניע דמד כמזכר, ולא אבעל העליה, אלא דלגמרי מינה לכלל הפסות בעל העליה מתכונן כמצרן לענין שאם קדם וקנה דאין המצרן שצניעו יכול לסלקו, ומעשה שיהיה שם. גם בדברי משה [ספיק ע"ס] הקשה אהא דכמו ב"י דאם קדם המצרן וקנה הקרקע דבעל הבית יכול לסלקו, מהא דלמרינן בהבית והעליה של שנים ומכר בעל הבית צניע למצרן דאין בעל העליה יכול לסלקו, ומסיק ז"ל, ומינה אפטר נהלק, עכ"ל. ונראה דר"ל דיש להלק ב"י צניע שקנוט ועומד בקרקע עפי מעעליה, וכמ"ש. מיהו ז"ע אהא דכמו מור"ם נפשיטות בשם הר"ש בהבית והעליה דאין בעל העליה יכול לסלק למצרן, חזו לא מכר נמשכונה הר"ש בהד"א, ואדרבה פשוטות לשונו שם משמע דיוכל לסלקו ובמ"ש, ז"ע:

עוד להם

בסוף. והיה לעליה ובית תחתיה, דכיון שיש לו זכות לבעל העליה בקרקע הבית הוי כמו בנין לאחד וקרקע לאחד לכל הרינין, כגיל להכריע. ואה"ב"י מחודש כ"ז.

מור וזב

[ה'] דשותף ערף, אלא היכא שאין גבולו ניכר וכל פסיעה ופסיעה העליה שליש בקרקע כמ"ש סימן קס"ד ספיק ה', [נהיה שותף לאחד: שם. הבית והעליה. הנה חמה הסמ"ע [נסק"ה] דהא כתב

באר הגולה

ג. לשון הרמב"ם שם. ת. מנואר נמ"ש למל [אות ע"א].

עדיף ממצרן, כה"ג שקנוט לו לגמרי ס"ע מודי (פ"כ): * (ליקוט) אלא כל זמן שירצה כו'. זוקף נכ"ה"י, ועיין נלך הטעם [ואה"ב"י מחודש כ"ז ע"ב] ע"ס (פ"כ): קנה. הבית והעליה. דהקרקע משועבד לעליה ואזי ליה לבעל [העליה] חלק בגוף הקרקע, כמ"ש צניע קר"ו ב', למיך דין שותף יש לבעל העליה, כ"כ נמשכות הר"ש [המנהג בביהמ"ד אה"צ] ומכ"כ ב"י [מחידש כ"ד], לפיכך בעל העליה מסלק למצרן, אלא שאין לשון המשכונה מוכיח כן. ור"ל דהשאלה הינה אם המצרן יכול לסלק לבעל העליה. אבל דבריו ז"ע דמעשה שיהיה ק"י היה, ואין לו חלק בקרקע מה, וכ"ל אפילו כו', ועיין סמ"ע [נסק"ה]:

באר היטב

פ. מצרן. פירוש הלוקח. משני אלו משכונת כשוקפים בקרקע זו יחד, ושוקף כאלו קרקע מסלק למצרן, כמ"ש נכ"ה"י ה'. סמ"ע [נסק"ג]: מה. זכות. עיין נמשכות ר"ל ששון ס"י *קכ"ח דברים אלו וביטול דברי הר"ש מה, וכמ"כ שם דברי מהר"י ק' אלו וביטול דברי הסופקס. ע"ן [נסק"ג]: מה. הבית. עיין נקמ"ע [נסק"ה] שהאריך להביא על הנתיב דין זה כמה שכתב נפשיטות בשם הר"ש דאין בעל העליה יכול לסלק למצרן, והוא לא מכר נמשכות הר"ש, ואדרבה פשע לשונו שם משמע דיוכל לסלקו, ז"ע. וכן הפס"ט עמו הא"ן [נסק"ג]. ומכ"כ דגם נמשכות ר"ל ששון ס"י [קכ"ח] [קכ"ז] הקשה קו, ע"ס. וגם מר"י כמזכר נראה לו עיקר דבעל העליה יכול לסלקו דכ"כ כשוקף נמו, דהא יש לו שלש בקרקע, כמ"ש נפישן קפ"ד ספיק ה':

רק מצרנים, הרי אף הריסת הרגל להבית גם לבעל העליה זכות בו, מ"מ כיון דאין לו זכות בבית אין לו דין שותף. ואף למה שערער על זה הסמ"ע שם [נסק"ה]. היינו מכה קושיתו כיון דהקרקע שחתח הבית משועבד גם לעליה הרי כמו שיש לו זכות בקרקע הבית ממש, משא"כ הכא במרתף. וכיון דאין לו דין שותף רק דין מצרן, כמילא הדרן לדינא לדעת הסמ"ע סוף סימן זה [נסק"ה] דשוכר עדיף ממצרן, ואף דיעבד אם מכר

סעיף ג"ג (פ"א) נב בבל הקרקעות כו. עיין במשנת מהרי"ט סעיף ג"ג (ג"ד) צ"ח בבל קרקעות שבעולם כו. לשון הטור [סעיף ג"ג] כ"ה [פ"א] ס"י (ט"ו) *ט"ו, ומשנת ר"ע הן השייכים לקטו ר"י כ"ו [קס"ב]: (ג"ד) נה והוא הדין במקומות בית הכנסת. עיין בפ"מ ס"ק (ג"ו) (צ"ט) שכח, וז"ל הטור, ובמקומות שצנים הנמנה כח הראב"ד, מן הדין יש בהן מלרוע, אע"פ שאין מקבל על העם כו, עד והעמקי לשון ר"מ והראב"ד הג"ל כדי ללמד ממנו נמוקס אחר שאם עין הדין רואה שיש לו ישר וטוב שלא לסלק הלווקס, שיטול לנרף סכומם הג"ל, עכ"ל היינו ע"פ מ"ש הרשב"א [בחשובה ח"א ס"י התקט"ו] שצ"ד לנרף דעה ר"ת, ומצינו ב"י דרכי משה [סעיף פ"א]. אבל אין נראה לי מדברי הרשב"א ראייה, דהרי לא כתב ששטת המנהג שלא כר"ת, וגם לא היה צומנו הרעה החולקת על ר"ת. לכן נראה עיקר כמ"ש התרומה העשן ס"י ע"ג"ה הוא נראה ומצינו ב"י דרכי משה

נב וכן אם נמכר קרקע הסמוך לזה שהקרקע לאחור והבנין לאחור בעל הקרקע קודם לבעל הבנין אלא אם כן יש לבעל הבנין זכות בקרקע כמו שנתבאר.

גג וכן בכל הקרקעות שבעולם יש דין מצרנות וכל אבא במטלטלין ועבדים אין דין מצרנות ומחובר לקרקע בקרקע ויש בו דין מצרנות (ולכן יחייב דין מצרנות צדמים) והוא הדין ציונים ומקודות ג' סוה סעיף פ"ג-פ"ד כ"ס ר"י נגלתי. ג' סוה סעיף פ"א פ"ג כ"ס סל"ט ב"מ פ"ט ס"י ל"ד ה"י אברלתי. ודין כ"י שם. ה"י פ"ב סתן מק"ל וטנחת מיעור מ"ב משביט. רפוס קושטא ח"ה-ט. ר"מ פ"ב ג' ס' בטור סעיף פ"ה) פ"ה כ"ס ה"ב"ד ושורה הרשב"א המחוסה להעביר ס"י (פ"ו) כ"י. ר"מ (פ"כ) פ"ה.

סוד [שם] שאין לנרף דעת ר"מ *כלל, וכיון דכולו רכושא דמו דכרי ר"ת לנמרי, ולא נהיגין כוותיה, וגם שכן מנהג פשוט, ע"ש. וגם משמע מדברי הרשב"א שלא ינרף דעת ר"ת להלכה למעשה רק לפלפול בעלמא, ע"ש [קס"ב]:

צדקים ומקודות ג' סוה סעיף פ"ג-פ"ד כ"ס ר"י נגלתי. ג' סוה סעיף פ"א פ"ג כ"ס סל"ט ב"מ פ"ט ס"י ל"ד ה"י אברלתי. ודין כ"י שם. ה"י פ"ב סתן מק"ל וטנחת מיעור מ"ב משביט. רפוס קושטא ח"ה-ט. ר"מ פ"ב ג' ס' בטור סעיף פ"ה) פ"ה כ"ס ה"ב"ד ושורה הרשב"א המחוסה להעביר ס"י (פ"ו) כ"י. ר"מ (פ"כ) פ"ה.

היסור שו"ת ס"י ל"ב. הובא ברא"ש ב"מ פ"ט ס"י ל"ח דוקא בשדות דמלוי לקנות נמוקס אחר יש בו משום הישר והטוב, משא"כ צדמים דמינן מלימים לקנות כל כך, ועוד, פשיר לר"ך לשדות הרעה והקדימו הלווקס, משא"כ עשיר יש לו דירה יפה ומקלק הלווקס כדי להשכירו לאחרים, ועוד, דהרי

כספק סלע או ריכנו דדיקלא נסלקא דינא דכר מלרע, והבנים ג"כ מובדלים נאומות, עכ"ל. וכמו עליו הרא"ש ז"ל, דצדמי נטוים הם אלל שלא נהגו ק', עכ"ל. והינאו ג"כ הטור [סעיף פ"א] וכמו עליו [בסעיף פ"ג] דברי הרא" אברלוני הג"ל [סעיף ג] דכמו דלכל דבר יש חוקה כו, והעטס דהסומה שנין הנמים יונלין לפתחו ואיכנם מזה לזה: (צ"ח) צ"ח והיה במקומות שבבית הכנסת כו. ז"ל הטור [סעיף פ"ה], ובמקומות שצנים הנמנה כח הראב"ד, מן הדין יש בהן דין מצרנות שהן קרקע [כ"ל] שהמוכר לקרקע הרי הוא בקרקע, אע"פ שאין מקבל על העם, אבל זה ערך לחם

ערך לחם

סוף סעיף ג"ב. וכשהוא דר בה, עיין בסוף הסימן.

סוד זהב

פסק דאפילו אם מכר הממשכן את השדה לאיש אחר שאינו מצרן, אפ"ה אין המלוה מסלקו. ונלעד רעיקר קושיא אין כאן, ורואי לא דמי משכנתא להכא, והכא עדיף ועדיף דיש לו זכות וקנין בגוף הקרקע כל משך זמן שהוא ריכול לעשות בו כל מה שידצה דשלו הוא לגמרי, לאתוקי משכנתא דאינה אלא משכון בעלמא והוה כרוך, עכ"ה: [סעיף ג"ג בה"ה]. יש דין מצרנות בבחים. נראה לי דאם אינם סמוכים משם אלא יש קצת דרך חילוך בני אדם ביניהם, אין כאן דין מצרנות וכן

סעיף ג"ב. בקרקע כמו שנתבאר. משמע אפילו יש לו זכות על איזה זמן לחור, כמ"ש המחבר בסעיף ג"א, והיא דעת הרמב"ם [המוכר צדמים אוח וכו' שם סעיף סקצ"ד]. וצ"ע דהא לא עדיף משכנתא דאין למלוה זכות בקרקע הסמוכה לקרקע הממושכנת כמ"ש לקמן המחבר בסעיף ג"ח. [א"ה]. לפ"ד הרב ז"ל גדולה מזו היה לו להקשות לעיל סעיף ג"א, דמשמע דאפילו אם מכרה לבן המצר אם יש לבעל הבנין זכות בקרקע על זמן מה, הרי הוא מסלקו, וכמ"ש הסמ"ע סקצ"ד, ולקמן סעיף ג"ז

ביאור הר"א סעיף ג"ב קבו. וכן אם. כן פירש מני מעבד [כ"מ ק"ח ע"ב], מן ללוחה קרקע בין קרקע הסמוך לה, וכ"ל *משפך י"ז: סעיף ג"ג קכו. בכל הקרקעות. ונמנו כלל מה, כל שיש לו דין חוקה קרקעות, סוף מעבדים, דלא עיין מנרן אלל דכרן הקבוע: קכח. (ליקוט) במטלטלין כו. משפך שקדם [ג"ה] אבל אם אין בו כל זמן שרצה ס' (ע"כ): קכט. ומחובר לקרקע כו. לכן. מדלמרינן [כ"מ ק"ח ע"ב] מרי כתי לא מרי כו, משום דאין לו חלק בגוף הקרקע, אבל אם היה שלו היה מעבד: קל. ולכן. ר"ל ללא צ"ס [ספר הישר שו"ת ס"י ל"ב] שכחו דלין מלרוע צדמים, מדלמרינן [כ"מ שם] חספיק משומתא כו, והמו דכמים עשוין להעניב על ידי פחמס: קלא. והוא הדין. ג"כ יש לו חוקה. וכמו ריב"ש [ס"י חק"א] דכ"ש הוה, שדרכו להקפיד יומר:

באר הגולח

סעיף ג"ב א. לשון הטור סעיף פ', ושם נגמ' ג"מ דף ק"מ ע"ב. סעיף ג"ג ב. ג' (בטור) סעיף פ"ג כ"ס הרא" נגלוני. ג' ג"ז שם [בטור] נאמו, וכן דעה הרמב"ם ממה שכח נפי"ג [משכנים] דין ד' החליף מלך נמלך, וכמ"ש הרב המגיד שם, ושכן כתב העיטור [ואה ח' סביח קדשות]. ד. כן כתב הרב המגיד שם כ"ס העיטור [שם] וכו"כ הרשב"ש נתימן מק"ט, וכ"כ מה כתב הטור [סעיף פ"ה] כ"ס הראב"ד, שביאר שם

באר הגולח סעיף ג"ב א. לשון הטור סעיף פ', ושם נגמ' ג"מ דף ק"מ ע"ב. סעיף ג"ג ב. ג' (בטור) סעיף פ"ג כ"ס הרא" נגלוני. ג' ג"ז שם [בטור] נאמו, וכן דעה הרמב"ם ממה שכח נפי"ג [משכנים] דין ד' החליף מלך נמלך, וכמ"ש הרב המגיד שם, ושכן כתב העיטור [ואה ח' סביח קדשות]. ד. כן כתב הרב המגיד שם כ"ס העיטור [שם] וכו"כ הרשב"ש נתימן מק"ט, וכ"כ מה כתב הטור [סעיף פ"ה] כ"ס הראב"ד, שביאר שם

סעיף ג"ב קבו. וכן אם. כן פירש מני מעבד [כ"מ ק"ח ע"ב], מן ללוחה קרקע בין קרקע הסמוך לה, וכ"ל *משפך י"ז: סעיף ג"ג קכו. בכל הקרקעות. ונמנו כלל מה, כל שיש לו דין חוקה קרקעות, סוף מעבדים, דלא עיין מנרן אלל דכרן הקבוע: קכח. (ליקוט) במטלטלין כו. משפך שקדם [ג"ה] אבל אם אין בו כל זמן שרצה ס' (ע"כ): קכט. ומחובר לקרקע כו. לכן. מדלמרינן [כ"מ ק"ח ע"ב] מרי כתי לא מרי כו, משום דאין לו חלק בגוף הקרקע, אבל אם היה שלו היה מעבד: קל. ולכן. ר"ל ללא צ"ס [ספר הישר שו"ת ס"י ל"ב] שכחו דלין מלרוע צדמים, מדלמרינן [כ"מ שם] חספיק משומתא כו, והמו דכמים עשוין להעניב על ידי פחמס: קלא. והוא הדין. ג"כ יש לו חוקה. וכמו ריב"ש [ס"י חק"א] דכ"ש הוה, שדרכו להקפיד יומר:

באר חייב

סעיף ג"ב א. שנתבאר. [עין גע"ז מה שהקדמנו בה משמחה דנעתיף ג"מ. והנאון כ"ס נ"י וז"ל נהגותי שם ישנו וכמו דל"מ, דלא דמי משכנתא להכא כלל, ע"ש]: סעיף ג"ג ב. א. שבעולם. עיין במשנת מהרי"ט ס"י (ט"ו) [ט"ו], ומשנת ר"ך השייכים לקטו כ' ס"י כ"ו. [ש"ך סעיף ג]: א. ועבדים. פירושו, אם יש לו מטלטלים או עבד בשומתא עם אחר, והשופק רואה למכר מלן לאמר, לון כ"ד זה השופק עמו לסלק האמר. דוקא בקרקע שא"ל קנין עולם מיקני דין מלרוע משום הטוב והישר, ולא נתי, אם לא שאין דעה זה נטה עם הלווקס שקנא, כדמסיק הרמ"א דלא נראה לנ"ד וכו'. סמ"ע [סקצ"ו]: א. בבחים. [ג"ל דלא אינם סמוכים ממש אלל יש קצת

באר חייב סעיף ג"ב א. שנתבאר. [עין גע"ז מה שהקדמנו בה משמחה דנעתיף ג"מ. והנאון כ"ס נ"י וז"ל נהגותי שם ישנו וכמו דל"מ, דלא דמי משכנתא להכא כלל, ע"ש]: סעיף ג"ג ב. א. שבעולם. עיין במשנת מהרי"ט ס"י (ט"ו) [ט"ו], ומשנת ר"ך השייכים לקטו כ' ס"י כ"ו. [ש"ך סעיף ג]: א. ועבדים. פירושו, אם יש לו מטלטלים או עבד בשומתא עם אחר, והשופק רואה למכר מלן לאמר, לון כ"ד זה השופק עמו לסלק האמר. דוקא בקרקע שא"ל קנין עולם מיקני דין מלרוע משום הטוב והישר, ולא נתי, אם לא שאין דעה זה נטה עם הלווקס שקנא, כדמסיק הרמ"א דלא נראה לנ"ד וכו'. סמ"ע [סקצ"ו]: א. בבחים. [ג"ל דלא אינם סמוכים ממש אלל יש קצת

פתחי תשובה להמצרן השוכר מוציאו, ולהט"ו שם [סעיף ג"ט] עכ"פ באוחו מקום עצמו אם לא מכר לאחור רק השכיר, השוכר קודם להמצרן, וגם להרש"ל בחשובה [ס"י פ"ג] דבשכירות אין כלל דין מצרנות, הא ס"ל שם דגם לענין זה אם המצרן רוצה רק לשכור ולא לקנות יכול להשכירו לאיש אחר, דלענין שכירות ליכא כלל דין מצרנות, וא"כ דלדעת הרש"ל איש שום זכות למצרן לשכור אף נגר אחר, ולסמ"ע וט"ו השוכר עדיף ממצרן, אי"כ עכ"פ לכתחילה בלא לשאל בוודאי השוכר עדיף, עכ"ד:

דרך הילך נ"י אדם נתיבם, לון פלן דין מלרוע, וכן משמע נבי"י לפי העטם שכמו כ"ס (הראב"ד) [הרשב"א] שנבנים יש מלרוע משום שדרכו למכר נסמיה, אם לא עיף פלן. ע"ה]

הדושי רעק"א

סמ"ע ס"ק צ"ה. לאתוקי מ"מ ר"ח. ג"ב, עיין בסומה מהרי" נתי ל"י מ"י פ"ב:

אט רואין שלם הימה האלעטנאל דמוקה שרנו יושביה ואלד מנני האלעטנאל רואה למכור מקומו, שזרין למוכרה לנני האלעטנאל, עכ"ל. ופירש ב"י דבריו, דמש"ה מכר דליו מתקבל על הדעת, דדי לחדש אחד נמקום אחד נבית הכנסת כו' ע"ש. ויהאמתי לשון ר"מ [סקצ"ח] והלאה יד' כד ללמד ממנו נמקום אחר שלם עין הדין רואה שיש נד ישר וטוב שלא לסלק הלוקם, שיכול לזרף סכרום הנ"ל למה שעיניו רואות ולפקוק שהדין עם הלוקם. עוד יש מילוקי דינים דבר מלמד נמקומות נבית הכנסת, כמכוס הנ"ל והר"י משה [שם] והשמטו המסכר ומור"ם ז"ל, וע"ש דברכי משה. [נהג"ה. וכמו הריב"ש סי' שצ"ו, דאם היה בין שני המקומות כוחל המפסיק ולא אפשר למכר המקומות יחד, אין נכנס משום דינא דבר מלמד, משום שאין ישיבתן שיה רק אחד למעלה מסכרו, ועיין נמשנת רש"י [ח"א] סי' אלף כ"ג [קס"ח, עכ"ה]:

במקומות בית הכנסת. הגה ל"א אומרים דהמוכר מקומות נבית הכנסת צ"ל משפחתו יכולין לסלק המוכר משום פגם משפחה ויש חולקין ויגוררהו לי דהכל לפי הענין דאם היה פגם צוה למשפחה כגון שיושבין משפחות משפחות לצד יש לדון כפצרה הרשונה יזכמו שאמרו לענין המוכר קצרו וכל כיוצא בזה. המל"ס צידד נכונות אין לו דין קרקעות ואין המזרן או השותף מסלק הלוקם כמו בקרקעות ודינו כמו מטלטלין [נהג"ה] מיהו אם נראה לבית דין החק

צ"ל הלוקח כ"ה בהגהת כ"ה על הנלוך בהודוה ת"כ וכה במד"כ וב"ד שו"ת

צ"ל ומוקדות [ט] מלמד פקו השמר פירש ב"ב סי' תק"ע באם הל"ה ד"ס פ"א. [ט] טס במדבר באם רב ה"ל. ד"ס ט"ז. [ט] פ"ן ד"ס, ד"כ לפטר הפטנת. [ט] מהר"ק שו"ת כ"י. ד"ס ה'. [ט] פ"ן ד"ס טע"ד פ"ב ד"כ ד"ס המר"ק. [ט] במהדורות קניסבורג: מקומו, וכ"ה בעיר שושן.

עוד לחם סוף טע"ף ג"ג. החוקות, כתב מהריב"ל ויל שאין בהם דינא דבר מצרא, כלל י"ג סי' פ"ו [פ"ו] דף צ"ה ע"א, ובח"ב סי' ס"א ת"ש דין השותף. והרדב"א סי' שפ"ב [בב"ה]. וכן על דבריו כתב שהשותף מסלק את הקונה

עוד לחם

כדי שלא יכנס לביתו מי שאינו חפץ, ועיין סעיף ס"א. ועיין רש"ם ח"ה סי' רצ"ו רצ"ט. ועיין הרש"ך [ח"א] סי' קפ"ו ח"ג סי' פ"ד, ובח"ב סי' קפ"ט כתב כמה דברים דלא קיל הכי ע"ש. ועיין סוף ח"ב סי' כ"ז. חנות שסלוין בה אין

פודי וזב

משמע בב"י [סעיף פ"א] לפי הטעם שכתב בשם [הראב"ד] [הרש"א], בחשוכה ח"ב סי' קמ"ה] שבביתם יש מצרנות משום שדרכן לחברן במתחים, וזה אין שייך כאן, כנלע"ד:

באר הגולה

דוקא כלש שהימה האלעטנאל דמוקה שרנו יושביה ואלד מנני האלעטנאל רואה למכור מקומו, שזרין למוכרה לנני האלעטנאל, עכ"ל. וכמו שביאר הנ"ל דבריו דדי לחדש אחד נמקום אחד נבית הכנסת, וכמו הפ"ע [סקצ"ח], יש ללמד ממנו נמקום אחר רואה שיש נד ישר וטוב שלא לסלק הלוקם, שיכול לזרף סכרום הנ"ל למה שעיניו רואות ולפקוק שהדין עם הלוקם. וכמו הריב"ש סי' שצ"ו, שאם אי אפשר למכר המקומות יחד, אין נכנס משום דינא דבר מלמד, משום שאין ישיבתן שיה רק אחד למעלה מסכרו, ועיין נמשנת רש"י [ח"א] סי' אלף כ"ג [קס"ח, עכ"ה]:

ביאור הנ"ל

ק"ל. יש אומרים דהמוכר, ללמד ממוכר קצרו ומש"ו: ק"ל. ויש חולקין. דלא שייך מה טעם: ק"ל. המל"ס יחד. דל"ן שייך זה לגוף הקוקם, והוא כמו מטלטלין: ק"ל. או השותף, מיהו אם כו' וכן בכל כו'. דמהר"ק [שו"ת כ"ז] וכמו ש"ג שאין למטלטלין דין מלמד מ"מ שותף

באר ח"ב

במקומות. ויל הטור, ובמקומות נבית הכנסת כו' הל"ה, מן הדין יש נון דין מלמד טעם סקקק, א"ע ש"ן מתקבל על הדעת כו'. והעמתי כל זה כד לגוף קצרות ל"ו כו', עכ"ל הפ"ע [סקצ"ח]. וה"ע ע"ס מ"ש הרש"ל שצ"ד לזרף דעה ר"מ, ומכ"ל ב"י ד"ה. אבל אין נ"ל מדברי הרש"ל ר"ה, דהרי לא מנכ שפ"ט המטב שלם כ"ה, וגם לא היה חמט הרבה הסוקס על ר"ה. ל"ן נראה עיקר מ"ש המל"ס כד"ן סי' שצ"ו דהוא נראה ומכ"ל ב"י ד"ה ש"ן לזרף דעה ר"ה, מ"ן דטל"ו רכוסה ד"ו דבר ר"מ לגמרי, דלא טהקן סוסייה, וגם ע"ן מהנכ שפ"ט, ע"ש. וגם משמע מדברי רש"י על ל"ן ד"ה ד"ס אל"ל לפלטול"ל כעלמ"ל וג"ל הל"ה למעשה, ע"ש. ש"ן [סקצ"ח]: צ"ד הענין. עוד יש מילוקי דינים דבר מלמד נמקומות נבית הכנסת, כמכוס הנ"ל והר"י משה [שם] והשמטו המסכר ומור"ם ז"ל, וע"ש דברכי משה. [נהג"ה. וכמו הריב"ש סי' שצ"ו, שאם אי אפשר למכר המקומות יחד, אין נכנס משום דינא דבר מלמד, משום שאין ישיבתן שיה רק אחד למעלה מסכרו, ועיין נמשנת רש"י [ח"א] סי' אלף כ"ג [קס"ח, עכ"ה]:

חידושי התם סוף

סימן קעה מחבר סעיף ג"ג. בית הכנסת. ג"ג. עיין משנמי טעם סוף ט"ה סי' י"ה. דבר ח"ב גבורים. ג"ג. עיין משנמי טעם סוף ט"ה סי' י"ה. ונמשנות טעם עקב ח"ג סי' קס"ד:

חידושי העק"א

סימן ג"ג. במקומו בהג"ב. ג"ג. עיין משנמי מהר"י כ"י ר"כ סי' [צ"ח]: ע"ן ש"ך סי' י"ה. דבר ח"ב גבורים. ג"ג. עיין משנמי טעם סוף ט"ה סי' י"ה. ונמשנות טעם עקב ח"ג סי' קס"ד:

סע"ף נ"ח (נה) גז' אם בתחלת המשכונתא כו'. עיין *דמ"ט אל' נמשכת ר"ל ו' חייט סי' (פ"ב) [פי"א, השני] וממלא נחמ מדף קבי"ה ולתן, ופי' ק"ו וק"ז וק"ט וק"ח, ונמהרש"ם [תרי"ג] סי' רכ"ה [קשי"ט]: (נה) נג' איז הסל'ה יכול להוציאו מידו כו'. הכ"י [סעיף ז"א] לעמיה שכתב

נח בתחלת המשכונתא בא המצרן לערער לעכב ולומר אני אלוה לך כי שמא יכוונתו להערים למכור למלוה אינו יכול לעכב בידו כי יאמר בעל השדה זה נוח לי ואתה קשה ב"ממנו אמנם אם יראה לדיין שיש בו ערמה ורוחין את המלוה. *אם שדה הסמוכה למשכונה נמכרת לזה מעכב על המלוה ואין המלוה מעכב על הלוה ^{ק"ל} ואם אין הלוה חפץ לקנותו וקנאו אחר אפילו אינו בן המצר ^{כ"א} אין המלוה יכול להוציאו מידו ואם קדם המלוה וקנה בן המצר מוציא מידו. ^{י"ח} ויש אומרים ללמלוה דין מצרני ^{י"א} וכן נראה עיקר).

ס"ד כח"ד
וה"ל כב"ד
וע"ל סי' ק"ב
ה"ל וז"ל
דמ"ט כ"ד
ק"ו

היט או בית אחר עומד על גבי קרקע שלא הלוה עליו, שאין לה המלוה שייכות בה כלל ע"ש. וגם נדרתי מאה [וע"ל סי' כח] כחוד דין זה דממסך אחר זה שספק מחילה דים למלוה דין מצרן, ע"ש: סע"ף נ"ח (קדמ' ק"ו) ויש אומרים דלמלוה דין מצרן. *עיין נ"י [סעיף ז"א] שמשוה דין סילוק המלוה ללמלוה, לדין קדם המלוה וקנאו שאין נעל המצרן יכול לסלקו, ולפי"ו הל' י"ח אומרים נג' לשלפמי זה קלי, דס"ל דלמ' אין הלוה חפץ לקנותה וקנאה אחר, המלוה מוציאה מידו כדן מצרן, ואף שהטור [שם] כחזי"ל, ולא קדם המלוה וקנה וכו', דמשמע דוקא שקדם וקנה, היינו טעמא משום דהטור לא ליירי שם לפני זה נקניית אחר, וס"ל פשוט דהמלוה עדיף כמו מאלטר, ע"ש. אלל נדרשה [שם] הוכספי ממה שכתבו הטור בפע"ף ס"ה והמחנה סעיף מ"ט [וכמ"ש בקמחן בפע"ף פ' וס"ף ק"ג] דס"ל דלמ' קדם אחר וקנאו לאל' המלוה שהוא ממושן כדו יכול לסלקו, ע"ש: (קמ"ח קמ"ט) ק"ה והמצרן עיין מ"ש לעיל בקמחן סי' ק"ו: סעיף נ"ח (ק"ט) ק"ה והמצרן רוצה להוציאו מידו כו'. עיין דרשה [סעיף ז"ב] שכתבתי, שאלר"א

ס"ד כח"ד
ס"ד כח"ד
ס"ד כח"ד
ס"ד כח"ד

בית מחבירו *א"א השוכר בית מחבירו רוצה להוציאו מידו מודן ומקודות [קט] מוד פ"ק כ"ט בס' הלו"ט ב"מ פ"ה סי' ל"ד דים לז"ח לז"ח כ"ט סעיף ז"א למה שהש"ס פ"ב שם פ"ה וז"ל ס"ה פ"ה ד"ש ד"ה משכונתא. ד"ה ז"ל. [ק] מוד פ"ק (ג') ז"א בס' [מל"ס ורי' מל"ה, והג"ה פ"ב וק"ו וק"ח] כ"י פ"ק ז"כ למה שהש"ס פ"ב שם פ"ה וז"ל ד"ה ז"ל. ממהדורות באר הגולה ואל"ף: ב"ח, ב"ח. 35 כ"ה ב"ח פ"ט ג"רוב ובהדורות ק"ה כ"ה ב"ח וכו' ברמב"ם ב"מ ק"ח ע"ב ד"ה משכונתא, ובמגיד משנה פ"ב משכונים ה"ט. ברוב הדעות: ממנו.

ערך לחם

כח שפסק בארוך (כ"י סעיף ז"א ובב"ח ה"ח) כדעת הרמב"ם (ש"ב משכונים ה"ב) שאין למלוה כח בקרקע בשאר המצרין להוציא מיד אחר, והוסף שסבירו להשוות לזה דינו בשכבאים לחוציא בידו, וזה אינו, אלא אם קדם וקנה וכה וכו' בהרי"ם ע"ש. בסוף. כשלא משכנה בידו, ועיין לעיל דין נ"ז.

דיש סעיף נ"ח. מי שיש לו קרקע שבעלה ממנו פס לאחר בכל שנה, ומכר אחר לו הפס אותו כח, אם לשנים ידועים מכר אין בו דינא דבר מצרא, ואם מכרו מסכר עלום יש בו דינא דבר מצרא ובעל הבית מוציא מיד לוקח. וכו'. וזהו ח"ח כ"ט בס' השובח השניא ז"כ סי' פ"א, ואם קדם הסל'ה כו', זה כתב למי

כ"ה כב"ד
וה"ל כב"ד
וע"ל סי' ק"ב
ה"ל וז"ל
דמ"ט כ"ד
ק"ו

המצרן מסלקו, משמע דוקא כזה, משה"ל ק"מ ממה שכתב רבינו בשם הרמב"ם (ש"ב משכונים ה"ב) בסעיף ס"ה או שכיר או ממושן כו', משמע שבשניהם אינו מסלק את הלוקח, (*ובג"י) [ובל"ה ד"ח] נכתב עוד מזה. ומ"מ לענין מרתף שנתח המלוה נלע"ד שיכול להוציאו, וכפ"ש בסמוך [סעיף ז"א]. שעיף ב"מ. השוכר בית מחבירו כו', זה הפירוש של רבי הרמב"ם (פ"ב משכונים ה"ח) שכתב השכירות אין בו דין המצר, מה שהבין ברבינו [הטור סעיף ז"ב] למי דעת ב"י, והביא על זה דעת הרא"ש [במחשה

דעות דס"ל כשדה הסמוכה שאין למלוה דין מצרן, אבל למאי דפסק רמ"א בסמוך שיש למלוה דין מצרן, כ"ש בזה: סעיף נ"ח. וכן נראה עיקר. ג"ל דלא נברע כן אלא לענין שאם קנה המלוה השדה הסמוכה לשדה הממושכן שאין המצרן מסלקו, אבל לא לענין שהמלוה יטיל האחר שקנה, כיון שיש הרבה גדולים בחכמה ובמנין נגד זה, וכבר נפסק לעיל [סעיף ס"ח] שאין להוציא מלוקח במקום מחלוקת. ומשמע ג"כ מודע רבינו [הטור סעיף ז"א] כן, שכתב דאם כבר קנאה המלוה שאין

באר הגולה

סעיף נ"ח ג טור פתיף ס"ט בשם הרא"ש (ב"מ פ"ה סי' ל"ו) ודעת הפרי"ט בשם הרא"ש, וכן כחזו הכ"כ המג"ה שם (פ"ב משכונים ה"ט) בשם י"א, ותלמי הפרי"ט הרא"ש. פ. שם [בסוף] סעיף ז', וכן משמע מ"מ"ש הר"ן [ב"מ פ"ה ע"ב ד"ה משכונתא] וז"ל דממקל [פ"ה ע"א מדף הר"ף] בשם הרמב"ן [שם ד"ה משכונתא] שאם נא אחר זכר, לדין דליקח ליה ליה גופא דלרעל מדי אלל אוי הוא דלמי ליה ע"ש, לא עדיף מלרעל דהד ובתי דהד דמרי נמי לא מלי מעכב אמרי לרעל, וכן כחזו העיטור וזאת ה' תכ"ח פ"ד פ"ד. פ. כ"כ ה"כ יוסף [סעיף ז"א] מדברי הרמב"ם פ"ד דין י"ב, ממה שכתב לפיכך אם טען ואמר גולן אהם לענין זה וכו' או ממשק סעיף נ"ח פ. טור פתיף נ"ט פ. טור פתיף נ"ז בשם הרמב"ם כפי פירושו.

באור הר"מ

[שם ק"ח ע"ב], לפי שאין לו פולק, כ"ש, וע"ש בגי"מ [המורה בצניעות אחר ק"ו] שמתקן דין זה ל"ח הנ"ל שהוא פ"ט [הובא לעיל סי' ק"ט] ע"ש: סעיף נ"ח פ"ה קמו. אם. אמנם. כנ"ל [סעיף נ"ו]: קמא. אם שדה. שט ב"מ ק"ח ע"ב מרי לרעל כו': קמו. ואם אין. דלין לו דין מצרן רק לאומו שדה נלמד דעטת נה"י: [ליקוח] ואם אין הלוה כו'. ונפטק סי' מ': שיש לו בית כו'. עיין לעיל סעיף נ"ה [ג"ה] [מ"ה] למיך אם ט' [ע"כ]: קמו. וי"א. כנ"ל בפע"ף עק"ט: סעיף נ"ט קמא. השוכר בית. דשכירות אינו משפלת כו' [כ"מ סי' ע"א], והוי מוכר בהמנהג [לעיל סעיף

ש"ס כח"ד
וה"ל כב"ד
וע"ל סי' ק"ב
ה"ל וז"ל
דמ"ט כ"ד
ק"ו

באר הרשב

עיקר, לפ"ה מודה כח, דזוקא הכ"ס שיהיה הממושן עומד על הקרקע שצ"דס וכו'ילי הכל אחד הוא, משא"כ נמדת שנתם הדין או בית אחר עומד על גבי קרקע שלא הלוה עליו, שאין לה המלוה שייכות בה כלל ע"ש. וגם נדרתי מאה [וע"ל סי' כח] כחוד דין זה דממסך אחר זה שספק מחילה דים למלוה דין מצרן, ע"ש: (קמ"ח קמ"ט) ק"ה והמצרן עיין מ"ש לעיל בקמחן סי' ק"ו: סעיף נ"ח (ק"ט) ק"ה והמצרן רוצה להוציאו מידו כו'. עיין דרשה [סעיף ז"ב] שכתבתי, שאלר"א

פתחי תשובה

שכתב, רבאן מירי שהמלוה היה דר במשכונתא, וכן איתא להרי"א במדרכי פרק המבקל סי' שצ"ד דהשיב מהר"ם ראי לא דר בו המלוה לא מצי לסלק ליה ע"ש. [עיין מ"ש בס"ק שלפני זה, ויש להקל. ועיין למ"ש לקמן סימן [קצ"ד] סעיף ב' סק"ד: וכו'. פ"ה. שירוש, שאם קנאו, אין אחד מנמי המצר מסלקו, וז"ל [סעיף ז"א] והמגיד [שם ה"ט]. סעיף נ"ט פ. טור פתיף נ"ז בשם הרמב"ם כפי פירושו נדרתי שם פתק י"ב [ושכונתא] דין ח'. ולכח הכ"כ המגיד שם, זה לא מלמאי מוציא, אלל ג"ל דקל וזומר הוא ממשכונתו.

כ"ה כב"ד
וה"ל כב"ד
וע"ל סי' ק"ב
ה"ל וז"ל
דמ"ט כ"ד
ק"ו

חשן משפט קעה-קעו הלכות מצרנות

סעיף ס"ב (פא) פה השכיר ביתו כו. עיין נמשנת ה' לג פמר ד' דף ע"ג [סי' כז, קס"ב]: (פכ) פה שהוא דר בו. ואפילו קנה תכירו את חלקו ממלקו, כן נמכר נ"י [מחדש לו]. ולדעת מור"ם א"י שפ"ק, אלל דברי כ"י סמרי אהדרי, דהא פסק נמשנה מחדש כ"ח והוא מ"ש נפשי

^{שפתי}
^{סעיף}

בלא האי טעמא דהוא שותף הוא קודם למחילה לאחר כל שלל קדמו האחר וקנאו, והמכר נכס כן לשיעמו וק"ל: סעיף ס"ב (ק"ג) כפוז אין בן המצר יכול להוציאנו מידו. עיין מה שכתבתי נסמון נפיק סימן זה [סי' קס"ח]: סעיף ס"ג (ק"ד) כפוז אין השוכר יכול להוציאה מידו. *למי מלי דמנמי והוכתי לפי זה [סי' ק"ג] ובדיעה [סעיף צ"ב] דשכירות ומשנתא דין אחד להן, א"כ נמ"ש מור"ם נפשי נ"י דאפילו קדם המצור וקנאו יכול הממשקן להוציאה מידו, ה"ה כה נמי יכול השוכר להוציא מידו, והמכר נכס כן לשיעמו ולשם:

סב ^{הראשון} השכיר ביתו לאחר ואחר כך מכרה לו ^{השני} אין בן המצר יכול להוציא מידו. הגה ^{השני} היה בית ומנוח זה על זה ושכרן לשנים ואחר כך בא למכרם כל אחד מזרן לשלו ולמה ^{הראשון} הוא דר בו.

סג ^{הראשון} השכיר ביתו לאחר ואחר כך מכרה לאחר אפילו אינו בן המצר ^{השני} אין השוכר יכול להוציאה מידו. הגה ^{הראשון} ראונו היה לו קרקע שמעלה ממנו מס לשמעון לשנה ומכר שמעון המס ללוי וראובן אומר שהוא מזרן אס מכר שמעון ממכר עולם הדין עם ראונו ואס לא מכר רק לשנים קלויים אינו אלא כמוכר טוב בעלמא שאין בו מצרנות.

סימן קעו סעיף א' או אין השיתוף נגמר בדיבור כו. דהויא כיון דלימי אהדרי ושניהם שותפים נתחילי גמרי ומקני אהדרי, קמ"ל דלג, ועיין פרישה [סעיף א']:

הלכות שותפים

סימן קעו

השיתוף כיצד מתקיים וכיצד נוחזק וכיצד נפרדו ואם פת אחד פתם

וכו נ"א סעיפים

א ^{השיתוף} שבאין להשתתף ^{הראשון} אין השיתוף נגמר בדיבור לומר שאם אמר בואו ונשתתף יחד בכך וכך שלא צויתם ומקודם קחו הנגיד משנה מ"ג פקדים ה"ח ט', ראה כ"י סעיף צ"ב ורי פתן סמקל סי' צ"א מרמי הר"ף. ד"מ ט. קחו פקודם כ"י משנה ל' בס פקודה של ליה. קח כ"י משנה סעיף (כ"ל) כ"ח. קחו כ"י משנה סעיף כ"ט בס פקודה בחשבוה ח"ג סי' ק"א. ר"מ ט' סעיף צ"ב.

עוד להם

סוף סעיף ס"ג. אפילו הוא דר בה. ויש מי שחלק על זה כשהוא דר בה אפילו שהיתה הזקה ועיין רדב"ז [מ"א] סי' (אלף ק"א) ונ"ח, ובין שהלוקח סוחזק, המוציא מחבירו עליו הראיה. ואם שניהם באים לקנות, השוכר קודם, ככל אר"ס בתי אבות שקנה שדה הפסוכה לשדה שהוא אר"ס בה, כיון שאין בעל השדה יכול למלקו מאר"ס הר"ל כשותף ואינו

בורי והב

סימן קעו ש"ע סעיף א'. אין השיתוף נגמר כו. דסיד דהו כשלוחים זה לזה דנגמר באמירה, כ"מ' סימן (קס"ה) *קפ"ב סעיף א']:

באור הגמ"א

סעיף ס"ב קנה השכיר ביתו. רמ"ם סי' [משכנים] הלכ' ה' ובשירות המגיד משנה, וכמו ק"ו ממשכנא, וע"ש נכסף משנה: קנה היה כו. אפילו ל"א דסעיף ס', מ"מ שותף עדיף ממלך כ"ל [סי' קנ"א]: סעיף ס"ג קנה השכיר ביתו. כ"ל גני משכנא נפשי (נ"ח) [נ"ח] לפסק הא"ע: (ליקוט) אין השוכר כו. כמו נמשכנא ובשעתו נפשי נ"י, אלל לה' שותף שכתב שם נהג"ה. ה"ה נמי דמוציא אפילו ממלך, וכמ"ש הרא"ש [המבוא בציונים אוח ק"ד], דלית כמו שותף (ע"כ): קנה. ראובן כו. אם כו. כיון שנתן על ראובן לר"ע שיתן ופשיט: קנה. ואם לא. דלו דעו כממעלעלן, ועיין לעיל סעיף נ"ג ונהג"ה:

באר הגולה
סעיף ס"ב ה. כן העלה הכ"י בשאלה שם, דכיון דק"ל דלוקח הוא ממוסוק ועל המלך להביא להביא ראיה וכ"י וכו' [למעלה פשיטת ו' מ"ד ומ"ה], כל היכא דא"כ פלגמא דרבוותא דיעין ביה קולא ללוקח, כיון דהוא ממוסוק אמר דלמא כ"י האי פוסק או כ"י האי פירושא ק"ל, ועל המלך להביא ראיה. מחדש סעיף ל'. סעיף ס"ג ט". כן השיב הכ"י שם בשאלה, ושכן נהג הר"ן [ב"מ ע"ב ד"ה משכנא] [נ"י] [שם סי' ע"א מדפי הר"ף]. מחדש סעיף כ"ט.

סימן קעו סעיף א' ה. לזון העור [סעיף א'] והס דברי הרמב"ם ר"ש פ"ד מהלכות שלוחין ושותפין.

פתחי תשובה

[מש"כ סק"ה]. ועיין בספר קצוה"ח [סי' ג] שכתב, ומיהו נראה דוקא אם אין בני בית של ראשון מרובין מן השני, אבל אם בני ביתו מרובין משל השני לא שיתן בזה דין מצרן כו. ע"ש. ועיין בנה"מ [שם] שכתב דבב"י [מחדש לו] מבואר שאם השוכר השני שכר אחר שכר כ"ל נמי שכירותו של ראשון ועדיין לא השכיר לו המשכיר, שאין בו דין מצרנות: סעיף ס"ג כו. אין השוכר יכול להוציא מידו. ועיין בספר שער שכתב, ל"מי מאי דכתבתי והוכחתי לפני זה דשכירות ומשכנא דין אחד להם, א"כ למ"ש מור"ם בסעיף נ"ז דאפילו קדם המצור וקנאו יכול הממשקן להוציא מידו, ה"ה בזה נמי יכול השוכר להוציא מידו כו. עכ"ל, והעתיקו ג"כ בנתיבות המשפט [מש"כ סק"ה]. ועיין בספר שער משפט [סק"ה] שכתב עליו, אולם מהרש"ל בתשובה סי' מ"ג כתב להדיא ראף דבמשכנא יכול המלוה להוציא מיד המצור, מ"מ בשכירות אינו כן, ואפילו מכרה המשכיר לאחרים אין השוכר יכול להוציא ממנו, ופסק כן הלכה למעשה, וע"ש, והביאו הש"ך [סק"ה] בקצרה [בבאר היטב סי' ק"ח], וכן פסק הכ"ח בתשובה סי' ט"ט [הובא במסגרת [השלחן] סק"ה] ובספר מאמר קרישין, וכתב שכן דעת הרב רמ"א בהגה ויש חילוק בין שכירות ומשכנא כו. וע"ש, ומסקינא אין מוציאין מיד הלוקח כמבואר בסעיף מ"ה בהג"ה ע"ש. ובתשובת שבות יעקב ח"ג סי' קס"ה תשובה

באר היסב
סעיף ס"ב ק"א לשלו. ואפילו קנה פתחו אס פלקו ממלקו א"כ ממלקו, כן נהג הכ"י. ולדעת מור"ם א"י שפ"ק, אלל דברי הכ"י פגמי אהדרי, דהא פסק דל"ן השוכר משלן לאחר מ"ש נפשי ס"ג, ויש לשם נדחוק. ש"ך [סק"ה]:

חידושי חתם סופר

כ"מ ט"ו סוף הסימן. נמי יכל. כ"כ ול"ן ק' דעת רש"ל וז"ח שכתב שיתן פ"ה, ועיין ט"ו סעיף נ"ט, ולק' ל"ן להוציא מיד מי שקדם ולקחו אפילו אס, מ"כ נפל המגז:

חידושי רעק"א
ש"ך סי' ס"ה. ויש לישב. כ"כ עיין השו"ת למס רב סי' ק"ן ומשנת פתח שנתן כלל ו' סי' ה' ומשנת הלג"ס [מ"ד סי' ק"ל] [מ"ד סי' ק"ל]: מ"ד סי' ק"ג. אין השוכר. כ"כ ומשנת רש"ל סוף סי' מ"ג נכס דהוכר נגד ממשכנא המלך יכל למלקו, ועיין משנת הלג"ס ח"ב סי' ק"ב: